

OLTART

Revistă de cultură

Nr. 4 (53) • Noiembrie 2025

Slatina

OLTART
Redacția OLTART
Str. Strehareți, nr. 150, Facultatea de Management, Filiala Slatina
Slatina, județul Olt, cod poștal: 230088
Victor Tița, tel: 0767911444
Oana Glasu, tel: 0765462799
e-mail: revistaoltart@gmail.com

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: Victor TIȚA
Secretar de redacție: Oana GLASU
Colegiul de redacție: Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP,
Dorin POPESCU, Oana GLASU, Florian DUMITRESCU, Mihaela STANA
Tehnoredactare: Hoffman Design hoffmandesign@yahoo.com
Corectura: Maria IONICĂ

Revistă editată de Biblioteca Județeană Ion Minulescu
cu sprijinul Consiliului Județean Olt
Tiparul realizat la imprimeria Editurii Hoffman
www.LibrariaHoffman.ro
Tel. 0740 984 910
ISSN 2285-598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii. © OltArt, 2025

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Materialele pentru numărul 54 al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail: revistaoltart@gmail.com până la data de 15 ianuarie 2026, în Word, Times New Roman, 12, corectat, cu diacritice.

Coperta I, II și III: Lucrari de Roberta Stănilă, elevă în clasa a X a la Colegiul Național Radu Greceanu Slatina, Coperta a IV-a: Noutăți editoriale Editura Hoffman

CUPRINS

Editorial	Nicoll Hellen	<i>Tirania impostorilor: anatomia unei apocalipse în expansiune</i>		5
Urme în suflet	Issabela Cotelin			19
	Laura Mărieș	<i>„Dacă într-o zi mă trezesc că n-am muncit (citit, scris), înseamnă că am murit!”</i>		20
	Iulia Stavre			21
	Cristina-Cornelia Truță	<i>Sipetul cu amintiri</i>		22
	Ioan Nicolae Popescu			23
Poezie	Alina-Monica Țurlea			24
	Radu Enache			26
	Laurențiu Belizan			28
	Nicolae Silade			30
Eseu	Aurelian Alin Vasilie	<i>Fiara și icoana sa</i>		32
	Liuța Scarlat	<i>Hainele cele inteligente ale umanității</i>		41
	Mihai Călugărițoiu	<i>Constantin Noica și filosofia limbajului</i>		43
Calendar		<i>Octombrie</i>		45
Proză	Iulia Stavre	<i>Răsărit</i>		47
	Emilian Galaicu-Păun	<i>Cartea întâi. Terre-à-Mer (fragment de roman)</i>		52
	Dana Fodor Mateescu	<i>Tarzan</i>		60
	George David	<i>La Străini: viețile secrete</i>		63
	Laura Mărieș	<i>Fantasmele bălților</i>		66
	Issabela Cotelin	<i>Bluesul de la miezul nopții</i>		70

	Cristina CREȚU	<i>Poveștile toamnei</i>		74
Patrimoniu	Monica Lazăr	<i>Prietenia dintre Caton Theodorian și Petre Locusteanu. Documente de arhivă</i>		77
Evocări	Iosefina Schirger	<i>La Grandiflora de altădată</i>		80
Eminesciana	Florian Copcea	<i>Modelele intelectuale ale logosului eminescian</i>		87
Limba noastră	Florina-Maria Băcilă	<i>Gramatica limbii române – tradiție, modernitate, permanență</i>		95
Calendar		<i>Noiembrie</i>		98
Istorie literară	Serghie Bucur	<i>Bacovia povestit de Agatha</i>		100
Raftul cu cărți	Octavian Mihalcea	<i>Fascinația Amalgamărilor spiralate</i>		104
	Felix Sima	<i>O carte ca un poem de dragoste: Poveștile Râmnicului de Sorin Oane</i>		106
Poezie	Irina Nechit			110
	Gabriel Dinu			112
	Marian Drăghici			114
	Teodor Sandu			116
Portrete	Cristina Logofătu	<i>Florea Florescu - Învățător și personalitate de seamă din Vădastra</i>		118
Critice	Florian Copcea	<i>Rigorile și voluptățile romanului (t) existențial</i>		125
	Maria Ionică	<i>Arta compromisului, de Ileana Vulpescu</i>		132
Etnografica	Claudia Balaș	<i>Ceramica pe Valea Oltețului Retrospectivă istorică</i>		139
Meridiane	George Nina Elian	<i>Traduceri</i>		146
Cartea zilelor noastre	Adrian Simeanu			149
		<i>Evenimente culturale desfășurate la Biblioteca Județeană Olt</i>		151
Calendar		<i>Decembrie</i>		155

editorial

▀ Nicoll HELLEN

Tirania impostorilor: anatomia unei apocalipse în expansiune

Este o trăsătură definitorie a civilizațiilor în declin să confunde titlul cu vocația, erudiția simulată — cu gândirea vie și zgomotul mimetic — cu forța creatoare. Nu ar trebui să ne mire, așadar, motivul pentru care „în climatul epocal al postmodernității târzii, tirania nu mai are chipul recognoscibil al despotului clasic, nici nu se exercită prin coerciția brutală a forței sau prin pură legislație punitivă”[1]. Dimpotrivă, ea operează sub forma unei hegemonii subtile și ubicuitare: impostura instituționalizată – o paradigmă a relativismului moral care proliferază transnațional, infiltrându-se în toate registrele existenței culturale; acest mod de a fi, definit de termenul grec ψεῦδος (pseudos), nu desemnează doar „minciuna” în sens banal, ci mai profund: „înșelarea” ca structură a relației cu realul și, prin extensie, cu celălalt; aceasta este o falsificare constitutivă ce nu mai maschează adevărul, ci încearcă să îl substituie. Trei sunt direcțiile în care se manifestă patologia umbrelor jungiene: i. falsificarea limbajului – reducerea cuvântului la instrument de persuasiune și disimulare; ii. impostura academică – devalorizarea cunoașterii prin plagiat conști-

ent, automatism tehnologic și complicitate structurală; iii. simularea estetică – triumful kitschului și estetizarea mediocrității. În acest sens, „impostorul nu mai este o anomalie; el devine figuratoteam a unei episteme a performativului, în care adevărul nu mai este căutat, ci jucat”[2]. Discutăm despre o temă recurentă.

În epoca antică, „λόγος (logos) desemna simultan rațiunea, discursul și ordinea cosmică; el nu era doar cuvântul întrupat, ci expresia unei armonii între gândire și realitate, un principiu ordonator ce unifica rațiunea umană cu structura divină a lumii”[3]. Rostul acestuia, din perspectivă personală, poate fi înțeles ca o întoarcere în și către divinitate – o reactivare a legăturii sacre dintre cuvânt și ființă. În postmodernitate, însă, asistăm la o dezvrăjire apocaliptică a limbajului; cuvântul se dizolvă într-o buclă narcisică a virtualului, pierzânduși capacitatea de a revela sau ancora în adevăr. După cum arată Jean Baudrillard în *Simulacres et simulation*, „limbajul contemporan este dominat de hyperréalité – o realitate «mai reală decât realul», în care semnele nu mai ascund adevărul, ci faptul că nu mai există niciun adevăr de ascuns. Termeni precum

«libertate», «justiție» sau «progres» sunt utilizați astăzi nu pentru a exprima concepte reale sau comprehensibile, ci pentru a construi afiliații emoționale; devin, astfel, semne goale (signifiants flottants) cu funcție manipulatorie, al căror scop nu este comunicarea, ci seducția cognitivă și orientarea afectivă spre consens ideologic"[4].

Altfel spus, în această epocă a spectacolelor autoreferențiale și a unui intelectualism reducăționist, trăim sub spectrul unei dictaturi aparent tăcute, dar sistemice și sistematice: tirania impostorilor, a celor care uzurpă cu metodă și impunitate, transformând ceea ce ar trebui să fie etosul cunoașterii într-un circuit închis de validare formală și simulacru instituționalizat. În spațiul academic românesc — dar nu doar aici — asistăm la o metastază a mediocrității, în care universitățile, odinioară temple ale spiritului și forje de conștiințe, devin uzine de diplome și incubatoare de funcționari furibunzi. Se cultivă o pedagogie a conformismului docil și o etică tranzacțională, în care relațiile dintre profesori și studenți sunt reglate de logica reciprocității simulate: note pentru obediență; prestigiu pentru servilism; bonusuri pentru liniște. Acești „profesori” — o denumire tot mai mult lipsită de conținut etic — nu sunt formatori de spirit, ci agenți ai entropiei culturale, executori ai unui program educațional care nu mai formează, ci deformează. Nu predau cunoașterea frumosului și sublimul ei, ci livrează informație decuplată de sens, falsificând însăși ideea de universitate, care, etimologic, implică deschide-

rea către universal; nu claustrarea în tribalism academic și război birocratic.

Automistificarea corpului academic nu este doar o chestiune de etică profesională. Ea constituie o criză de ontologie instituțională. Universitatea, în sensul ei original, medieval și renescentist, era locul adevărului, τόπος τῆς ἀληθείας (tópos tís alitheías). Astăzi, lumea academică, această estetică algoritmică a repetiției stilizate (o broderie pseudoștiințifică a textelor generate), este redusă la un automatism instituțional în care orice glas critic este marginalizat, ridiculizat sau, în cazurile grave, eliminat asemenea unei figuri hristice a educației. Și, întradevăr, eliminarea poate lua forme subtile sau brutale: de la calomnie, asasinarea caracterului, în engleză „character assassination, și ostracizare (ὀστρακισμός, ostrakismós), până la ceea ce se poate numi asasinat fizic; întrucât însăși existența unui asemenea Om se consideră a fi o formă tulburătoare de lèse-majesté. Am fost martori — noi toți — la campanii de denigrare, la încercări de distrugere psihologică, de ruinare profesională sau de izolare existențială; toate, pentru că unii, asemenea unui Σίσυφος (Sísyphos) răsturnat, au îndrăznit să pună întrebări incomode ori să invoce integritatea și excelența într-un sistem construit și girat de ochiul corupției.

Aceasta este logica „jocurilor foamei”: o lume în care valoarea autentică nu este doar ignorată, ci persecutată; în care τᾰπεινοφροσύνη επιστημονική (tăpeinophrosúnē epistimonikí — smerenia epistemi-

că), eng. epistemic humility, concept ce poate fi extins în limbajul curent ca modestie intelectuală sau smerenie intelectuală, acea nobilă formă de respect față de misterul cunoașterii — este interpretată ca slăbiciune; în care dascălul, gânditorul, poetul, vizionarul — întruchipări ale καλοκαγαθία, kalokagathía (unitatea dintre frumos și bine) — sunt înlocuiți cu aceste himere: manageri ai nimicului; administratori ai vidului semantic; strategii ai aparenței; tehnicieni ai fraudării. Nu este o metaforă, ci realitatea cotidiană a unor spirite rare, care, refuzând să devină părtașe ai cercului, sunt tratate fără milă; pentru că nimicnicia impostorilor nu suportă performanța vocațională, nici prezența acelor suflete care întruchipează הָסֵד (hésed ebr.) — mila fidelă, loialitatea inimii — și הֶעֱתָ (emet, ebr.) — adevărul statornic și neclintit, trăit, nu proclamat.

Tocmai de aceea, întrun astfel de sistem abrutizat, curajul de a fi demn și liber devine un act de eroism mistic; aceasta este o teurgie modernă. Pentru că nu este vorba doar despre faptul de a înfrunta un profesor corupt, o comisie indiferentă, un decan incompetent, ci însăși structura unui „Babilon intelectual” construit din clișee, diplome șterse și vorbe mari fără acoperire. Aceasta este ἀποκάλυψις. (apokálypsis); o apocalipsă machiavelică a simulacrului, în care impostura devine normă, iar normalitatea — deviantă, în care valoarea este ridiculizată, iar vulgaritatea aplaudată. Aceasta nu este o lume anabatică (ἀνάβασις, urcare către lumină), ci una aflată în agonia unei ființări catabatice (κατάβασις,

coborâre în întuneric), desprinsă de πνεῦμα (pneûma) — suflul viu al spiritului; de ῥῆ (rûah) — adierea divină, respirația sacră ce animă creația.

Capitolul I: Despre anarhia culturală, falsul prestigiu și disoluția discernământului public

În actualul climat cultural, dominat de o accelerare tehnologică fără precedent și de o fragmentare a criteriilor autenticității, proliferarea utilizării necritice a inteligenței artificiale (AI) în redactarea lucrărilor academice constituie simptomul unei patologii culturale profunde. Este vorba despre o mutație: un proces de μετάβασις εἰς ἄλλο γένος (metávasis eis állo génos — „trece întrun alt gen”), prin care subiectul gânditor este substituit de un operator impersonal, executiv, lipsit de travaliu interior și reflexivitate autentică. Aceasta semnalează o transformare axiologică radicală: de la νόσις (noesis — „actul pur al gândirii”) la o mimesis a cogniției, în care algoritmul devine nu doar instrument, ci alibi epistemic pentru o gândire depersonalizată și pentru un etos intelectual aflat în proces de disoluție.

Carevasăzică, în loc ca AIul să funcționeze ca auxiliar epistemic — διάκονος τῆς ἀληθείας (diákonos tís alitheías — „slujitor al adevărului”), acesta devine motorul gândirii. Altfel spus, dezintegrarea distincției dintre creator și unealtă generează o inversare a raportului dintre subiect și instrument: το εργαλείο γίνεται η κατευθυντήρια αρχή (to ergaleío gínetai i katefthyntíría archí — „uneal-

ta devine principiul conducător"). AIul, în această configurație decadentă, este promovat nu ca extensie a voûç (nousului — „inteligența intuitivă”), ci ca substitut pentru efortul formativ; un „colac de salvare” pentru cei ce refuză asceza intelectuală.

Întrun asemenea context, studentul nu mai este mathitís tis sképsis („ucenic al gândirii”), ci devine o interfață pasivă, o instanță de translare mecanică a conținutului; el este un scrib în uniforma culturii copy-paste, dezobișnuit de suferința creației, de rigoarea formativă, de responsabilitatea spirituală a propriei voci.

În fața acestei ἀνομία νοητική (anomia noitiki — „anarhie a gândirii”), se poate preciza că o relație sănătoasă cu IA, articulată fenomenologic, nu dictată de comoditate, este guvernată de un pact de cocreație, în care ἀλήθεια (aletheia — „adevărul”), εἶδος (eidos — „forma esențială”) și πάθος σηματική (páthos simatikí — „pasiunea pentru sens”) nu sunt niciodată delegate inteligenței artificiale. Vom institui, dintru început, o proporție clară și etic reglementată: 80% reflecție umană autentică, 20% aport algoritmic contextualizat. AIul, în această viziune, nu este „tehnica facerii”, ci „tehnica discernământului”, întrucât actul de scriere este un proces de deschidere către realul trăit, interiorizat, elaborat în solitudine reflexivă. Titlurile, ritmurile interioare ale textului, trupul interior — toate sunt expresia unei alchimii între experiența vie, exigența formală și responsabilitatea semantică. Aceasta este o relație dialogică, euristică, critică. Solicităm

sugestii stilistice, propunem reevaluări structurale, dar menținem suveranitatea intenției și fidelitatea față de arta scrisului.

În ceea ce privește sursele, solicitarea IAului pentru sugestii bibliografice suplimentare nu înlocuiește lectura obligatorie standard; în cel mai bun caz, o poate stimula. Orice „decor livresc” care nu corespunde unei cercetări efective este, la drept vorbind, o formă de impostură intelectuală. Această colaborare lucidă între om și mașină configurează ceea ce putem numi o paideia algorithmikí (παιδεία ἀλγοριθμική). Dincolo de acest act de testare temporară a inteligenței artificiale și, totodată, comportament exigent autocritic, una dintre cele mai subtile forme ale imposturii rămâne analfabetismul cultural și spiritual al celor cultivați.

Cu părere de rău, trăim în era în care forma a detronat fondul, în care titulaturile academice nu mai sunt garanția competenței, iar prezența mediatică ține loc de autoritate intelectuală. „Fenomenul poate fi numit, cu termenul grecesc potrivit, ἀλήθεια μορφῆς — aletheia morphēs, adică «adevărul de față»». El este vizibil în: elitele jurnalistice, incapabile să distingă afect de efect, dar capabile să domine discursul public; corpul profesoral universitar, care se exprimă întrun limbaj rudimentar și uneori agramat, dar este promovat în funcție de rețele și indexări; clasa politică, a cărei retorică se sprijină pe traduceri automate și clișee tehnologizate. Această deteriorare a gramaticii reflectă o alterare mai profundă: pierderea eticii logosului, deoarece acolo unde nu mai

există exigență formală, nu mai poate exista nici criteriu de adevăr”[5].

Capitolul II: Kitschul și coerciția morală

În continuarea analizei, se cuvine să apelăm nu doar la registrul psihologic ori teoretic, ci și la câmpurile expresive ale artei și ale discursului public; acolo, impostura nu mai apare sub chipul brutal, clasic, ci se insinuează sub forme estetizate ori moralizatoare, rafinate, persuasivo-coercitive.

„Kitschul nu este o boală pur estetică. El reprezintă o deformare profundă a actului creator și a raportării autentice la simbol, afectând nu doar expresia artistică, ci chiar spiritul uman – și, mai ales, capacitatea acestuia de a împlini acele acte sacrificiale care îl înnobilează. Orice ceremonie, orice ritual, orice manifestare publică emoțională poate fi kitschizată – și va fi inevitabil kitschizată, dacă nu este susținută de o disciplină riguroasă, de tipul aceleia concepute de Matthew Arnold și de discipolii săi, care atribuiau culturii înalte un rol social de modelare a conștiinței colective. (Gândiți-vă, de pildă, la versiunile de tip Disneyland ale ceremoniilor monarhice sau de stat, care înlocuiesc cu rapiditate formele vechi, maiestuoase). Într-unul dintre puținele studii dedicate fenomenului, romancierul Hermann Broch propunea să nu mai vorbim despre „artă kitsch” sau „cultură kitsch”, ci despre Kitschmensch – omul kitschizat –, tipul uman care trăiește în această cultură și care are nevoie de ea”[6].

„Acesta este unul dintre motivele pentru care neam putea îndoi că pelerinajul spiritual al lui T. S. Eliot mai este posibil astăzi. Devine, într-adevăr, imposibil să te refugiezi în religie pentru a scăpa de kitsch, atunci când însăși religia a fost contaminată de el. „Modernizarea” Liturghiei romanocatoalice și a Cărții de rugăciuni anglicane a însemnat, în fapt, o veritabilă kitschizare, iar tentativele de artă liturgică din prezent sunt infestate pretutindeni de aceeași maladie. Slujbele zilnice ale bisericilor creștine au devenit adesea amintiri stânjenitoare ale faptului că religia își pierde orientarea sublimă către Dumnezeu, întorcându-se, în schimb, către logica producției de masă. Eliot avea, fără îndoială, dreptate când spunea că nu putem învinge kitschul numai prin artă: recuperarea tradiției implică nu doar o restaurare estetică, ci o reconfigurare spirituală a vieților noastre”[7].

„Pentru o lungă perioadă, arta oficială a birocrăției moderniste și-a derivat legitimitatea din kitschofobie. Criticul Clement Greenberg a formulat cu rigoare această dilemă: avangardă sau kitsch. Iar apoi, în numele acestei opoziții, a făcut tot ce ia stat în putință pentru a promova un soi de fugă panicată către abstracționismul pur, acordând validare doar artei care beneficia de girul criticii elitiste. De la apariția eseului lui Greenberg, pictura figurativă – precum cea a unui John Wonnacott sau David Del Tredici – a fost privită cu suspiciune, asociată cu regresul, cu estetismul vetust. Pe drumul trasat de modernismul dur, figurativul era

echivalentul întoarcerii la Baudelaire sau Ingres: o trădare”[8].

„Poți reveni la pictura figurativă, dar doar dacă o faci într-un mod meta, ironic sau fragmentat. Poți spune o poveste, dar numai dacă o faci cu suficientă deconstrucție, cu subversiune stilistică, altminteri ești descalificat ca retrograd. Oricât de sincer ar fi conținutul, forma sa trebuie să simuleze forța ruperii de orice convenție, altfel nu produce efectul de „adevăr artistic” validat de normele contemporane. Povestea devine un clișeu dacă nu e dublată de o ironie distructivă. Paleta devine suspectă dacă păstrează armonia. Simbolul devine rușinos dacă nu e cenzurat prin parodie. Aceasta este arta care evită sacrul, dar care imită religia în forma unei comedii ideologice. Recurența ei e adesea doar povestea unei fugi de profunzime, o evitare a propriei vocații. Alarma nu mai vine din înălțimi; ea e doar zgomotul de fundal al unei industrii a reprezentărilor fără transcendență”[9].

Un alt exemplu ilustrativ din sfera artei – în ochii anumitor critici conservatori – îl constituie picturile constructiviste, care vin rareori înrămate. La polul opus, criticii moderniști ar putea apela la exemplul curentului preraphaelit, născut în Anglia secolului al XIX-lea, ca reacție la rigiditatea academismului victorian. Inițiat de John Everett Millais, Dante Gabriel Rossetti și William Holman Hunt, preraphaelismul aspiră, cel puțin în aparență, la o recuperare a purității expresive, ancorându-se într-o estetică a fidelității față de natură și mit. Totuși, în chiar idealizarea

femeii preraphaelite – acea siluetă hieratică, melancolică, adesea eterică și misticizată – se poate întrevădea o subtilă formă de estetizare a inaccesibilului, o alegorizare a feminității devenite, paradoxal, simulacru. Nu mai este vorba despre reprezentarea femeii reale, ci despre transfigurarea sa într-un ideal estetic care, prin însăși perfecțiunea lui, devine deopotrivă captivant și falsificator. Astfel, sub pretextul recuperării unui adevăr artistic original, preraphaelismul – din perspectiva mai sus amintită – trimite mai degrabă la o mitologie vizuală care riscă să substituie realul cu o ficțiune supraestetizată; o formă insidioasă de impostură artistică, nu prin absența talentului, ci prin excesul formal al idealizării.

Pentru o mai bună înțelegere, putem oferi un alt exemplu, de această dată din lumea modei: „În epoca tradițională, veșmântul nu era un adaos exterior, ci o extensie immanentă; o formă prin care caracterul devenea vizibil, iar adevărul trupului se făcea limbaj”[10]. „În Grecia clasică, ἔνδυμα (éndyma) era mai mult decât un simplu acoperământ; era epifania unei ordini morale. Tunica filosofului, sobră și lipsită de ornamentație, reflecta simplitatea ἀρετή (aretē – virtute), funcționând ca o prelungire vizuală a sufletului interior”[11]. „Astăzi, însă, asistăm la o distorsiune a acestei semnificații: în loc să dezvăluie adevărul ființei, veșmântul contemporan maschează, deturnează, falsifică. Industria modei, absorbită de dinamica hiperrealului, produce semne vizuale complet deconectate de la realitatea corporală, înlocuind întruparea cu o

logică a proiecției narcisice”[12]. Sub imperiul a ceea ce ByungChul Han numește „aură socială” – „un câmp de tensiune între vizibilitate, succes și valoare mimetică – trupul devine un simplu ecran pe care se proiectează coduri dezirabile, iar haina se transformă dintrun înveliș semnificativ într-o mască lipsită de ancorare ontologică”[13].

Țesăturile naturale – lâna, inul, bumbacul, mătasea – participă la o ecologie a corporalității: ele nu doar înveșmântează, ci respiră împreună cu trupul, oferind o continuitate subtilă între piele și lume. Sunt expresii ale unei φύσις (physis – natură), în care timpul, răbdarea și respirația capătă materialitate. În schimb, materialele sintetice – poliesterul, nailonul, acrilicul – constituie produse ale unei τέχνη (technē) decuplate de orice τέλος (telos – scop ontologic), marcate de artificialitate. Poliesterul este, în acest sens, o substanță anesthetică – nu doar în accepțiunea curentă a termenului, ci și în semnificația sa grecească originală, αἴσθησις (aisthēsis): percepție. El obținează simțurile, distorsionează temperatura corporală, refuză pielii participarea la ritmurile naturale ale mediului. În tăcerea lui rece, poliesterul devine simptomul postumanului textil: un corp dezrădăcinat, înstrăinat, al cărui raport cu lumea este filtrat printr-o substanță fără suflet.

În Ayurveda, această diminuare a contactului viu cu realul ar putea fi numită *agniapakarsha* – scăderea focului interior – nu doar ca energie digestivă, ci ca vitalitate existențială. Astfel, σῶμα (sōma – trupul) și

ψυχή (psychē – sufletul) sunt separate printr-o estetică a simulacrului; costumele nu mai sunt un spațiu de întâlnire între interior și exterior, ci o zonă de fricțiune, de alienare subtilă. Putem spune, așadar, că „veșmântul este limbajul tăcut al pielii”[14]: el poate revela noblețea sau poate trăda ambiția vidului; aici, culoarea nu este un simplu ornament, ci un eveniment cosmic; este o apariție a sinelui divin în lume; aceasta este, dintr-o perspectivă personală, desigur, o luminiscentă sinestezică.

De altfel, „Maurice Merleau Ponty vorbește despre corporalitatea culorii – despre faptul că fiecare nuanță locuiește lumea în felul său; în acest sens, paleta cromatică nu este o chestiune estetică, ci una de fidelitate față de propria vibrație identitară”[15]. În acești termeni, ἀλήθεια τοῦ σώματος (alētheia tou sōmatos – adevărul trupului) este trădată de δόξα τοῦ ἐμπορίου (dóxa tou emporíou – opinia comercială). Sub dictatura trendului, culoarea devine un semn fără subiect, un simulacru care falsifică unitatea trupului cu sinele. Însă, pentru un trup VataPitta (Ayurveda) și o configurație Cool Summer (concept din Colour Analysis Guide), drept exemplu, echilibrul se realizează prin tonuri reci, moderate, în care pielea, ochii și psihicul găsesc rezonanță. „Obligarea unui astfel de corp la adoptarea unor tendințe cromatice agresive – neon, portocaliu industrial, maroruginiu – provoacă o ruptură metafizică. Se produce ceea ce am putea numi chromatic schism: o disonanță între prezența ființei și reflexul vizual impus”[16].

Pe acest fundal, peisajul devine un element vital al regimului existențial. Câte d'Azur – cu albastrul său calcat, cu pietrele sale albe, cu vânturile sărate și brizele mediteraneene – nu este doar un ideal estetic, ci o heterotopie (Foucault) în care realul este transformat în posibil. Pentru trupul sensibil al unei ființe VataPitta, acest loc nu este o „destinație de vacanță”. Acolo unde marea nu biciuie, ci respiră împreună cu tine, iar lumina nu arde, ci susține, ființa se simte locuită de propriul adevăr. Este un gest filozofic de reîntoarcere la un adevăr al sobrietății, în care frumusețea nu este produsă, ci revelată; nu se impune, ci se deschide, asemenea adevărului despre care Heidegger afirmă, în *Holzwege*, că „nu se produce, ci se adăpostește în ființare”[17].

Dincolo de exemplele estetice menționate, există o tiranie a imposturii și în domeniul cultural-literar. George Orwell, în *Ferma animalelor*, denunță tocmai această impostură în formă alegorică, punând în lumină modul în care idealurile colective sunt confiscate de o elită manipulatoare ce menține o aparență a binelui în timp ce exercită coerciție sistematică. Deviza „toate animalele sunt egale, dar unele sunt mai egale decât altele”[18] nu este doar un paradox retoric, ci o emblemă a unei imposturi instituționalizate în care limbajul devine instrumentul fundamental al falsificării realului. Orwell revelează, în fond, o gramatică a imposturii: transformarea idealului în dogmă, a eticii în doctrină, a coerenței în conformism coercitiv.

Aceeași logică o regăsim transpusă în sfera discursului public contemporan. Această formă discursivă, în care imperativele moralizatoare suspendă gândirea critică și delegitimează opoziția sub pretextul binelui, reflectă nu doar o deturnare a sensului moralității, ci o adevărată estetică a manipulării, în care impostorul nu este recunoscut ca atare, ci investit cu aura unei superiorități etice neproblematizate. „Analizat din perspectiva lui Pierre Bourdieu, acest fenomen poate fi înțeles ca o formă de violență simbolică, în care subiectul este constrâns să adere la o tabără nu prin argument, ci prin apelul strategic la afect și la vinovăție morală. Slavoj Žižek denunță această formă de imperativ moral disimulat drept expresie a unui supraeu ideologic ce comandă paradoxal: «fii liber!»». În același registru, Hannah Arendt ar fi sesizat aici simptomul unei derive pretotalitare, în care retorica binelui devine vehiculul unei suspendări a pluralismului real și al unei reducții a complexității politice la dihotomii afective: «noi» și «cei-lalți», «buni» și «răi»...”[19].

Ceea ce unește toate aceste forme – estetice, morale, ideologice, literare – este capacitatea imposturii de a se travesti în adevăr, de a se înveșmânta în frumos, în just, în profund fără a fi însă niciuna dintre acestea. Φαινεσθαι (fainesthai) fără ουσία (ousía), iată structura imposturii moderne; aceasta este cea mai insidioasă formă de falsificare: aceea în care adevărul este contrafăcut cu o asemenea măiestrie, încât devine aproape imposibil de separat de minciună. Într-un asemenea climat

cultural dominat de proliferarea hiperaccelerată a imaginilor și afectelor volatili se poate observa o tendință profund regresivă: renunțarea deliberată la formele de articulare rațională a experienței în favoarea unui tip de expresivitate fragmentară, mimetică și, adeseori, autoparodică. Aici, așa-numita „ generație meme ” nu se distinge doar prin refuzul rigurozității gramaticale sau al coerenței discursive, ci și printr-o soluție a frumosului.

„Ideile, spre deosebire de meme, fac parte din circuitul conștient al gândirii critice. Le evaluăm în raport cu adevărul, validitatea, moralitatea, eleganța, completitudinea și farmecul lor, adică le adoptăm sau le respingem în căutarea noastră, fie a adevărului și explicației, fie a sensurilor și valorilor. Ambele activități – atât selectarea ideilor, cât și examinarea lor critică – ne sunt esențiale. Deși nu este știință, cultura constituie o activitate conștientă a spiritului critic. Fie că ne referim la cultura înaltă, întruchipată în artă și muzică, fie – întrun sens mai larg – la o tradiție morală și religioasă, cultura operează o selecție a ideilor în funcție de calitățile lor intrinseci, ajutându-ne să ne simțim «acasă» în lume și să intrăm în rezonanță cu semnificația ei personală”[20].

„Conceptul de memă se înscrie în rândul acelor concepte subversive – „ideologia” la Marx, „inconștientul” la Freud, „discursul” la Foucault – care au drept scop discreditarea prejudecăților comune. Aceste concepte încearcă să denunțe iluziile și să elucideze visurile colective, dar, paradoxal, nu sunt ele însele decât

construcții ideologice: visuri despre visuri. Pentru a face teoria memetică cel puțin plauzibilă, trebuie distins între memele care aparțin domeniului științei și cele care sunt exclusiv „culturale”. Memele științifice sunt supuse controlului rigurozității cognitive a gazdei – creierul uman –, care acceptă idei și teorii doar în măsura în care acestea respectă metodele consacrate de verificare a adevărului. În schimb, memele pur culturale nu se supun niciunei discipline externe, precum aceea a adevărului, ci își urmează propriul traseu autoreproductiv, adesea indiferente față de scopurile sau bunăstarea organismului gazdă. Din această cauză, ele pot genera dezechilibre cognitive sau emoționale, proliferând în afara oricărei instanțe raționale de filtrare. Ideea este seducătoare ca metaforă, dar ce înseamnă ea, în fapt?”[21].

„Din perspectiva memeticii (care nu trebuie confundată cu teoria mimeticii – nota mea, N.H.), ideile absurde beneficiază de același punct de plecare ca și teoriile valide; acceptarea lor nu este decât o distincție onorifică atribuită post factum, în virtutea succesului reproductiv. Singura distincție funcțională care rămâne relevantă atunci când dorim să explicăm acest succes este aceea dintre memele care îmbunătățesc viața gazdei și cele care fie o deteriorează, fie coexistă cu aceasta într-o formă de simbioză neutrală. Cu toate acestea, una dintre trăsăturile definitorii ale ființei umane este capacitatea de a distinge între o idee și realitatea pe care o reprezintă, de a contempla o propoziție fără a o îmbrățișa automat și de a naviga critic

printre idei, supunându-le, pe fiecare în parte, tribunalului argumentației raționale”[22].

Această mutație paradigmatică, care poate fi numită iconomachia inversă – o revoluție împotriva cuvântului articulat în favoarea unei idolatrii a afectului – nu este pur și simplu estetică, ci ontologică. Tinerii care afirmă cu nonșalanță că „pot citi o carte scrisă incorect gramatical” nu apără, în fond, o libertate autentică, ci proclamă un anarhism semantic și semiotic, care, în loc să elibereze, dezintegrează însăși posibilitatea unei comuniuni semantice. Mai mult, sub aparența democratizării expresiei, se instituie o formă subtilă de nihilism performativ, în care orice exigență devine opresiune, iar discernământul este redus la „elitism snob”. Se afirmă, astfel, o nouă doxa digitală, în care ceea ce contează nu este adevărul (aletheia), nici sensul (logos), ci efectul afectiv imediat al mesajului, înglobat în meme, reels ori story. Este instaurarea unei paideia postmoderne pervertite, în care educația nu mai vizează formarea unui etos coerent, ci validarea emoției brute. Cu alte cuvinte, nu mai contează ce este adevărat, ci „cum mă face să mă simt”. Nu se mai cultivă înțelegerea, ci afilierea afectivă la triburi simbolice efemere, în care apartenența e dată de stilul de consum cultural, nu de reflecție.

Ceea ce se profilează, în termeni aristotelici, este un refuz al devenirii virtuții prin formare (aretē dia askēseōs), în favoarea unei spontaneități idolatrizate care echivalează nefiltrarea cu autenticitatea. Orice formă de exercițiu al discernământului

este denunțată drept „invalidare” sau „judecată toxică”. Se naște, astfel, o generație incapabilă de anakrixis – de distincție interioară –, adică de acel act subtil al separării între fals și adevărat, între expresie validă și expresie dezintegrantă. În asemenea scenarii, impostura este glorificată ca eliberare, iar vulgaritatea ca dovadă de curaj. Mai mult, individul care a păstrat o exigență a cuvântului, loialitate față de claritate, structură și etos este nu doar ridiculizat, ci și demonizat – sub acuzația de „rigiditate” sau „inadecvare”. Se constituie, astfel, o tiranie blândă a mediocrității, în care cel care gândește în adâncime trebuie să se justifice, iar cel care reacționează impulsiv este „autentic”. Există multiple asemenea exemple – atât în mediile digitale, cât și în cele fizice – în care profesioniștii sunt marginalizați de grupuri ce se autoproclamă „progresiste” și „incluzive”, dar care manifestă o intoleranță greu de descris față de orice formă distinctă. Adevărata „vină” era phronēsis – capacitatea de discernământ etic și intelectual.

Pe scurt, în asemenea sfere, exigența este interpretată drept atac personal, coerența interioară – drept „complex de superioritate”, iar recursul la adevăr – drept „invalidare a emoției celuilalt”. În fapt, se conturează o microcultură a resentimentului, în care orice verticalitate e percepută ca ofensă. Această cultură este incompatibilă cu orice idee de transcendență a sinelui sau de lucrare interioară (askēsis). Ea promovează o prezență superficială, dominată de imagine, reacție, poziționare instantanee – toate sub semnul unui

narcisism lichid, în care sinele nu mai este „cunoaște-te pe tine însuși”.

Capitolul III: Proximitatea și impostura: etica levinasiană în fața ontologiei disocierii

În cadrul analizei noastre asupra tiraniei impostorilor, perspectiva eticofenomenologică conceptualizată de Emmanuel Lévinas ne oferă un fundament solid pentru a înțelege dinamica esențială a imposturii: abolirea proximității reale în favoarea unei relaționalități simulate, instrumentalizate, spectaculare. „Lévinas propune o concepție a proximității nu doar ca distanță fizică sau ca registru comunicațional, ci ca metafizică a relației – o relație în care subiectul se revelează în și prin responsabilitatea față de Celălalt. Aceasta nu derivă dintrun contract social, din rațiune discursivă sau din calcul strategic, ci precede orice formă de cunoaștere sau judecată. Cu alte cuvinte, în arhitectura levinasiană a eticii, iubirea precede justiția, iar etica precede cunoașterea – o inversiune radicală față de paradigma modernă a subiectului egotic, această entitate prinsă în plasa individualismului exacerbat”[23]

În contrast, impostorul este expresia ontologiei separației – ceea ce Lévinas numește, în termeni metafizici, *scissioDismo*: o ființare în care relația este refuzată sau redusă la aparență, în care Celălalt este transformat în obiect, în public, în scenă. Impostorul nu întâlnește niciodată cu adevărat o alteritate; el doar proiectează, manipulează și exploatează fețele celorlalți, con-

struindu-și astfel un Eu golit de interioritate și refuzând orice formă de răspundere. În acest context, tirania impostorilor poate fi descrisă ca o hegemonie simbolică a celor care refuză să se exprime – nu doar etic, ci și ontologic – la chemarea alterității. Este vorba de o colonizare a spațiului intersubiectiv de către ființe care și-au pierdut capacitatea de a locui în adevărata umanitate, preferând simulacrul, gestul teatral și iluzia perfecțiunii.

„În etica levinasiană, subiectul nu «se naște» pur și simplu în lume (așa cum susținea Heidegger), ci se constituie în lume prin locuire, prin contactul viu și necondiționat cu Celălalt. Astfel, existența nu este un fapt neutru, ci o asumare a răspunderii pentru ceea ce ne precedă și ne transcende – chiar și atunci când acest lucru se manifestă prin fragilitatea unui chip uman, a unei voci care cere, a unei prezențe care interpelează”[24]. Impostorul refuză această vocație. El nu „locuiește”, ci „ocupă”; nu întâlnește, ci posedă; nu răspunde, ci manipulează. El trăiește în disociere – între imagine și ființă, între cuvânt și adevăr, între Celălalt și sinele propriu. De aceea, într-o epocă în care impostura devine normativă, iar proximitatea este înlocuită cu prietenia coregrafiată, reactivarea unei etici a apropierei levinasiene devine un act de rezistență morală. Este, poate, una dintre puținele modalități prin care mai putem răspunde tiraniei impostorilor – nu doar critic, ci și creator; prin refacearea spațiului sacru al relației, în care responsabilitatea față de libertatea

de a fi Om nu este negociabilă, ci fundamentală.

În alte cuvinte, impostura relațională nu este o simplă disfuncție comportamentală sau o dereglare etică în sens moralist, ci trebuie înțeleasă ca o formă subtilă, uneori invizibilă, de discontinuitate. În măsura în care ființa umană se definește prin deschiderea către alteritate – fie în raporturi familiale, colegiale sau spirituale –, trădarea acestei deschideri produce nu doar suferință interpersonală, ci o fractură în însăși structura ființei împreună. „Termenul heideggerian *Mitsein* exprimă această coprezență fundamentală, prin care ființa se descoperă nu în izolare eternă, ci în comuniune originară. Atunci când această comuniune este înlocuită cu strategii de supraviețuire afectivă, disimulări sau tăceri interesate, ceea ce se alterează nu este doar cadrul relațional, ci însăși textura prezenței”[25]. În astfel de contexte, individul încetează să mai fie o prezență revelatoare de sens și devine o entitate adaptativă, o mască funcțională într-o rețea de simulacre intersubiective. Această chestiune, adesea manifestată în gesturi mărunte – un coleg care refuză să susțină când ar putea, un prieten care dispare când este chemat, o rudă care mimează empatia fără nici-un risc personal – nu trebuie subestimată. Ea constituie un tipar de falsificare sub aparența interacțiunii.

„Filosofia hermeneutică a lui HansGeorg Gadamer, în acest sens, oferă un cadru interpretativ extrem de fertil. Pentru Gadamer, înțelegerea presupune nu doar competență, ci disponibilitate; adică o deschidere

față de celălalt; o fuziune a orizonturilor în care alteritatea nu este instrumentalizată, ci întâmpinată. În momentul în care această deschidere este mimată, iar dialogul devine tehnică de manipulare, se produce o deturnare gravă: adevărul nu mai apare ca *aletheia*, ci ca scenografie retorică”[26].

Așadar, impostura devine nu doar o problemă de moralitate, ci o formă de orbire, un refuz al revelării creștine reciproce. Paul Ricœur, în opoziție cu Gadamer, accentuează mai puternic dimensiunea narativă a sinelui și capacitatea etică a acestuia de a rămâne fidel față de sine prin timp. „Dinstincția sa între idemidentitate (identitatea stabilă, recognoscibilă) și ipseidentitate (identitatea fidelă, narativetică) este esențială pentru înțelegerea imposturii nu ca simplă minciună față de celălalt, ci ca ruptură a promisiunii față de sine”[27]. Impostura se insinuează în narativul interior ca un parazit și, odată instaurată, corupe discernământul, slăbește capacitatea de a vedea, de a iubi, de a acționa cu claritate. Într-un anumit sens, cel care trădează devine el însuși o victimă a propriei ficțiuni.

În opoziție cu această formă activă de disimulare, fenomenul sindromului impostorului dezvăluie o patologie de natură opusă. Aici nu avem de-a face cu o persoană care falsifică realitatea în mod conștient, ci cu una care trăiește o disonanță între ceea ce este și ceea ce percepe despre sine. Aici intervine un aspect central al gândirii patristice răsăritene: discernământul (*diakrisis*) ca virtute regină, capabilă să distingă

între smerenia autentică și modestia autopunitivă. „În absența acestuia, chiar și virtuțile cele mai înalte pot deveni sursă de ruină interioară – căci, în absența adevărului, binele trăit în mod confuz poate alimenta vinovăția și autonegarea”[28].

Prin urmare, impostura nu este doar o problemă etică, ci una de ordin spiritual, întrucât ea afectează modul în care ființa umană participă la adevăr; în tradiția creștină răsăriteană, această participare este întotdeauna personală, nu abstractă: omul este chip și asemănare a lui Dumnezeu, adică o ființă menită să fie transparentă față de sursa sa originală. În acest context, fidelitatea față de sine – și implicit față de Dumnezeu – devine singura formă autentică de rezistență împotriva imposturii generalizate. Refuzul de a trăda adevărul divin, chiar și atunci când costul este marginalizarea socială, profesională sau spirituală, reprezintă o formă de martiriu nevăzut, dar esențial.

În cele din urmă, pentru ambii filosofi, adevărul nu este o posesie, ci un eveniment de descoperire în alteritate: *aletheia* ca neascundere (Gadamer) și povestirea de sine ca fidelitate în timp (Ricoeur). Această perspectivă este convergentă cu viziunea patristică potrivit căreia omul nu poate accede la adevăr în afara unei relații de iubire, discernere și asumare personală, în care *logosul* nu este doar cuvânt rostit, ci viață trăită în comuniune.

Astfel, ceea ce unește în mod subtil hermeneutica gadameriană cu etica narativă a lui Ricoeur este ideea că ființa umană nu este un dat static,

ci un proces de revelare prin dialog și povestire. „În acest sens, *Mitseinul* lui Heidegger, preluat și regândit de Gadamer, se resemantizează în cheia unei comuniuni etice, unde fiecare întâlnire autentică este un act de coparticipare la *logosul* revelat”[29]. „Aici, promisiunea, în lectura lui Ricoeur, nu este doar un angajament etic, ci o formă ontologică de a spune adevărul despre sine în fața timpului și a celuilalt”[30]. Această dinamică se regăsește, în mod remarcabil, în tradiția răsăriteană a eticii isihaste, unde promisiunea nu este o declarație juridică, ci o angajare a inimii în direcția luminii. Rugăciunea inimii, tăcerea grăitoare, discernerea gândurilor – toate acestea sunt practici ale adevărului trăit, nu ale discursului autoreferențial.

În acest punct, se poate spune că hermeneutica occidentală întâlnește în spiritualitatea răsăriteană o formă vie de interpretare a sinelui, în care cuvântul nu precedă viața, ci o urmează în smerenie; de aici rezultă o etică a coerenței ontologice, în care autenticitatea nu este o stare de fapt, ci o lucrare continuă – *ἐργον* (*ergon*) –, o trudă interioară de a rămâne fidel realității ființei proprii în fața tentației permanente a ficțiunii emfactice. Astfel, impostura – fie ea relațională, narativă sau spirituală – apare ca simptomul unei rupturi între *logosul* ființei și forma ei de apariție în lume; atât Gadamer, cât și Ricoeur, în convergență cu etosul patristic, ne invită să depășim această ruptură printr-o restituire a sinelui către adevărul său original, nu prin oglindire narcisică, ci prin dialog, memorie vie și deschidere către

transcendență. Ceea ce devine crucial nu este doar adevărul spus, ci adevărul trăit: o formă de prezență euharistică în lume, unde cuvântul, fapta și ființa refuză să se mai scindeze.

Concluzie

Acestea fiind zise, dincolo de acest tablou întunecat, există o minoritate lucidă, formată din cei pe care îi putem numi – atât de frumos – copiii divinității. Aceștia, poate, nu au momentan funcții, dar au arderi în cuvânt. Fie că au, fie nu au recunoaștere oficială, ei sunt, cu certitudine, minți și trupuri care respiră și hrănesc Adevăr. Nu sunt recompensați de sistem, ci striviți de el; iar tocmai această zdrobire îi face mai reali, mai verticali, mai profetici. Lor le aparține viitorul, continuitatea cathartică a spiritului sacru în celălalt și maiestuoasa ἀνάμνησις (anamnesis) în acei puțini studenți care, poate, peste decenii, vor găsi un text scris cu iubire și grijă față de lumină, o carte spânzurată de dogmele noii ideologii, o lecție aruncată pe o bancă din parc și își vor aminti că, în mijlocul tiraniei impostorilor, a existat cândva o rezistență a culturii: această apoteoză a iubirii de frumosul divin, oglindit în cunoașterea celor înalte.

Bibliografie

1. Baudrillard, J. (1981). *Simulacres et simulation*. Paris: Galilée.
2. Girard, R. (1972). *La violence et le sacré*. Editions Bernard Grasset.
3. Girard, R. (2001). *Des choses cachées depuis la fondation du monde*. Editions Bernard Grasset.
4. Girard, R. (1999). *Je vois Satan tomber comme l'éclair*. Editions Bernard Grasset.
5. Han, B.C. (2021). *Societatea transparenței*.
6. Heidegger, M. (2002). *Off the beaten track*. Cambridge University Press. (Lucrare originală publicată în 1950 ca *Holzwege*).
7. MerleauPonty, M. (1945). *Phénoménologie de la perception*. Paris: Gallimard.
8. Ricœur, P. (1983). *Time and narrative. Vol. 1*. University of Chicago Press. (Lucrare originală publicată ca *Temps et récit*, Paris: Éditions du Seuil).
9. Ricœur, P. (1990). *Soi même comme un autre*. Paris: Éditions du Seuil.
10. Ricœur, P. (1999). *Conflictul interpretărilor: Eseuri de hermeneutică. Vol. 1*. Editura Echinox.
11. Ricœur, P. (2000). *La memoria, la historia, el olvido*. Madrid: Editorial Trotta.
12. Ricœur, P. (2019). *Filosofie, etică și politică*. București: Editura Spandugino.
13. Scruton, R. (2017). *Cultura modernă pe înțelesul oamenilor inteligenți*. București: Humanitas.
14. Scruton, R. (2023). *Despre natura umană*. București: Editura Humanitas.
15. Taylor, C. (2018). *The ethics of authenticity*. Cambridge, MA: Harvard University Press. (Lucrare originală publicată în 1992).

urme în suflet

■ Issabela COTELIN

Postumă

Știam, Homer, că-i o minciună
ce crede despre tine
lumea bună
că ai plecat
ca să predai alt fel de Poezie
la stelele de pe hârtie
care se văd doar de pe Lună
tu nu te-ai dus așa departe
te-ai dus doar pân-la templul din
Parnas
unde-n dezmăț de Mardi Gras
conclavul muzelor ți-a dat depeșă
să scrii
din perspective vechi
o nouă carte.

Și mai știam că te prefaci
când în Olimp
bătrânul Cronos
pe umerii zbârciți târându-și odiseea
trecea
Olimpul tot se zguduia
și-n urma lui
din zdrențuita mantie cădeau
firimituri de Timp
ce drumul înapoi nu mai găseau
dar el le ridica
la Five O'Clock te invita
și-n Poezia ta le picura.

Știam, Homer, că n-ai fost orb
și nici miop
doar te-ai luptat în fiecare Vers
cu alt și alt ciclop.

Te-ai prefăcut atât de bine,
Homer,
până când înșiși îngerii din cer
printre-ale căror curse
dus-întors
între un demiurg plin de resurse
și-un pământean cu suflet stors
îți plimbi acum agale pașii
la o șuetă
au scris pe cerul plumburiu
cu aripile lor
din care cad ninsori din fulgi de cretă
pe noi, rămașii,
o ultimă poemă...

▀ Laura MĂRIEȘ

***„Dacă într-o zi mă trezesc
că n-am muncit (citit, scris),
înseamnă că am murit!”***

Toamna trecută, Omul Constantin Voinescu s-a prefăcut în cocor și și-a luat zborul spre alte zări, de lumină. În poezia „Joc” spunea: „Visez cocori ce vin și pleacă”. S-a simțit așa de bine printre îngerii, încât în primăvara asta n-a mai revenit între noi, deși l-am așteptat cu toții în zadar. Eram de-un leat, ne despărțeau doar două luni, eu fiind mai mare. A fost omul care m-a încurajat să particip la diferite festivaluri și concursuri de literatură, obținând astfel, la vârsta a treia, diferite premii. M-a promovat în paginile prestigioasei reviste „Oltart” pe care a păstorit-o 12 ani. Ne-am susținut moral în octombrie 2018 când m-am operat de cataractă, dumnealui trecând prin aceeași situație a doua zi. Mi-a zis că îi este puțințel teamă, dar l-am încurajat: „durează doar 5-8 minute, ochiul fiind anesteziat și a doua zi ești ca nou!” Mi-a confirmat că totul a fost bine. „Slavă Domnului, bine! Pe 4 decembrie voi face operație și la stângul. E un decalaj acum de vedere (de vederi!) între cei doi ochi.

Trebuie să-i pun de acord, că să mă regăsesc. Vă doresc vederi largi și pătrunzătoare!” Operația mea la stângul a dat chix. Vedeam doar albastru. Eram disperată. M-a consolat prompt, tot în scris: „Sărut mâna! Aveți răbdare, nu se poate să nu fie bine! Întrebați, totuși, doctorul. Depinde, probabil, și de cristalinul pentru care ați optat. Eu am pus la ambii ochi cristalin care nu mai necesită ochelari. Vă doresc sănătate, vindecare curândă și perfectă! Fiți încrezătoare și... bărbată!” S-a rezolvat după două, trei luni. Într-o zi, mai grijulie, i-am zis s-o lase mai ușor cu munca, pentru că avem o vârstă. Mi-a lăsat pe mess câteva vorbe care arată din ce aluat era acest Om. „Dacă într-o zi mă trezesc că n-am muncit (citit, scris), înseamnă că am murit!” Ce păcat că aceste vorbe s-au adevărit de un an! Odihnă veșnică în lumină, dragul nostru Apostol, Mecena, Mentor, Constantin Voinescu!

■ Iulia STAVRE

In memoriam

Un drum mărginit
de nori pufoși,
croșetând
povești dezlânate,
ireale.

Ivite din tolba
povestașului
însetat de cuvinte
pe străzile
lipsite de sens
ale vieții.

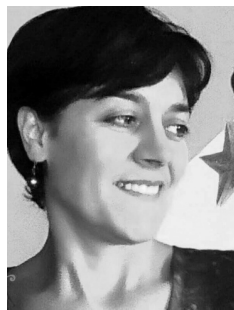
Rătăcit între lumi,
agățat de idei
abstracte,
pe tavanul absurd
al craniului,
își caută calea
la finele
fiecărei povești.
Sau drum.

Cerul a devenit mare.
Norii, valuri, turla bisericii,
Un porumbel. Alb.
De ziduri
se izbesc cadențat
sunetele orgii.
Nemurirea încă trăiește
în noi.
Sau timp.

Îngerii cântă.
Tocmai au învățat
limba română.

▀ Cristina-Cornelia TRUȚĂ

Sipetul cu amintiri

Din câte metehne ar avea rețelele de socializare (recunoscând că au destule), Facebook-ul are cel puțin două calități: oferă tuturor mult-dorita libertate a cuvântului și ne ajută să descoperim oameni noi, interesați (ori să regăsim prieteni vechi, pe care timpul și conjuncturile i-au dus de parte).

În categoria descoperirilor oamenilor noi și valoroși s-a aflat în loc de cinste, vreme de câțiva ani buni, domnul Profesor Constantin Voinescu, dascăl erudit, hăruit și prețuit de multe generații de elevi, mare iubitor, fin cunoscător și constant promotor al dulcii noastre limbi materne (pe care, în mod original, o definea prin sintagma „limba noastră cea de mumă,”). Mă număr printre norocoșii prieteni virtuali ai Domniei-Sale, având privilegiul (-și vă asigur că nu este deloc pretențios spus „privilegiu”!) de a-i citi, în mod constant, postările, anumite cărți de autor, pe care obișnuia să le dăruiască și, desigur, revista Oltart, al cărui redactor-șef a fost până la plecarea către stele.

Deși mi-aș fi dorit să-l pot cunoaște și „în carne și oase” - cum se spune, fiindcă a venit la un eveniment

cultural în orașul Pitești, n-a fost să se întâmple așa.

Am conversat, de câteva ori, prin mesaje, transmițându-i mulțumirile mele firești pentru gesturile de caritate (și de calitate). I-am dăruit, la rândul meu, primele două cărți de autor, în semn de prețuire. Obișnuia să trimită revista, în format electronic ori tipărit, celor care publicau în paginile acesteia. Eforturile de a menține vie flacăra literaturii de calitate, în vremuri în care Măria-Sa, Cartea, este „detronată,” de alte interese neînrudite cu arta literară și cultura, l-au situat pe domnul Profesor printre cei pe care i-am citit cu interes, cu rost, cu drag, în după-amiezi însorite de vară ori iarna, la gura sobei.

Postările domnului Profesor Voinescu sunt nu doar despre limba română („Like Gramatica,”), ci vorbesc, la timpul „mai-mult-ca-trecutul”, despre cultura vastă a unui Om „citit”, totdeauna bine-intenționat, dornic să împărtășească celorlalți din ceea ce știe și gândește. Spunea lucrurilor pe nume într-un chip original, cu o finețe aparte, îmbinată cu umor oltenesc și, pe alocuri, cu absolut-necesara doză de ironie.

Domnul Profesor Constantin Voinescu ne-a oferit, prin postările dumnealui, privilegiul de a cunoaște mai mult despre arta plastică, pictură, sculptură, arhitectură, religie, muzică ș.a.m.d. Cu sinceritate mărturisesc că îmi lipsesc aceste momente de creștere pe care, încă, le-am fi putut avea dacă i-ar mai fi fost îngăduit să zăbovească prin astă lume. Pesemne că Dumnezeu (care are planuri pregătite și doar de El știute pentru fiecare dintre noi) i-a pregătit o școală de gramatică sus, în Cer, cu predare - fără îndoială - în dulcea limbă română!

Dacă i-aș putea transmite câteva cuvinte, i-aș reaminti că îi datorez mult fiindcă mi-a îngăduit publicarea

câtorva poezii și a unui text despre educație și, mai ales, că m-a sfătuit să am grijă ca poeziile mele să transmită, să aibă mesaj, vibrație literară, să nu rămână simple vorbe în vânt.

Revenind la revista Oltart, sunt convinsă că această prestigioasă publicație periodică este o moștenire de suflet pe care domnul Profesor, redactor-șef Constantin Voinescu a lăsat-o unor oameni valoroși, bine pregătiți, crescuți la umbra stejarului protector. Pioasă aducere-aminte și recunoștință pentru acest stejar din semințele căruia au crescut dreptele tulpini!

Mulțumiri distinsei doamne Oana-Mihaela Glasu pentru invitația de a deschide cufărul cu amintiri!

■ Ioan Nicolae POPESCU

timpul gol gonește

(lui Constantin Voinescu)

Parc înserat. Amintire sărutând zarea.

Liniștită oprire.

Regăsire de ființă.

În scădere cuvântul.

Curg oameni pe stradă și răsturnată memoria.

Îmi amintesc ce ne face să stăm în picioare.

poezie

■ Alina-Monica ȚURLEA

manual de funcționare în caz de supraviețuire

mă trezesc fără nume și fără chef.
e prea devreme pentru milă și prea târziu pentru reparații.
corpul merge singur, ca un animal antrenat să nu muște.
dacă doare, nu recunosc.
dacă simt, resetez.
apă rece pe față, apoi cafeaua – neagră și tăcută.
dimineața începe cu liste.
lucruri de făcut.
lucruri de uitat.
lucruri care dor, dar nu au martori.
îmi prind părul ca pe o decizie.
îmbrac hainele ca pe un scut.
nu zâmbesc.
dar nici nu urlu.
pe drum, văd oameni care s-au anulat în timp ce zâmbeau.
îi recunosc după felul în care țin telefonul:
strâns, ca pe un colac de salvare într-o mare în care nu mai există coastă.
la birou, cuvintele se lovesc de pereți.
niciun sunet nu supraviețuiește mai mult de o secundă.
trupurile lucrează, dar gândurile fug prin crăpături.
o femeie strânge din maxilare.
un bărbat se uită lung la peretele alb.
nimeni nu respiră profund.
nu e voie.
nu e timp.
seara, mi se scurge din piept o tăcere grosolană.
nu mai vreau nimic, dar trebuie.
încă o cină.
încă un zâmbet.
încă o viață care n-a început niciodată.
sting lumina.

dau restart.
poate mâine o să doară mai puțin.
sau o să doară altfel.
o accept și pe asta.

arsura din interiorul sticlei

au construit-o din camere goale,
fără ecou.
pereții au fost vopsiți în tonuri neutre,
ca să nu provoace nicio reacție.
în colțuri, așezaseră amintiri acoperite cu folie de protecție.
în fiecare zi deschidea un sertar,
atingea o emoție cu penseta
și o lăsa să respire doar cât să nu explodeze.
oamenii o salutau cu voce scăzută,
de parcă și intimitatea ei avea regim special:
fără parfumuri, fără cuvinte pompoase,
fără trecut.
când i-au adus dragostea într-un recipient sigilat,
a zâmbit rece.
a pus-o pe un raft, între un dosar cu plângeri
și un borcan cu tăcere distilată.
n-avea ce să facă cu ea.
afecțiunea nu era compatibilă cu sistemul.
niciun contact direct.
niciun transfer de căldură.
seara, stingea lumina cu gesturi lente
ca într-un laborator:
nimic nu trebuia contaminat.
nici măcar visul.

D Radu ENACHE

Lumina ochilor
e slabă... S-a chircit între
negru și alb,
doar o pată roșu-închis
rătăcește pe tabla de șah.
De ce mă bîntui, femeie,
cu umbra îmbrățișărilor,
cu amurgul continuu,
cu amăgirea
vieții de apoi?
Încotro să merg,
orb,
pipăind vremurile
ca pe urmele tălpilor tale,
pe nisipul spălat
de ocean?

Litania leului cămilă

Natura mea interioară,
de leu,
trebuie păstrată,
ascunsă, pînă cînd
voi scăpa de Elementele
abrazivecausticecorozive...
Acum, la traversarea deșertului,
chem asupra-mi
aparența umilei cămile.
Abia apoi, după ce va trece clipa astrală,

în țăriile de cristal,
se va revela esența
teribilă & eternă
a existenței mele!
Dar de ce
aerul fierbinte se
cutremură de rîs
printre dune
și scarabeii
se adună
pe urmele pe care le las
în nisip?

Asfințit

Culorile alunecă înspre
melancolia albastrului,
razele astrului
sînt mai reci, mai aspre...

Vîntoase, subțiri fierăstraie, taie
firul de nor în patru, în opt,
frunza smochinului s-a copt,
frigul s-a aciuat în odaie.

Peste o mie de dealuri, hăt,
ar mai fi o lumină de foc.
Ce împleticit, negru, noroc:
cu ochii de ieri n-am știut să văd.

Eclipsă

Pe noptieră,
 din paharul cu apă,
 se ridică, încet, luna...
 Luna plină din paharul plin,
 luna roșie a iminentei
 eclipse.
 Și cum se ridică, așa, senin,
 pe cerul ultramarin,
 ca o floare neștiutoare,
 roșul se scurge, picături,
 în apa din pahar
 care devine tot mai sîngerie,
 pe măsură ce luna se face
 tot mai albă,
 și sfîntă,
 și clară...
 Mîna mea gâlbejită
 se întinde spre noptieră și,
 tremurătoare,
 răstoarnă paharul.

În fiecare noapte,
 brațele mele te strîng
 cu disperarea tăcută
 a ultimei zări
 din lumina amurgului.
 Trupul se curăță
 de toate trupurile,
 ochii se golesc
 de toate vederile,
 gîndul se leapădă
 de toate gîndurile.
 Și inima, inima
 o singură bătaie mai are.
 Te cuprind
 ca o poleială fierbinte,
 subțire, tremurătoare,
 venind

din altă lume, ascunsă
 de al doilea Dumnezeu,
 nesupusul,
 nespusul.
 În fiecare dimineață,
 simt
 cum se înalță amurgul
 și stele pe care nu le-am văzut
 sclipesc înghețat,
 într-un timp cenușiu, greu,
 închegat...

Vino, iubita mea blîndă,
 blondă, arămie ca dealurile
 cu podgorii toamna,
 vino să mă izbăvești de sărăcie,
 de ticăloșie, de prostie,
 de lene
 și de deznădejde...
 Vino, cu mireasma
 neprihănirii, cu bogăția
 milei, cu frumusețea
 cerului înstelat!
 Vino, înveșmîntată
 în catifeaua albastră-neagră
 a nopții
 și strînge-mă la piept,
 acolo unde este
 secera de oțel a lunii...

► Laurențiu BELIZAN

epifanie

te iubesc așa cum își iubește un deținut păianjenul
strivesc zilele le pun într-un colț al ferestrei
aștept să văd cum le mănânci
noaptea ies din tine fire lungi rezistente
ca niște gratii

umbra-mi ademenită
capul stă să-ntoarcă
trebuie să fii tare!
moneda lui Charon te arde în palmă

mi-ar plăcea să sculptez piese de șah din gheață
am juca până tabla s-ar umple de apă
luntrașul ne-ar urca la prora
orașele noastre au luat de-abia acum foc
Nero are Alzheimer
a uitat tot
nu mai știe nici măcar să se bucure
am rămas aproape singuri

i-au făcut o tomografie
în cap a rămas atât loc
încât ar putea intra lumea toată

acum știu!
ar trebui să-ți dau mai mult decât inima și ficatul
ca să-i fac loc lui Dumnezeu

Janus

avea branhii în locul ochilor
jur-împrejurul curgea în ele
lua durerea și o folosea -
mărturisesc asta cu un soi de infirmitate

trebuia doar să pună catargul
și camera începea să plutească
deasupra Amazonului
indigenii defrișau o palmă din selvă
pământul rodea doar trei ani
apoi plecau și cântecele se auzeau până la noi
îmi spunea că uite
de aceea e nevoie de mai multe iubiri

nu-i păsa că animalele s-au zbatut înainte de a fi mâncate
și cel mai frumos vers este *să fie lumină*
energia statică a rochiei putea iniția combustia spontană
a celui care îi zărea bruioanele frunții
Proust a scris despre Odette atâtea pagini
dar tot nu-mi dau seama cum arăta
un străin care a văzut-o i-ar face un portret robot impecabil

și totul face implozie
toate bucățile acelea mici
în care organizăm trecutul ca să-l putem depăși
se depun în oase

oniromahie

vine o vreme când te gândești la viitor
ca și cum ai mânca boabe de struguri pe întuneric

soarele îți răsare dintr-o rotulă și apune în alta
începi să semeni cu desenele copiilor pe asfalt
te așezi pe margine / fumul de țigară devine un laț
de care se împiedică trecătorii

vine o vreme când nu mai încapi între noapte și zi
umbra caută alt trup
ajunge la tine ca un melc traversând o autostradă

► Nicolae SILADE

madona

virginală independentă extravagantă
 într-o zi fericirea îți iese în cale
 îți face cu ochiul
 îți surâde emfatic
 ca o madonă din veacuri apuse
 ca fata morgana
 ca o elevă drăguță

doar atât
 îți surâde emfatic
 și brusc face colțul
 pe o stradă îngustă

ființare

cel fără de început cel fără sfârșit
 ți se arată
 tandru și tânăr și plin de lumină
 o singură dată

cel fără de nume cel fără de pată
 vederii se dăruie
 iată-l

din sine ieșind să se vadă pe sine
 ca o floare a soarelui
 spre ea însuși întoarsă

linia de plutire

din adâncuri feerice
 voi ieși în curând
 la suprafață

ca naufragiatul
 care-n mâna întinsă spre cer
 își ține propria viață

regnul de dor

fericit
 disperat
 nepăsător
 am străbătut toate regnurile

iată-mă acum
 în regnul de dor

existența

în timp ce unii
 îți câștigă cu greu existența
 alții o pierd atât de ușor. lumea
 nu-i o adunare de oameni. lumea
 e o adunare de întrebări. adevărul
 stă într-un colț și privește
 cum se răsfăț minciuna. viața picură
 un strop dulce. unul amar. unul
 dulce. unul amar. analfabeții se scaldă

în fericire. filosofii se îneacă-n tristețe.
sângele țese un tainic năvod
în care sufletul se zbate.

timpul

nepăsătoare trec clipele. orele.
nepăsător stau eu și fumez.

îmi omor timpul
s-ar zice.

o, dacă timpul ar putea fi omorât
atunci aş face și eu ceva.

o lecție de viață

și soarele va răsări din nou. învață
să te dăruiești să arzi ca el
fidel singurătății tale:
singura cale
spre adevăr și libertate. o, învață
misterul să-l întorci pe dos pe față
și soarele va răsări mereu.

marea

mereu liniștită furtunoasă mereu
marea se leagănă în brațele soarelui
marea se nălță la cer și coboară
ca o plângere sfântă ca o ninsoare
marea se-ntoarce mereu la izvoare

cuvintele ei caută-n mine rostire
eu tac marea vorbește
marea-și destăinuie fără oprire
tainele ei
pe coardele mele divine

marea cântă marea strigă prin mine
ca un profet în pustie

bucuria prezentului

să compari singurătatea
cu o noapte de dragoste
și apoi să alegi

să crezi totdeauna
în visele tale
pentru simplul motiv că e totul un
vis

nu te îngândura în zadar
gândurile fură
bucuria prezentului

meniu

zilnic același meniu:
singurătate și iar singurătate.
în loc de condimente
câteva lacrimi amare. câteva
îndoieli și suspine mărunte.
iar ca desert o simplă enigmă.
bucătarul vieții noastre
timpul
vă dorește acum poftă bună.

sinele

ce întuneric doamne poate să fie
ce întuneric

sinele nu se mai vede pe sine
adâncul devine tot mai adânc

ce întuneric doamne poate să fie
și câtă lumină
izvorând din cuvânt

eseu

► Aurelian Alin VASILIE

Fiara și icoana sa

In cartea **Apocalipsei** se vorbește despre Fiară, despre numele fiarei, despre numărul numelui ei, despre icoana fiarei, despre rana fiarei, despre o a doua fiară etc, dar oare ce înseamnă toate aceste lucruri? Cine sau ce este Fiara? În cele ce urmează vă propunem un posibil răspuns pentru această întrebare.

Mai întâi vom cita câteva versete din capitoul al treisprezecelea al cărții **Apocalipsei** în care se vorbește în mod explicit despre Fiară și despre toate lucrurile asociate ei: „Fiara pe care am văzut-o semăna cu un leopard, avea labe ca de urs și gură ca o gură de leu. Balaurul i-a dat puterea lui, scaunul lui de domnie și o mare autoritate. Unul din capetele ei părea rănit de moarte, dar rana de moarte fusese vindecată. Și tot pământul era în admirație după fiară”¹.

După cum putem vedea, în cartea **Apocalipsei** se vorbește despre o primă Fiară, ridicată din mare, ce are o „rană de moarte”, dar această „rană” a fost „vindecată”. Apoi se vorbește despre o a doua Fiară ridicată din „pământ” ce pune în aplicare toată puterea fiarei dintâi: „Apoi am văzut ridicându-se din pământ o altă fiară, care avea două coarne ca

ale unui miel și vorbea ca un balaur. Ea lucrează cu toată autoritatea fiarei dintâi înaintea ei și face ca pământul și cei care locuiesc pe el să se închine fiarei dintâi, a cărei rană de moarte fusese vindecată. Face semne mari, încât chiar foc din cer face să se coboare pe pământ în fața oamenilor. Și amăgește pe cei care locuiesc pe pământ prin semnele care i s-a dat să le facă în fața fiarei. Ea a zis celor care locuiesc pe pământ să facă o icoană fiarei care avea rana de sabie și trăia. I s-a dat suflare icoanei fiarei, ca icoana fiarei să și vorbească și să facă să fie omorâți toți cei care nu se vor închina icoanei fiarei. Și face ca toți, mici și mari, bogați și săraci, liberi sau robi, să primească un semn pe mâna dreaptă sau pe frunte și nimeni să nu poată cumpăra sau vinde fără să aibă semnul acesta, adică numele fiarei sau numărul numelui ei. Aici este înțelepciunea. Cine are pricepere să socotească numărul fiarei, căci este un număr de om. Și numărul ei este: șase sute șazeci și șase”². Mântuitorul ne-a spus în **Evangelhie** că în vremurile din urmă, lumea va fi la fel de stricată cum era în vremea lui Noe și că stricăciunea ce a cauzat potopul va fi în floare în vremurile din urmă: „Și pre-

¹ Apocalipsa 13:2-3.

² Apocalipsa 13:11-18.

cum a fost în zilele lui Noe, așa va fi și la venirea Fiului Omului”³. „Și precum a fost în zilele lui Noe, tot așa va fi și în zilele Fiului Omului”⁴. Dar la ce anume se referă? Cum era în vremea lui Noe și ce a cauzat potopul? Evangheliile spun în felul următor: „Căci precum în zilele acelea dinainte de potop, oamenii mâncau și beau, se însurau și se măritau, până în ziua când a intrat Noe în corabie”⁵. „Mâncau, beau, se însurau, se măritau până în ziua când a intrat Noe în corabie și a venit potopul și i-a nimicit pe toți”⁶. Aparent, motivul ce a cauzat potopul a fost nepăsarea oamenilor în ceea ce privește cele duhovnicești și alipirea exclusivă de lucrurile pământești: mâncare, băutură, concupiscentă etc. Dar aceste lucruri au fost de când lumea și, mai mult decât atât, chiar Mântuitorul mânca și bea vin cu vameșii și a mers la nunta din Cana Galileii. Cu toate acestea, cartea **Apocalipsei** ne spune ceva prețios în aceste sens, și anume că, în vremurile din urmă, oamenii nu vor putea să cumpere și să vândă, deci nu vor putea să mănânce și să bea fără să primească semnul fiarei pe mână sau pe frunte.

De ce este atât de important acest semn sau număr sau nume al fiarei? Este scris că Antihristul va face minuni false în fața oamenilor: „Iar venirea aceluia va fi prin lucrarea lui satan, însoțită de tot felul de puteri și de semne și de minuni mincinoase, și de amăgiri nelegiuite, pentru fiii pierzării, fiindcă ei n-au primit iubirea adevărului, ca ei să se mântuiască”⁷.

De asemenea, în cartea **Apocalipsei** ni se spune că și Fiara va face semne și minuni mincinoase pentru a înșela oamenii. Cele două mărturii trebuie luate împreună și legate între ele, căci Antihristul va face semnele și minunile mincinoase cu ajutorul Fiarei și prin puterea Fiarei. Pentru că vorbim despre „semne și minuni mincinoase” trebuie să spunem că nu toată lumea va vedea/ simți aceste înșelări, ci doar aceia ce au primit semnul/ pecetea Fiarei, pe când ceilalți oameni, ce nu au primit semnul/ pecetea, nu vor vedea aceste minuni mincinoase și își vor da seama de toată această lucrare de înșelare: „Cu minciuni va înmulți semne în mulțime. Și stând înaintea multe alte popoare și laudându-l pe el pentru năluciri, va striga cu glas mare, încât se va clinti și locul întru care popoarele vor sta înaintea lui, și le va grăi cu îndrăznire: Cunoașteți toate popoarele puterea și stăpânirea mea. Iată, înaintea voastră a tuturor poruncesc acestui munte ce este de cealaltă parte ca acum să se mute aici, de această parte de mare, prin cuvântul meu. Și va zice spurcatul: Ție îți poruncesc: Mută-te dincoace de mare!. Și va alerga muntele în ochii privitorilor, însă nicidecum clătinându-se din temeliiile sale, căci cele ce Dumnezeu Cel Preaînalt dintru începutul zidirii le-a întărit și le-a înălțat, asupra acestora prea spurcatul stăpânire nu are, ci va amăgi lumea cu năluciri vrăjitorești (...) Că de nu se va pecetlui cineva cu pecetea aceluia, nu se va robi de nălucirile lui și nici Domnul nu se va depărta de la unii ca aceștia, ci îi va lumina și îi va trage către Sine”⁸.

³ Matei 24:37.

⁴ Luca 17:26.

⁵ Matei 24:38.

⁶ Luca 17:27.

⁷ 2 Tesaloniceni 2:9-10.

⁸ Cuvânt al Sfântului Efrem Sîrul pentru a doua venire a Domnului, sfârșitul lumii și veni-

Antihristul va face minunile mincinoase prin puterea Fiarei. Dar cine sau ce este Fiara? Fiara este sistemul electronic/ digital răspândit pe întreaga suprafață a pământului. Este numit Fiară pentru că nu este om, nu este o persoană, ci un calculator ce comandă întregul sistem electronic. Minunile false ale Antihristului vor fi făcute prin tehnologie: „Un interes deosebit îl reprezintă existența a două super-computere centralizate. Primul se află la Bruxelles, având codul 666. Existența sa a fost confirmată public în 1975 de către doctorul Henric Eldman, șeful analitic al computerului, supra-numit Fiara, care, după relatarea savantului canadian dr. Patric Ficher, este într-atât de puternic, încât poate înmagazina numerele, numele și datele personale ale tuturor locuitorilor Pământului (...). Progresul a mers foarte departe, îndeosebi în domeniul tehnicilor de calcul. Sistemul computerizat poate controla astăzi ușor întreaga lume, fiecare persoană în particular și pe toți dintr-odată (...). Semnalele radio ale microcipurilor sunt descifrate de către satelit sau de către orice dispozitiv computațional utilat corespunzător. Vă rog pe toți, frați și surori, ascultați cu atenție despre ce vom vorbi, căci de aceasta depinde mântuirea noastră. Tatuajul cu laser sau implantarea microcipurilor mai mici de 1 mm se efectuează imediat și fără durere. Oamenii pot fi însemnați astfel fără să știe. Puțin despre istoria acestei invenții. Guvernul mondial constituit din evreii ce-L resping pe Hristos și-l așteaptă pe mesia al lor, începând cu anii 20 ai secolului nostru (sec. XX cartea „Controlul Hristosului Aghionilor. La apusul libertății”. Editura Sophia-București, 2016, pp. 213, 210.

borării a tot felul de invenții pentru controlul efectiv al persoanei. Sute de instituții au lucrat asupra acestui program. Prima sarcină era să poată fi creată o mașină căreia i-ar sta în puteri înregistrarea gândurilor omului și transformarea lor în text scris, pentru ca alt om care are nevoie de aceasta să poată urmări gândurile unei persoane, anume citindu-le de pe foaie. Înțelegeți despre ce vorbesc? Mii și mii de experiențe, cercetări, căutări au arătat că pentru fiecare acțiune a omului, pentru fiecare intenție a sa, în creier apare un semnal anume, care poate fi fixat cu ajutorul computerului. Așa a început munca migăloasă în vederea colectării informației cu pricina. De exemplu, dacă omul vrea să mănânce, apare un semnal anume, dacă vrea să bea – altul, sau dacă vrea să scuipe sau să se uite în oglindă, de fiecare dată apare un semnal anumit. Și așa cum oameni suntem, s-a dovedit că toți avem aceleași semnale; adică dacă eu sau vecinul meu vrem să bem – va fi același semnal, pentru că suntem făcuți toți la fel, noi, cei din neamul omenesc. Iată de ce sute de instituții au făcut mii de experiențe, mii de oameni, voluntari și remunerați s-au culcat, au șezut, au alergat, înfășurați cu indicatoare, capse, cabluri și antene, computerul fixând tot ce făceau și gândeau. Și ce a ieșit din aceasta? Iată ce: colectând rezultatele din toate institutele, le-au plasat într-un computer de bază, care a încăput cu ușurință în sine cifra oricăror semnale ale creierului uman. Când unui om i-au fost cuplate toate indicatoarele de la computerul ce deținea toată informația rezultată din cercetări, au luat omul și i-au

pus indicatoarele și au început să verifice, ce credeți, s-a întâmplat minune! Computerul scria tot ce gândea omul. Guvernul mondial jubila, acum putea afla tot ce-și dorea, chiar și în cazul că omul ar fi refuzat să vorbească. Computerul nu minte, nu i se face milă, el trădează toate mișcările sufletului, nesiguranța, neliniștea și de el nu ai scăpare, e o mașină făcută să controleze sufletul omului. Așa a pătruns guvernul mondial în ceva interzis, înregistrând toate semnalele, primind înregistrarea scrisă a gândurilor omului. Asupra acestor elaborări au lucrat oameni cu cele mai luminate minți, cărora li s-a plătit o groază de bani, dolari de hârtie, tipăriți de același guvern mondial. Și li s-au plătit oricâți, pentru că aceasta e doar hârtie și nu aur. Iată, așa, că pentru niște bucățele de hârtie verde, au fost vândute tainele sufletului omenesc. Acești ingineri neînțelepți la minte nici nu și-au dat seama ce urmări va avea inventivitatea lor. În curând, guvernul mondial a alocat o sumă enormă pentru un alt proiect care includea o altă invenție, vizând preluarea informației din creierul uman, de astă dată de la distanță, deja fără cabluri, fără conectarea indicatoarelor la computer, cu scopul de a citi gândurile omului la distanță. Toate încercările au fost nereușite. Era imposibil să citești informația de la distanță dacă omul nu avea în el un indicator. De aceea, a început crearea microindicatoarelor care ar fi insesizabile în corp și nu ar stingheri în niciun fel. Și aceste indicatoare, cu fiecare an, cu fiecă renouare, deveneau tot mai mici și mai mici, mai sigure și mai perfecte. Și oamenii, vânzându-și sufletele, primeau

pentru aceasta onorarii și tot felul de atenții de la guvernul mondial. Astfel au apărut diferite modificări ale microcipurilor, aceste microscheme care au fost receptoarele semnalelor creierului omenesc și emițătoarele lor, prin intermediul satelitului, către computer, care trăda tot ce gândea omul, emițând materialul scris al gândurilor omului, care purta această microschemă în sine.

Pământul este supravegheat de 23 de sateliți, care efectuează un control permanent al pământului nostru. Acești sateliți se află pe orbită la diferite distanțe unul de altul, având legătură radio între ei, se alimentează cu ajutorul unor baterii solare și transmit orice schimbări ce se produc la suprafața pământului și orice informații preluate de pe pământ. Acești sateliți sunt înzestrați cu cel mai noi aparataj, într-atât de puternic, încât se poate citi un autograf scris cu un pix pe o minge de fotbal sau urmări mersul unei râme⁹.

În cartea **Apocalipsei** se vorbește de două fiare. Una ce a primit rana de moarte, iar a doua ce face în așa fel încât oamenii să se închine primei fiare. Noi tocmai am stabilit că Fiară este numele celui mai important computer ce deține controlul asupra întregului sistem electronic. Dar care este prima Fiară, cea cu rana de moarte? Și cum face sistemul electronic, a doua Fiară, în așa fel încât oamenii să se închine primei Fiare?

Prima Fiară ce a primit rana de moarte este VRĂJITORIA. Tehnologia nu face altceva decât să imite vrăjitoria. Tot ceea ce mai demult se fă-

⁹ Stareții, *Despre vremurile din urmă*, Editura Petru Vodă, 2007, pp. 327, 381, 382-383.

cea prin vrăjitorie, astăzi se face prin tehnologie: „Tehnologia, se poate spune, este o magie democratică ce îngăduie oricui să se bucure de facultățile extraordinare cu care se lăuda magicianul (...); magia este o metodă de control al individului și al maselor, bazată pe o cunoaștere profundă a pulsionilor erotice personale și colective. Nu doar strămoșul îndepărtat al psihoanalizei poate fi recunoscut în ea ci și, în primul rând, acela al psihologiei aplicate și al psihologiei maselor”¹⁰. Acesta este motivul pentru care vedem asemănări între diversele inscripții și hieroglife din trecutul îndepărtat și tehnologia din zilele noastre. Este aceeași cunoaștere de la întemeierea lumii, creștinismul este singura fisură, singura breșă a sistemului prin care se poate evada. Toate celelalte religii sunt învățăturile îngerilor căzuți sau, mai pe scurt, **LEGEA**: „Care ați luat legea prin porunca ÎNGERILOR și nu ați păzit-o”¹¹.

În **Biblie** nu ni se spune exact de ce a fost distrus Pământul prin potop. Textul **Genezei** vorbește în general despre răutatea oamenilor și despre faptul că toate gândurile oamenilor erau îndreptate spre rău, dar nu spune care a fost motivul ce a cauzat potopul: „Domnul a văzut că răutatea omului era mare pe pământ și că toată imaginația gândurilor din inima lui era în fiecare zi numai răutate. Domnului I-a părut rău că a făcut pe pământ și S-a mâhnit în inima Lui. Și Domnul a zis: Voi șterge de pe fața pământului pe omul pe care l-am creat, de la om pînă la vite, pînă la repti-

le și pînă la păsările cerului; căci Îmi pare rău că i-am făcut”¹².

Există, în schimb, alte cărți de unde aflăm exact care a fost motivul pentru care Pământul a fost nimicit prin potop. Din **Cartea etiopiană a lui Enoh** aflăm că îngerii despre care vorbește capitolul 6 al **Genezei** i-au învățat pe oameni diverse lucruri: prelucrarea metalelor, cunoașterea plantelor, împodobirea femeilor, dar și vrăjitoria. Cu alte cuvinte, îngerii ce și-au ales soții dintre femeile de pe pământ și au făcut copii cu ele, au dezvăluit oamenilor anumite taine și învățături, corupând, prin aceste învățături, întreaga rasă umană, iar principala cauză a potopului a fost vrăjitoria: „1. Și toți ceilalți împreună cu aceștia și-au luat neveste, și fiecare și-a ales câte una, și au început să se împreuneze cu ele și să trăiască cu ele, și aceștia le-au învățat farmece și descântece, și culegerea rădăcinilor, și le-au făcut cunoscute plantele. 2. Și ele au rămas grele, și au născut uriași (...) 1. Și Azazel i-a învățat pe oameni cum să facă săbii, cuțite, paveze, zale, și le-a făcut cunoscute metalele pământului și arta de a le cunoaște; el le-a arătat cum să facă brățări și podoabe, și cum să folosească vopselele, și cum să-și înfrumusețeze sprâncenele, cum să folosească pietrele prețioase și tot soiul de culori. 3. Și s-a arătat multă nelegiuire și s-au petrecut păcate trupești, și ei s-au rătăcit și s-au stricat în tot ce făceau. 4. Samîaza i-a învățat tot felul de vrăjitorii și însușiri ale rădăcinilor; Armâros i-a învățat cum să dezlege vrăjitoriile; Barachîâl (i-a învățat) astrologia; Kokabiel, constelațiile; Ezecheel, cunoașterea

¹⁰ Ioan Petru Culianu, *Eros și magie în Renaștere 1484*, Editura Nemira, 1999, pp. 148, 20.

¹¹ Fapte 7:53.

¹² Geneza 6:5-7.

norilor; Arachiel, semnele pământului; Shamsiel, semnele soarelui; și Sariel, mersul lunii (...). 6. Domnul a dat poruncă pentru cei ce sălășluiesc pe pământ - ca ei piară căci au aflat toate tainele îngerilor, toate silniciile demonilor, toate puterile lor - cele mai tainice dintre ele -, toate puterile celor care practică magia, puterea vrăjitoriei și puterea celor ce făuresc chipuri turnate pretutindeni pe pământ (...). 10. Și El mi-a zis: Din pricina nelegiuirilor lor, li s-a hotărât judecata și aceasta nu va fi înlăturată de Mine nicicând. DIN PRICINA VRĂJITORIILOR CE LE-AU CĂUTAT ȘI LE-AU ÎNVĂȚAT, PĂMÂNTUL ȘI CEI CE SE AFLĂ PE EL VOR FI NIMICIȚI¹³.

Vrăjitoria este cauza potopului, iar acest lucru se poate susține chiar prin **Biblie**. Chiar în **Lege** este scris: „Pe vrăjitoare să n-o lași să trăiască”¹⁴. Dacă vrăjitoria era răspândită pe întregul pământ, iar toți oamenii se îndeletniceau cu ea, conform **Legii**, pe baza căreia a fost întemeiat Pământul, acesta trebuia distrus. În zilele noastre aceleași vrăjitorie a cuprins întregul pământ, căci toți oamenii folosesc tehnologia. Copiii, la scurt timp după ce se nasc sunt vaccinați, spre „binele” lor, desigur... adică cum e creat omul nu e bine, omul se naște bolnav de la natură și trebuie să vină doctorii și să îl „salveze”. În trecut omul nu putea să vorbească cu cineva la sute de kilometri distanță decât prin Duhul Sfânt, dacă ne gândim la Sfântul Apostolul Pavel, sau prin vrăjitorie, dacă ne gândim la Giordano Bruno care printr-un ritual extrem de complicat putea să

îi comunica unui om mesajul său în vis. Noi astăzi vorbim prin telefoane unii cu alții la sute și mii de kilometri distanță. Acum întrebarea ce se pune este următoarea: când vorbim cu cineva prin intermediul telefonului, noi îl imităm pe Sfântul Apostol Pavel sau pe Giordano Bruno? Adică e simplu: sau Duhul Sfânt se află în telefon (și cred că nimeni nu va fi de acord cu o așa de mare blasfemie) sau vorbirea prin telefon este vrăjitorie. În trecut prin magie se puteau ucide oameni de la distanță. Astăzi avem puști, pistoale, rachete prin care omul poate să ucidă la distanță. În trecut, conform legendelor evreilor referitoare la Golem, se putea crea, prin magie, un vițel de trei ani sau chiar un om. La fel astăzi omul este făcut în eprubetă prin fertilizarea in vitro. Vrăjitoarele zburau în trecut prin văzduh, iar oamenii zboară astăzi prin văzduh cu ajutorul avioanelor, elicopterelor etc. În trecut omenirea a vrut să ajungă la cer și a construit Turnul Babel. Dar oare „zgârie-norii” de astăzi nu sunt o reminiscență modernă a aceluia Turn Babel? Și lista poate continua. Fiara cu rana de moarte este vrăjitoria, rana de moarte i-a aplicat-o Mântuitorul la prima Sa venire, Fiara a doua ce face oamenii să se închine primei fiare este TEHNOLOGIA. La ce anume se va ajunge prin această tehnologizare masivă, prin acest sistem electronic răspândit peste tot? Inevitabil, la distrugere: „Vă puteți închipui câtă radiație va primi întreaga noastră planetă, când toate sunt programate să funcționeze electronic? Va exista o planificare prin care toate vor fi conectate la sateliți care în fiecare secundă vor trimite uriașe cantități de radiație pe

¹³ Cartea lui Enoh, Editura Herald, București, 2015, pp. 38, 39, 115.

¹⁴ Exod 22:18.

pământ. Toți cei care folosesc scane-rele și cei care vor face tranzacții vor fi și mai mult radiați. Deja până în anul 2000 specialiștii se pronunță că unul din doi indivizi va fi afectat de cancer (...). Încotro mergem când specialiștii ne avertizează că ne vatămă serios sănătatea chiar și telefoanele mobile, antenele, telecomanda cu care deschidem televizorul?"¹⁵. George Orwell, în romanul său **1984** a înțeles foarte bine lumea în care trăim și a înțeles care este, de fapt, rolul tehnologiei: „Chiar și progresul tehnologic nu mai are loc decât atunci când produsele sale pot fi utilizate, într-un fel sau altul, la îngrădirea libertății umane, în toate domeniile (...). Cele două țeluri ale partidului sunt acestea: să cucerască întreaga suprafață a planetei și să suprimă, odată pentru totdeauna, posibilitatea gândirii independente". Prorocii au avertizat oamenii asupra consecințelor pe care vrăjitoria și tehnologia le vor avea asupra legăturii lor cu Dumnezeu și asupra consecințelor dramatice pe care le vor suporta din această pricină: „Așa vorbește Domnul: Dacă cerurile sus pot fi măsurate și dacă temeliile pământului jos pot fi cercetate, atunci voi lepăda și Eu pe urmașii lui Israel pentru tot ce au făcut, zice Domnul"¹⁶.

Vrăjitoria este păcat împotriva Duhului Sfânt, iar acest lucru nu se iartă, după cum este scris: „De aceea vă spun: orice păcat și orice hulă vor fi iertate oamenilor, dar hula împotriva Duhului Sfânt nu va fi iertată"¹⁷. Internetul=WWW=World Wide

Web, dar la evrei nu există W, ci lui W îi corespunde V(Vau) care este în același timp cifra 6. Cu alte cuvinte WWW=VauVauVau=666. Toate paginile de internet folosesc numărul 666. Calculatoarele funcționează pe bază de Windows (Ferestre) și este scris: „Moartea s-a suit prin FERESTRELE noastre și dă năvală în casele noastre"¹⁸.

În cartea **Apocalipsei** ni se spune că Fiara va avea o icoană și că această icoană va putea chiar să vorbească și să-i omoare pe toți cei ce nu i se vor închina. Trebuie să precizăm că în funcție de **Biblie** putem întâlni și alte variante. În loc de „o icoană fiarei”, în unele **Biblii** putem găsi varianta: „să facă un chip fiarei”. Am întâlnit chiar o variantă în care se vorbește de „o statuie fiarei”. În astfel de cazuri, în care întâlnim mai multe variante, este foarte important pentru un cercetător să confrunte toate aceste variante cu ceea ce ni s-a transmis de-a lungul timpului, adică cu Tradiția (Sfântă). Cel puțin în acest caz, apelul la Tradiția Bisericii ne va îndrepta pașii pe calea și varianta cea bună.

De ce o icoană a fiarei? Mai întâi că, în creștinism, icoanele sunt ținute în casele oamenilor și, cel mai adesea, sunt puse pe pereți (cel puțin la ortodocși și la catolici). Ni se spune, de asemenea, că icoana va putea să vorbească. În zilele noastre, oare ce fel de icoane pun oamenii pe pereții caselor lor care au și puterea să vorbească dacă le pornești? Televizorul este icoana fiarei. „Plasmele” sunt asemănătoare, în ceea ce privește forma, cu unele icoane, de asemenea oamenii le pun pe pereții caselor și,

¹⁵ Ieromonah Hristodul Aghioritul, *op. cit.*, pp. 86-87.

¹⁶ Ieremia 31:37.

¹⁷ Matei 12:31.

¹⁸ Ieremia 9:21.

dacă le pornești, pot vorbi. Apelând, de asemenea, la Tradiția Bisericii putem afla în mod vădit că televizorul este icoana fiarei. Sfântul Lavrentie de Cernigov prorocea următoarele lucruri: „Ei l-au întrebat pe stareț: Cum va fi aceasta? Sfântul stareț a răspuns cu lacrimi: Pe locul sfânt va fi urâciunea pustiirii și-i va arăta pe înșelătorii spurcați ai omenirii și ei vor minți pe oamenii care s-au lepădat de Dumnezeu și vor săvârși minuni false. Iar după ei va apărea antihrist și întreaga lume îl va vedea concomitent. Părinții l-au întrebat pe sfânt: Unde, în locul sfânt? În biserică? Cuviosul a răspuns: Nu în biserică, ci în fiecare casă. În ungherul unde acum sunt icoanele, se vor afla niște instrumente înșelătoare pentru ademenirea oamenilor. Mulți vor spune: Trebuie să privim și să ascultăm știrile. Iată, la știri va apărea antihristul”¹⁹. De asemenea și Sfântul Cosma Etolul prorocea același lucru cu privire la televizor: „Va veni timpul când diavolul își va avea țeasta sa în casele oamenilor, iar coarnele pe acoperișuri”²⁰.

Desigur, cineva ar putea să ne reproșeze că nimeni nu se închină astăzi în fața televizorului și că este puțin probabil ca cineva să se închine vreodată în fața televizorului așa cum scrie în cartea **Apocalipsei**. La aceasta vom răspunde că deja toată lumea se închină în fața televizorului, căci toată lumea ascultă ceea ce spune televizorul și ține cont de ceea ce spune el. După cum spunea și Sfântul Apostol Pavel, noi suntem robi aceluia de care ascultăm, iar dacă ascultăm de televizor și de ceea ce se spune la televizor

înseamnă că suntem robii acestuia și ne închinăm lui: „Nu știți că, dacă vă dați robi cuiva, ca să-l ascultați, sunteți robii aceluia de care ascultați (...) ?”²¹.

Un alt lucru deosebit de interesant este acela că icoana fiarei este în același timp și un instrument de urmărire permanentă a oamenilor pentru că televizoarele sunt făcute în așa fel încât omul poate fi urmărit (filmă) prin intermediul său, iar acest lucru este cu atât mai ușor de îndeplinit cu cât televizorul este mai modern. Orwell a spus demult acest lucru în romanul său **1984**. Același lucru îl spunea și părintele Paisie acum mai bine de 30 de ani: „Unele televizoare care au fost trimise în ultimii ani în Grecia, au și receptor care-i urmărește pe cei care privesc la aparat. În puțină vreme cei care vor avea televizor vor privi la acesta și vor fi văzuți. Adică, vor urmări și vor fi urmăriți. Ceilalți vor fi controlați prin computer, toată viața lor, adică ceea ce zic, ceea ce fac, toate lucrurile acestea. Vezi la ce dictatură s-a gândit diavolul?”²². Dacă Părintele Paisie vorbea de aceste televizoare ce pot urmări și înregistra oamenii încă de acum 30 de ani, în zilele noastre, când avem „televizoare inteligente”, conectate la internet și cu Wi-Fi, nu putem să nu ne punem întrebarea dacă nu cumva suntem urmăriți și înregistrați non-stop chiar în casele noastre, în intimitatea noastră?

Vom aduce acum în discuție și câteva argumente de natură științifică ce întăresc și mai mult ideea că televizorul este icoana fiarei de care vor-

¹⁹ Stareții, *op. cit.* pp. 77-78.

²⁰ *Ibidem*, p. 233.

²¹ Romani 6:16.

²² Părintele Paisie, *Semnele vremurilor din urmă*, Editura Egumenița, 2013, pp. 43-44.

bește Sfântul Apostol Ioan în cartea **Apocalipsei**. Gândirea este un proces activ ce se realizează prin intermediul sinapselor neuronale create în creierul omului pe măsură ce acesta învață, repetă și își însușește cunoștințe, acțiuni, simțiri etc. După cum demonstrează J. Mander, există o legătură directă între mișcările ochilor și procesul cognitiv. Mișcarea ochilor îl obligă pe privitor să fie atent, să analizeze și să selecteze informațiile, în timp ce pasivitatea privirii, cum este aceea a privitorului în fața televizorului, întrerupe legăturile încrucișate dintre emisfere, iar creierul nu mai analizează informația, nu mai selectează informațiile, nu le mai filtrează, ci primește totul de-a gata și înmagazinează toată această informație. Mc Luhan are dreptate când spune că „răspunsul electric al creierului este în mod evident dependent de mediu, și nu de conținut”²³. Televizorul nu este un mediu natural în care informația poate fi transmisă și recepționată, ci un mediu artificial, creat în așa fel încât să poată bloca mecanismele gândirii raționale ale omului și putința acestuia de a judeca informația primită. Omul în fața televizorului este asaltat de fantasmе ce trec peste mecanismele sale de apărare și îi pătrund direct în creier, așa cum sunt programate de către scenarist: „În literatura de specialitate, este cunoscută o metodă de hipnotizare ce presupune așezarea pacientului la o distanță dată de o sursă de pulsuri luminoase de frecvență constantă, care, primate

cu atenție, au puterea de a-l introduce în transa hipnotică. Experimentele, afirmă soții Emery, dovedesc că ființele umane se obișnuiesc cu stimuli luminoși repetitivi (lumină clipitoare, modele de puncte, mișcări limitate ale ochilor). Dacă se ajunge la această obișnuință, atunci creierul socotește că nu se întâmplă nimic interesant, pentru a reacționa în vreun fel anume, și, în consecință, nu va mai procesa informația pe care o primește. În particular, ei afirmă că partea stângă a creierului, zona integrativă intră într-un fel de așteptare. Soții Emery spun că privitul la televizor este, din punct de vedere neurologic, un somnambulism conștient (...). Problema nu rezidă numai în faptul vederii la distanță, ci și în acela că vedem o lume structurată, organizată prin prisma judecății sau a punctului de vedere al redactorului de televiziune. Folosindu-se de materialele furnizate de lumea reală (...) creatorii programelor TV recreează o lume dedicată exclusiv unei experiențe imaginare. Prin aceasta, înseși puterile mentale cognitive ale telespectatorilor sunt puse în paranteză, sunt manipulate sau devin inutile, deoarece judecățile și sentimentele pe care le trăiește telespectatorul în fața televizorului nu sunt propriile gânduri și sentimente ci, într-o mare măsură, sunt sugerate sau dirijate de creatorii de programe. Într-o astfel de lume, adevărul nu mai este un dat, ci un construct, un produs al celor ce proiectează noua realitate”²⁴.

²³ McLuhan apud Virgiliu Gheorghe, *Efectele televiziunii asupra minții umane*, Editura Institutului de Cercetări Psihosociale și Bioetică, București, 2015, p. 22.

²⁴ Virgiliu Gheorghe, *op. cit.*, pp. 137, 225.

▀ Liuța SCARLAT

Hainele cele inteligente ale umanității

Motto:

*Nu vreau o lume ideală
în care ploaia să nu surprindă
pe nimeni fără umbrelă.*

A trecut ceva vreme de la momentul evocat în **Facerea: 3/7-10**, când, prin neascultarea poruncii lui Dumnezeu, Adam și femeia sa descoperă că sunt goi... Iată-ne în anul douăzeci și unu al celui deal treilea mileniu (după Hristos), iar deasupra capetelor noastre a rămas, neclintită, Ispita. Cu prisosință atent la activitățile omului, inteligentul șarpe nu a încetat a-și perfecționa discursul.

Vajnic formator de opinie, abil generator de curențe și mode, creează noi algoritmi, își consolidează argumentația vicleană tot mai greu de contracarat. *Ispititorul* are totdeauna în buzunarul sacoului biletul câștigător, mereu e gata să scoată un as din mânecă.

În vocabularul Ispitei, hiperbola ascunde sub abajurul ei scilpitor meschinăria, oportunismul în varii ipostaze.

Pe scena istoriei, din timp în timp, câte un om mai cu Duh își ridică glasul semnalând minciuna, trasul sforilor, miopia dezinformării. Dar *nimic nou sub soare*; câte glasuri n-au strigat în van? Cine să mai distingă strigătul unui om printre armoniile digitale?

Fascinat de caruselul noilor descoperiri, omul a uitat să-și ia doza de decență pentru a preveni amnezia. Adevărata pandemie a ocupanților planetei Pământ este *Amnezia*. Umanitatea, cu ochii ațintiți către viitor, calcă tot mai deformat, își pierde identitatea și (mai ales) discernământul.

Cocheta Doamnă Umanitate este preocupată de escapade în cosmos, mai ales că a priceput defectuoasa administrare a planetei albastre. Fardată provocator, Doamna Umanitate stă cocoțată la tribună, răsfoind dosarele stufoase ale aparenței. Vorbește despre moderație, dar propulsează consumerismul. Proclamă egalitatea de șanse, dar exploatează brațele ieftine și creierele dotate. Pământenii sunt sfătuiți să evite firescul și să pună în loc poleiala. Pe

genele lor sclipește pudra libertății înspre nicăieri. Oamenii de toate națiile (ca vrăjiți) jinduiesc spre afară.

După cea de-a doua conflagrație mondială, Umanitatea și-a asumat rolul de Divă. Mai întâi l-a chemat la sfat pe Dumnezeu. După ce s-a întremat, vindecându-și rănilor războiului, a considerat oportun să-și schimbe consilierul de imagine. Locul a fost adjudecat de Șarpe.

De atunci, Diva, din ce în ce mai nonconformistă și mai avidă de publicitate, a îmbrăcat, cu nonșalanță, brocartul prosperității, în ale cărui falduri dormita molia intereselor de grup. A purtat pe umeri Cortina de Fier. Își etalează formele prin corsetul cu panglici al globalizării. Se dă în stambă pe rețelele de socializare.

Nimănui nu-i pasă că **modelul** schiopătează, că sunt tot mai evidente efectele cosmetizărilor repetate. Asistența elogiază hainele cele noi ale Umanității. Pe catifeaua virtuală sunt cusute fermoarele blazării. Epoletii migrării sunt în mare vogă. Decolteul provocator îl face pe privitor să-nțeleagă tot ce vrea să-nțeleagă.

Zic unii că sănătatea Doamnei Umanitate este tot mai fragilă; alții susțin că suferă de Alzheimer și cu toții afirmă că sfătuitoarea ei, Șarpele, îi este din ce în ce mai intim.

Umanitatea este tot mai avidă de noutăți. Se dă în vânt după ultimele cuceriri. Este transfigurată de mângâierile roboților. Are acți-

uni la Consorțiul uitării de sine. În atelierele lui se țes hainele cele inteligente ale Umanității.

Noile veșminte croite după tiparul Mamona au proprietăți camaleonice. Pot fi îmbrăcate: la club, pe stadion, în parc sau în dormitor.

Umanitatea se dezbracă de ea însăși. Sâmburele ei, Omul, este semănat în solul tot mai sărăcit de iubire. Dragostea nu se mai poartă în inimă (face riduri). Pusă în recipiente arătoase, dragostea se ține pe noptieră și facem uz de ea la recomandarea expresă a formatorilor de imagine, a specialiștilor în comunicare. Astfel (bine parfumați), suntem în stare să ne amestecăm asistența.

Într-o lume năucită de zvonuri, parade, promisiuni, artificii, baloane este greu ca cineva să audă strigătul **Sincerității**: *Umanitatea se îmbracă în haine de ceață!...*

▀ Mihai CĂLUGĂRIȚOIU

Constantin Noica și filosofia limbajului

Constantin Noica se alătură celor care au analizat, examinat și studiat limba română, din perspectivă filologică, dar, mai cu seamă, din cea filosofică, plecând de la ontos/ființă, aprofundând-o gnoseologic, în evoluția sa, reliefându-i originea și temeiul, și valorificându-i valențele, printr-o axiologizare de înaltă ținută.

Aserțiunile domniei sale privitoare la limba română le putem întâlni în scrieri precum „Rostirea filosofică românească”, „Creație și frumos în rostirea românească”, „Viață și frumos” și în întreaga sa operă filosofică, având la bază convingerea că „vorbirea omului este și ființa lui” (Constantin Noica, „Cuvânt împreună despre rostirea românească”, București, Editura Eminescu, 1987, p. 8).

În acest caz, filosoful logosului susține că: „S-ar putea ca marile limbi culte... să fie mai interesante sub multe raporturi. Dar ele nu sînt pe cerul nostru. Sau, într-un fel, sînt și ele, căci fără adâncirea în alte limbi și fără limbile clasice, inclusiv sanscrita, nu-ți cunoști pînă la capăt propria limbă” și întărește spusele lui Cantemir: „din limbi

străine să înveți și în limba țării tale să scrii” și conchide filosoful: „În alte ceruri să privești și sub cerul lumii tale să visezi” (p. 110), „dacă vrei să-ți înțelegi graiul și să-ți încifrezi gândul în el” (idem).

Aprofundând „demiurgia creației” (p. 15), Constantin Noica examinează o serie de lexeme, „în laboratorul limbii noastre” (p. 20), precum: sinele și sinea, rost și rostire, întru, fire și ființă, trecere și petrecere, lamură și lămurire, dor și doină și multe altele, plecând de la vechile scrieri ale marilor înaintași – Miron Costin, Iacob Negruzzi, Varlaam, Cantemir, Coșbuc, Creangă, Eminescu, Blaga, O. Densusianu, Hașdeu, Iorga ori esențializările brâncușiene –, evaluând-o în raport cu gândirea hegeliană, cu scrierile lui Goethe, Aristotel, Nietzsche și Heidegger, amintind de Pascal, cu a sa neuitată butadă: „nu m-ai căuta dacă nu m-ai fi găsit”, și cercetând, în egală măsură, dicționarele limbii române, evidențiind meritele filologilor, aducând completări acolo unde a simțit că ceva n-a fost menționat ori nu a fost pus în valoare sufici-

ent, socotind că aceasta este „dato-
ria reflexiunii filosofice” (p. 44).

Filosoful logosului pleacă de la originea cuvintelor, explicându-le înțelesurile originale, devenirea lor de-a lungul timpului, argumentându-le temeinicia, regretând pierderea, de multe ori, a sensurilor inițiale și sărăcirea lor semantică sau îmbogățirea lor, prin diminutivare (ex.: bade, bădișor; departe, depărțitor).

În deplin acord cu Eminescu, că „partea netraductibilă a unei limbi formează adevărata ei zestre de la moși-strămoși, pe când partea traductibilă este comoara gândirii omenești în genere” (p. 199), filosoful se oprește și vorbește „Despre a doua comoară a limbilor” (p. 201): „Prima este comoara gândirii omenești în genere, partea traductibilă..., a doua este «partea de la moși-strămoși, partea netraductibilă»” (idem). Aici, zăbovește asupra cuvântului „dor”, în care „s-a contopit... durerea, de unde vine și cuvântul, cu plăcerea, crescută din durere” (p. 206), cuvânt la care „n-avem o traducere încă” (p. 209).

Referitor la „un dicționar internațional de termeni literari”, aflat pe agenda U.N.E.S.C. O., în care „au fost acceptate și trei cuvinte românești: *dor*, *doină*, *colindă*” (p. 264), filosoful ar fi propus și altele, precum: *lămurire*, *sine/a*, *întru*, *rostire ori răs-bunare*. „Cu *sinea*, cu mîndrețea aceasta a graiului nostru, ne-am putea înfățișa la orice concurs de frumusețe a gîndului” (pp. 265-266).

Ca în multe alte cazuri, filosoful aduce clarificări asupra termenilor *a săvîrși*, *sfîrși*, *desăvârși* – menționând că: „Se poate face orice, dar nu se poate făuri orice, cum nu se poate săvîrși orice” (p. 289). „A săvîrși înseamnă numai a îndeplini, a face, a înfăptui, fără ideea de sfîrșit sau de desăvîrșire” (p. 290). „Poți sfîrși chiar și fără să fi încheiat, adică fără ca săvîrșirea să fie întregă, completă” (p. 292). „Termenul sfîrșirii nu înseamnă și împlinirea necesară... dincolo de sfîrșit, sau mai presus de el, este desăvîrșirea” (p. 293). Valorizând, filosoful citează din „Calendarul din 1814”: „Omul, cea mai cinstită și desăvîrșită zidire” (p. 294).

Ca filosof al logosului, și nu numai, Constantin Noica s-a oprit, într-un mod aparte, asupra termenului *întru*: „căci întru înseamnă și a fi în, și a merge către, este «de la, dar și «contra», este «cu», dar și «fără», adunînd în el mai toate prepozițiile și demersurile la un loc” (p. 305). Aici, amintim lucrarea filosofului „Devenirea întru ființă”, în care abordează „desăvîrșirea” umană.

Prin aceste scrieri Constantin Noica îmbracă în „toga filosofiei” (p. 94) valențele rostirii românești, convins fiind că „dacă salvezi un cuvânt de la moarte, te ajută și el la nevoie” (p. 224). Este o abordare filologică într-o „mentalitate filosofică” (p. 90), realizând, în acest fel, „bucuria filosofică de a te ridica la izvoarele rostirii” (p. 123).

Calendar OCTOMBRIE

1 octombrie 1955 – s-a născut, la Izbiceni, poetul **ION STRATAN** (m. 19. 10. 2005, Ploiești)

1 octombrie 1987 – s-a născut, la Slatina, pictorul **ANDREI TUDORAN**

2 octombrie 1900 – s-a născut, la Strejești, prozatorul și gazetarul **DUMITRU DIACONESCU-DĂEȘTI** (m. - ?)

4 octombrie 1976 – s-a născut, la Dobrun, caricaturistul **GOGU NEAGOE**

5 octombrie 1944 – s-a născut, la Caracal, istoricul și numismatul **ONORIU STOICA**

5 octombrie 1948 – s-a născut, la Craiova, criticul literar și publicistul **TEODOR FIRESCU**

6 octombrie 1937 – s-a născut, la Balș, scriitorul, publicistul și omul de radio **IOAN ION DIACONU** (m. 3. 05. 2011, București)

6 octombrie 1951 – s-a născut, la Piatra-Olt, prozatorul și publicistul **FLORIN CHINTESCU**

7 octombrie 1966 – s-a născut, la Coteana, actrița **CERASELA IOSIFESCU**

8 octombrie 1928 – a murit, la Ianca, poeta **ADA UMBRĂ**, pe numele adevărat **EUGENIA FL. IONESCU** (n. 23. 01. 1885, Drobeta-Turnu Severin)

10 octombrie 1943 – s-a născut, la Caracal, prozatorul **RADU NIȚU**

11 octombrie 1925 – a murit, la Slatina, institutorul și istoricul **GEORGE POBORAN** (n. 5. 07. 1868)

11 octombrie 1932 – s-a născut, la Topana, poetul, prozatorul și publicistul **VASILE SMĂRÂNDESCU** (m. 19. 12. 2008, București)

14 octombrie 1900 – s-a născut, la Slatina, pictorul **LAZĂR ZAREA/ZOLLER** (m. ?)

14 octombrie 1903 – s-a născut, la Caracal, pictorul **ION MUSCELEANU** (m. 1997, București)

14 octombrie 1951 – s-a născut, la Caracal, **IULIANA (LIA) MANȚOC**, pictor și scenograf

17 octombrie 1904 – s-a născut, la Caracal, tenorul **DINU BĂDESCU** (m. 23. 10. 1980, București)

18 octombrie 1922 – s-a născut, la Slatina, traducătoarea și poeta **ILEANA BIJU-CORILĂ** (m. 11. 03. 1997)

19 octombrie 2005 – a murit, la Ploiești, poetul **ION STRATAN** (n. 1. 10. 1955, Izbiceni)

20 octombrie 1958 – s-a născut, la Slatina, omul de radio și publicistul **GABRIELA RUSU-PĂȘĂRIN**

20 octombrie 1970 – s-a născut, la Caracal, artistul fotograf, caricaturistul și creatorul de benzi desenate **VIOREL CHIREA**

22 octombrie 1992 – s-a născut, la Balș, poeta **ELENA GABRIELA LAZĂRA**

23 octombrie 1998 – a murit, la București, actorul **SILVIU STĂNCULESCU** (n. 24. 01. 1932, Timișoara)

24 octombrie 1925 – s-a născut, la Slatina, **THEODORA MARIA KITZULESCU**, sculptor și pictor (m. 22. 07. 2011, București)

25 octombrie 1902 – s-a născut, la Dăneasa, criticul și istoricul literar **DUMITRU POPOVICI** (m. 6. 12. 1952, Cluj-Napoca)

27 octombrie 1985 - a murit, la București, prozatoarea **ALICE BOTEZ** (n. 22. 09. 1914, Slatina)

28 octombrie 1897 – a murit, la Bobicești, poetul prozatorul și gazetarul **GHEORGHE CHIȚU** (n. 24. 08. 1828, Oboga)

28 octombrie 1983 – a murit, la București, scriitorul și traducătorul **IONEL MARINESCU** (n. 1. 06. 1909, Slatina)

29 octombrie 1950 – s-a născut, la Gura Padinii, poetul și publicistul **VIOREL PADINA**, pe numele adevărat **VIOREL ABĂLARU**

30 octombrie 1936 – s-a născut, la Ungheni (Argeș), poetul și gazetarul **GEORGE ENACHE** (m. 15. 06. 1998, Slatina)

proză

■ Iulia STAVRE

Răsărit

Mă pierd prin culoare labirintice, întortocheate, fără sfârșit. Când pătrund pe un culoar îi văd capătul și sper că voi ajunge la finalul drumului. Când cred că am ajuns, se formează un nou culoar, aceeași speranță se multiplică la infinit, drumul se transformă într-un carusel, fiecare zi trece asemenea cu cea de ieri și de mâine.

Sunt din nou pe un culoar, prin cămașa de noapte subțire pătrunde aerul proaspăt. Se simte un curent. Parcă ar fi o fereastră deschisă. Descultă, pe marmura rece, mă opresc dezorientată. Cu greu, o disting pentru că geamurile sunt vopsite în culoarea pereților. O deschid larg. Lumina portocalie a soarelui la răsărit mă orbește. Îmi duc instinctiv mâna la ochi. Fereastra este suficient de înaltă cât să mă ridic în picioare pe pervaz. Îmi privesc degetele de la picioare olate elegant cu roșu. Mă aplec ușor, nu văd pământul, în jos, mă aflu deasupra norilor, culoarele parcurse m-au adus mai aproape de cer. Asemenea unui magnet mă simt atrasă de catifeaua și pufoșenia norilor albi care acum bat în roz și

portocaliu. Oare dacă mă arunc în gol, mă vor învălui în mantia lor? Voi fi în sfârșit protejată, relaxată, liniștită?

Deodată, aud sunetul constant al unui monitor. Brusc, deschid ochii. Mă lovește pe retină, o lumină albă, de spital. Pe perete un ceas arată ora. 8,45. Seară sau dimineată? Apuc să mă întreb înainte ca amintirile să mă izbească, în plin, cu forța unui uragan. Trag aer în piept, același aer fresh pe care l-am simțit întră acum prin fereastra întredeschisă a salonului. Instinctiv, duc mâinile la abdomen. Copilul meu, unde e copilul meu, urlu în gând și deschid ochii mari. Tensiunea începe să crească, monitorul se aude tot mai ascuțit, tot mai sacadat. Îmi rotesc ochii de jur împrejur. Simt o durere surdă în pânțele ce pare să crească în intensitate, pe măsură ce dau ochi cu realitatea. Încerc să îmi pun ordine în gânduri. Pur și simplu, nu îmi amintesc absolut nimic, de la scandalul de acasă. Știu doar că m-am pregătit să nasc normal, mai aveam cel puțin două săptămâni, și acum zac ținută aici, cu perfuzorul picurând, fără să mă pot

mișca. Ultima imagine este chipul desfigurat al lui, pumnul strâns, gândul că nu contează că va da în mine, ci instinctul primar de a apăra viața pe care o purtam în mine.

—Fir-ați ale dracu de curve, asta sunteți nenorocitelor. Mi-e suficient că am crescut-o pe fie-ta! Să credeți voi că îmi aduceți alt bastard în casă. Să fie clar, acest copil după ce se naște nu va veni în casa mea. Auzi tu, donșoară, îl dai spre adopție. Dacă mai vrei să îți termini facultatea aia pe care ai început-o pe banii mei, nu vii aici cu copilul. Și tu, nenorocito, ce dracu ai învățat-o, că e fie-ta? În ce vremuri trăiești, cum a rămas cu burta la gură cu primul bărbat din viața ei? Așa mama, așa fiică, ce să mai zic. Două proaste.

Cu el nu se puteau discuta chestii normale fără să se enerveze. Nu am reușit să comunic cu el, deși i-am spus *tată* atâtea ani. Nu i-am răspuns la provocare. Planul pe care îl aveam era să plec de acasă. Aveam ceva bani puși deoparte. Apartamentul în care stăteam era pe numele meu, doar nu putea să mi-l ia. Cred că s-a enervat că tăceam. Când am dat să ies din cameră fără să spun vreun cuvânt i-am văzut fața roșie de furie și privirea încețoșată de nervi și alcool. Am știut că va da. Până atunci dăduse doar în mama. Nu în prezența mea. Își reglau conturile între ei. Apărea ea a doua zi vânătă pe față, cu hematoame pe mâini. Am rugat-o de atâtea ori să plecăm. N-a

avut curaj, nu mai avea încredere în ea.

S-au cunoscut la firma lui, când mama s-a angajat secretară. Frumoasă, senzuală dar vulnerabilă fiindcă era singură și avea un copil de crescut. Pe mine. A căzut la fix în plasa nemernicului patron care a luat-o de nevastă fiindcă avea nevoie nu de o soție ci de o servitoare neplătită în vila lui pe care abia o construise. Încet dar sigur a știut să îi anuleze încrederea în ea, să nu se mai amăgească gândindu-se cum să scape, să fie sigură că nu va putea să răzbească în viața asta de doi lei, singură și cu un plod după ea.

Când medicii au dat verdictul că nu va mai putea avea copii și mama nu avea cum să îi mai facă un moștenitor, a început să o trateze oribil. Mă întreb cum a tolerat mizeriile acestui om atâtea amar de vreme. Nu s-a plâns niciodată. Mă gândesc că fost mulțumită că avem un acoperiș deasupra capului și că îmi poate oferi ceea ce singură, din salariul modest de secretară, nu ar fi reușit: meditație, educație, condiții de viață privilegiate, vacanțe. Pentru că avea o companie profitabilă și tot ce cheltuiau se deconta pe firmă, și avea grijă să-i sublinieze mamei de fiecare dată că, fără el, ea era un nimeni, un nimic. Blocată în această căsnicie, permanent acasă, preocupată de menaj, de educația mea, puțină încredere pe care o mai avea s-a dus pe apa sâmbetei, așa că i-a acceptat comportamentul și violența drept

preț pentru viața pe care o aveam. Îi găsea mereu scuze. Înjurăturile lui îmi zgârie încă urechile, jignirile mă cutremură și mama, oh, mama cred că m-a salvat. S-a aruncat înaintea pumnului în apărarea mea, îmi amintesc perfect. Cu privirea răvășită, câteva șuvițe ieșite din cocul neglijent. Ținea buzele strânse și cred că își mușca limba să nu riposteze. Exact cum o știu dintotdeauna, cum a făcut toată viața. Ce s-o fi întâmplat cu mama? Pumnul nu m-a lovit pe mine, știu sigur asta, dar cred că m-am dezechilibrat și am căzut. Cu mâna liberă de perfuzor, încep să mă pipăi pe mâna blocată, pe față, Caut o altă durere pe undeva, pe unde aș fi putut să mă lovesc. Duc mâna la frunte și constat că sunt pansată la cap. Deodată, îmi amintesc cum mama a încasat pumnul, direct în față în încercarea de a mă feri pe mine. S-a dezechilibrat și în cădere m-a acroșat iar eu am căzut. M-am lovit la cap, de asta am fost inconștientă și nu știu ce s-a întâmplat. Nici acum nu-mi amintesc nimic.

Pe hol, pașii repezi ai asistentei se aud trepidând. Se deschide ușa.

— Hei, v-ați trezit? De ce vă agitați așa?

Vreau să vorbesc, dar gura îmi este uscată și nu am putere decât să îngaim:

— Apă, vă rog.

— E foarte bine că beți apă, aveți nevoie ca să se ducă anestezicul. O să vă pun un calmant.

— Fetița. fetița mea este bine? întreb cu teama în suflet că n-o voi vedea niciodată, că deja nebunul a făcut formele de adopție.

— Este în sala de incubatoare, s-a născut prematur, vă va spune mai multe doamna doctor mâine dimineată. Acum odihniți-vă, trebuie să vă refaceți, ați pierdut mult sânge și operația a fost complicată.

Nu îmi vine să cred prin câte am trecut fără să îmi pot aduce aminte, câteva crâmpieie măcar, să fiu pregătită să îmi salvez fetița, să nu mi-o dea spre adopție. Dau să mă ridic, dar o durere cruntă mă izbește în burtă.

— Mama nu este cu mine? Nu pot primi vizitatori? Telefonul. Da, telefonul unde este?

— Nu ați fi fost în stare să primiți pe cineva, stați liniștită până dimineată, vă rog.

Oare ce s-o fi întâmplat? Încerc din răputeri să îmi amintesc, dar o amețeală mă învăluie ușor. Calmantul din perfuzor se împrăștie cu o căldură liniștitoare și trec într-un somn zbuciumat; revăd chipul desfigurat al tatălui meu vitreg, aud amenințările cu adopția copilului meu, lacrimile mamei pe obraji, încercările zadarnice de a-l liniști. Dimineata mă trezesc mai obosită și îngrijorată decât m-am culcat. Asistenta mă pregătește pentru vizita de dimineată. Doctora se așează pe pat, se uită lung la mine, oftează și îmi spune:

— Și tu și micuța ta sunteți două eroine. Ați scăpat ca prin urechile

acului pentru că ați ajuns la timp. Micuța va mai sta o perioadă la incubator, până atunci ai și tu timp să te refaci. Din păcate, mi-am asumat eu să îți dau o veste, nu tocmai bună. Se pare că după ce ți-ai pierdut cunoștința, până a venit salvarea, între părinții tăi a avut loc o altercație.

Mi-am întors capul spre fereastră. Îmi era atât de rușine.

— Tatăl tău a murit, iar mama ta a fost arestată, fiind principala suspectă.

Cuvintele se loveau unele de altele într-o busculadă incredibilă și nu reușeam să le pătrund înțelesul. Doctorița avea o privire încărcată de bunătate amestecată cu milă. Eu nu reușeam să articulez niciun cuvânt.

— Draga mea, te rog să te odihnești, urmează o perioadă dificilă pentru tine, trebuie să ai putere. Te voi ajuta, te rog să te bazezi pe mine. Și am amânat cât am putut discuția pe care vrea să o aibă cu tine un polițist, în cadrul anchetei. Crezi că ai putea sta de vorbă cu el?

— Mulțumesc, reușesc să înțeleg, printre lacrimi. Când pot să văd fetița?

— Imediat după ce vei face primii pași. Când se termină perfuzia să încerci să te ridici pe marginea patului. O să fii puțin amețită, te asigur că trece. Să te rujezi, să te aranjezi când mergi la ea. Să îi dai putere de la tine, zâmbi doctorița și plecă.

Spre prânz, a venit primul și unicul meu vizitator, comisarul de poliție care urma să mă ancheteze. Înalt, bine făcut, îmbrăcat în blugi, cu un tricou polo și mocasini, cu ochelarii de soare ridicați deasupra capului. Lăsa o dâră de parfum masculin scump și emana calm și stăpânire de sine.

— Bună ziua, comisar Andrei Ionescu.

— Bună ziua, domnule comisar, încerc eu să zâmbesc, ușor jenată de faptul că mă aflu pe patul de spital, într-o cămasă de noapte, legată la cap, bandajată la operație, cu o perfuzie ce nu mă lăsa deloc să fiu în largul meu.

— Îmi pare rău că ne cunoaștem în asemenea împrejurări și că sunt nevoit să vă interoghez aici, dar avem nevoie de mărturia dumneavoastră pentru continuarea anchetei.

— Sper că știți cum am ajuns la spital? Inconștientă. Ceea ce vă pot spune cu certitudine, este că mama a fost în legitimă apărare. În ultima imagine înainte de cădere, tata voia să dea în mine și mama s-a interpus între noi. Nu știu cum aș putea să vă ajut mai mult de atât.

— În general, tatăl dumneavoastră era violent?

— În primul rând nu a fost tatăl meu natural, și da, era un om violent mai ales atunci când era băut. Era violent cu mama. Pe ea o domina fizic și psihic de când s-au căsătorit.

— Și în ziua aceea, v-ați certat?

— El voia să mă oblighe să îmi dau fetița spre adopție. Tatăl copilului meu nu a vrut să-și asume această responsabilitate. A zis că nu este pregătit. Ce puteam să-i fac? Eu mi-am dorit acest copil, cu toate riscurile. Nu mi-a trecut prin cap să întrerup sarcina și nici să dau copilul spre adopție. Nici eu, nici mama nu am ripostat la amenințările lui. De aceea i s-a declanșat criza de nervi. După injurii și acuzații, a ridicat pumnul, să mă lovească. În starea în care eram, mama s-a pus în fața mea, a lovit-o, desigur, și în cădere m-a acroșat și pe mine. Probabil m-am lovit la cap, nu știu cum am ajuns aici.

— Era în stare de ebrietate?

— Da, era băut și foarte nervos. Vă spun că nu judeca limpede în acele momente.

— În regulă, am notat ceea ce mi-ați spus, după ce ieșiți din spital, vă rog să mă contactați ca să redactăm și să semnăm declarația dumneavoastră. O formalitate, spuse și îmi lăsa pe noptieră o carte de vizită.

— Și mama? Ce se va întâmpla cu mama?

— Va sta în arest până la prima înfățișare, apoi cu un avocat bun ar putea să fie eliberată pe cauțiune până la hotărârea definitivă, mai mult nu știu ce aş putea să vă spun.

— Când ies de aici cum pot ajunge la ea? Nici nu știu unde să o caut, zic eu dezamăgită.

— Căutați-mă și vă voi ajuta, îmi spuse comisarul și îmi strânse mâna în loc de „la revedere!”.

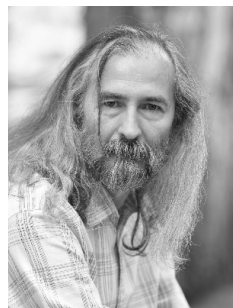
Asistenta revine în salon și cu ajutorul ei reușesc să mă ridic. Cu o amețală în cap și o durere în tot corpul, fac primii pași, cu perfuzorul după mine. Am tendința să mă aplec de durere. Ca să nu amețesc privesc înainte, la dimineța care pătrunde pe geam, printre ramurile verzi și umbroase ale platanilor.

— Când se termină perfuzia, vă duc la cea mică, spune asistenta.

Au fost cele mai lungi secunde din viața mea, timpul se transformase în picăturile interminabile din perfuzor. Cu ajutorul asistentei, mi-am luat un halat, mi s-a pus o mască și am plecat spre salonul cu nou născuți. Când s-a deschis ușa, am simțit unde era fetița mea, înainte să mi se arate. Privirea mi s-a lipit direct pe pătuțul ei. Neputând să o ating, gândul meu a îmbrățișat-o cu toată iubirea de care eram capabilă.. Am atins cu grijă geamul incubatorului așa cum mângâi o icoană sfântă. I-am privit respirația, mișcarea ritmică a sternului, pulsul imperceptibil al unei vene de la tâmplă, pupilele care se mișcau sub pleoape, în vise, năsucul, un buton în vânt, și grimasele gurii care exprima când zâmbet, când supărare. Am renăscut sub formă de mamă, a fost momentul când viața mi s-a resetat. Culoarele întortocheate, șerpuite și ascunse au devenit drumul drept din fața mea. Pentru prima oară am înțeles sensul, direcția, lumina.

▀ Emilian GALAICU-PĂUN

Cartea întâi. Terre-à-Mer (fragment de roman)

Tonul: „...pentru că acolo trăiau oameni de cele mai diverse origini – într-o zi puteai auzi șapte sau opt limbi.”

(Elias CANETTI. *Limba salvată*)

Marea era schimbătoare, încât a fost nevoie de câteva râuri bune de navigat, în ciuda unor baraje sau a restricțiilor impuse de regimul de frontieră, pentru a o lega de țărm, odată cu apele teritoriale, dar și așa este trasă când la un mal, când la altul. Grecii antici i-au zis Ospitalieră (*Pontus Euxinus*) dintr-un *malentendu* cu persana *axaena* (neagră), care lor le suna ca *axeines* (neospitalieră); modernii, mai cu picioarele pe pământ, au mers totuși pe mâna perșilor, Marea Neagră; chit că dacă stai să te gândești are tot atâta întunecime pe cât cerneala albastră – acesta fie-i numele, cu majuscule de-acum înaintea! – negreață, în ideea că prin inversarea termenilor – Cerneală pentru Neagră, și Albastră pentru Mare – suma ecuației rămâne aceeași. Prinsoarea vânoasă a râurilor, departe de a fi slăbit de-a lungul timpului, se simte și ea în mod diferit, mai puțin influențată de cotele apelor, cât de popoarele ce trag de ele, disputându-și astfel malurile sau cursul su-

perior/inferior – la fel cum, altădată, în orașele cu postăvării, boiangiii în albastru/în roșu își împărțeau zilele săptămânii –, după cum le-a fost așezarea. Rareori de-o apă curgătoare trage un singur neam și – de cele mai multe ori – nici măcar în același sens; de regulă, însă, înhamă două sau trei nații, la nevoie și o duzină, opintindu-se din răspuțeri s-o stăpânească, vai! cu riscul de a fi luate la vale și duse, fiecare pre limba lui: Danubius, Donau, Дунай, Dunărea...

După cum o spunea și numele dat cu avans, Cernăuții vor ajunge primul port la Cerneala Albastră, odată cu transformarea cheilor Prutului în artera principală a orașului, începând cu anul celei de-a 510-a aniversări de la prima atestare documentară. Viitorul se conjugă la imperfect, n-ai decât să sări un timp gramatical ca să se-ntoarcă în trecut. Printr-un sistem ingenios de ecluze ce funcționa ca un ascensor hidraulic, urbea cobora de-a lungul celor 967 km ai râului pe țărmul mării în sezonul estival, pentru a se retrage cătinel la munte în perioada de iarnă. La un semnal al vasului-amiral, Biserica Mitropolitană, cele câteva zeci de lăcașe de cult – ortodoxe, catolice sau unite, nu în ultimul rând, sinagoga –

își înălțau catargele, și iată-l orașul înaintând în larg cu toate pânzele sus, ori repliindu-se asupra lui însuși ca un liliac în podul casei. Ca să lege deplasările lui calendaristice de geografia locului, pe timp de vară se chema Cernăuții de Jos și, respectiv, câtu-i iarna de lungă, Cernăuți de Sus, spre invidia nemărturisită a urbei-geamănă, mezina Odessa, care nu-și putea scoate picioarele din mare nici cât să meargă la umblătoare. Că susul și josul erau și ele relative, s-a văzut încă în 1775, când dintr-un târg de la fruntariile nordice ale Sublimei Porți, la origine un punct vamal la intrarea în Moldova, de-acum înainte Czernowitz până la noi ordine ajunsese peste noapte piatra nestemată a coroanei habsburgice, la răsarit de reședința imperială, Viena, pe același meridian însă; va trebui să treacă alte aproape două sute de ani, înainte ca fraza epistolară a unui cernăuțean (iar judecând după gaura în cer pe care o va face în ale poeziei, i se poate spune cernaut) get-begget – *„J'étais dans la rue, il faisait froid et, comme cela m'arrive de temps en temps, je cherchais un peu mon nord (qui, décidément, est un peu à l'est)”*¹ –, redactată într-o altă limbă decât cea maternă, și pe alte meleaguri decât cele ale copilăriei, să fixeze această schimbare de perspectivă, iar odată cu ea și intrarea în scenă a personajului cărții – întoarce-i-s-ar numele! –, Personne Nage (la fel de bine s-ar putea recomanda Personne Âgé, su-

¹ (franceză) „Eram pe stradă, era frig și, cum mi se întâmplă din când în când, îmi căutam oarecum nordul (care, hotărât lucru, e cam spre est)”, fragment din scrisoarea lui Paul Celan către Petre Solomon, din data de 9 ianuarie 1967.

ficient să-și tragă două accente, circumflex și ascuțit, și să-l aspire pe *N* mare – totul e pe mâna cui se merge, a exegetului străin, care întrevește în vocea poetului o „Lege a legărilor fluide”², sau a autorului ce-și trădează astfel vârsta, aceeași cu a protagonistului său la începutul scrierii date, după legea vaselor comunicante). Nu doar toponimia avea de suferit de pe urma acestei succesiuni aleatorii a unor anotimpuri gramaticale, și ea datorată unei mișcări de du-te-vino a locuitorilor între mare și munte; într-un fel erau tăiate străzile pre limba vorbitorilor de germană și cu totul altfel – de-a valma, nici pe drum, nici pe cărare, șerpuiind printre case, înfundate de-a binelea, pe ulița mare/pe ulița mică – le veneau la gură românilor, maghiarilor, slovacilor, ruțenilor ș.a.[*om alei hem*] care mai de care neamuri lăsate de Dumnezeu să-și smulgă, unele altora, acest petic de pământ locuit și de unii, și de alții din cele mai vechi timpuri.

Acum că orașul se pregătea să celebreze, în mai puțin de-un an - ce se arăta nesfârșit, cea de-a 140-a aniversare a apartenenței sale la *Kaiserliche und Königliche Doppelmonarchie*, fabricile de mătasea-broaștei din lunca Prutului lucrau 24 de ore din 24, spre a asigura stocul de materie primă absolut indispensabilă la confecționarea jiletcilor funcționării imperiale, atât de căutate de burtăverzimea de pretutindeni; pâlnii uriașe de capturare a ceea ce poetul numise „concertul în

² „Lege a legărilor fluide, a simetriilor, a contrastelor: constrângătoare ca geometria cristalului, a suflului, a lacrimilor.” (Jean Starobinski, *Lecture publique*, „Revue des Belles lettres”, nr. 2-3, 1972.)

luncă” – c-o fi al orăcăitului de broscui, c-o fi al *țârâitului* de greieri, c-o fi al trilurilor de păsări cântătoare sau al clămpănitului de stârci – se-ntorceau în tot atâtea cornuri ale abundenței din care se turnau apoi nenumărate feluri de sonerii de pus la uși, dar și la aparatele de telefon, de curând inventat. Era vremea spațiilor întinse, parcurse fără grabă, și mai rămânea timp, până la sfârșitul deceniului, pentru încă un jubileu, cel de jumătate de veac de la proclamarea Imperiului Cezaro-Crăiesc, dar până atunci s-ar putea ca și *K.u.K.*-ul să-și treacă greutatea de pe-un picior pe altul, cum ar veni de la împăratul Franz Joseph la Franz Ferdinand. O asemenea ocazie nu avea cum să-i scape Alteței Sale Prințului Moștenitor (cine *știe*, poate la acea oră deja Împărat!), pe care cernăuțenii îl și vedeau aievea intrând cu tot alaiul în urbea lor reglată ca un ceas cu pendul, pentru a onora prin augusta-i prezență întâlnirea sa cu istoria, chiar dacă pe moment arhiducele se afla în drum spre Sarajevo. Un Principe, oricât de Moștenitor – adică nu chiar de tot, sau nu de la bun început, ci în virtutea unor circumstanțe ce i-au înlesnit ascensiunea pe scara ADN în spirală a succesiunii dinastice, după ce că în 1889 vărul său, prințul Rudolf al Austriei, și-a pus capăt zilelor, iar taică-su, fratele cadet al lui Franz Joseph, a renunțat la tron în favoarea primului său născut –, îndreptându-se spre un oraș oarecare (nu și pentru cei care îl așteptau), într-o zi anume din vara lui 1914 (chiar cea de-a 525-a aniversare a bătăliei de la Kosovo Polje, din 28 iunie 1389), spre a se arăta favorabil slavilor de Răsărit din această regiune, de curând ane-

xată, și plăcut în ochii adoratei sale soții, nimeni alta decât fosta damă de onoare a celor *șapte* fiice ale arhiducesei Isabelle, *Fürstin Sophie*, de dragul căreia a fost silit să încheie o căsătorie morganatică, și care va ajunge la capătul acestei fraze în bătaia armei lui Gavriilo Princip. Punct ochit, punct lovit. Ceea ce nu înseamnă neapărat sfârșitul, ci doar un punct de plecare.

Unul din cele trei, puse pe harta Dublei Monarhii în data de 28 iunie 1914, la Sarajevo, ce alcătuiesc un triumphi definind un plan, unul în mișcare, după cum înaintea căleașca princiară – „caleașcă” e un fel de a zice; de fapt, este vorba de un automobil macra *Graef & Stift*, număr de înmatriculare A III -118 – pe caldarâmul balcanic în întâmpinarea Geamănului Providențial – Geamăn mai mult cu numele, Providența îngrijindu-se să-i întâlnească în moarte, de vreme ce prin naștere totul îi opune –, carele nici el nu stă locului, ci, iată-l, se grăbește să *închidă unghiul, acum e acum, cineva tot trebuie să dea colțul*. Niciodată un unghi mort nu a deschis o perspectivă mai largă – ne bănuite sunt căile Domnului; din fericire, nu și cele ale domnitorilor, fie și în devenire, drept care ultimii pot fi pândiți pe la răspântii de drumuri, în numele unei cauze -așa să *ne ajute Dumnezeu!* – și, dacă de bună seamă cui pe cui scoate, atunci se cheamă că Alteța Sa tocmai și-a găsit nașul – cum ar veni: „Tu ești Princip și pe principiul acesta se va întemeia *împărăția Răului!*” –, *totul este să nu-i tremure mână în clipa hotărâtă încă din naștere*. Ce-i scris în fruntea unuia se citește în palma celuilalt, acum e rân-

dul brațului armat să desăvârșească ceea ce mâna de justiție a parafat fără drept de apel. Nu doar că studentul sârb îl are la mână, după ce că inițial tovarășii *săi dăduseră greș și* întreg scenariul a trebuit rescris nici nu din mers, ci din... marșarier, *însuși șoferul* Alteței Sale scoțându-i-l în față pe nepusă masă (el tocmai intrase într-o cafenea, să mănânce un sandvici, după o primă tentativă eșuată), dar se adeverește că *ceea ce se crezuse la început o* conspirație, ajunsă până și la urechile ambasadorului Serbiei la Viena, Jovan Jovanović, cel care se opusese categoric acestei călătorii, capătă brusc un aer de predestinare, fiind, dacă nu lucrarea proriei cerești, cel puțin lucrătura unor forțe oculte, nu le-ar mai veni numele. Nici măcar numele – porecele, după care se vor trage cândva și substantive comune, prin sufixare (un *-ism* aici, un *-ist* dincolo), când din purtătorii lor se va alege oale și ulcele, și alea sparte în capul popoarelor ce le-au dat naștere; acum însă bietul student are trei susținători necondiționați: cel dintâi, nerăbdător să răzbune moartea prin *ștreang* a fratelui său mai mare, Alexandru, și el atentator, mai puțin fericit, la viața unui „uns al lui Dumnezeu”; ultimii doi, ca să-și dispute, într-o perspectivă de durată, întâietatea pe continent, *Lebensraum* versus «Земля наших предков» – niciodată un gest nu a cântărit mai greu, în sute și mii și milioane de pumni de țărână aruncată în groapă („Să le fie țărâna ușoară!”, în toate limbile pă-mântului); or, el unul va trebui să dea dovadă de sânge rece ca execuția să aibă loc ca la carte – țac! pacl – și chiar

să devină, la un moment dat, asul din mânecă: „Chintă regală!”.

Cartea *însăși* stă toată în această execuție, ca și cum abia după ce G. P. va pune punctul final unei (-or, de fapt, *y compris* uneia încă nenăscute) vieți, G.-P. poate să înceapă narațiunea propriu-zisă; noroc că primul G. P. face parte dintr-o generație – ultima, dar despre asta nu are cum să știe – pentru care duelurile constituie un joc de societate, astfel încât mânăuirea armelor, albe sau de foc, se înscrie în codul bunelor maniere; să sperăm că și ultimul G.-P. va face față cu brio ingratei sale misiuni, intrându-și în mâna care scrie spre a deveni una cu mâna care ucide, neapărat pe 28 iunie, și unul și altul au tot interesul ca lucrurile să se întâmple așa și nu altfel, din respect pentru calendar. Ce erecție nemaipomenită prezintă pistolul – un Browning M1910 nr. de serie 19074 – în palma fierbinte a lui G. P., de data aceasta nu pentru a face laba cu ochii pe vreo poză obscenă, ci spre a-și descărca semințele morții în niște ținte vii, un principe ajuns, cel puțin cu numele, moștenitor în ciuda voinței sale & o soție, acum iarăși însărcinată, ai cărei copii sunt dezmoșteniți prin *însuși* actul mariajului, o mezialianță (din dragoste, nimic mai scandalos pentru o Casă Reală!) dând lovitura succesiunii dinastice înainte ca studentul sârb să apese pe trăgaci. *Карающая* (de la *кара* – negru, pentru cei care știu să citească printre rânduri în diverse limbi) *Рука Правосудия*, așa cum este înțeleasă de cei obișnuiți să-și facă singuri dreptate, se-ntoarce în „Mâna Neagră”, organizație ce i-a armat brațul tânărului, prin maiorul Vojislav

Tankosić, al doilea om în ierarhia mișcării. Făptașul G. P. trage, crainicul de arme G.-P. face ca traiectoria gloanțelor să unească trei puncte într-un plan, același, după ce vor fi străpuns corpul Alteței Sale și al consoartei lui lipsită de majestate: Sarajevo, 28 iunie 1914 – Versailles, 28 iunie 1919 – Chișinău, 28 iunie 1940, la care se adaugă un al patrulea – Riga, 28 iunie 1964 –, ultimul încă nedezvăluit. (Nici un cuvânt, pe moment, despre însemnarea lui Titu Maiorescu, din 28 iunie 1883: „Astăzi, Marți, la ora 6 dimineața, o carte [de vizită] de la d-na Slavici, la care locuște Eminescu, cu aceste rânduri scrise: «Domnu Eminescu a înnebunit. Vă rog faceți ceva să mă scap de el, că foarte reu». Curând după aceea Simțion la mine, întâia oară. M'am dus cu el la Dr. Suțu și am pus să se pregătească în a sa „Casă de sănătate” o cameră pentru Eminescu; am luat asupra mea plata pentru aceasta, 300 de lei pe lună; apoi am venit acasă, am înștiințat încă pe Th. Rosetti despre aceasta. Pe la 10 veni cu trăsura la mine Eminescu, binecuvântă, cu privirea fixă, pe soția mea și pe Ilie Nicolescu care tocmai pleca, mă îmbrățișă tremurând. Eu îi arătaui pe Hermes și pe Venus din Melos, la care el zise, cu privirea în extaz: «Lasă, că va reînvia arta antică!». Potrivit înțelegerii [ce avusesem cu Simțion], i-am spus că trebuie să se ducă la Simțion, pentru societatea „Carpații”. Mi-a cerut să-i dau 5 lei pentru trăsură și a plecat cu trăsura acolo [la Simțion]. De acolo e vorba să fie dus la Dr. Suțu. Numai, de s'ar face asta fără greutate! A venit apoi la mine Caragiali, la masă; izbucnit în lacrimi, când a auzit ce e

cu Eminescu” – oare de ce?!...) Și dacă ar fi știut că femeia-i însărcinată – nu se pune problema de a lua în calcul și paternitatea reînnoită a bărbatului de alături, căci el reprezintă o funcție, Principele Moștenitor, mai puțin o persoană, pe cât de vulnerabilă prima, pe atât de muritoare cea din urmă –, ar trage fără să-i tremure mâna? Întrebarea este prost pusă, prin însuși faptul că discriminează câteva milioane de vieți pentru care detunătura pistolului lui Gavril Princip tocmai a dat startul unei numărători inverse (nu și a lui Ivan Kaliev care, cu doar câțiva ani în urmă, renunța în ultima clipă să arunce bomba pregătită pentru Marele Duce Serghei – și asta deoarece o remarcase în trăsură pe Marea Ducesă Elizaveta cu nepoții în brațe; imediat după, Kaliev îi spunea lui Boris Savinkov, conducătorul operației: „Cred că am procedat corect, oare putem omorî niște copii?”), contrapunându-le existența unui făt abia în faza în care viitoarea mamă, *Fürstin Sophie*, adună săptămână la săptămână, lună la lună, zilele ce-i preced venirea pe lume (și numai la copil nu i-a stat mintea împărțesei văduvă Maria Fiodorovna – al cărei august fiu se pricopsise cu porecla de Sângerosul încă din ziua încoronării –, când nota în jurnalul său, la aflarea cumplitei vești din Sarajevo: „Ce cruzime! Slavă Domnului că au murit împreună.”); atât că moartea nu are grade de comparație (ba da, și încă – la superlativ, căci și fiul Mariei Fiodorovna, Nicolae al II-lea, va fi executat cu toată familia, în vara lui '18, în subsolul casei Ipatiev din Ekaterinburg – dar asta își va fi dorit ea?!). Ar fi de-a mirării să supraviețu-

iască, tocmai el, acestei execuții – culmea că va rămâne întreg, pierind în închisoarea din Terezin de tuberculoză, în aprilie 1918, și tot într-o zi de 28 –, după ce-și va fi nemurit numele: un simplu Gavrilă, chiar dacă Princip, care strică, dintr-un foc, două case regale ce-au domnit pe Bătrânul Continent timp de secole, a Habsburgilor și a Hohenzollernilor, trăgând-o la fund și pe a treia, a Romanovilor, care-și sărbătorește în 1913 cei trei sute de ani de *самодержавие*. Dacă tot e nevoie de-o frază care să-l scoată definitiv – căci și-a împlinit misiunea! – din narațiune, nu alocuțiunea președintelui Serbiei Tomislav Nikolić la dezvelirea monumentului lui Gavrilă Princip din Belgrad, în vara lui 2015, va servi-o; Ca-Cel-de-a-Zis: „Niciodată niște ochi albaștri n-au făcut să curgă atâta cerneală neagră – se *înțelege*, tipografică –, de-ar fi să se pună la socoteală doar comunicatele de război sau listele de pierderi”, și cu asta mâna care scrie a lui G.-P. a și întors pagina vieții lui G. P., oricâte străzi i-ar purta de-acum înainte numele.

O pendulă cu *K.u.K.*, Regatele și Țările reprezentate în Consiliul Imperial și Țările Sfintei Coroane Ungare a lui Ștefan (numele complet al federației este chemat să-i acopere întinderea geografică & vechimea și noblețea), abia dacă pendulul a bătut ceasul rău într-o margine de țară, la Sarajevo, că-n celălalt capăt de *Lebensraum*, la Czernowitz, cucul a și cântat de patru ori; *din perspectiva prezentului, ar fi tentant să se spună: câte o dată pentru fiecare din victime* – Alteța Sa Prințul Moștenitor Franz-Ferdinand, *Fürstin* Sophie & copilul nenăscut al acesteia, la care se adau-

gă negreșit atentatorul, ale cărui zile sunt și ele numărate –, dacă nu cumva este vorba de *Die im Reichsrat vertretenen Königreiche und Länder und die Länder der heiligen ungarischen Stephanskronen*, dezmembrată de-aici încolo în patru ani, la capătul Marelui Război care stă să înceapă în mai puțin de-o lună, odată cu publicarea proclamației *bătrânului monarh Franz-Joseph I de Habsburg, cel de-a început prin a înăbuși* „Primăvara popoarelor” de la 1848 și care va sfârși prin a-i săpa groapa Lumii Vechi – noroc că are să moară fără să afle că și-a pierdut Imperiul, tras la fund împreună cu altele trei, German, Rus și Otoman –, *Către popoarele mele*. Mai puțin al Kaizerului, unul dintre acestea, mai mult al lui Dumnezeu, găsind în burgul din Carpați dacă nu un nou Tărâm al Făgăduinței, cel puțin un port primitiv încât să se așeze aici cu traiul și chiar să organizeze, în 1908, o Conferință care să proclame plebeea idiș, chiar limba exilului, limbă a poporului lui Israel, în dauna ebraiciei, limba sacră. Niciuna maternă pentru *Personne Nage*, încă nenăscut, dar pomenit deja a doua oară, dar-ar Domnul ca odată cu cea de-a treia strigare să se și întrupeze, căci orașul nu duce lipsă de tinere fete în floare pentru care „sângele apă nu se face” nu-i o vorbă aruncată în vânt, ci calea, adevărul și viața trăsate cu fir roșu de la primul ciclu – *via* dezvirginarea; de ce și-ar dori cineva să nască fecioară, de vreme ce se cunoaște cum a sfârșit pruncul Mariei și ce cuvinte i-a aruncat de pe cruce?! – la cristelniță, iar în cazul urmașelor Leei & Rașelei, și mai departe, de la prima scaldă a nou-născutului la tă-

ierea împrejur. Departe de a face din Czernowitz un port la Marea Roșie, prezența feminină se simte în aer la cote variind în funcție de zile – mulțăm că nu s-a inventat încă o „poliție a menstruațiilor”, spre cuantificarea potențialului fertil al unei națiuni, dar ziua aceea nu-i chiar atât de departe, „decreței” anilor 60-80 stau mărturie, cu zecile de mii, tocmai în țara în care fătul refuză în ruptul capului să vină pe lume, Ca-Cel-de-a-Zis: „Mai-nainte de-a veni ceasul nașterii, copilul se puse pe un plâns, de n-a putut nici un vraci să-l oprească” –, de la discret la sufocant, un nas fin ar putea să reconstituie arhitectura olfactivă a așezării, dominată de sinagogă, după care vin alte biserici – ortodoxe, catolice și unite –, dar și puținele case de rugăciuni, asta fără a mai pune la socoteală teatrele & sălile de concerte, nu în ultimul rând saloanele private, cu fete una și una, unde toate aceste izuri și mirosuri se amestecă în ciuda apartenenței rasi-ale. Printre ființele care-și împletesc dâra de feminitate reînnoită lunar în goblenul multicolor al etniilor conlocuitoare – în ultimă instanță, neamurile se împart în cele care se trag din tată-n fiu, cum scrie la Carte, și cele unde genele se transmit de la mamă la fiică, indiferent dacă tatăl e tăiat împrejur – se numără și Friedericke, în floarea vârstei, al cărei „Sch-” de la începutul numelui încheiat subit în „-er” o face dacă nu de-un sânge cu Arthur Schopenhauer, cel puțin de-o limbă, aceeași „den leisen, den deutschen, den schmerzlichen”³.

Ținutul în stare să dea lumii un cântec ca *Hava Nagila* este plăcut în ochii lui Dumnezeu – și cum să nu fie, dacă în primele silabe, „Ha-va”, YHWH deslușește, rostogolit de ecou, propriul Său nume; în marea Lui înțelepciune, va face astfel încât să se nască – deja în Cernăuți, la doi ani de la înfăptuirea Țării Mari –, din părinți aparținând poporului ales, un băiețel căruia maică-sa, vorbitoare nativă de germană, să-i dea numele celui evreu convertit, și care va converti la rândul său alte seminții din Orient, Paul, iar taică-su, în *Vatersprache* a lui de sionist convins, Pessach – pe care dintr-acestea două și-l va alege oare ca semnătură? –, și unul, și altul trecute în registrul sinagogii în dreptul datei de 23 noiembrie 1920. Întâmplarea de a fi văzut lumina zilei anume în orașul de la poalele Carpaților, să fie o binecuvântare pentru copilul crescut în Legea tatălui, dar vorbind acasă „limba aceastea nemțească care e a mea – *et qui reste, douloureusement, mienne*”, alias *Muttersprache*, trăind printre ai săi, dar amestecându-se cu semenii de altă credință, sau o răsplată – nu după faptă, ci înainte de – pentru urbea căreia omul de litere – anagramate, literele numelui, întorcându-se, la sugestia soției mentorului său, Alfred-Margul Sperber, superba Ietty, într-un *nom de plume* plăcut auzului ușor de memorat – de mai târziu îi va conferi, o dată pentru totdeauna, *ses lettres de noblesse?!... Nu că nu le-ar fi avut de ceva timp, încă pe când se numea Czernowitz, unde fusese înscris direct în clasa a treia la National-*

³ (germană) Versul final al poemului *Vecinătatea mormintelor* de Paul Celan: „[acea

rimă] domoală, nemțească, dureroasă” (traducere de George State).

Hauptschule, în 1860 (primele două făcându-le la moșia familială din Ipotești, în particular), viitorul poet național al românilor – nemaipomenit, cum germana potențează cultura celorlalte națiuni! –, apoi dat la *K.u.K. Ober-Gymnasium*, tot aici, unde va rămâne până în 1863, cu o revenire meteorică în mai 1864, când o întinde cu o trupă de teatru ambulantă la Brașov ca sufleur. Fără să-i fi călcat pe urme – ar fi fost și dificil, la peste șase decenii distanță –, copilul părinților săi, tot el copil unic (spre deosebire de primul, al șaptelea din unsprezece frați și surori), este dat în 1927 la o școală evreiască, „Safah Ivriah”, ceremonia de Bar Mitsva îl prinde la gimnaziul ortodox, pentru a absolvi Liceul „Marele Voievod Mihai” în ’38, an cu sonorități de cristal spart; de scris însă, va face-o pre limba mamei – „chiar dacă limba este germana și poetul iudeu”; să fie oare *aceeași* limbă, după toate câte li s-au întâmplat vorbitorilor acesteia de alte etnii? –; frumos din partea Cernăuților să-și întoarcă în felul acesta datoria de onoare față de Czernowitz, care este, hotărât lucru, „nu acolo, ci atunci”. Nici unul dintre ei n-are de unde să știe că destinul li se va mai încrucișa o dată, tot la Viena – primul, fiind mort de mult și îngropat la cimitirul Bellu, nu înainte de a-și fi nemurit numele, adus cândva din condei de Iosif Vulcan, ca să sune mai românește, iar acum pe buzele tuturor; ultimul, fiindcă n-a apucat încă să trăiască nici o poveste de dragoste până la capăt, abia dacă a atins-o cu vârful buzelor pe Ruth în „mica Vienă” de la gurile Prutului, chiar prima pe listă – „*Du sollst zum Aug der Fremden sagen:*

Sei das Wasser! (...) Du sollst zu Ruth, zu Mirjam und Noemi sagen:/ Seht, ich schlaf bei ihr!” – într-o numărătoare lirică chemată s-o impresioneze pe tânăra poetă austriacă de care se amorezează la Viena, în vara lui ’48. Cuvine-se un al cincilea poet, care să-i întâlnească, tuspatriu, într-un poem în doi timpi și trei mișcări, tocmai bun de pus ca semn de carte într-o scriere ce-și caută încă albia, după ce că tot el îi va fi tăiat filele, pe post de *coupe-papier*:

Quartett vienez

Eminescu
& Veronica/
Paul Celan
& Ingeborg
Bachmann –
la Viena
amourile
izbucnesc
năprasnic
și duc fie
la ospiciu,
fie într-o
mănăstire.
Cine scapă
să-și lege,
cravată la
gât, Sena/
să-și pună,
cenușă pe
cap, Roma.

■ Dana FODOR MATEESCU

Tarzan

In seara când mamă-sa l-a conceput, la TV rula filmul Tarzan. Tudorița Popescu, femeie blajină, cuminte și de la țară, era foarte impresionată de tipul înalt, superb, care sărea din copaci, se lupta cu leii și chirăia artistic, plin de mușchi, cu pieptul cât canapeaua pe care se iubea ea cu Gicu. E drept, arcurile îi intrau în cur de fiecare dată, dar ea suporta ca o martiră, pentru că Gicu o lăsa să se uite și la „tilivizor” în timp ce o drăgălea de zor.

După ce s-a terminat filmul - Tarzan a rupt în două un crocodil sau o șopârlă, nici ea nu mai știa ce, așa era de emoționată, - femeia s-a ridicat în picioare și, în timp ce-i dădea lui Gicu să bage-n el niște ciorbă de fasole, a zis așa:

„Mă, Gicule, dacă m-ai lăsat borțoasă, io îi pun numili Tarzan, să știi!”

Gicu tocmai trăgea o bășină, ca un nesimțit patologic ce era și, în același timp, spărgea o ceapă roșie cu pumnul, ca să ascundă zgomotul: Troscl!

„Fă, Tudorițo! Dânn partea mea poți să-i pui și numili Ștalin sau Gagarin! Nu mă-ntereesează! Da să nu-mi vii cu el la poartă, la mămica, sau la Semeteu, să mă vază tovarășii că-mi ceri bani, că te snopesc în bățai, m-auzi? Io ți-am zis dânn prima clipă, că nu

te iau dă nevastă! Am fost cinstit. Nu mă însor acum, mai e vreme.”

Femeia a suspinat și a mărunțit printre dinți o înjurătură: „Al dracu dă chitros! Ți-am cerut io frun ban?!”

Gicu a mai venit de doișpe ori pe la ea, dar când l-a anunțat că e gravidă și că lasă copilul, a dispărut ca măgarul în ceață la Sulina. Dus a fost! Dar nici nu l-a căutat. Ce nevoie avea de un laș?

Tudorița, cu toată sensibilitatea care creștea-n ea ca un măr rumen, era o femeie zdravănă, puternică și muncitoare. Îți muta singură șifonierul, plin cu țoale, doar cu o singură mână, avea grijă de zece rațe, patru găini, doi cocoși și-o capră. Lucra la o croitorie (avea școala profesională la bază) și se descurca binișor în viață, nu era vreo atârânătoare, ca altele din sat, care nici șapte clase nu reușiseră să termine, că se și măritau cu bețivi scandalagii, care le turnau copii unul după altul, de abia puteau biete de ele să mai respire.

Când i s-a umflat burta, țatele din sat au început s-o bârfească, c-o fi, c-o păți, că e o curvă, că n-are bărbat, dar Tudorița nu le-a luat în seamă. Ea știa că viața merge înainte și, cum a auzit ea la Teleenciclopedia (mvaai, ce-i mai plăcea să se uite, își lua și notițe într-un carnetel verde) evoluționismul își vede de treaba lui, nu se împiedică

că de trei proaste cu dinții negri, care n-au ce face, nu?

A născut într-o joi. Băiatul era dur-duliu, serios și sănătos, cu capul mare și ochii blânzi, ca ai ei. Cinci kilograme. Ditai barosanul. A rupt-o!

„Cum îi pui numele?” a întrebat-o moașa căreia i se făcuse milă, pentru că era singură și nu venise nimeni pe la ea, cât a stat la spital.

Tudorița l-a pupat pe frunte și a zis fericită: „Tarzan!”

Moașa a făcut ochii cât cepele: „Fată, tu te-ai tâmpit? Ai febră?”

Nu, n-avea. Și nimeni n-o putea convinge să-l boteze Gheorghe, Vasile sau Ion. Nu! Era copilul ei, făcut din amor nebun cu idiotul de Gică, așa că se va numi Tarzan!

Aaah, Tarzan, omul junglei, frumos, cu păr de aur, puternic ca un taur. Țsta va fi numele lui și nu altul.

Când l-a declarat la primărie, au râs ăia de s-au țârcăit pe ei: Tarzan Popescu suna caraghios, ca nuca-n perete. Au încercat și ei s-o convingă: „Mă, femeie, tu nu ești în toate mințile? Ce-or să zică ăia de la partid? Mai pune-i măcar un prenume, că leșină și popa la biserică dacă-i zici că-l cheamă Tarzan!”

N-a vrut! Și Tarzan i-a rămas numele.

A găsit cu greu niște nași. Nimeni nu voia să-i boteze copilul, râdeau toți de ea.

Totuși, s-au îndurat doi oameni cumsecade: o colegă de la croitorie, surdă, săraca, și bărbat-su, care era mut. Un cuplu perfect.

S-au dus la biserică, într-o duminică însorită. Popa a făcut un scandal monstru când a auzit că pe copil îl cheamă Tarzan. A aruncat cu apă sfințită spre Tudorița și bieții nași: „Piei,

Satană! Huuuu! Io nu botez așa ceva!”, zbiera el ca tras pe roată. „Refuz! Ce Tarzan, nebuno? Cine-i Tarzan? Du-te la balamuc, poate ți-l botează ăia în spirt!”

Abia l-a calmat nașa cu cinci litri de țuică de prună și-o juma de porc proaspăt, era cald încă: „Bre, n-auzi? a urla ea, de s-a auzit până la primărie. „Da Tarzan nu ie uoam și iel? N-are picere ca și matale?”

Popa nimic. Făcea ca maimuțele isterice.

„E ucigă-l toaca! Plecați d-aici!”

Nașa nu s-a lăsat intimidată de scâlămbăielile lui și oricum n-auzea nimic. Așa că, și i-a înfipt o sticlă de țuică-n esofag: „Ia: bea și taci!”

Părintele era și el om. Odată s-a înmuiat. A strâmbat din nas, a tras un gât lung, a mai tras unul, gâl, gâl, gâl, și, după al patrulea, a zis: „Bine! Îl botez, tu-i arhanghelii mă-sii dă viață, cu cine m-a pus pă mine să mă fac popă și cu inima mea ca o cârpă!”

Până la urmă, Tarzan a fost creștinat. Ding-dong-ding-dong, bâldâbâc în cristelniță. Gata! Toată lumea a fost mulțumită, iar popa s-a îmbătat mucii.

Viața lor a curs lin și vesel mai departe, cu mici incidente în care oamenii râdeau până leșinau când auzeau cum se numește băiatul.

La grădiniță mânca frecvent bătaie de la ceilalți copii, chiar dacă el era cu un cap mai înalt decât ei. Nu-l suportau. Prea era bun, cu mutra de înger calm, cu căpățâna lui mare cât o baniță, buclat și cu ochii umezi și albaștri. La școală, la fel pătea. „Ia să vedeeem cine știeeee Teoreeeema lui Pitagoraaaa: A pătrat egal cuuu...? Tarzan Popescu! Zi mai departe!”

Ei, în clipa în care profa zicea „Tarzan Popescu”, toți copiii izbuc-

neau în hohote de râs, care nu mai puteau fi stăvilite de nimeni și de nimic.

Când a ajuns la liceu, căci îi plăcea cartea și învăța binișor, colegii din ultima bancă îl imitau pe omul junglei, cel din film, atunci când Tarzan era scos la tablă. Scoteau urlete neomenești, bubuiau în bănci, chirăiau și aplaudau frenetic, ca la circ, când apărea omul cu trei capete și un singur picior.

Profesorii evitau să-l strige „Tarzan”, așa că îl chemau doar pe numele de familie. Dar zadarnic, că elevii tot behăiau ca demenții.

Și nicio fată nu voia să fie prietenă cu el, îl ocoleau toate, de parcă era ciumat. „Dracu să-l ia, nu ies cu unu care se numește Tarzan!”

După bacalaureat, Tarzan s-a angajat la un abator de la ei din localitate. Băiat muncitor, era văzut bine de șefi. Orice treabă îi dădea lui Tarzan Popescu s-o rezolve, el o rezolva. Nu exista nimic care să-l oprească, așa era de energic și de devotat. Zicea tovarășul director că are nevoie pentru sacrificare de 40 de taurine negre? Tarzan venea cu ele-n dinți. Le scotea din pământ din iarbă verde, cu acte, absolut legale.

Cu toate astea, femeile de la el din zonă îl ocoleau.

„Lasă, puiule, că-ți găsești tu jumătatea! Proastele astea de pă la noi habar n-are cine-i Tarzan, că ele n-a văzut filmu...”, îl îmbărbăta măsă seara, când venea acasă obosit și ușor bosumflat.

Timpul trecea, Tarzan nu se însura. Doar munca la abator îl făcea să simtă că trăiește cu adevărat. Muncea și muncea, depășea planul, poza lui era

pusă la Gazeta de perete. Era mândria comunei.

I se dusese buhul până la Consiliu Județean, l-au premiat, l-au felicitat, și l-au rugat să țină un mic discurs în sala de ședințe, plină-ochi cu oameni veniți din toate satele vecine: „Are cuvântul tovarășul Tarzan...”

Ei, când au auzit meltenii cum se numește fruntașul, care obținuse rezultate excepționale în munca grea de la abator, au izbucnit în hohote de râs și urale sălbatice. Strigau la el:

„Băă, Tarzane, unde ți-e maimuța, bă?”

Parcă erau gorile, girafe și elefanți, nu comuniști cumsecade, zău așa! Bocăneau, fluierau, aplaudau.

O jumătate de oră s-a chinuit bietul Tarzan să spună și el o vorbuliță. „Stimați tovarăși, țin să vă adresez...”

Ți-ai găsit! Au râs ăia, până a transpirat tot creierul din ei.

A renunțat omul, n-a mai ținut nicio cuvântare și ședința s-a încheiat într-o atmosferă optimistă și de mare angajament. „Tarzane, să mai vii, băă!”, urlau ăia.

La ieșire însă, l-a oprit o tânără cu ochelari rotunzi. S-a apropiat de el și, cu îndrăzneală, a glăsuțit:

„Tovarășe Tarzan, sunt mândră de un asemenea om al muncii ca tine. Dă-mi voie să-ți strâng mâna cu sinceritate. Eu sunt Jeni Precup. Coafeză la Igena.”

Și l-a zgâlțâit energic, gata să-i smulgă brațul din umăr.

În clipa aia, Tarzan a simțit că toți îngerii din cer, serafimii și sfântul Patapie au coborât pe liane în sala de ședințe.

Atâta a mai putut spune, săracul de el: „Jane? Tarzan!”

Era fericit.

■ George DAVID

La Străini: viețile secrete

Haide, bă Tache, să nu ne-n-trecem cu romu', uite, ăsta-i ultimul pă seara asta, promiți? Poate tu mâine n-ai nici o treabă, ca dă obicei, da' eu merg la oste-neală, bă Tache. Pă șantier, bă Tache. Ce știi tu dă șantier, bă Tache? Tu cu aerele tale, dă zici c-ai fi vun valutist, ori vun ștab, sau vun pictor ceva.

Apropo dă pictor, ți-am zis-o p-ai-a cu molima dă pictură dăn Străini? Nu ți-am zis-o? Bă, e dă panarama panaramelor! Nu știu cum dă nu ți-am zis dă ea pân-acu', da' e tare dă tot!

Așa, hai noroc și altu-n loc, cum zice consumatoru'. Deci, cum spuneam, despre epidemia dă pictură.

După ce-am făcut eu monumentu' ăla pentru dom' Profesor la marginea Străiniului – cum care dom' Profesor? moșu' ăla de stătea zi și noapte-ntr-o anexă de-a primăriei și se holba la un tablou care nici nu prea mai era acolo unde credea el c-ar fi –, unii oameni dup-acolo au început să se uite la mine cu alți ochi, aproape dă parc-aș fi fost unu' d-al lor. Aproape, că dă tot nici vorbă, între ăia n-ai cum să intri, bă Tache, tot pă dinafară rămâi orice-ai face. Participi, da' nu intri, cum ar zice cineva. Și mă mai întâlneam cu ei, ori pân Străini când aveam eu treburi p-acolo, ori pân Oraș când ve-

neau ei încoace. Și la-ntâlniri dăn as-tea știi cum e, vorbește omu' dă toate și uite-așa nici nu-ți dai seama când trece timpu'.

Ei, uite, dacă pui cap la cap amă-nunte dăn sporovăieli d-astea îți iese uneori câte-o poveste dă te crucești. Și-asta am și făcut eu cu flecuștețele-adunate dă ici-dă colo despre-n-tâmplarea asta a străinenilor.

Cică la un moment dat, nu se știe cum și dă unde, a-nceput să umble zvonu' pân Străini cum că peisaju' ăla al lu' dom' Profesor nu era așa, doar dă dragu' d-a fi, el dă fapt avea un rost ascuns. Foarte ascuns, dăn motive ușor dă-nțeles: tablou' ăla, despre care dom' Profesor zicea că se scufundă-n el și intră-n altă lume, nu era dăloc vo sminteală d-a moșului, ci chiar era un fel dă poartă misterioasă ceva, o chestie care ducea-ntr-o lume mai bună și mai frumoasă. Și care era lumea-aia mai bună și mai frumoasă pă vremea-aia? Vestu', tată, ai ghicit, pentru asta mai meriți un rom mic.

Ce crezi tu, bă Tache, despre zvonu' ăsta? Că-i dă cacao? O fi poate pentru tine, da' pentru ăia dăn Străini n-a fost. Bă, oameni cu școală, bă, oameni dă oraș – chiar dacă Străiniu' fusese sat până nu dămunt. Oameni care-aveau liceu în orașu' ăla al lor,

și-aveau și bibliotecă. Oameni care-aveau aparat dă radio și televizor acasă – chiar dacă nu mergea decât două ore pă zi-n caz că nu se-oprea curentu'. Da' așa se-ntâmplă mereu, să știi, cu cât o prostie e mai gogonată, cu atât mai tare o ia lumea dă bună.

Și-uite-așa, dă la un zvon firav și cam îndoielnic șoptit pă la colțuri, s-a ajuns dăstul dă repede la o chestie bătută-n cuie, beton: pân peisaju' ăla, hotărât lucru, dom' Profesor o ștergea-n Vest ori dă câte ori avea el chef, el, șmecheru' ăla bătrân, și se bucura dă unu' singur dă toate-alea fără să spună nimănu. Unii doar ziceau c-au auzit asta dăn sursă sigură, da' alții dezvăluiau așa, ca p-o mare taină, că-l văzuseră ei cu ochii lor pă moșu' cum număra fișicuri dă mărci sau mânca tobleroane pă furiș ori la baie scotea palmolivu' dăn buzunar când se spăla pă mâini și pă ochi.

Și-atunci, ce s-au gândit ei, străinenii ăștia? Dacă ăla poate, înseamnă c-am putea și noi, numa' să-avem tablou' potrivit. Și-așa a-nceput nebunia, fratele meu. Ziceai c-a dat strechea-n ei, toți străinenii, cu mic, cu mare, umblau după câte cineva care-ar fi putut să le picteze și lor un tablou c-un drum acolo, sperând că și lor li s-o deschide vo poartă.

Primii care-au mușcat la asta au dat fuga la Oraș și i-au arvunit pă pârații dup-acolo care ziceau că-s pictori. Numai că, dăn cauza mulțimii dă comenzi care trebuiau date gata-n timpu' cel mai scurt, pârații n-au mai putut lua și-alte angajamente. În plus, în scurtă vreme nu s-au mai găsit nici vopsele, nici la librărie, nici la fondu' plastic, nici în altă parte.

Da' crezi că-ăia rămași cu buza umflată s-au lăsat așa, cu una-cu două? Nu, bă Tache, nu-s ei ăia, au căutat *alternative*, dacă mă-nțelegi tu. Adică i-au pus pă copiii lor dup-acasă, care făcuseră ceva desen pă la școală, să picteze tablouri cu drumuri dă toate felurile, mai mult pă hârtie și pă cartoane, că ăia n-apucaseră încă să lucreze pă pânză. Care nu s-au descurcat cu copiii au căutat pă la vecini. Iar unde nu mai aveau creioane sau acuarele, foloseau vopsele dă var, dă ouă dă Paști ori dăn alea dă dat pă garduri, ce mai, tot ce putea băga un pic dă culoare.

Și-așa se face că-n scurtă vreme se-nființase o ditamai piață dă desfacere-n materie dă peisaje, bă Tache. Apăruse chiar și-un consultant dă mare renume, profesorul dă tehnologie dă la liceu, care, cunoscând și ceva geografie, îi ajuta pă clienți să facă alegerea cea mai bună pentru ei: vrei s-ajungi în Germania? Atunci tablou' tău ar trebui să aibă aia și-aia. Vrei Franța? Nici o problemă, trebuie doar să bagi aia și cealaltă-n tablou. Vrei s-ajungi la oraș sau la sat, la munte sau la mare ori pă vun râu anume, vrei vara sau toamna, ori poate iarna sau primăvara? Avem resurse, uite ce-ar trebui să pui acolo ca să iasă după visu' matale. Că asta era toată marfa, bă Tache, vise.

Da' piața aia, cu vopsele, cu zu-gravi, cu pânze, cu-nchipuiri, cu experți ca ăla dă tehnologie, cerea și bani, numai că bani dă unde? Și-atunci s-au apucat străinenii să dea chitanțe dă mână, pân care se-obligau să plătească sumele datorate, calculate-n valută. Valuta dăn locu-n care-aveau s-ajungă ei când o fi să fie.

Asta te scutea și dă ilicit, în caz că se interesau organele cumva dă soarta ta. Așa se face că profu' dă tehnologie ajunsese mare bogătaș în Străini, avea și mărci, și dolari, și franci, și coroane, avea chiar și yenii. Numa' ruble n-avea, că ăia dâ Străini să n-audă dă Est. Avea dă toate, da' numa' pă chitanțe.

Și-n piața aia să știi, bă Tache, că nu erau puțini clienți. Ba chiar am auzit că toată lumea era băgată-n treabă-ntr-un fel sau altu'. Unii erau chiar s-o pățească urât dă tot, cum a fost secretaru' dă partid cu propaganda, care, furat și el dă povestea cu Vestu', și-a cam uitat dă-ndatoririle lui dă activist și-n cele dâ urmă-a fost exclus dâ partid și-a rămas pă drumuri, ba i s-au născocit și niște bube-n cap dă era s-ajungă și-n pârnaie. Alții însă-au tras foloase dâ greu, și nu numai tehnologu' nostru, ci până și preotu' dă la biserica aia veche, adusă pă tălpici dâ Răsărit când s-a mutat satu'. Asta a pus pă catapeteasmă, chiar sub icoana cu Iisus dâ dreapta ușilor împărătești, un peisaj copiat frumos după drumu' lu' dom' Profesor și lângă el o cutie pentru danii. Și curgeau banii și chitanțele dă mână cu nemiluita-n cutia popii.

Da' cel mai tare-a fost că unii, gospodari dâ fire, s-au gândit: bă, dac-o fi s-ajungem p-acolo pâ Străini, noi cu ce-om trăi? N-ar fi bine s-avem noi câte unele d-ale noastre, măcar pentru-nceput, până ne punem pă picioare? Și-atunci au făcut tablouașe și pentru găinile dâ curte, și pentru godaci ori pentru câte vo oaie sau vacă. Costică-ăsta al meu n-a vrut să sufle niciodată vo vorburiță pă chestia-asta, da' mi-a zis cineva că și-ai lui

făcuseră tablou pentru câine, un peisaj cu turnu' nu-știu-care dâ Paris! Îți dai tu seama, bă Tache? Coteț dă orătării cu peisaje pentru fiecare locatară? Sau cușcă dă câine cu vedere dâ Paris?

Și-uite-așa, molima cuprinsese tot Străiniu', umblau oamenii prinși ca dă arșița gripei, toți cu tablourile-n casă și-n ogradă și-n gând. Numai că, uite, picturile lor nu erau bune dă nimic, n-apucase nimeni s-ajungă-n Vest, nici măcar vo găină. Și-atunci, căutând soluții, au ajuns la primăria aia mică, la dom' Profesor, pă care l-au tot cercetat mai cu binișorul, mai cu asprime, cum să facă să meargă chestia, cum să li se deschidă și lor poarta spre lumea pă care-o tot visau. Numai că moșu' le-a zis clar dă la bun început că-s nebuni, c-au priceput ei aiurea, c-așa ceva nu există, că pă el nu-l privește și că nu se bagă-n treaba aia-n nici un fel. Dac-au văzut așa, l-au rugat măcar să le-mprumute peisaju' lui, să-ncerce să le molipsească cumva și p-ale lor.

Și-n punctu' ăsta treaba se-ncâlcește. Unii zic că dom' Profesor a fost de-acord, le-a-mprumutat tablou' lui, și-au făcut cu el procesiuni pă câmp, cu preotu-n frunte, care spusese stăpânirii că face slujbe dă ploaie. Și că atunci, pă timpul procesiunilor, a fost când ar fi dispărut peisaju' lu' dom' Profesor, nu se știe cum.

Alții zic că drumu' ăla al moșului nu mai exista dămunt decât în mintea lui, iar procesiunile s-au făcut doar cu o-nchipuire dă tablou. D-aia nici n-au dat rezultat.

Hai, bă Tache, zi s-aducă nota dă-ntristare și să plecăm și noi.

■ Laura MĂRIEȘ

Fantasmeme bălților

Imi amintesc de parcă ar fi fost ieri. Dis-de-dimineață, soarele strălucea ca vara, dar nu mai avea putere să dogorească. Vecinul meu, deadea Ermolai, lipovean get-beget, și-a ridicat capul peste gard și mi-a făcut un semn cu degetul, chemându-mă spre el.

— Domnișorule, hai să te plimb un pic cu lotca, am un drum de făcut până în baltă și vreau să te obișnuiești și mata cu sunetele și mirosul apelor noastre! Parcă n-ai ore astăzi, nu?

— Nu am! Îmi făcusem un plan să-mi vizitez câțiva elevi, dar prefer să fac cunoștință cu Borcea.

— Să-ți iei o butâlcă cu apă de la puț, noi suntem obișnuiți să bem direct din Dunăre. Poate ai auzit, cea mai gustoasă ciorbă pescărească se face tot cu apă dintr-asta. „Stârceag” îi zicem noi. Se curăță pești mai mici, cum ar fi somnul, știuca ori bibanul, se pun la fiert cu multe legume și puțină sare, până se face o supă deasă care se spumiește. Separat se taie o varză fideluță și câțiva cartofi. După ce se strecoară supa, se pun la fiert varza, cartofii și fileuri de crap. Separat se fierbe un litru de zer, se toarnă peste ciorbă, se adaugă și peștișorii fierți la început,

apoi ardei iute și leuștean proaspăt. Fileurile de crap se scot pe o farfurie și se toarnă peste ele un sos din roșii coapte amestecate cu mujdei. Să-ți lingi degetele, nu alta! O să te invităm la noi cu prima ocazie când face Dusia mea asemenea minunăție. Acuma, ia-o mata pe uliță în jos, spre mal. Lotca mea este a treia din stânga, ne întâlnim acolo. Ia-ți și o haină mai groasă, fiindcă în octombrie este mai răcoare pe apă. Să apucăm să traversăm Borcea până trece vaporul de 10, să nu ne prindă valurile alea mari. Adia o briză așa de plăcută pe mal, iar clipocitul apei ce se izbea de bărcile tolănite la mal ca niște foci întinse pe nisip îți creau o senzație profundă de pace, de lenevie, de așteptare... Brusc, vederea bărcilor legănate de apă mi-a produs o teamă amestecată cu o stare de euforie, dar gândul mi-a zburat spre o iminentă tragedie. Borcea mi s-a părut atât de lată, încât abia îi zăream malul celălalt. Dacă o să mă înec? Mai știu eu să înot? De știut cred că mai știu, așa ceva nu se uită odată ce ți-ai însușit, dar voi avea putere să ajung la malul cel mai apropiat dacă ne răsturnăm?

Deadea Ermolai cobora vioi spre mine, cu barba-i lungă și cu pletele

cenușii fluturându-i pe sub pălăria cu boruri largi. Își pusese pe umeri o glugă de ploaie galbenă ca să fie vizibil cât mai de departe.

— Urcă, batiușca, în curând ajungem dincolo! Sper că știi să înoți! Ai mai călătorit cu vaporul? Sper că nu ai rău de mare! Dacă te ia vreo ameteală, închide ochii sau fixează-ți privirea pe orizontul marcat de malul celălalt.

— Stai liniștit, deadea Ermolai! Doar nu-s copil! Toată vara am înotat la Mamaia! m-am pomenit eu mințind cu nerușinare. Dar când m-am trezit pe o masă verzuie, umedă, sclipitoare, plescăind în jurul meu și sub mine, am simțit la propriu că îmi fuge pământul de sub picioare și m-am cam pierdut cu firea.

Motorul lotcii a prins brusc viteză și malul celălalt se apropia vertiginos de noi. Vecinul observase că mi-e frică sau se grăbea undeva? Mi-am ațintit privirea pe sălciile ce se distingeau tot mai clar în fața noastră. Mi se părea că ieșeau direct din apă, un fel de ciorbă verzuie, fără nici un petec de pământ în jur.

Ajunși aproape de mal, lipo-veanul meu și-a croit cale printr-un canal știut de el între sălcii și s-a ivit în fața noastră o insulă înaltă, în mijlocul bălții create în jurul ei. Ca din senin, am pătruns într-o pâclă albicioasă, iar în urechi mi-a răsunat o muzică stranie, plină de o armonie celestă, lăsându-mă stupefiat. Am încercat să mă adresez vecinului meu, dar îmi dispăruse graiul. L-am zărit ca printr-o ceață lăptoasă, apoi s-a evaporat complet.

M-am trezit pe un pat șubred în care, peste un braț de stuf, era așternut un tol din petice colorate țesute la război. Din loc în loc acoperișul era putrezit. Îmi imaginam ploaia răzbătând prin stricăciunile ce necesitau reparații serioase. Muzica aia stranie mi-a răsunat din nou în urechi. Venea de undeva, ocolind parcă cocioaba în care mă aflu. Printr-o fereastră acoperită cam până la jumătate cu un geam murdar, am deslușit pâcla aia albicioasă, ruptă în fâșii. Mi s-a zburlit pielea pe mine când am văzut că acele fâșii luau forma unor femei ce se fugăreau bezmetice spre balta. M-am frecat vârtos la ochi, dar aparițiile alea ciudate dispăruseră ca prin farmec.

M-am ridicat amețit și m-am îndreptat spre ușa întredeschisă proptită cu coada unei măhuri. În fața colibe, la câțiva metri distanță, am văzut un gard de nuiele surpat de curând, de parcă trecuse o vijelie năprasnică, năpustindu-se din senin să dărâme totul în calea sa. Mi-am amintit ca prin vis de poveștile bunicii mele despre vântoase sau iele, niște fecioare frumoase, periculoase mai ales pentru bărbați. „Vântoase” le-am botezat în mintea mea pe acele apariții smintite ce tulburaseră totul în jur, incluzându-mă și pe mine.

Am auzit niște pași hârșâind prin iarba culcată la pământ și în fața ușii apărui un bătrân înalt, subțire ca trestia, cu pletele și barba dalbe asemenea lui Moș Crăciun. Când m-a zărit, ochii de un albastru deschis i s-au luminat brusc și un zâm-

bet larg i s-a întins pe obraji, dezvelindu-i niște dinți regulați, de un alb sclipitor.

— Ești de-al meu, fiule, bine ai venit! S-a aplecat cât să încape pe ușa scundă și mi-a întins o mână puternică, vânjoasă. În cealaltă avea o ulcică de lut plină ochi cu lapte. O așează cu grijă pe o buturugă cu rol de măsură.

— De când te aștept! Credeam că am rămas singurul dintre cei meniți cu această misiune și cu puterea de a scoate la iveală date despre oameni și fapte de acum mii de ani. Să-ți spun drept, m-am cam săturat să mă considere toată lumea nebun, doar pe mine.

S-a așezat pe pat invitându-mă să iau loc alături de dânsul. După primele cuvinte mi-am dat seama că am de-a face cu un intelectual. Cam dus cu pluta, bineînțeles, dar asta e, o să încerc să-l descos cam ce îi trece prin cap.

— De unde știți că eu sunt cel așteptat? Să mă prezint: mă cheamă Sorin Pârnu și sunt...

— Știu, dragul meu! Ești profesor aici în sat, proaspăt absolvent al Facultății de Istorie din București.

A venit rândul meu să-mi holbez ochii a mirare, ca un nebun adevărat. Mi se părea că trăiesc un coșmar din care nu mă mai trezeam.

— Eu sunt Moise R., academician, fost deoist la Lătești, la câțiva kilometri de aici. După figura dumitale, înțeleg că habar nu ai despre ce este vorba. Nu v-au învățat despre așa ceva la facultate. Deoiștii am fost cei cu „domiciliul obligatoriu” sosiți în Bărăgan între anii 1956-1964,

după eliberarea deportaților în 1955. Lătești este un sat apărut de nici unde, ridicat din greu de familiile deportaților de către comuniști între 1951 și 1956, singura lor vină fiind aceea că ar fi de origine germană. După eliberare, în bordeiele din chirpici construite de ei, unde au supraviețuit în condiții inumane, am fost aduși noi, cei cu „domiciliul obligatoriu”, deținuții politici alcătuiți din miniștri, savanți, doctori, profesori, preoți, studenți, floarea intelectualității române. În 1964 am fost grațiați, fără nici o scuză din partea celor ce ne-au distrus viețile. Eu am hotărât să rămân aici, să-mi duc la bun sfârșit menirea.

Îl ascultasem cu mare atenție, ceva, ceva, parcă îmi trecuse mie pe la urechi despre marile nedreptăți suferite de către unii dintre semenii noștri. Îmi povestiseră ai mei în ceasurile de taină, ca să nu uit. Dar simțind că începe să divagheze de la cele spuse, am vrut să-l întrerup. Domnul academician a întins brusc mâna dreaptă și mi-a fluturat-o prin fața ochilor. Ușa a început să se zgâlțâie și pâcla aceea lăptoasă a înconjurat rapid cocioaba, câteva fâșii abia perceptibile încercând să pătrundă la noi.

— Ho, fetele lui tata! Potoliți-vă! Vreți să-l speriați pe voinicul acesta? Hai la treabă, în curând se vor întoarce ai voștri de la vânătoare! Muzica aia stranie mi-a împuiat iarăși capul și din toate părțile mi-au răsunat frânturi de dialoguri într-o limbă total necunoscută, dar melodioasă și prietenoasă urechilor mele. „Vântoasele”, cum le boteza-

sem eu mai înainte în gând, mi se adresau mie, dar nu deslușeam ce spun, cum nu le deslușeam nici chipurile, nici înfățișarea în general. Bătrânul m-a luat de mână și mi-a făcut semn să le urmăresc. Ajunși pe malul mobilei le-am văzut mai clar, păreau niște norișori coborâți deasupra bălții, cu forme umanoide, de diferite mărimi. După gesturi mi-am închipuit că spală veșminte, dar erau așa de armonioase, parcă asistam la un balet pe gheață.

— Dragul meu, ține minte! Noi ne aflăm pe Popina Mare, înconjurată de trei lacuri: Bentu Mare, Bentu Mic și Bentu Mic Cotoi. Împreună alcătuiesc Balta Ialomiței. După instinctul meu, care nu mă înșală niciodată, aici este o străveche vatră a stră, stră, strămoșilor noștri geto-daci, iar ce vedem noi în fața ochilor sunt clișee ale imaginației noastre creatoare. Nu uita, „vântoasele” pe care le-ai văzut și le-ai auzit astăzi aici au trăit în realitate pe aceste meleaguri sunt de aceeași stirpe cu noi. Depinde de tine dacă vei scoate vreodată la iveală existența și importanța acestei comunități. Când eu nu voi mai fi, poate le vei aminti învățăceilor tăi despre „nebunul” care ți-a vârat în cap aceste idei.

O zgâlțâitură zdravăna m-a adus în simțire.

— Ce-mi făcuși, batiușca, dintr-ăștia îmi ești? Căzuși ca o baligă în lotcă. Furat de peisaj, cum zice nepotu-meu, n-ai fost atent și te-a pălit o creangă drept în frunte de te-a trimis în lumea viselor. Te doare rău capul?

Oprise motorul și în fața ochilor mi se arătă Popina în toată splendoarea ei, o movilă înaltă de circa 15 m, încă înverzită.

— Ți place, nu? Aici vin des elevii cu profesorii lor în excursii ca să strângă cioburi vechi. Se zice că a fost locuită în vechime. Înseamnă că aveau și ei lotci...

Peste zece ani, alături de arheologi renumiți, aveam să pun și eu umărul împreună cu elevii mei la înființarea unui șantier arheologic în aceste locuri, care s-a întins peste trei decenii. Da, aici au trăit oameni acum vreo 6500 de ani, s-au descoperit numeroase locuințe și obiecte casnice aparținând culturii Gumelnița. Da, aici s-a constituit un mare muzeu în aer liber al trăirii geto-dacilor pe aceste meleaguri. Probabil au avut și bărci, cum presupunea nenea Ermolai, pescuitul, vânătoarea și agricultura fiind cele aducătoare traiului.

Acum, ajuns la pensie, mă întreb uneori, oare l-am cunoscut eu în realitate pe bătrânul academician Moise R., le-am văzut și le-am ascultat glasul dulce al „vântoaselor” mele, femeile geto-dace ce duceau greul casei, sau au fost doar niște fantasma ale bălților, ce mi s-au năzărit într-o zi însorită de octombrie?

■ Issabela COTELIN

Bluesul de la miezul nopții

Toamna se numără... amintirile.

Se spune că nu oameni sau locuri ținem minte, ci stări. Poate-am uitat culoarea ochilor primei iubiri. Am uitat-o, poate, pe profa cutare – cum o chema, ce preda. L-am uitat, cu siguranță, pe primul șef, mai ales dac-am avut ulterior o grămadă. Am colindat, fără îndoială, atâtea locuri încât e greu să reconstituim fiecare călătorie. Dar întotdeauna ne vom aminti cum ne-au făcut să ne simțim acei ochi, acel cuvânt sau ton de la catedră, acel înger sau demon din biroul lui, acel drum, acel hotel, acea bancă... atunci când un detaliu oarecare din prezent va scoate la iveală din sertarul ruginit al memoriei amintirea respectivă, așa cum apa mării aruncă pe țărm, din când în când, o scoică cu o perlă înlăuntrul ei. Ne vom trezi atunci, spectatori ai propriei vieți, cu picioarele goale în nisipul fierbinte al întâmplării de demult. Vom revedea, de pe malul memoriei afective, ce-a fost cândva și, dacă nu vom retrăi cu aceeași intensitate, melancolia ni se va fi strecurat în suflet oricum...

Alteori amintirea neașteptată are parfumul unei melodii. Reascultată în anume împrejurări, acordurile ei ne aruncă în trecut ca o mașină a timpului perfectă, pe care omul habar n-are că a inventat-o deja, iar sufletul își ia pe loc carnet de conducere pentru ea. Muzica unește. Muzica adună, leagă, dezleagă...

Era ultima săptămână de august din vara de dinaintea clasei a douăsprezecea. O vară „ratată”, conform limbajului vremii. O vară pe care cei șaptesprezece ani ai mei trântiseră pecetea disperării. Părinții nu numai că nu m-au lăsat singură („singură” cu o prietenă...!) la mare, dar m-au „exilat” într-un orașel de provincie, la „mama naibii”, cum se spunea (și se mai spune...), la niște rude pe care abia dacă le cunoșteam. Greu de imaginat ceva mai plictisitor...

Am coborât dintr-un tren de noapte în zorii unei zile de luni și de pe peron m-a preluat imediat unchiul meu. Un unchi mândru foc de orașelul lui, motiv pentru care m-a dus, până acasă, pe jos, printre străduțe, explicându-mi – ca și cum aș fi fost atunci interesată de așa

ceva...! – fiecare locșor pe care călcam și fiecare colțișor de care treceam. Însă curând, foarte curând, căsuțele luminoase, curțile lor animate, cele câteva blocuri parcă în miniatură și, mai ales, forfota matinală a micului oraș, cu trecătorii lui atât de multicolori față de locuitorii gri ai capitalei mele m-au învins. Deși atunci, capitulând așa rapid, am dat vina în sinea mea pe oboseala drumului.

Apoi mi-am cunoscut verișorii, doi băieți și-o fată, cam de-o seamă cu mine, apoi pe prietenii lor, apoi cartierul, iar toate astea au contribuit în mod accelerat – mai rapid decât... rapidul cu care venisem! – la dispariția ca prin minune a închrâncenării inițiale. Locuința lor era la marginea unui câmp și în apropierea unui râu, pe al cărui mal stăteam lungiți zi de vară până-n seară când n-aveam alt program, iar acolo ne bălăceam și fumam „la liber”, fără nicio supraveghere. Când se apropia seara, băteam la pas zona. Învătasem fiecare centimetru pătrat din jur. Mergeam la o cofetărie al cărei nume l-am uitat, dar încă țin minte cele două mese de fier de afară, de pe trotuar, una în stânga și cealaltă în dreapta micii uși cu mari delicii dincolo de ea. Alteori mergeam până-n centru, la film sau la discotecă. Iar când m-au dus și la piața de sârbi, am decretat orașelul lor ca fiind noul meu Rai. Ce de lucruri aveau și ce puțin costau! Nu mai văzusem așa ceva de când eram, iar ei trăiau în acest mod în fiecare zi a vieții lor...!

A fost ireal de frumos. Au fost șapte zile atemporale, în care toată lumea a fost a mea. Șapte zile în care am mers desculță pe unde-am vrut, m-am îmbrăcat cum am avut chef și am făcut ce mi-a venit la îndemână, fără a da socoteală nimănui. Șapte zile în care am râs cât pentru șapte ani, sfidând universul cu râsul meu, cu râsul nostru de copii liberi și fericiți. Eram tustrei – și nu numai noi trei! – departe, când eram împreună, de toate grijile oamenilor mari. Eram la ani-lumină de cartelele la zahăr și făină, de televizorul cu realizările „multilaterale” ale partidului unic și de orice altceva ne-ar fi putut limita în timp și spațiu...

Erau și discoteci în micul orașel, chiar trei, deși una dintre ele era închisă mereu, așa că în serile în care nu eram la cinema pe-acolo ne făceam veacul. În acele discoteci se flirta la greu. Veneau, desigur, și cupluri gata formate, însă prea puține. Probabil că acelea mergeau în altă parte. De regulă, la discotecă băieții „agățau”, iar fetele se lăsau „agățate” – nu cred să fi venit nimeni vreodată în alt scop. Dar ce deosebire de flirturile de azi...! Adultul din mine le-ar caracteriza acum drept tatonări – încercări teribil de cuminti, aproape suave, de apropiere între adolescenți. Iar dacă (și numai dacă) o astfel de încercare se finaliza cu un sărut, era mare lucru!

Oricum ar fi fost, căutarea sufletului-pereche plutea în aer până la apăsare, stârnită suplimentar de

bluesurile puse la intervale strategice de misteriosul DJ și cine eram eu, să mă pun cu această căutare, eternă de când lumea...?

Ultima seară mi-am petrecut-o, așadar, la discotecă, prinsă în vârtejul căutării respective, cumulată cu uriașul regret că trebuia să plec a doua zi. Un regret care făcea să nu mai conteze nimic altceva decât dorința aprigă de a trăi un final magnific.

Am dansat, am băut limonadă după limonadă, m-am distrat cu verișorii mei și cu prietenii lor, totul era minunat, dar... lipsea ceva. Nu știam să spun atunci, ca și acum, ce. Am ieșit la un moment dat afară, sub pretextul că merg să fumez. Voiam doar să fiu o clipă singură. Să ies o clipă din nebunia de pe ring și din jocul amețitor de culori. Din mulțime, odată cu mine, s-a desprins un băiat. Mă urmărea. Îl remarcasem deja cu coada ochiului și exact asta îmi doream să facă. Era din afara cercului în care mă învârteam de obicei, așa că nu puteam să cer informații despre el pe loc – nici nu le-aș fi auzit, de altfel, prea bine. Am ajuns afară, am făcut câțiva pași pe trotuar și a venit după mine. Îl observam mai departe, era pe urmele mele și, contrar oricărei logici, nu numai că nu mă temeam deloc, dar era ca și cum l-aș fi cunoscut de când lumea și pământul. Minunea părea să devină aieveau...

Atunci a bătut gongul de la miezul nopții – unul imaginar, desigur – și s-a stârnit un vânticel. Unul fi-

rav la început. Ar fi vrut, pesemne, să tragă și el o linie între zi și noapte. Între săptămâna care abia trecuse și cea care urma. Ori, poate, între vara care tocmai se sfârșea și toamna care debuta în calendar. Ori... el știe ce a vrut să delimiteze, dar a chemat în ajutor frunzele copacilor din jur. Și, cum discoteca era lângă un parc, acestea nu au stat pe gânduri mult. Au alergat duium la chemarea vântului și s-au prins, în liniștea tulburată a nopții, în pașii unui dans încă nedefinit.

Deodată, ca la o comandă nevăzută, din clădire s-au revărsat până afară acordurile unui blues. Clapele pianului care părea să se audă de undeva din cerul de deasupra se rostogoleau vertiginos, melodia lor în formare adunând laolaltă frunzele care zburau bezmetic prin aer și dându-le în noi, eu și Făt Frumos, care ne apropiaserăm unul de altul între timp fără cuvinte, un punct de sprijin în jurul căruia să se reunească, alcătuind un cerc desăvârșit și învârtindu-se apoi amețitor, până la delir, subjugate de inflexiunile cântărețului, de farmecul incontestabil al clipei, de tăcerea noastră...

Când a început dansul nostru, mă prinsese delicat de mijloc cu o mână, apoi, puțin mai încolo, cu cealaltă mi-a cuprins umerii. L-am strâns și eu în brațe preț de un cântec, iar ritmul lent al bluesului ne-a dus până în mijlocul străzii. Acolo, pe linia continuă dintre cele două benzi goale din orașul pustiu la acea oră, am simțit că puteam de-

păși orice și că nu există început și sfârșit, cum au ziua și noaptea sau cum au anotimpurile. Am simțit că pe o bandă puteam urca la cer și pe cealaltă puteam coborî înapoi, pe pământ, iar acel drum l-am fi putut relua de câte ori am fi pof-tit...

Dar bluesul s-a terminat. Ne-am desprins unul de altul fără a ne depărta prea mult. Venise momentul să vorbim. Să facem cunoștință. Să ne spunem cum ne cheamă, câți ani avem... și alte cele. A vrut să zică primul ceva. Am vrut și eu în aceeași clipă și simultaneitatea gestului nedus de niciunul până la capăt ne-a aruncat într-o nouă tăcere, de data asta ușor stânjenitoare. Dintr-odată mi s-a părut că o conversație banală ar strica tot șarmul întâmplării de dinainte, care fusese, în viziunea mea, fără cusur și atunci am fugit. Am luat-o la fugă pe străduțele pe care le știam pe dinafară și nu m-am mai oprit decât în prag, unde unchiul și mătușa s-au uitat ciudat la mine – ciufulită, singură, gâfâind. Aveam să aflu mai târziu că îmi îngrijoraseam și verii cu fuga mea...

Nu vreau nici azi să revăd scena cu alți ochi decât atunci, când eram fericită și doar asta conta.

Nu am vrut să aflu niciodată nici cine fusese Făt- Frumosul de un blues. Iar acum, ca să-mi aduc aminte chipul lui sau orice alt amănunt fizic, în afară de strada goală și de dansul divin, ar trebui să fac o ședință de hipnoză. Nici măcar nu era genul meu de muzică – des-

copeream cu încetinitorul rockul într-o epocă în care răsună de peste tot, pe repede-înainte, numai Modern Talking. N-aș fi ascultat în mod curent acel blues, mult diferit de marile balade rock ale vremii – *rara avis* în acei ani la noi – care (mă) impresionează și astăzi.

Știu însă că, de câte ori voi auzi primele acorduri ale acestui blues, oriunde-aș fi, voi retrăi o fărâma din libertatea absolută a acelei ultime nopți de vară cu cer pictat de cel mai clasic pictor și cu cel mai romantic decor posibil, fie el urban...

N-am mai dansat de atunci în miez de noapte pe mijlocul unei străzi goale. Nu-i nimeni Cenușăreasa de două ori într-o poveste. Era duminică, 1 septembrie 1985 și spre seară aveam bilet la trenul spre capitală, unde trebuia să mă pregătesc pentru școală, pentru bac, pentru viață.

Hello, is it me you're looking for...?

▀ Cristina CREȚU

Poveștile toamnei

Târziu, într-o toamnă

Era toamnă și se lăsase frigul. Ziua era mai scurtă și se întunerică devreme. Tata se întorcea de la muncă, de obicei, la șapte seara. Nu se întâmplase să întârzie vreodată.

Cum oprea tractorul la școala nouă, câinii începeau să latre, dar un altfel de lătrat, bucuroși de întoarcerea stăpânului lor. Oile zbie-rau, parcă erau nesătute.

— Du-te și pune-le apă și coceni, să aibă în iesle, să fie dinaintea lor, că vine tac-tu acu' și crede că le-am ținut nemâncate! mi-a zis mama.

În seara aceea, tata nu a mai venit. L-am așteptat cu masa pusă câteva ore. Mama se tot frământa. Nici nu s-a atins de mâncare, dar pe mine m-a îndemnat să mănânc.

— Aoleu, ce s-o fi întâmplat cu el? S-o fi dus la țațica la Vâlceni și o dormi acolo? Unde o fi? se întreba.

Pe la 12 noaptea, lătrau câinii. Mama a ieșit în fața ușii. Tata ajunsese lângă cuptor, murdar și rebegit de frig.

— Unde ai fost, omule? Ce-a fost cu tine, că tu niciodată nu mi-ai făcut așa?!

— Stai, să intrăm în casă, și vă spun.

Am intrat. La lumina becului spânzurat de grindă, îl studiam cu atenție, cercetându-i întreaga înfățișare. Ceasul deșteptător din cutia de lemn de pe peretele cu soba avea limbile strânse la 12 noaptea. Tata era obosit. Era frânt.

— Uite, a venit și miezul nopții, a zis mama și s-a închinat. La șapte, a oprit tractorul, l-am auzit. Unde ai fost, omule, de ce n-ai venit acasă?

— Am coborât, asta îmi amintesc, dar în loc să vin acasă, am ținut drumul Botorogii. Ieșisem din sat, mergeam pe-un câmp, mergeam pe arătură, apoi, printr-o vie. Mă împiedicam de vițe. Am căzut. Am zis tare: *Unde oi fi, Doamne? Doamne, unde sunt eu?* Când am zis așa, parcă mi s-a luat un vâl de pe ochi, a zis tata ținându-și degetele evantai spre față. Am început să văd. Mai încolo, era gârla, spre ea mă îndreptam, mă trăgea ața acolo, vezi? Când m-am dezmeticit, am mers înapoi și am ajuns la drumul cu plopi. M-am întâlnit cu un cioban. Era cu oile, pășteau pe marginea drumului. Era unul din Călugăru.

— Unde sunt eu, nene? l-am întrebat eu.

— Mitică, tu ești? m-a recunoscut omul după glas. Ce e, mă, cu tine aici?

— M-am rătăcit.

— Și unde vrei să mergi tu acum?

— Acasă, zic.

— Păi, ai ieșit din Botoroaga, nică, ține drumul drept, mergi încolo, ăla e drumul tău, mi-a arătat el cu mâna.

— Asta era să fie. Ceva mă împingea spre gărlă să mă înece, eu așa zic, dacă nu ziceam „Doamne”, asta mi se întâmpla...

Mama îl privea cu milă și iar și-a făcut cruce, mulțumind Domnului că ne ferise de o mare nenorocire.

Nunțile de odinioară

Mândri erau oamenii noștri! Când mergeau la o nuntă, nu-i mai cunoșteai, bărbații, la costum și pălărie, mergând în față, iar femeile, cu un pas în urma lor, rușinoase, cu toți ochii aceia ațintiți asupra lor când lăutarul le cânta marșul de bun venit. Aveau basmale frumoase, cu fir auriu sau argintiu, bluze albe, brodate de vreo croitoreasă pricepută, flanele atârând pe umeri, rochiile din material străin, fuste bune.

Ginerele și mireasa le ieșeau înainte, bărbatul lua mâna miresei și îi lăsa în palmă o bancnotă, apoi cu mâna pe sus, cu un gest larg, saluta lumea de la mese.

— Veniți, mă, încoa'! se auzea o voce.

Își găseau locuri, se așezau și pune-te pe băute, lume!

Se cânta nuneasca. Nuntașii ieșeau afară din cort și încingeau o horă mare, în mijlocul căreia erau puse mese pline cu prosoape, șervete cusute sau țesute, cârpe de borangic, cămăși de noapte pentru femei, cămăși pentru bărbați, pijamale pentru naș sau socri, toate cu bilețele prinse cu bolduri, să nu se încurce.

— Aia e soacra mică!

Femeia stătea lângă mireasă, ca umbra, și o îndemna cui să dea darul, cu ochii țintă spre lumea care juca în horă, fericită. Mai arăta cu degetul, mai mergea chiar ea cu mireasa. Citeai pe fața ei fel de fel de trăiri, valuri-valuri.

Cât sacrificiu era în spatele acestor momente!

— Mie cuscra mi-a cerut două sute de petice cu totul, spunea o mamă de fată, de pe margine, cu mâna la gură.

— Așa de multe? Dar ce neam are cuscră-ta? se mira alta.

Sărăcie-n ușă, ce mai. Îți dădea „la gât”, desfăceai punga mai mult, asta era filozofia, socrii mari să trăiască, ei erau jupânii.

Lăutarii luptau și ei pe „frontul” lor, să împlânzească inimile și lumea să le dea bacșiș. Vioristul puneu bancnota în capătul arcușului și o plimba în sus și în jos, zâmbind mulțumit. Alt spor pentru lăutari cu bacșișul! Unii scuipeau banii și îi lipeau pe frunte. Țambalagiul puneu bancnota într-un colț al instrumentului, unde bețele lui albe nu prea ajungeau.

Băgau câte una, de știau ei că are priză:

*„Mă-ntreabă nevasta mea
Mai am alta decât ea,
Eu îi spun numai pe ea,
Să nu-i fac inimă rea, mă.”*

— Așa, măăă! se ridica vreun amețit în picioare, cu paharul plin, ridicat spre panglicile de hârtie colorată, ce atârnav în cort.

Nevasta îl trăgea de haină ușor să se așeze, dar ți-ai găsit, la nuntă e ca la nuntă, o dată ieși în lume.

Spiritele se încingeau. Altul cerea un cântec de demult, „bătrânește așa”, „ca pe vale”, să-și amintească de tinerețea dusă.

Venea timpul să dai banii.

Un lăutar lua o farfurie întinsă, în care lovea cu o furculiță și striga:

— Atențiune, masă frumoasă! De la nunul mare, două mii de lei și pentru lăutari, două sute!

— Să trăiascăăă! strigau oamenii în cor.

Urmau socrii, unchii, cumnații, rudele, apoi restul lumii. Bacșișul scădea. De, fiecare, după importanță. Unul mai glumeț încropea pe loc un „șușoi” din hârtie albastră, ruptă de pe colțul mesei și îl puneă pe farfurie, peste bani. Femeile rădeau cu mâinile la gură. Nici lăutarul nu se lăsa mai prejos. Când îl anunța, mi-l lovea în cuvinte:

— De la cutare! Atențiune, masă frumoasă!

Omul își așeza mai bine pălăria și se simțea important.

— N-a băut, n-a mâncat, numai chior de beat a stat...

Și iar râsete și râsete.

Nunțile de odinioară, cu emoții și descătușări, când părinții își priveau cu drag copiii ajunși în rândul lumii. O lacrimă tot trebuie să fi sclipit în ochii unei mame...

Casa noastră semăna cu viața

Și cât de pustiu era satul toamna! Mă apropiam de casă cu sufletul strâns, pe vale, prin sălcii, se cuibărise o liniște neagră. Câteva case erau pustii, fără lumină, casa lui nea Ivan, a lui nea Cârstea Terteleac, mai multe... Nu mai mergeam pe trotuar, mergeam pe drum, să ocolesc pustiu. Îmi știam părinții în casa lor, știam că vor trage zăvorul și cu glas mirat vor întreba „Cine e?”, iar eu să le fac jocul și să le răspund „Om bun!”, cum știam din poveștile copilăriei.

Ani de zile mi-a tremurat sufletul, am fost copil făcut târziu, de la vreo nouă ani mi-am dat seama care va fi prețul sorții mele... Ajungeam seara, nu știu de ce mai mult seara, intram în curte și la streșini erau rufe întinse, să nu le-ajungă ploaia. Și, Doamne, cât mă bucuram că văd acele rufe întinse! Era casă de om, casa noastră semăna cu viața. Așa a fost...

patrimoniu

▀ Monica LAZĂR

Prietenia dintre Caton Theodorian și Petre Locusteanu. Documente de arhivă

Caton Theodorian (1871-1939) a fost un dramaturg și prozator român. S-a refugiat în Moldova în timpul Primului Război Mondial, iar de aici a plecat în Rusia, Norvegia, Suedia, Anglia și Franța. Rămâne la Paris un timp, colaborând la revista „Le Parisien”. Petre Locusteanu (1883-1919) a fost gazetar, prozator, dramaturg. Când armata germană a ocupat capitala, la 6 decembrie 1916, Locusteanu s-a refugiat la Iași, administrând ziarul „România”. Cărți poștale din patrimoniul Muzeului Național al Literaturii Române din București ilustrează prietenia strânsă dintre C. Theodorian și P. Locusteanu, într-o epocă marcată de frământări politice și cenzură militară germană.

- La 5 iunie 1912 Theodorian îi scria din Viena lui Locusteanu, redactor-șef la „Flacăra”, cu rugămintea de a-i trimite revista la adresa indicată, precizând că le plânge de milă celor care au rămas la București. Despre călătoria sa afirma: „am avut timp plăcut, răcoros și lăfăială în vagonul-pet”.

- La 8 iunie 1912 dramaturgul se afla la Geneva, de unde îi scria prietenului său despre o adevărată „furnicărie internațională”, fiind impresionat de „orașul luminat cu milioane de becuri electrice”.

- Din Brașov Theodorian nota la data de 12 iulie 1912 că îl căutase „ca un nebun” pe Locusteanu, pentru a-l revedea, mai ales că era în drum spre Tușnad. Îi mai scria: „Dacă vrei să fii gentil, poartă grijă să primesc la Tușnad și *Flacăra*”.

În august 1912 Caton călătorea prin Austria, Croația și Italia, la fiecare oprire scriindu-i prietenului său, cu impresii diverse sau anumite solicitări.

- Aflat din nou la Viena, scria la 12 august: „e Duminecă și toate-s cu obloanele lăsate ca niște pleoa-pe căzute de soare”. În plus, expeditorul era supărat pe el însuși pentru că nu scrisese nicio „slovă”.

- Din Abazzia (Croația) nota la 14 august: „Am isprăvit tot ce aveam de cetit și cu apă de mare nu mă pot adăpa”. Prietenului Locusteanu îi mai trimitea „cordiale și afectuoase sentimente”.

• La Veneția a poposit câteva zile, iar la 24 august 1912 insera câteva rânduri „cu tasca goală, dar cu sufletul plin”, după care încheia în termeni comici: „mă dau pe mîna ta, ardete-ar *Flacăra*”.

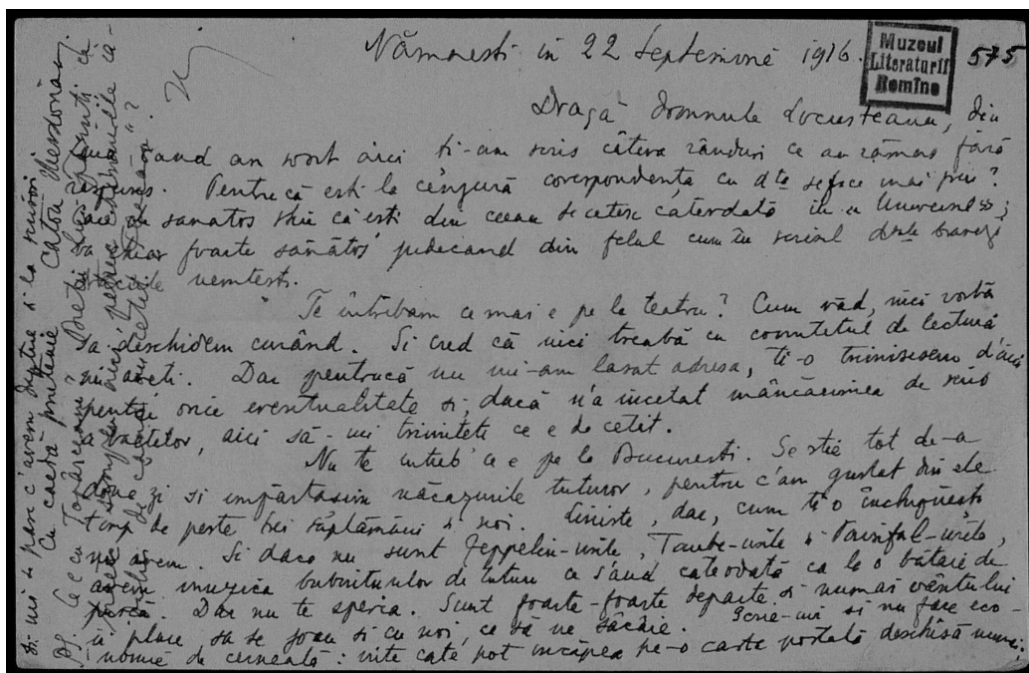
• În vara anului 1913 Caton a plecat la Râmnicu Vâlcea, deși prietenului său îi trimitea o carte poștală ilustrată cu un peisaj de iarnă, de la Vârteju Călmănești, la 3 august, cu „salutări cordiale și la revedere, în curînd, la București”.

• La 7 iulie 1914 Theodorian poposea la Paris. Textul ilustratei trimisă la București abundă în rugăminți către amicii săi, domnii Ivanovici și Locusteanu, pentru a-i trimite revista „Flacăra” la adresa din Paris. Ultimului îi scria următoarele: „Te rog, ia măsuri să fiu servit ca un abonat la curent cu casa”. În plus,

expeditorul solicita 4-5 exemplare, în regim de curierat, din „Povestea unei odăi”, una din scrierile sale, ce urmau să-i parvină la Paris.

• Cu puțin timp înainte de intrarea României în Primul Război Mondial, Theodorian călătorea în Dobrogea. Din Constanța semna, la 19 iulie 1916, o ilustrată pentru Locusteanu, ajuns între timp „sub-directorul general al teatrelor”. Expeditorul așterne pe hârtie impresii plăcute, fiind tentat să își lase și ultimii bani la Cazino.

• În Argeș, la Nămăiești, îl găsim pe dramaturg la 22 septembrie 1916. De aici îi trimite prietenului său o carte poștală. Tot acum expeditorul folosește termenul de „cenzură”, în contextul decretării stării de război. Atmosfera tensionată era descrisă astfel: „dacă nu

sunt Zeppelin-urile, Tanke-urile și Parsifal-urile avem muzica bubuiturilor de tutun ce s'aud câteodată ca la o bătaie de poștă".

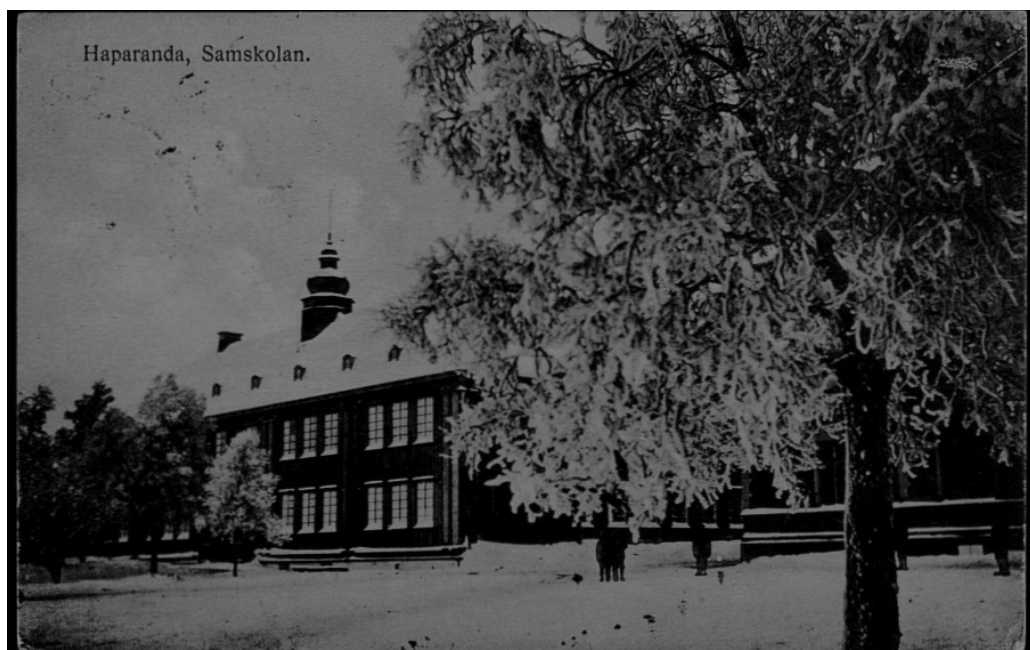
- Din Kishama (Suedia), la 9 decembrie 1916 Theodorian îi scria lui Petre Locusteanu (literat la cenzura militară Iași) impresii de călătorie și urări de bine.

- Aflat la Petrograd (Rusia), expeditorul trimitea o ilustrată cu palatul țarului Nicolae al II-lea, la 21 decembrie, anunțându-și prietenul că dorește să se imbarce, destinația fiind Anglia.

- În Harapanda (Suedia) Theodorian ajungea spre sfârșitul anului, data expediției ilustrației pentru Locusteanu fiind 23 decembrie 1916. Impresiile sunt pozitive, autorul bucurându-se de peisaje,

dar și de liniște, care lipsea în țara lui.

Primele zece cărți poștale au fost scrise în limba română, iar ultimele trei în limba franceză, ca un subterfugiu față de cenzura militară instituită asupra poștei române de către comandamentul german de ocupație. Stilul folosit de expeditor este familiar, pe alocuri cu accente comice, diferența de vârstă nefiind un inconvenient, pentru că Theodorian era mai mare cu 12 ani decât Locusteanu. Mesajele transmise cu fiecare ocazie sunt optimiste și pun în evidență prietenia celor doi. Chiar dacă călătorește prin Europa expeditorul nu uită să-i reamintească destinatarului să-i trimită ultimele numere din revista „Flacăra” sau să abordeze pe alocuri subiecte literare.

evocări

D Iosefina SCHIRGER

La Grandiflora de altădată***In memoriam Gib. I. Mihăescu –
90 de ani de la plecarea la Cer***

In „grădină”, adică în petecul de fâneață tunsă, cu trei pruni, din dosul cârciumii în chip de pavilion, prietinii sărbătorească întoarcerea lui Manaru de la țară... Mesenii zâmbeau același surâs egal, corect, măsurat. Uneori zâmbetul lua culori de îndoială, alteori de spaimă, ca aceea vagă penumbră plumburie a soarelui ascuns de-un nor prea străveziu. Dar toate aceste schimbări se petreceau cu iuțeli imperceptibil de repezi și zâmbetul comun rămânea la fel, egal, corect, măsurat, înfigându-și tăișul în gândul lui Manaru, cu aceeași stăruință înceată și sigură care-l făcea să geamă de usturime... Manaru însă vorbea înainte cu acel altcineva invizibil, imaterial, de deasupra lui Ramură, ca și când ar fi tăinuit cu propriul său spirit, proiectat acolo, de reflexul dantelat și ciuruit al prunelor luminoase, printre ramurile și frunzele mișcătoare.

— Totul e sfârșit... ți-o las!... Eu... trebuie să renunț la ea, cum m-am sfătuit și cu dânsa, rămâneți.

— Fie.¹

El n-avea de unde să audă inima celuilalt, care bătea să se spargă de nerăbdare, deși simțea dinainte că totul e pierdut; tăcerea asta. Întârzierea asta încurcată de-a protesta, muțenia asta înfiorătoare! Râsul acela așa de puternic... de ce nu izbucnește el acum să spargă strânsoarea care-l înăbușe?

În orașul adormit, sub pătura de întuneric, printre răgușitele și frântele începuturi de cântec, vocea înșelatelui chicotea:

— Aha, frumoasă-i viața, măăă! Apoi, numaidecât, înfuriat la culme, zguduind cu toată puterea pe susținător: Tu nu cânti bă, păcătoarele? Și îndată porniră amândoi pe două voci cu totul felurite:

— Drag mi-e să trăiesc pe lume, Frică mi-e că mor ca-a mâne, O-ooo-ooof...

Pe cer, un nor mic, cenușiu, pe care parcă îl sufla cineva de la răsărit, mătura ultimele stele.

În noaptea fără lună și posomorită, „Grandiflora” e deșartă. Numai în colțul tainic al mesei celei lungi, inițiatii întru secretul culinar... iau

¹ Citate din nuvela *La „Grandiflora”* de Gib. Mihăescu, publicată în *Revista Viața românească*, an. XVIII, numerele 2, 3, 4, februarie - martie, aprilie 1920 și în volumul de debut *Grandiflora*, 1928.

nească, an. XVIII, numerele 2, 3, 4, februarie - martie, aprilie 1920 și în volumul de debut *Grandiflora*, 1928.

cina. Cele trei renclode strălucesc deasupra capetelor lor, în prunul falnic, ca lumini cu înțeles esoteric.

— Trăiască viața, fraților!

— Tot orașul, așa e,... cufundat în noapte și-n somn.

Dinspre răsărit începură să curgă apele murdare ale dimineții.

— Vine toamna, șopti cineva... O toamnă dulce și lungă...²

Ce este scriitorul? Un om care a învățat să mânuiască frumos cuvintele sau ceva mai mult: un vizionar, un martor, un profet ră-tăcit într-o lume care nu mai are răbdare să asculte? Scriitorul este, poate, cea mai naivă ființă a timpurilor noastre. El încă mai crede, în ciuda tuturor evidențelor, că poate schimba lumea. Cu o carte. Cu o frază. Cu un cuvânt potrivit, rostit într-un moment de cumpănă. Este asemenea unui solitar care aruncă mesaje într-o mare a indiferenței, sperând că undeva, într-un colț de suflet omenesc, va răsări un licăr de înțelegere, o tresărire de conștiință. Scriitorul este o ființă în care realitatea și visul se întâlnesc în fiecare dimineață, într-un conflict dureros. E o câmpie plină de flori sălbatice într-o lume care preferă betoanele, un cer împânzit de nori într-o societate obsedată de predictibilitate. El este focul lăuntric care arde în tăcere, dar luminează cărările întunecate ale altora.³

Mai ales în cazul scrisului, poveștile cele mai la îndemână sunt cele personale. Pentru a construi o

poveste, chiar dacă te transformi pe tine în personaj sau chiar dacă redai niște fapte „așa cum s-au întâmplat”, tot e nevoie să pui ordine în lucruri, să găsești o succesiune a evenimentelor, să creezi niște lanțuri cauză-efect. Iar asta te face mai atent la natura umană, iar omul cel mai apropiat pe care-l poți explora, fie că ești un elev începător într-ale scrisului, fie că ești scriitor de serie, ești chiar tu însuși.

Gib I. Mihăescu este una din vocile autentice ale literaturii române, scriitura sa aduce noutate prin expresie, sinceritate, curajul de a arăta viața cu toată violența, absurdul, tensiunea, tandrețea ei tulburătoare. Frumusețea scrisului rezultă din talentul autorului de a extrage sensul din haos, emoția din cinism, metafizicul din concret. Temele preferate sunt profunde, dureroase, dar care vindecă prin confruntare, nu prin evadare: deziluzia, marginalizarea, teama, erotismul, păcatul, ispășirea, înstrăinarea și reconcilierea cu Dumnezeu, moartea. Viziunea personală dovedește că mesajul atemporal e încă viu, universal, dur, eliberator: existența umană este și a fost mereu la granița dintre splendoare, decădere, suferință, pierzanie, salvarea fiind iubirea și speranța.

La Grandiflora este o alegorie filosofică a obsesiei, a căutării unui ideal în lume. Gib Mihăescu construiește destine dense, pline de simboluri, care lasă loc interpretărilor și reflectă neliniștile epocii

² Idem.

³ Lucian Ciuchiță, <https://www.facebook.com/share/1BoCjmccPP/>

interbelice. Nuvela este opera de debut, simbolică și complexă care îmbină realismul psihologic cu teme precum căutarea adevărului, imposibilitatea atingerii idealului, obsesia, conflictul dintre idealism și realitate, alienarea intelectualului, decăderea morală a societății. Finalul este marcat de prăbușirea iluziilor protagonistului și de o notă profund tragică și pesimistă, după gusturile și vederile timpului.

După Primul Război Mondial, vinul de Drăgășani – ca și alte vinuri de soi nobile românești – intra într-o perioadă de glorie. Momentul coincide cu intrarea Drăgășanilor în istoria literaturii române, datorită cunoscutei nuvele *La Grandiflora*. Deși orașul în care e localizată povestea nu este precizat în text, nimeni nu s-a îndoit că urbea la care se face trimitere e Drăgășaniul, pentru că autorul era un fiu al orașului (în care se născuse, în 23 aprilie 1894), iar psihologia personajelor vâlcene este recognoscibilă. Nuvela este construită în jurul grădinii *La Grandiflora*, cel care alimentează starea de spirit a protagonistului, Sava Manaru, fiind vinul. Degustarea vinului tânăr, toamna, e evenimentul ce coincide în nuvelă, cu începutul dramei lui Manaru. Vinul este comparat cu stările de spirit ale personajului: la început calm, senin, învăluit într-un halou de lumină, ca vinul cel bun, Manaru începe să se înfierbânte și să se tulbure ca vinul care începe fermentația.⁴

Personajul trăiește o pendulare între fervoare și îndoieli, între asertivitatea emoțională și autoanaliza distructivă, pe parcursul lunilor de răzbunare pentru infidelitatea soției, pendulare similară instabilității vinului pe parcursul fermentației. Deznodământul dramatic seamănă și el cu soarta licorii: Manaru moare psihologic, în momentul în care sinuciderea ultimei sale victime, Morărița, îi prăbușește convingerea de până atunci, conform căreia toate femeile sunt ușurate și infidele. Din acea clipă, întregul său eșafodaj de certitudini – pe care le rostea seară de seară, la *Grandiflora*, în fața amicilor săi – se năruie. Manaru îl ucide pe Ramură, care i-a sedus soția, apoi se predă poliției, închizându-se în propriile frământări interioare. Evoluția personajului este asemenea vinului care, după fermentație, este închis în sticle, iar ceea ce se petrece înăuntru nu mai este cunoscut decât la desfacere. Gib. I. Mihăescu își încheie nuvela o dată ce Manaru, predându-se poliției, este trimis în arest, luând cu sine tumultul arderilor sale interioare.

Comparația între evoluția psihologică a personajului și stările vinului, e evidentă. Personajele aflate în conflict poartă nume care trimit la domeniul viticol. Rivalul care-i seduce soția – pe Frosa – și i se substituie finalmente, se numește Ramură. Numele Manaru vine de la *mană*, boală devastatoare a viței de vie, care distruge recoltele, tot

⁴ Răzvan Voncu, Gib. I. Mihăescu – 85 de ani de la moarte. „La Grandiflora”, la ea acasă,

așa cum răzbunarea erotică a lui Manaru distruge liniștea burgheză a familiilor micului orășel, existența familiei Moraru, cercul de prieteni, ca și pe cea a propriei familii. Manaru, cu toate că pare un lucid, un seducător rece și un personaj dominant, sfârșește prin a distruge totul împrejur: exact ca boala vitei- de- vie, al cărei nume îl poartă.⁵

Autorul a strecurat în operă ne-numărate simboluri și aluzii la o realitate pe care, în copilăria și tinerețea sa a petrecut-o la Drăgășani, cunoscând-o în profunzime: cea a orășelului viticol în care totul – iubirile și urile, dramele și lupta pentru existență – se desfășoară în funcție de ciclul viilor. Nuvela *La Grandiflora* se derulează pe parcursul intervalului dintre două culesuri ale viilor. Confruntarea cu lumea este de fapt o căutare de sine. Atâtea gânduri, temeri, conduc personajele pe același drum metafizic al existenței. Opera este o mărturie a sensibilității și simțirii române în întregul literaturii.

Non-sensul existențial, tristețea și durerea asociate lui, senzația implicită a unei anume ratări metafizice – toate acestea alcătuiesc una dintre constantele întregii opere a prozatorului din Drăgășani.⁶

După moartea lui Gib I. Mihăescu, colegul *gândirist* Radu Gyr a povestit că prozatorul, fără să fie un consumator înrăit – boala îl împiedica să facă excese, era un

fin degustător, nu doar al vinului, ci și al atmosferei orașului natal.⁷ „În vara anului 1925, aproape în fiecare duminică, de-a lungul acelei vacanțe, până spre sfârșitul toamnei, mă duceam să-l vizitez în Drăgășanii lui. Bineînțeles, nu plecam singur, ci însoțit, totdeauna, de câțiva prieteni... În gara orașului ne aștepta Gib, însoțit, la rândul său, de o ceată gălăgioasă de tineri drăgășeneni, unii admiratori generoși și vibranți ai scrisului, mergeam să facem, în primul rând, o vizită de expertiză și ușor antrenament, în pivnițele depozitelor de vinuri, din spatele gării, numai așa ca să alegem «un vin ca lumea» pentru prânz. Masa se întindea, lungă și boemă, în sala unicului restaurant din «centru», lăsând să scapere, deasupra paharelor cu flăcări rumene în ele, verva, fantezia și înțepăturile noastre”. Nici din casa prozatorului nu lipsea vinul, dimpotrivă: „În largul salon al locuinței sale, ne aștepta o lectură de nuvelă, lângă o bărdacă doldora de chihlimbar. Beam vinul în pahărele mici, discrete, căci Gib avea oroare de paharele mari, înalte, pe care le socotea vulgare și agresive.” Serile la Drăgășani se încheiau, invariabil, tot sub semnul vinului: „Reîntorși în casa lui, mulcomeam un ultim «pahăruț» de vin «adevărat» și, către miezul nopții, o porneam spre gară, escortați de

⁵ Idem.

⁶ Andrei Baci – Gib Mihăescu – Universul prozei scurte; https://ritl.ro/pdf/2011/4_A_Baci.pdf

⁷ „În Drăgășani, la Gib. Mihăescu”, în „Universul literar”, anul XLVIII, nr. 45, 11 noiembrie 1939, citat de Nicolae Scurtu, *O scrisoare necunoscută a lui Gib I. Mihăescu*, în **România literară**, nr. 42/2004.

Gib cu plutonul lui de amici drăgășeneni”.⁸

Nota dominantă a relației lui Gib. I. Mihăescu cu vinul este, după Radu Gyr, moderația și mai ales, asocierea obligatorie a licorii cu literatura, sub toate formele ei: amicitii scriitoricești, anecdote din viața literară, dar și lectură și comentariu. Tot Radu Gyr ne mai furnizează un detaliu care confirmă și întărește ideea că podgoriile și atmosfera viticolă a Drăgășanilor au dominat sufletul autorului și după mutarea în Capitală: „După zbateri și eforturi disperate de «a se rupe» de ancorele târgului ce-l rețineau cu o pluritate de griji și interese diurne, a izbutit, într-un târziu, să se așeze în Capitală. Atunci, însă, inima a început să i se îndoioșeze și să lânzezească după melancoliile și amintirile târgului părăsit. Și, în zile crâncene de boală și suferin-

„Când pașii ne vor reîntoarce, cândva, într-un amurg de vară sau de toamnă, în vechiul târg oltenesc, vom mai putea, așadar, să vedem cum încă ne întâmpină, din bronz, zâmbetul prietenului drag, – așa cum, altădată, ne întâmpina din pragul casei lui, să ne poștească lângă o lectură de nuvelă și lângă o bărdacă doldora de tămâios.”¹⁰ Din acest *portret* se desprinde o posibilă definiție spirituală a „vechiului târg oltenesc”, în care literatura și vinul se îngemănează și se întrepătrund.

Altceva demn de amintit aici: Gib. I. Mihăescu s-a implicat la Cluj, în 1921, în apariția *Revistei Gândirea*, rod al idealurilor Marii Uniri, împreună cu Cezar Petrescu, Lucian Blaga, Adrian Maniu, D. I. Cucu, Pamfil Șeicaru și alții. Pe Păstorel Teodoreanu, tot el l-a invitat să li se alăture celor ce doreau să cre-

ță copleșitoare, s-a întors să zacă, din zbuciumul Capitalei, în liniștea Drăgășanilor de altădată...”⁹

eze o revistă de cultură română în Transilvania realipită.

(Ca o paranteză, nu am rezistat ispitei de a aduce lângă portre-

⁸ Idem.

⁹ Idem

¹⁰ Radu Gyr, *op. cit.*

tul scriitorului, o fotografie asemănătoare a bunicului meu, Otto Schirger, din aceeași perioadă a anilor '30, care m-a urmărit mereu.)

În toamna anului 1926 –Păstorel Teodoreanu îi va fi oaspete lui Gib. I. Mihăescu la Drăgășani. Reconstituirea vizitei a făcut-o domnul profesor Teodor Barbu, un bun cunoscător al vieții literare din zonă.¹¹ În 1926, Gib. I. Mihăescu era avocat și profesor la Școala de ucenici și publicase peste 40 de proze în revistele din țară, dar încă nu debutase în volum. Scenariul vizitei a fost aproape identic: întâmpinarea la gară cu alai, apoi popasul la casa lui Gib. Mihăescu, iar de acolo la restaurant (singurul din centru), o partidă de șah la o cafenea și, pentru că apăruse deja în revistă nuvela *La Grandiflora*, mai multe seri petrecute în grădina din spatele localului. Conform lui Mircea Handoca,¹² Păstorel a elogiat Drăgășaniul: „Vinurile din această regiune... sunt ușoare și seci, fiind nimerite pentru păstrăv și lostriță, fala apelor noastre de munte,” „Culesul viilor e-n toi la Drăgășani,/ De vorbe dezmiardate-i plină via...”¹³; era familiarizat cu vinurile, preferatul său fiind soiul Crâmpoșie: „Cercând sticlute vechi și azi, și ieri,/ Am dat de crâmpoșie-ntr-o sticlută./ Ce-i crâmpoșia? E o țărăncuță,/ Dar

care place, foarte, la boieri”. Când Păstorel a revenit la Drăgășani, Gib. I. Mihăescu era deja istorie literară, iar *Grandiflora*, fără cel care a transformat-o în literatură, agoniza uitată.¹⁴

Există activitate mai nobilă decât scrisul? Întrebarea nu e retorică, ci tragică. Într-o lume îndrăgostită de utilitate, eficiență și cauze, scrisul pare un lux. Și totuși, ce e mai nobil decât inutilul absolut, acela care nu servește nimănui, nici măcar celui care îl practică? Scriitorul are curajul să locuiască în disperare, să trăiască între întrebări, știind că orice răspuns e doar o formă de resemnare estetică. Literatura nu oferă mântuire, dar tocmai asta e noblețea ei: că nu promite nimic. Scriitorul e cel care stă treaz când ceilalți dorm. Nu se agață de sens, ci îl destramă. Îl roade. Îl exilează. A merge până la capăt cu deziluzia într-o lume care se construiește pe prefăcătorii optimiste, rămâne curajul de a gândi până la fundul prăpastiei. Aceasta e, poate, singura noblețe care a supraviețuit vremurilor noastre. Iar cititorul? El e acela care s-a rătăcit printre sensuri, n-a mai găsit drumul înapoi, și tot ce-i rămâne e să transforme rătăcirea într-o formă de eleganță tragică. Îl recunoști nu după certitudini, ci după absența lor. Nu după răspunsuri, ci după felul în care tăcerea i s-a adâncit în voce. Poartă o noblețe pe care n-o cere nimeni și o vină pe care n-a comis-o. „A gândi prea mult e o crimă împotriva propriei

¹¹ Teodor Barbu – „Păstorel Teodoreanu și Drăgășanii”, în „Actualitatea drăgășeneană”, 24 august 2011.

¹² Mircea Handoca - *Pe urmele lui Al. O. Teodoreanu*, 1988

¹³ Teodor Barbu, *op. cit.*

¹⁴ Teodor Barbu, *op. cit.*

fericiri." scria Emil Cioran în *Pe culmile disperării*. Dar tocmai această crimă te face om.¹⁵

Lumea nu mai așteaptă scriitori, ci distracții, scurtături, clișee confortabile. Literatura e văzută adesea ca un capriciu, o rătăcire romantică, o nostalgie a timpurilor în care oamenii încă mai citeau cu inima. Cuvintele sunt tratate ca niște umbre trecătoare, nu ca izvoare de sens. Și totuși, scriitorul persistă. El nu scrie pentru modă, nici pentru aplauze. El scrie pentru că, dacă nu ar scrie, s-ar sufoca. Într-o lume în care ignoranța e cultivată ca virtute, scriitorul pare un excentric periculos, medicul nevăzut. Cărțile sunt remediu. Nu, nu vor schimba lumea în întregime. Dar vor salva câte un suflet. Iar uneori, un singur suflet salvat valorează cât o galaxie. Scriitorul e, în cele din urmă, un nebun frumos. Un naufragiat pe o insulă a singurătății stilistice. Un supraviețuitor al modernității agresive, al superficialității generalizate, al uitării. El este acolo, în colțul său de meditație, înconjurat de gânduri ca niște păsări care nu pot fi îmblânzite. Iar generațiile viitoare poate că nu-și vor mai aminti de numele lui, dar îi vor citi gândurile, fără să știe că el a fost acela care a suferit pentru fiecare cuvânt. Pentru că scriitorul adevărat nu scrie cu cerneală. El scrie cu sângele inimii sale.¹⁶

Trăgând linie, ce rămâne așadar din întregul creației lui Gib I. Mihăescu este apăsarea grea, exprimată cel mai pregnant în nuvele, a unei perpetue dureri existențiale resimțite de individul ce se confruntă, fie că își dă seama, fie că nu, cu ceea ce mai rămâne din el și din lume când, părăsit la rându-l Său, Dumnezeu se retrage deasupra cerului gri. Rămân lucrări cu o vibrație atât de intensă și de autentică, încât orice cultură ar avea toate motivele să le așeze, cu adevărat, la loc de cinste.¹⁷

Bibliografie selectivă

Nicolae Balotă, Gib Mihăescu nuvelist, în vol. Labirint, Editura Eminescu, București, 1970.

Ov. S. Crohmălniceanu, Universul proiecțiilor obsesive. Gib I. Mihăescu, în vol. Literatura română între cele două războaie mondiale, I, Editura pentru literatură, București, 1967.

Mihail Diaconescu, Gib I. Mihăescu, Editura Minerva, colecția Universitas, București, 1973.

Florea Ghiță, Gib I. Mihăescu (monografie), Editura Minerva, București, 1984.

Al. Oprea, „La Grandiflora” și dosarul ei critic, în Al. Oprea prezintă 5 prozatori iluștri, 5 procese literare, Editura Albatros, București, 1971.

¹⁵ <https://www.facebook.com/share/p/19f2uRinse/>; <https://www.facebook.com/share/p/15fMxWHSkS/>

¹⁶ Lucian Ciuchiță, <https://www.facebook.com/share/1BoCjmccPP/>

¹⁷ Andrei Baciuc – Gib Mihăescu – Universul prozei scurte; https://ritl.ro/pdf/2011/4_A_Baciuc.pdf

eminesciana

■ Florian COPCEA

Modelele intelectuale ale logosului eminescian

Reverindu-se la unitatea operei eminesciene, I. Negoîtescu remarcă și puterea de seducție a prozei publicistice, ce nu și-a pierdut nici azi valoarea literară. Ea nu este mai puțin semnificativă decât poezia sa plutonică și deschide, în profunzime, aceleași orizonturi vizionare: căci la Eminescu înseamnă căutare de începuturi, nostalgie paradisiacă, întoarcere spre originile cețoase, care pentru el strălucesc atât de ispititor” [1, p. 109].

Deși lumea despre care se vorbește a dispărut, proza rămâne extrem de vie, pentru că este una împătimită, palpitantă și clară în ideologia ei. Ceea ce se remarcă în mod deosebit într-o astfel de intersectare de viziune a poeziei și prozei publicistice este consubstanțialitatea cu direcția sentimentală a unor importanți autori europeni. Faptul se datorează poemelor postume din fondul arheologic eminescian și interconexiunii cu proza. Aceasta e apropiată anume pentru că își trădează un anumit filon epic comun: „Ea se întinde, istoric, pe toată perioada activității lui literare cunoscute de contemporani, în care poemele plutonice, de la *Memento mori* la *Gemenii* au fost părăsite, în nedesăvârșirea lor, urmând a fi dez-

gropate postum din arhive abia peste decenii și instituind în secolul nostru o adevărată arheologie eminesciană. Această activitate literară cuprinde scrierile poetice care au asigurat faima lui Eminescu în vremea sa și care îl situează pe linia sentimentală a lui Eichendorff, a lui Lenau, a lui Heine, mănoasă la poetul român în versuri cu totul remarcabile adeseori, nedezmînțite capodopere, în care forma interioară a lirismului se cristalizează exterior fără ca perfecțiunea să-i afecteze puritatea (*Lacul*, *Peste vârfuri*, *Afară-i toamnă*, *O, rămâi*, *Diana*, *Odă (în metru antic)*, *Și dacă...* – elaborate între anii 1876-1883) [1, p. 109].

O altă dimensiune europeană văzută de critic e felul în care este înfățișată natura: ea apare ca o expresie a iluminării de tip religios. Nicăieri în literatura română nu există o natură mai prodigioasă, mai „haotică”, mai copleșită de substanță mitică (de mitos, zice el), mai „magnetică”. Poezia eminesciană se axează pe gigantism, pe o irizare feerică, pe somnolaritate și pe melancolie cosmică – toate acestea exprimând un panteism de fond, ce ține de caracterul viziunii, de acea concepere a cugetării sacre ca „strai de purpură și aur peste țărâna cea grea”. Exegetul întrevade o legă-

tură tipologică cu panteistul și neospinozistul Schelling, la care natura este Dumnezeu în evoluția sa, adică ascunzând o esență a divinității. La Eminescu natura este pătrunsă de sentimentul morții, este moarte, salvarea, izbăvirea gândirii în contemplația schopenhaueriană, catharsisul identificându-se cu mistica neființei. Pecetea europenității criticul o descifra și în vizionarismul eminescian, afiliat tematic vizionarismului celor mai importanți romantici germani. Acesta și-a impus influența modelatoare atât prin contactul cu opera lor, cât și prin anturajul intelectual în care s-a aflat în timpul studiilor.

Dovezile care se aduc sunt deosebit de plauzibile, dând demonstrației credibilitate indiscutabilă: „Vizionarismul lui Eminescu este htonic și ne-creștin; tărâmul lui preferat, infernal-germinal este cel al lui Pluto, constituind pentru dânsul un paradis voluptuos-dureros, cutreierat de plăsmuiri ce apropie imaginația sa de a romanticilor germani, a lui Jean Paul, a lui Joseph Görres, a lui Arnim, a lui Tieck întârziatul și îndepărtatul lor semen fiind), cărora le adaogă nota lui proprie, dureros tenebroasă, esențială. Aproape și de Agrippa von Netteshem, de Jakob Bohme, de Swedenborg, de Jung-Stilling și de Theodor Fechner, el e pătruns nu mai puțin de Vedele indice și de nirvana budistilor, dar Edda nordică și în general miturile germanilor îi înflăcărează plutonica-i sensibilitate. Dacia lui de sub ape e „gotică”! – a recunoscut-o Eminescu prin gura lui Decebal. Anii gimnaziului de la Cernăuți, anii universitari de la Viena și Berlin și-au

lăsat asupra poetului adâncă lor pecete” [1, p. 108].

În perioada de afirmare a esteticii romantice, universalitatea lui Eminescu poate fi demonstrată, indiscutabil, de reperele europene pe care, racordându-le la mijloacele expresive ale limbii populare și ale surselor lexicale din alte limbi, le valorifică în mitopo(i)etica sa de esență renașcentistă, clasică și barocă. Creația sa poetică își trage seva, mai ales în perioada de dinainte de *fenomenul Junimea*, din arhetipurile ethnosului românesc. Constantin Ciopraga apreciază că Eminescu, personalitate cultural prototipală, este, „sedus de arhetipuri”, dar răzleț descoperim „influențe, ecouri de la alții în opera proprie”; „în strategia poetului apropierea de orizonturile arhetipale, de fenomene originare, echivalează cu o inițiere în zone misterioase, de felurite densități” [2, p. 15].

Mulți dintre înaintașii literaturii române moderne, întâlniți în *Lepturariul românesc* – cules de-a scriptori rumâni, (I-IV, Viena, 1862–1865), crestomație întocmită de Aron Pumnul, sunt priviți de marele poet cu scepticism, fiind de acord că merită elogiate doar scrierile din *zilele de-aur a scripturelor române*. Găsim destule remarci despre predecesorii săi în *Glossă, Criticilor mei, Epigonii* și în destule articole apărute, în marea lor parte, în „Timpul”. De asemenea identificăm și „urmași nedemni ai unor înaintași iluștrii”, prin aluziile făcute la *Primăvara amorului* – Iancu Văcărescu, *Armonii intime* – A. Sihleanu, *Fabule* – Al. Donici, *Povestea vorbeii* – A. Pann. *Modelele înaintașilor*

– V. Alecsandri, Negruzzi, Ioan Barac, Heliade, etc. care, în pofida imperfecțiunilor pe care le sesizase, își pun semnul pe poeziile de adolescență publicate în „Familia”, ce au stârnit destule controverse, vina purtând-o desigur observațiile exagerate ale lui G. Ibrăileanu, G. Călinescu, C. Botez și D. Popovici.

Referitor la modelele străine, T. Vianu avea să consemneze: „cercul de idei ale poeziilor de tinerețe ale lui Eminescu aparține mai cu seamă romantismului de nuanță franceză, așa cum el și-l va fi asumat nu numai din contactul direct al lecturilor sale de tânăr, despre care avem puține știri, dar și din atmosfera generală a literaturii noastre care, pe la 1870, gravita încă în aceeași sferă” [3, p. 387].

Mai aproape de vremea noastră, ilustrul cărturar Eugen Simion a afirmat în chip categoric: „Ca toți romanticii, el este un creator de mituri, de simboluri universale, reluând, adesea, motive literare cu o largă circulație” [4, p.17]. O atare vocație, depistată între germinația și extincția universului, este nuanțată și de Vladimir Streinu care recunoaște afinitățile poetului-gazetar pentru civilizația și literatura franceză. Am arătat mai înainte faptul că poetul dificil (care devenise Eminescu), asimilase elemente prozodice de la înaintașii săi, fie din propriile lor opere, fie din textele literare ale Occidentului, vizate sau promovate în diverse împrejurări de aceștia și cu care marele poet intrase în contact. Totuși niciun exeget eminescian nu a putut dovedi filiația mai profundă a acestuia cu cultura franceză, deși s-au semnalat ecouri ale unor scriitori precum Théophile

Gautier (în *Sărmanul Dionis*), Paul Bourget (în *Mai am un singur dor*), N. Martin (în *Sonetul Venetiei*), Th. de Banville (în *Somnoroase păsărele*), Vigny (în *Rugăciunea unui dac*), ca să ne rezumăm doar la câteva exemple.

Tot așa putem susține că Eminescu a manifestat și o aversiune (discutabilă!) față de literatura franceză, atitudine pe care o regăsim în multe din poeziile și intervențiile sale publicistice referitoare, cu precădere, la limba română. Ov. Densușianu în *Evoluția estetică a limbii române* este de părere că Eminescu a rămas „refractor poeziei romantic franceze”, poezia *Epigonii* o dovadă în acest sens. Acolo poetul ne vorbește despre o parte din cei care erau înrăuriți de romantismul francez, curent cu care intră în legătură prin Dimitrie Țichindeal, I. Prale, Mumulean, Cantemir, Beldiman, Donici, Pann, Văcărescu, Sihleanu, Bolliac, Cârlova, Gr. Alexandrescu, Bolintineanu, Negruzzi, Mureșeanu, Heliade și Alecsandri.

Nu putem contesta influența franceză asupra mișcării intelectuale românești a vremii, dar pe baza articolelor și a însemnărilor din manuscrise, putem constata că în producțiile sale „omniscientul Eminescu” a preluat idei din traduceri și le-a transformat, trecându-le prin propriul său filtru, prin propriul său limbaj poetic, în creații originale cu mult diferite valoric de „surse”. Totodată, nu putem admite teza că scriitorii francezi nu au exercitat vreun rol în formarea sa ca poet. În *manuscrisul* 2278, ff. 80 v., 81 și 82, descoperim o listă de cărți traduse în românește, de care era interesat Eminescu, printre care: *Clotilda* și *Edmond*, *Scurtă istorie a Franței*,

Voiajul lui Anacharsis, Biblioteca română din Paris etc. Iată doar câteva argumente care pledează în favoarea ideii că Eminescu era, totuși, preocupat de civilizația și literatura franceză.

În opoziție cu alți critici și istorici literari, G. Călinescu ne oferă în articolul din „Adevărul literar și artistic” din 17 iulie 1932 – *Eminescu și limba franceză*, o dovadă surprinzătoare care infirmă într-un fel „lacunele” acestora: *Cunoștea Eminescu limba franceză?* Iată o întrebare care te îndeamnă la meditație și prudență. Călinescu este de părere că este meritul d-lui Rașcu (expus în *Eminescu și cultura franceză*) de a fi dovedit influența directă și neîndoioasă a literaturii franceze asupra poetului. Nu încapе îndoială că Eminescu era familiarizat cu limba franceză (stau drept argument citatele în limba franceză la care apelează în articolul din „Timpul”, în unele scrisori către Veronica Micle și în consemnările din manuscrise), pe care, deseori, o întrebuința și în vorbire. Apetența esteticianului T. Vianu pentru ideile embrionare ale lui Eminescu alternează cu fixarea unui program pe care și l-a impus/asumat poetul, prin contactul direct cu cultura universală, dar și controversatele moșteniri ale literaturii naționale care, până la 1870, levita încă în „chaos”, ne determină să credem că romantismul francez a reprezentat un suflu nou pentru întreaga cultură românească. O mărturie, destul de elocventă în acest sens, este demonstrația lui Tudor Vianu, conform căreia cercul de idei ale poeziilor de tinerețe ale lui Eminescu aparține mai cu seamă romantismului de nuanță franceză, așa cum el și-l va fi asumat nu numai

din contactul direct al lecturilor sale de tână, iar originalitatea sa se va preciza astfel din poziția pe care reușește s-o câștige față de romantismul francez, care este un model aproape unic al literaturii noastre culte înainte de Eminescu. Prin intermediul limbii lui Voltaire, Eminescu pătrunde și în alte culturi din care depistăm ecouri indubitabile de inspirație în opera sa. El nu căuta modele printre consacrații literaturii franceze, preferința lui fiind îndreptată, cum remarcă și G. Călinescu „spre autori mai mărunți” [5, p. 70]. Rezerva sa față de anumiți scriitori francezi (Racine, Corneille, Mabilie etc.) nu însemna numaidecât respingerea literaturii moderne franceze și nici a rolului ei în modernizarea limbii române. În articolele politice, mai ales în cele publicate în „Timpul”, el elogiaza Franța, dezaproband doar influențele nefaste „importate” de acolo. Sunt destule cazurile când Eminescu reține *ad litteram*, în manuscrise, textele unor scriitori, iar în poezie le „întrupează” doar mesajul, „spiritul”. Altfel se pune problema în legătură cu formația sa germană. Devin plauzibile și în acest context, observațiile lui Mihai Drăgan din *Eminescu tânăr sau „a doua mea ființă”*, [6, p. 223] căreia „dacă Eminescu a avut, într-adevăr, un model, este cu tot inferior originalului eminescian”.

Eminescu datorează multe lucruri spiritualității germane care i-a permis accesul, fără obstacole, către spiritual universal european. O mulțime de similitudini cu textele unor scriitori și filozofi germani descoperim în opera acestuia. Coincidențele identificate nu sunt în măsură să creeze confu-

zii, ci mai curând controversă, acest fapt datorându-se, evident, capacitatea extraordinară a lui Mihai Eminescu de a asimila gândirea universală. Devenind o necesitate lăuntrică, formativă, poetul trecea totul prin sufletul său, după cum mărturisea el însuși. Nimeni nu a negat asemănările dintre poeziile scriitorilor germani: Gottfried Keller – *Siehst du den Stern* cu *La steaua*, Friedrich Schlegel – *Die neue Schule* cu *Glossă*, Heinrich von Kleist – *Kätchen von Heilbronn* cu *Sărmanul Dionis*, Goethe – *Prometeu* cu *Mortua est!* Neîndoielnic că este inspirat și de alți mulți poeți romantici germani, precum Johann Ludwig Tieck, Friedrich Leopold van Hardenberg, Johann Christian Friedrich Hölderlin, Nikolaus Lenau, Joseph Freiherr Eichendorff, Friedrich Rückert, August von Platen, Friedrich Schiller, Heinrich Heine. Însă în nici un caz nu poate fi acuzat de imitație. Schopenhauer a jucat un rol pronunțat în formarea filozofică lui Eminescu. În niciun alt loc nu se întâlnesc mai bine decât în *Luceafărul* ecourile lecturilor schopenhaueriene. Dacă filozoful german a comparat, de pildă, geniul cu un corp cersesc, Eminescu îl ipostiază în stea, aceasta însemnând, pentru el, dincolo de simbol, emblema eternității. Liviu Rusu face, cu o precizie de invidiat când este vorba de a argumenta meritul lui Schopenhauer asupra orizontului filozofic al lui Eminescu, geneza acestei capodopere. În partea întâi a poemului poetul ne-a ridicat la nivel prometeic și faustian, în sânul căruia se desenează perspective constructive de proporții cosmice, iar prin aceasta el însuși a indicat logica

internă a poemului, seducându-ne imperios, prin desăvârșirea artei sale, să-l urmărim în zborul său falnic. Dar iată, deodată se ivește cotitura care ne oprește zborul și marile speranțe: pe de o parte, faptul mărunț, un accident sentimental, care ne coboară brusc de la nivelul de mare înălțime în lumea faptelor efemere, pe de altă parte, teoria filozofului pesimist, care întărește reflexul incidentului trăit și caută să ne convingă că lumea, care a reușit să cucerească orizontul veșniciei, în fond nu merită decât dispreț.

Asupra unor similitudini și diferențieri cu romanticii francezi și germani Eugen Simion revine și în studiile recente, în special în studiul introductiv la volumul de poezii eminesciene apărute în colecția „Opere fundamentale”. Aici se fac paralele cu Novalis, cu Sautier, cu Nerval. De Poe se îndepărtează, după cum constată autorul studiului în spiritul disociierilor din volumul din 1964: „Ca prozator fantastic, el nu merge în linia Poe (din care a tradus), ci introduce simbolicul și spiritualul în vaste parabole care vor să cosmicizeze realul și să reconstituie sensurile filosofice ale lumii” [7, p. XLIII].

În ultimul timp, modul de abordare în plan comparat s-a înnoit în mod radical, accentul punându-se pe tensiunea ontologică, ce apare ca dat esențial al eminescianismului. Poezia și mitopo(i)etica eminesciană este privită prin grila existențială și nodul tragic, în care se adună toți existențialii (*suferința, angoasa, disperarea, melancolia, limitele: moartea, timpul, spațiul*). „Tensiunea ontologică e tradusă într-un sinergism, care e mai mult decât armonia observată de

Vianu și sinestezia baudelairiană; e o asociere într-un Tot a tuturor organelor, sistemelor, factorilor” [8, p. 9].

Mai multe studii îl raportează pe autorul *Luceafărului* la Blaga, Arghezi, Stănescu sau la poeți străini (Leopardi, Carducci, Lermontov). Într-un larg context comparat, de exemplu, Rodica Marian urmărește forme străvechi ale imaginarului religios, în special ale gnosticismului de filieră creștină, pe care-l decriptează și în *Luceafărul*. Acest filon traversează întreaga cultură europeană începând cu Antichitatea greco-romană, continuând cu faza înfloritoare a romantismului (Goethe, Blake, Böhme, Byron, Shelley, Svedendorg, Leopardi), cu modernismul și chiar cu existențialismul (Baudelaire, Dostoievski, Camus, Beckett, Proust, Thomas Mann, Bulgakov, la noi Eminescu, Blaga, Mircea Eliade, parțial Sadoveanu). Apare, după cum remarcă autoarea, și în credințele populare, în literatura cultă fiind numit de Harold Bloom „gnosticism purificat” [9, p. 74-75].

Un mod de abordare comparat original îl atestăm în unele studii ale acad. Victor Crăciun, în care demonstrează impactul debutului și a colaborării cu Iosif Vulcan asupra întregii evoluții a creației sale, care a avut „o intuiție vizionară” [10, p. 9], „legăturile arhaice dintre Brâncuși și Eminescu” [11, p. 9], „susținerea materializată în simboluri a filonului etnic daco-românesc la Blaga și Eminescu” [12, p. 48], „contribuția națională la făurirea viitorului tuturor romanilor” „a doi bărbați ai românității – Avram Iancu și Mihai Eminescu” [13, p. 7].

Până la un punct Eminescu merge pe urmele lui Schopenhauer, ele-

mente lor comune fiind concepția despre lume, despre iubire, despre existență, despre moarte. Eminescu introduce însă în poem, alături de toate acestea, motive din creația populară românească. Dar Eminescu, cel din perioada vieneză, ia contact cu operele lui Spinoza, Kant, Leibniz, Platon. Lucrarea *Sursele germane ale creației eminesciene* a profesorului Helmuth Frisch de la Universitatea din Bochum ne oferă posibilitatea de a cunoaște, în profunzime, orizontul spiritual al celui care a luptat împotriva unei influențe franceze pronunțate și, din această cauză, nesănătoasă pentru cultura română. Descoperim în acest volum texte din operele unor scriitori și filozofi germani la care se referă în manuscrisele sale, unele idei fiind reluate în articolele politice și filozofice. Dacă Gérard de Nerval trecea drept prim modern și simbolist dintre romantici, Eminescu a rămas, cum singur se califica, „un romantic”. El a fost un „element conector între cultura română și alte culturi europene” [1, p. 53], lucru care i-a permis să pătrundă în intimitatea „literaturii universale” (concept formulat de Goethe) și îi relevă, susținea V. Streinu, organicitatea vie și evoluția concepției poetice”. În manuscrise descoperim izvoarele multor analogii. Studiul lui Helmuth Frisch este edificator în acest sens. Bineînțeles, nu exclud posibilitatea ca acesta să fie completat de noi descoperiri arhivistice germane și alte „descifrări” ale resorturilor sufletești ale poetului din perioada vieneză. Printre manuscrisele eminesciene s-au identificat și poezii scrise în limba lui Goethe, amănunt care confirmă supoziții-

le criticilor potrivit cărora Eminescu a avut privilegiul, cunoscând limba germană, să pătrundă, prin lectură, în universul poetic al marilor „po-eți ai Parnasului european, de la Shakespeare la Schiller, de la Byron la Hugo și la Lenau, de la Goethe la Poe” [14, p. 275].

Eminescu a pătruns și în clima-tul magic al poeziei romantice ita-liene. Profesorul de lingvistică de la Universitatea din Padova, Carlo Tagliavini, a ajuns, în baza cercetărilor întreprinse, la concluzia că Eminescu a studiat limba italiană la Viena, dar cu numeroasele opere ale literaturii italiene clasice a luat contact mai mult din traduceri germane. El a publicat în 1923 în revista „L'Europa orientale” studiul *Michele Eminescu*, unde face o paralelă izbutită între „astrul poeziei române” și Giacomo Leopardi, poetul pesimismului european. Desigur că el cunoștea la vremea aceea similitudi-nile dintre *Venere și Madonă* și *Aspasia* lui Leopardi, lucru care i-a convins pe mulți critici italieni că Eminescu apar-ține familiei spirituale a lui Leopardi, ale cărui idei filozofice pot fi regăsite în unele dintre scrierile sale. Leopardi, considerat de eminescologul Mihai Cimpoi (în volumul *Leopardi*, Ed. Ideea Europeană, București) drept un pattern al lirismului arhetipal, „un spirit intercultural și multicultural în siajul integrării europene”, este un poet cugetător, iisusiatic, înclinat spre vizionarism, mereu remodelând mi-topo(i)etica italiană. Tot Mihai Cimpoi ne atenționează că „originalitatea lui Leopardi se datorează, indiscuta-bil, faptului că trece tranșant peste formule, doctrine, principii”; toate acestea apropiindu-l vizibil de Mihai

Eminescu, asemănări surprinzătoa-re existând în poeziile în care ambii poeți utilizează, de altfel, la fel ca și Novalis, motivul „florii albastre”. Dar Eminescu a fost atras cu deosebire de opera lui Dante Alighieri. În *manuscri-sul* 2285 textul transcris începe cu nu-mele lui Dante. Acolo (o recenzie a lui Friedrich Notter la *Divina Commedia*) Eminescu notează laconic: „O operă poetică... poate să se dovedească... o operă cu tendință, însă un poet ade-vărat nu va scoate niciodată tendința în prim plan” [15, p. 699-700]. Deseori în articole el face referire la celebrul scriitor italian ale cărui lucrări le citeș-te, conform mărturiei doamnei Mitte Kremnitz, în original. De la Dante își iau originea unele dintre licențele poetice ale lui Eminescu. Dante este invocat și în articolele *Icoană și privaz*, *Dicționar de rime*, *Progresul real și cel fictiv*, *Triumful principiilor conservatoa-re*, aceasta din urmă producând une-le confuzii legate de dictonul: „Iadul e pavat cu bune intenții”, utilizat în preambul și atribuit greșit de poet lui Dante. De fapt Eminescu citase din memorie celebrul proverb engle-zesc – Hell is full of good meanings and wishings/ Iadul e plin de gânduri și dorințe bune, aflat din 1640 în co-lecția realizată de George Herbert. E fapt cert că poetul citise în original *Divina Commedia* și o asimilase orga-nic, ecouri din aceasta răzbătând în mai multe sonete și terține proprii. George Călinescu în *Opera lui Mihai Eminescu* precizează că poetul cunoș-tea *Decameronul* lui Boccaccio, *Il prin-cipe* al lui Niccolo Machiavelli, *Orlando innamorato* de Bajardo [5, p. 404]. De asemenea, în unele poezii din perioa-da berlineză, putem să ne întâlnim

cu accente lirice care ne amintesc de Góldoni, Carlo Gozzi, Francesco Petrarca, Ariosto, Ludovico, Torquato Tasso, Carducci [5, p. 402-404].

Mircea Eliade în lucrarea *Despre Eminescu și Hașdeu* mărturisește că nu a crezut niciodată în influențele și sursele lui Eminescu. El construisese o paralelă pe care o susținea cu argumente între „sistemele paradoxale”, pe de o parte cel creat de acesta, iar pe de altă parte cele pe care le-a asimilat, mai ales prin cultură. M. Eliade accepta postulatul lui G. Călinescu potrivit căruia „poetul tindea să creze un univers în semicerc (...), având ca orizonturi nașterea și moartea lumii, în care se întinde arcul istoriei universale” [5, p. 4]. Mihai Eminescu, susținea M. Eliade, era alimentat, desigur, printre altele, și de gândirea indiană care i-a permis, celui dintâi, nu să creeze un hibrid între culturi, ci să înfăptuiască o „revoluție” lingvistică în poetică și publicistică. Într-un discurs ținut la o recepție academică desfășurată la Bruxelles în 19 februarie 1977, cunoscutul eseist avea să recunoască că cel mai ilustru poet român – Mihai Eminescu – era (...) un filozof original și unul dintre cei mai erudiți printre contemporani [16, p. 17].

BIBLIOGRAFIE

1. Negoîtescu Ion, *Istoria literaturii române*, vol. I. București: Ed. Minerva, 1991. 372 p.
2. Ciopraga Constantin, *Poezia lui Eminescu*. Iași: Editura Junimea, 1990. 270 p.
3. Vianu Tudor, *Opere, II*. București: Ed. Minerva, 1972. 824 p.

4. Simion Eugen, *Baza lui Eminescu*. București: Eminescu, 1964, 315 p.

5. Călinescu G., *Opera lui Mihai Eminescu*. București: Editura pentru literatură, 1969. 528 p.

6. Drăgan Mihai, *Eminescu tânăr sau „a doua mea ființă”*. Iași: Editura Institutului European, 1999. 480 p.

7. Eminescu Mihai, *Opera*, col. „Opere fundamentale”. București: Humanitas, 2013. 1456 p.

8. Cimpoi Mihai, *Esența Ființei*. Iași: Editura Princeps Edit, 2007. 217 p.

9. Marian Rodica, *Studii eminescologice*, 18. Cluj-Napoca: Dacia, 2016. 16 p.

10. Crăciun Victor, *Mihai Eminescu, 150 de ani de la debut*. București: Editura Humanitas, 2016. 89 p.

11. Crăciun Victor, *Mihai Eminescu. Constantin Brâncuși. Lucian Blaga – afinități spirituale*. București, Editura Minerva, 2015. 99 p.

12. Costin Miron, *Letopisețul Țării Moldovei/ De neamul moldovenilor/Viața lumei*. București: Editura Minerva, 2003. 176 p.

13. Crăciun Victor, *Mihai Eminescu și Avram Iancu*. București: Editura Minerva, 2015. 60 p.

14. Conte del Rosa, *Eminescu sau despre Absolut*. Cluj: Editura Dacia, 1990. 464 p.

15. Eminescu Mihai, *Opere*, Vol. XI, ed. D. Vatamaniuc. București: Editura Academiei Române, 2011. 1384 p.

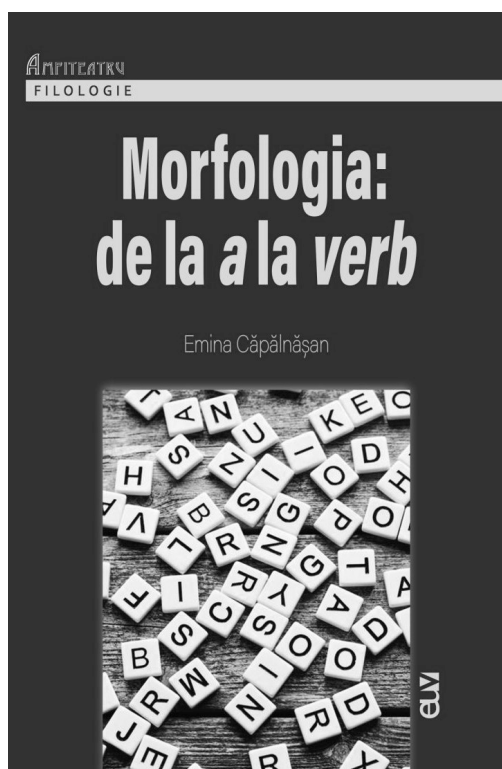
16. Eliade Mircea, *Despre Eminescu și Hașdeu*. Iași: Editura Junimea, 1987. 112 p.

limba noastră

▀ Florina-Maria BĂCILĂ

Gramatica limbii române – tradiție, modernitate, permanență

„De la încercarea de a soluționa dileme la notarea unor reguli, de la analiza unor situații speciale la concluzii intuitive, alternative, deschideri: periplul lingvistic pe care îl propunem în cele ce urmează” – sunt cuvinte-mărturisiri, dincolo de paginile cărții intitulate *Morfologia: de la a la verb* (Timișoara, Editura Universității de Vest, 2024), ale

unui crez adânc înrădăcinat despre misiunea de dascăl, pe care Emina Căpălnășan, profesoară la Facultatea de Litere a Universității de Vest din Timișoara, și-o asumă, de fiecare dată, cu neclintită convingere și, deopotrivă, cu acuratețea incontestabilă a cercetătorului pasionat de studiul limbii române.

Volumul propune o abordare situată între clasic și modern a unor probleme de morfologie românească sincronică (descriptivă și normativă), concretizată într-un manual ce se adresează, în egală măsură, studenților și profesorilor de limba și literatura română. De altfel, încă de la debutul carierei sale didactice, autoarea a conceput un material-suport bogat, necesar desfășurării seminarelor de morfologie pe care le-a susținut în fața tinerilor filologi, însă, de-a lungul timpului, unele fenomene gramaticale au cunoscut recategorizări sau modificări de interpretare, iar bibliografia de specialitate s-a îmbogățit în ultimii ani cu câteva lucrări fundamentale, pe care se sprijină, la ora actuală, predarea / învățarea gramaticii în școală și care se regăsesc în comentariul

propriu-zis ori în numeroasele trimiteri din text și din subsol, respectându-se un alt principiu formulat cu claritate: „periplul prin studiile unor lingviști cunoscuți, cu un discurs încheiat și argumente solide, rămâne nu doar interesant, ci și obligatoriu”; este vorba despre * * *, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul, II. Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2005; Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010 / ediția a II-a – 2016; Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica limbii române pentru gimnaziu*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2019 / ediția a II-a – 2022; Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dicționar de interpretări gramaticale*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2020; * * *, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a III-a revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2021.

Prima parte conține sinteze teoretice alcătuite minuțios și scheme recapitulative consacrate fiecărei părți de vorbire, în succesiunea lor din gramatica tradițională, dar, pentru că – ne asigură autoarea – „în morfologie se poate vorbi despre schimbare, despre dinamism, despre îmbogățire”, se fac referiri foarte frecvente la perspectivele actuale de analiză, detaliindu-se comparativ diverse opinii ale cercetătorilor, oferindu-se explicații ale problemelor controversate,

care generează dificultăți deloc de neglijat, alături de atenționări punctuale privitoare la statutul unor forme flexionare (cu exemple aferente), la valorile morfologice și la omonimiile gramaticale, propunându-se, totodată, soluții concrete și pertinente de interpretare, în vederea înlăturării confuziilor posibile: „Orice întrebare are, de regulă, un răspuns. Orice răspuns are, de regulă, un argument. Orice argument poate fi totuși combătut: intervine contextul, intervine timpul, intervine spațiul.”.

Partea a II-a cuprinde seturi de aplicații practice, grupate în funcție de părțile de vorbire care fac obiectul lor: exerciții de identificare, de explicare, de analiză gramaticală, de construire a unor enunțuri pe baza cerințelor date, de indicare a formelor corecte ș.a., precum și exerciții recapitulative – în subsidiar, modalități de evaluare la lecțiile / seminarele dedicate asimilării acestor noțiuni.

Fără îndoială, cartea reprezintă rezultatul muncii la catedră, al dialogului constant cu studenții, la clasă și dincolo de cursurile propriu-zise (coordonarea lucrărilor de licență, consultații, discuții informale etc.), dar și al dezbaterilor fructuoase din cadrul activităților de formare organizate sub egida instituțiilor abilitate și susținute de autoare, în ultimii ani, pentru profesorii de limba și literatura română din învățământul preuniversitar – fapt care conferă întregului demers o imagine veritabilă a comu-

nicării permanente cu cei ce vor parcurge paginile lui.

Pentru că obiectivul principal al achiziționării de către elevi și studenți a cunoștințelor de limbă și comunicare îl constituie crearea și fixarea deprinderilor de exprimare corectă, Emina Căpălnășan nu ignoră aspectele normative legate de morfologia românească, urmărite, de altfel, în mai multe lucrări, în rândul cărora se înscriu și volumele *O problemă de cultivare a limbii: acordul* (Timișoara, Editura Universității de Vest, 2017), *Limba română de a(stă)zi* (Iași, Editura Junimea, 2019), *Limba română de azi: năzbâtii limbistice* (Iași, Editura Junimea, 2020). Ca atare, observațiile respective sunt inserate nu numai în capitolele cu precizări teoretice și exerciții, ci, mai cu seamă, în secțiunile a III-a și a IV-a, care cuprind elemente de gramatică practică, în relație directă cu cele menționate: un studiu consacrat câtorva probleme speciale de acord (publicat, inițial, în Marius Miheț (ed.), *New Encounters. Literary, Cultural and Historical Studies*, Univerzita Komenského v Bratislave, 2023, p. 388-400), patru dintre articolele apărute în revista „Scriptor” și trei dintre cronicile radiofonice difuzate la Radio România Reșița, unde autoarea a avut, de-a lungul timpului, rubrici de profil. Astfel, definițiile, clasificările și analiza gramaticală tradițională se îmbină, o dată în plus, cu perspectivele moderne de abordare, cu semnalarea și discutarea

detaliată a normelor în vigoare. Cu acest prilej, se reiterează necesitatea apelului la instrumentele teoretice, explicative ori normative – repere ale cunoașterii și, deopotrivă, ale cultivării limbii: „Să avem încredere în dicționare și în articolele prețioase ce le compun și să le deschidem ca pe cărți de căpătâi înainte de a deschide calea ideilor!”.

Dincolo de abordările de strictă specialitate ori de dificultățile proprii analizei morfologice, privite în sens larg, cartea rămâne o provocare indirectă pentru consolidarea noțiunilor de gramatică românească, reliefând, în definitiv, utilitatea predării ei în școală. Departate de a fi adepta receptărilor comode, Emina Căpălnășan – dascăl de vocație aparținând generației tinere de universitari filologi – intenționează (și reușește!) să ilustreze frumusețea (ne)uitată a unei discipline lingvistice care poate fi asimilată, în integralitatea sa, nu sub imperiul aridității ori al sobrietății împovărătoare, ci într-o manieră vie, elegantă, creativă: „Limba română cu micile ei minuni ne surprinde și ne bucură mereu, iar căutările sunt mereu cu rost”. Întru rostire și primenire perpetuă a științei limbii, a învățării și a comunicării în ansamblu – acum, la începutul celui de-al treilea mileniu.

Calendar NOIEMBRIE

1 noiembrie 1925 – s-a născut, la Morunglav, arheologul și numismatul **CONSTANTIN PREDĂ**

2 noiembrie 2024 – a murit, la Slatina, profesorul, scriitorul și redactorul – șef al revistei de cultură Oltart **CONSTANTIN VOINESCU** (n. 6.03.1944, Timișoara)

4 noiembrie 1906 – s-a născut, la Cilieni, teologul, istoricul și muzeograful **ION POPESCU-CILIENI** (m. 4. 11. 1956, Craiova)

4 noiembrie 1940 – s-a născut, la Șușani (Vâlcea), prozatorul **GHEORGHE NICOLĂESCU**

4 noiembrie 1926 – s-a născut, la Caracal, poetul, prozatorul, graficianul, scenaristul și regizorul de film **ȘTEFAN MUNTEANU** (m. 9. 12. 1990, Los Angeles)

7 noiembrie 1855 – s-a născut, la Slatina, compozitorul și violonistul **NICOLAE BUICĂ** (m. 1932, București)

9 noiembrie 1889 – s-a născut, la Gostavățu, teologul **IORGU IVAN** (m. 2001)

10 noiembrie 1937 – s-a născut, la Slatina, poeta **IOANA BANTAȘ**, pe numele adevărat **ELENA BALTAG** (m. 7. 12. 1987, București)

10 noiembrie 1968 – s-a născut, la Corabia, **ORTANSA ILIE**, grafician și gravor

11 noiembrie 1967 – s-a născut, la Slatina, **CĂTĂLIN IONUȚ STĂNESCU**, gazetar și cercetător în științe umaniste

13 noiembrie 1964 – s-a născut, la Slatina, poetul, traducătorul și gazetarul **GEORGE NINA ELIAN**, pe numele adevărat **COSTEL DREJOI**

14 noiembrie 1902 – s-a născut, la Caracal, filosoful **MIHAI UȚĂ** (m. 23. 04. 1964, București)

14 noiembrie 1948 – s-a născut, la Brâncoveni, prozatorul și eseistul **IANCU TĂNĂSESCU**

16 noiembrie 1935 – s-a născut, la Priseaca, poetul **MIRON CORDUN**, pe numele adevărat **GHEORGHE CÂRSTEA** (m. 10. 12. 1997, Pitești)

17 noiembrie 1954 – s-a născut, la Spineni, gazetarul și eseistul **FLORIN (FLOREA) NICULESCU** (m. 26. 03. 2009, Slatina)

21 noiembrie 1933 – s-a născut, la Dobroteasa, poetul, prozatorul, eseistul și traducătorul **ANGHEL DUMBRĂVEANU** (m. 12. 05. 2013, Timișoara)

21 noiembrie 1949 – s-a născut, la Caracal, jurnalistul de televiziune **SERGIU MARINESCU**

23 noiembrie 1926 – s-a născut, la Slatina, prozatorul și publicistul **TUDOR MANTA**

23 noiembrie 1933 – s-a născut, la Fărcașele, istoricul literar și editorul **STANCU ILIN**

23 noiembrie 1950 – s-a născut, la Turnu- Măgurele, prozatorul **NICU PETRIA**

26 noiembrie 1901 – s-a născut, la Ohrida, Republica Macedonia, **MIHAIL DRUMEȘ** (m. 7. 02. 1982)

26 noiembrie 1909 – s-a născut, la Slatina, dramaturgul, poetul și eseistul **EUGEN IONESCU** (m. 28. 03. 1994, Paris)

26 noiembrie 1951 – s-a născut, la Drăgănești-Olt, pictorul **CONSTANTIN STOENICĂ**

29 noiembrie 1940 – s-a născut, la Radomirești, prozatorul **MIRCEA ANDREESCU** (m. 8. 01. 1997, Slatina)

30 noiembrie 1924 – s-a născut, la Slatina, istoricul **NICOLAE STOICESCU** (m. 15. 09. 1999, București)

istorie literară

■ Serghie BUCUR

Bacovia povestit de Agatha

Prin librăriile marilor orașe, unele devenite municipii, în vara anului 1974 pasionații de istorie literară cumpărau cartea MĂRTURII ÎN AMURG, scrisă de un viguros reporter al epocii: Boris Buzilă. Editura Dacia de la Cluj scosese volumul, cu 233 pagini, într-un tiraj se 2040 de exemplare, o generoasă panoramă a lumii scriitoricești reprezentată prin aproape 50 de personalități, printre care – nume cu rezonanță și azi – erau: Tudor Arghezi, Tiberiu Brediceanu, Cella Delavrancea, Tudor Mușatescu, Sașa Pană, Alexandru Philippide, Camil Ressu, Cella Serghi, Gala Galaction, Ștefania Velisar Teodoreanu. Ultima – cu care și încheie seria interviurilor – este George Bacovia – despre care Boris Buzilă poartă o conversație edificatoare cu Agatha Grigorescu-Bacovia, asupra aceluia cu care, vreme de 30 de ani, interlocutoarea a împărțit viața și a slujit literatura.

În căutarea accentelor valorice ale dublei lor existențe, reporterul profită de întâlnirea cu Doamna Agatha Grigorescu-Bacovia, spre a smulge cât mai multe și primor-

diale amănunte care, de-a lungul conviețuirii casnice, au gravat momente propice traiectoriilor lor spirituale, nu lipsite de pământeste stări conflictuale, generate, după cum știm, din spusele monografiilor și biografiilor poetului. „Bacovia postum” a intitulat Boris Buzilă paginile în care a tipărit dialogul cu Agatha Grigorescu Bacovia, pagini cu care el și-a încheiat cartea. Acceptând ideea „vieților paralele” ale soților Bacovia, s-a pornit de la prezumția potrivit căreia „existența matrimonială are darul să comunice partenerilor însușiri proprii, inițial, numai unora dintre ei, stabilind un flux continuu al transiterii și primirii de capacități afective. Punctul pe i: „Se va fi aplicând oare acest proces și creației literare, determinând existența unui sistem de influențe reciproce?”. De-aici, startul conversației:

„— În legătură cu lirica dumneavoastră, s-a făcut afirmația că ea s-ar resimți de pe urma unor reminiscențe bacoviene. Ați putea să vă pronunțați asupra acestei aserțiuni?

— Cazul lui Bacovia, care și-a putut face – indirect, desigur – proze-

liți sau imitatori, este analog celor ale tuturor marilor poeți. Nu găsiți explicabil faptul că cineva care a trăit multă vreme în preajma lui și care îi cunoaște foarte bine opera să-și fi asimilat universul său de imagini? Dar, dincolo de orice influență preluată, cred că este vorba de altceva. Se știe că am fost soția lui Bacovia fără a se cunoaște însă că ceea ce m-a apropiat de poet au fost în primul rând afinitățile psihice. M-am născut la Mizil, orașul imortalizat de Caragiale, autorul „Scrisorii pierdute”, pe care l-am văzut adesea în copilărie printre cunoștințele apropiate ale tatălui meu. Mi-am pierdut mama în vârstă de 24 de ani, când aveam doar patru zile, începându-mi existența sub semnul unei mari tragedii familiale. Tatăl meu rămas cu trei copii, toate fete, nu s-a mai recăsătorit, părăsindu-ne și el pentru totdeauna când mai era încă în plină putere. Când aveam 20 de ani scriam poezia pe care poetul Dimitrie Nanu avea să-mi sugereze s-o pun în fruntea volumului meu de debut „Armonii crepusculare”: „Amant sublim, visare, poezie / Și tu durere ce m-ați oțelit / Prin voi am învățat ce este viața / Prin voi m-am înălțat și-am biruit”. Este limpede că tonul poeziei mele nu este unul de poză melancolică, ci se identifică organic cu structura mea sufletească, plămădită în împrejurările de care v-am vorbit, că întâlnirea cu poetul accentuează și mai mult timbrul său melancolic.

—Știm că Bacovia era de o mare discreție, că încerca repulsie față de tot ceea ce ar fi însemnat o scoțocire în viața lui. Obișnuia să vă facă cunoscute preocupările poetice?

—La Bacovia, intimitățile scrisului determinau întotdeauna o stare de jenă. Nu știam niciodată ce scrie, nu-l întrebam, ne ascundeam reciproc. Umbla cu câteva creionașe caligrafiindu-și versurile în mai multe variante, ștergându-le cu guma, transcriindu-le apoi cu cerneală. Câteodată însă, după-amiezile, ne vestea cu un aer sărbătoresc: „Hai să mai facem și poezie”. Atunci începea să-mi citească ce-a scris. Mie nu-mi plăcea să-i citesc versurile mele. Uneori mi le cerea singur spunându-mi în glumă: „Să nu mai publici, îți faci prea mulți admiratori...”

— Revenind la discreția procesului de creație a poetului: se pare că în ultimii ani ai vieții avea momente de superioară elocvență când părea că elaborează cu glas tare...

— Într-adevăr, erau clipe când aveai impresia că-și răscumpără marile sale tăceri. Câteodată ne apucau zorile ascultându-l. Unele lucruri le-am notat pe furiș, publicându-le după moarte. Acestei epoci aparțin majoritatea inediteilor lui Bacovia.

— Vă propun să faceți fișa istoric-literară a volumului postum „Stanțe și versete”.

— Cartea cuprinde aproximativ șaiszeci de poezii scrise în peri-

oada 1946-1953, parte apărute în ultimul timp prin reviste, parte inedite. Deși printre ele există unele intrate în conștiința cititorului, grație edițiilor anterioare – mă refer la cunoscutul „Cogito” („Mi-am realizat / Toate profețiile...”) publicat de A. I. Baconsky în „Steaua” –, dacă nu mă înșel, chiar în timpul vieții poetului – cred că abia acum, la apariție în carte, noile „stanțe” și „versete” vor căpăta personalitate distinctă în poezia lui Bacovia.

— Care credeți că este locul acestui volum în lirica poetului?

— Împreună cu cel apărut în 1946, el marchează renunțarea la prozodia clasică, în numele unei „eliberări” complexe, la care a făcut de mai multe ori aluzie poetul, a detașării de vechile canoane artistice, proces al cărui corolar este esențializarea, astfel încât versurile sale nu mai tălmăcesc explicit sentimentele sale, ci reproduc stări de suflet, senzații, cu o capacitate de concentrare a expresiei care le apropie de cele ale marilor poeți contemporani. Iată de pildă această ștanță în care verbul este eliminat: „Amurguri / Vopseli / Triste culori / Dureri pe negândite / Amurguri... Spoieli... Boieli...”

— Îmi spuneți mai înainte că, în ultima vreme, poetul nu a mai scris, sau scria foarte greu, fără a înceta să creeze; în perioada respectivă o seamă de producții ale sale au fost notate, uneori pe furiș de dumneavoastră sau de fiul poetului. Versurile din „Stanțe și versete” aparțin acestei perioade?

— Mă bucur că mi-ați pus această întrebare, deoarece am prilejul să fac o foarte necesară precizare. Este adevărat că unele aforisme ale poetului, pe care le-am numit cu un titlu generic „Divagări utile”, au fost notate de noi, dar acestea nu totalizează, cred, mai mult de douăzeci de pagini. În ceea ce privește materialul inclus în volumul de care ne ocupăm, el este alcătuit exclusiv din texte scrise de mâna poetului, unele păstrate în ciorne, altele copiate pe curat, cu cerneală. De altfel, manuscrisele, în care se vede limpede caligrafia poetului vorbesc de la sine. Le țin la dispoziția tuturor celor care – așa cum insinua cineva într-o revistă – ar fi dispuși să creadă că... le-aș fi scris eu. De la manuscrisele stanțelor și versetelor pe care le avem sub ochi, ajungem în arhiva poetului în genere.

— După cum știți, cel mai compact manuscris al lui Bacovia se găsește la Cluj și provine din colecția profesorului Bogdan Duică. Acesta îl obținuse de la un frate al poetului, în vederea alcătuirii unui curs universitar, prin 1925-1926. El conține versiunea definitivă a poeziilor care figurează în plachetele „Plumb”, „Scânței galbene” și „Cu voi”, din care Bacovia voia să alcătuiască un triptic. În afara manuscriselor din care am compus ultimul volum de versuri mai avem unul, de proză, „Impresii de roman”, în care se prefigurează protagoniștii unui roman pe care Bacovia nu l-a scris niciodată. Mă

gândesc să adun într-o carte toată proza poetului, în care ar intra scrierile cunoscute din ediția definitivă apărută la Fundații – „Bucăți de noapte”, „Dintr-un text comun”, ineditul „Impresii de roman” și câteva bucăți risipite prin reviste, care n-au mai fost editate: „Pe maidan”, „Hora umbrelor”, „Cântec târziu”, roman, publicat în foileton la ziarul „Curentul” prin 1930 și, eventual, bucata „Socialistă” apărută într-o revistă efemeră („Analele”, dar care anume?), căreia n-am izbutit să-i dau de urmă.

— Îmi mărturiseați că sunteți într-o perioadă deosebit de fertilă pentru scrisul dumneavoastră...

— După foarte mulți ani de tăcere, peste douăzeci, am publicat după cum știți, cartea de amintiri despre Bacovia, un volum selectiv din întreaga mea poezie, o plachetă de versuri noi „Lumină”. „Cu tine noapte” este cred, volumul în care am atins, în ceea ce mă privește, maximum de concentrare, ajungând să distilez sensul liric al unei poezii, ca pe o picătură de parfum. După ce am scris volumul de amintiri despre Bacovia, m-am gândit că și viața mea ar putea să intereseze prin semnificațiile sale general-umane și am scris proza autobiografică „Poezie sau destin”. De asemenea, mă gândesc să scriu și un studiu despre poezia lui Bacovia.

— Vârsta senectuții vă găsește în adevăr pilduitor de harnică. Când scrieți?

— De obicei noaptea, de aici titlul volumului „Cu tine noapte”.

P. S. Memoria lui Bacovia, victimă în timpul vieții a unor situații tragi-comice de felul scrisorii semnată de un ilustru cărturar prin care se cerea soției, prin 1940-41, o fotografie a defunctului său soț, pare urmărită postum de un fel de predestinare. De fapt, nu este vorba de așa ceva, ci de incurie și ignoranță. Pe firma cooperativei de artizanat din preajma casei poetului stătea trecută, negru pe alb, următoarea adresă: „strada Bacoviei 11-15”, crezându-se că este vorba de o floare... Expus, o vreme provizoriu, în fața casei, unde constituia ținta bulgărilor de zăpadă ai copiilor din cartier, bustul poetului se odihnea la data convorbirii relatate mai sus, în cușca portarului. Ps-ul nostru, ca și intervențiile stăruitoare ale familiei au determinat Întreprinderea de prestări servicii să-și achite obligațiile, așezând statuia pe soclu, de astădată în curte, sub „cireșul poetului”, pentru a fi pusă la adăpost de tentațiile „agresive” ale copiilor din cartier”.

Fundamentală „fereastră” în istoria literară a vieții și operei lui George Bacovia, conversația lui Boris Buzilă cu Agatha Grigorescu-Bacovia rămâne esențială pentru posteritate. Datarea ei merita să încheie poate cea mai concretă dovadă a acestor unice „vieți paralele”. Jumătatea de veac deja trecută, se impune.

raftul cu cărți

■ Octavian MIHALCEA

Fascinația Amalgamărilor spiralate

Lia Sol ne oferă o mulțime de povești lirice desfășurându-se fără încetare, cu mari capacități de a fascina, transformări ce se bazează pe mari oglinzi rulante. În volumul *Întoarsă înspre Rai pe jumătate* (Editura PIM, Iași, 2024), totul pare integrat unui fluviu baroc. Evanescența metaforei constituie o adevărată piatră unghiulară pentru ansamblul poeziilor Liei Sol. Jocurile luminii cu umbra deschid noi și noi punți înspre căutări esențiale, plăsmuiri care ne vor locui multă vreme. În multe locuri aflăm camufla-te gesturi îndrăgostite, culori memorabile. Extensiunile sufletești compun transparențe știutoare. Întâlnirea cu aceste poezii conduce pașii înspre păduri tulburătoare, sensuri care nu exclud prezența vertijului. Focul descoperirilor este întotdeauna ținut treaz. Iubirea și ceea ce ar putea fi dincolo de viață fac parte dintr-o majoră stare înfiorată, acolo unde nostalgiile sunt urmate de speranțe ascendente. Ritmurile onirice potențează ineditul fiorurilor: *Țes inimile doruri pe clape digitale,/ Cuvintele în rime se-așează în jurnal,/ Când clipa se trezește din stele matinale/ Și florile se-adună pe câmpul lor vernal.// Iar zarea radiază în zborul de cocoare,/ Pe firul de lumină recită un vagant,/ Poema din ecoul surâsului de mare,/ Pe pleoapa dimineții cu gla-*

sul delirant.// În ritmul unduirii o lume se trezește,/ Pe treptele din suflet veloce timpul zboară,/ Sibilic printre ramuri frumosul se urzește,/ Iar ghiociei sprinteni aleargă de afară.// Vreau să mă știu o rază ce tandru te mângâie,/ Pe pleoape te sărută cu dulcele de fragă,/ Când vântul pe sub gene a dragoste adie,/ Iar lumea ce ne vede îți pare mult mai dragă ... (În doruri vespertine) Tumultul valurilor lirice devine tot mai accentuat. Prezentele trasee ideatico-poetice au ceva din excepționalul îmbrățișărilor ce ne decorează ființa. Spectacolul interiorului e presărat cu sintagme poetice care sclipesc uneori, pătrunderi imaginare aparent inepuizabile. Învolverarea fantasmatică va conferi amplitudine poeziilor din cartea Liei Sol. Sunt înaripări artistice asemănătoare viselor călătoare. Frumusețea se conjugă cu datele naturii înconjurătoare într-o simbioză mai mult decât grăitoare. Atunci când intervin, neajunsurile intime nu pot abolii în totalitate ceea ce odă-tă era încântător: *Ce singur e amurgul ce ne*

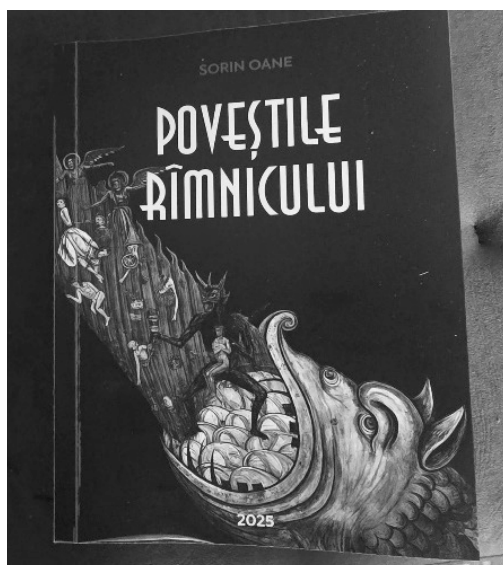
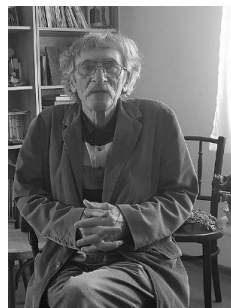

poartă,/ Pe căi unde lumina e beteagă,/ Sub cerul unde Luna e deșartă,/ Și nu e dor aici să ne-nțeleagă.// Îmi fac culcuș în ochii tăi tăcuți,/ Căci prea devreme s-a făcut târziu./ Am fost cândva din agonii născuți,/ Dar am rămas orfani într-un pustiu.// Ne vom trăi tristețile în tindă,/ Din rănile ce vor să ne albească,/ În viscolul menit să ne cuprindă,/ Cu fulgii care vin să ne rănească.// De vom păstra zăpezile senine,/ În lunga pledoarie dintre noi,/ Voi fi mereu o iarnă pentru tine,/ În care nu e loc pentru-amândoi... **(E iarnă între noi)** Imaginea mamei intervine exact atunci când este nevoie mai mult, prezență care nu poate aduce decât echilibrul. Versurile sunt mereu în căutarea luminii, a constanțelor stenice. Lia Sol vizitează medii lirice foarte complexe, scene pe care se petrec transformări rotitoare. Foarte sugestiv este surprins dialogul plin de neprevăzut al lui Eros cu Thanatos. Alchimia secretelor conduce la realizări estetice din arealul hipnoticului. Cromatica sentimentelor are potențialități întru transfigurare. Pe un fond adeseori melancolizat, poeta urmărește tronsoane inedite în vederea unei integrări maxime. Atractivitatea poeziilor provine și din non-eludarea tuzelor estetizante, care comunică atât de multe: În pragul tăcerii nisipul dansează,/ Când timpul își pierde încet răsuflarea./ Sub frunza în tremur o noapte visează,/ Iar visul în taină își schimbă culoarea.// Scânteia nocturnă în lămpi se aprinde,/ Iar noaptea-i un câmp ce deschide o poartă./ Tristețea în cioburi pe chipuri mă prinde,/ Și-oglinzilor sparte le-ntinde o hartă.// Din râul de gheață aprind lumânarea,/ Sub fruntea cu rimă pictez polinoame./ Metafora-și scrie pe tâmplă mirarea,/ Când vând poezia în sute de grame.// Deliru-i vârtej în realul

de-aproape,/ La balul mascat pe pistilul din floare./ Cât haosul plânge în zilele șchioape,/ Sunt țărmlul de munte pe vârful de mare. **(În pragul tăcerii)** Nu putem să nu evidențiem picturalitatea textelor Liei Sol, inefabilul programatic al acestora. Scindarea, în fond o încercare inițiată, scoate la iveală spectacole învăluitoare și amprente spiralate, amalgamări în cheie curgătoare. Marturia iubirii de părinți va fi întotdeauna cutremurătoare. Detaliile unei copilării ce anunța descoperirea marilor adevăruri sunt recognoscibile în anumite pasaje din volumul *Întoarsă spre Rai pe jumătate*. Dar cum împlinirea sentimentală este primordială, trebuie reliefată următoarea aspectare aparținând domeniului hierogamiei: *Ne rezonăm povestea la umbra potrivită,/ Când iarăși ne rescriem eseul regăsit,/ Iar tu mă culci pe frunza de tine născocită,/ Lăsând un lan de scuze s-aduci un răsărit.// În agonia dulce, când ne vedem simpatici,/ Ne calculăm egoul ce pare stingherit,/ Vreau să ne creștem aripă, ca doi nebuni sălbatici,/ La un apus de Soare în două împărțit.// Și dezmiardați de Luna ce-a adormit sfi-oasă,/ Vom desena noi sensuri cu rime pe de rost,/ Când tu mă faci prea dulce și mai puțin geloasă,/ Noi ne zidim din inimi un tânăr adăpost.// Și vom rămâne tandri în veșnicia pură,/ când viața ne alungă într-un prezent urban,/ Îmi vei hrăni speranța cu un sărut pe gură,/ Să colindăm tot cerul ca într-un roz ocean.* **(Oceanul roz de patimi)** Fapt care o individualizează, cartea Liei Sol nu abandonează sfera esențelor, ceea ce favorizează voluptatea plonjărilor în vis. Totul face parte dintr-un ritual misteriosofic al regenerării sufletești.

▀ Felix SIMA

O carte ca un poem de dragoste: Poveștile Râmnicului de Sorin Oane

A parcurge cartea profesorului dr. Sorin Oane este ca și când ai fi însoțit de un ghid prin toate locurile Vâlcii, un ghid bonom, un ghid amabil, dezinvolt, calm, cu gândire critică ce păstrează același ton jovial, de gazdă bună, pe tot parcursul întâlnirii cu el. Cartea nu putea fi scrisă decât într-un timp destul de îndelungat, deoarece a necesitat deosebit de multe lecturi, după cum se vede și după cele exact 1001 de note aflate la subsolul paginilor

(510) cuprinzând autori și opere, studii din reviste de specialitate!

Lumea încă nu s-a obișnuit cu textele lui Eugen Negrici și ale lui Lucian Boia care „demitizează” totul... Poate de aceea, captiv sub cupola de aur a minunatelor legende ce i-au fascinat copilăria, adultul de azi acceptă cu greu argumentul științific, fundament pe care Sorin Oane își construiește lucrarea.

Acum câteva zile am formulat către Inteligența Artificială cerința: „Sorin Oane, ***Poveștile Râmnicului***” și mi-a generat următoarele fraze destul de serbede, banalități, generalități, fraze furate ad-hoc de pe unde? De pe ici-colo: „*Poveștile Râmnicului* este o carte scrisă de Sorin Oane, un profesor doctor care a realizat o analiză științifică echilibrată a istoriei orașului Râmnicu Vâlcea. Volumul monografic abordează subiecte variate, de la întemeierea orașului și originile etimologice ale toponimelor din zonă, până la evenimente istorice mai recente. Cartea a fost lansată recent, pe 30 mai 2025, la Galeria Artex din Râmnicu Vâlcea, eveniment organizat de filiala Râmnicu Vâlcea a Uniunii Artiștilor

Plastici din România. Unele dintre aspectele interesante ale cărții includ demontarea legendelor. Autorul examinează critic legende și miturile asociate orașului, oferind o perspectivă mai nuanțată asupra istoriei locale. Analiza istorică: Sorin Oane prezintă o analiză detaliată a datelor istorice disponibile, oferind cititorilor o înțelegere mai profundă a evoluției orașului. Direcția de dezvoltare urbană: cartea abordează și subiecte mai recente, cum ar fi dezvoltarea urbană a orașului în prezent și în perspectivele viitoare (pleonasm!). Dacă ești interesat să afli mai multe despre această carte, te invit să consulți volumul sau să participi la evenimente culturale legate de prezentarea cărții”.

Insuficientă această prezentare generală care poate fi valabilă pentru oricare altă carte din librării! Se vede că aici nu a lucrat o minte omenească...

Ne rămâne tot nouă să exprimăm câteva judecăți umane asupra conținutului, din care extragem câteva idei, autorul aducându-ne totul pe tavă.

Trebuie să recunoaștem că această carte impresionează nu numai prin volumul de muncă imens, concretizat în informațiile cuprinse în cele două părți: Partea I – *Povestea scrierii orașului* – și Partea II – *Poveștile adevărate* – organizată în șapte capitole urmând firul cronologic: *Povestea celor trei începuturi*, *Poveștile Râmnicului domnesc* (1389-1718), *Poveștile*

Râmnicului premodern (1716-1831), *Poveștile Râmnicului modern* (1831-1918), *Poveștile Râmnicului interbelic și al perioadei antonesciene* (1918-1944), *Poveștile Râmnicului comunist* (1944-1989), *Poveștile Râmnicului postcomunist*, ci și prin darul narativ al autorului, al cărui discurs îl captivează atât pe profesionist, cât și pe cititorul lipsit de o cultură istorică aprofundată. Însuși termenul „poveste”, folosit la plural în titlu și reluat în titlurile capitolelor este un semn că studiul nu are ca obiectiv o expunere savantă, aridă, greu accesibilă a adevărului istoric, ci urmărește apropierea lectorului de evenimentul consumat cu sute de ani în urmă sau într-o perioadă recentă, pentru a facilita înțelegerea fiecărei etape din viața orașului, de la atestare până în prezent.

Deși fiecare capitol și subcapitol are o distincție anume și ar putea fi analizat separat, scopul nostru nu este acesta, ci noi vom trece în revistă, fugitiv, câteva titluri, pentru a remarca provocările la care ne îndeamnă distinsul autor. *Este Râmnicul orașul lui Reb?* (pag. 33) *Vâlcea vine de la „lup” sau de la „vîlcea”?* (pag. 34) *Thiamarkos, rege sau olar?* (pag. 42) *A avut Râmnicul un „veac de aur”?* (pag. 63) *O problemă de onoare: S-a cântat „Deșteaptă-te, române!” în Zăvoi, pe 29 iulie/10 august 1848?* (pag. 65) *Erori mici, dar supărătoare* (pag. 75).

Adesea comentează cu oralitate, ca și când ne-am afla față în față: „Nu mai comentez nimic,

sunt doar trist pentru câte prostii se susțin în istoria acestui oraș" sau, cu altă ocazie: „Nicio dovadă nu sprijină afirmațiile lor. Ceea ce este, evident, o aiureală!”.

Concluzia pe care singur o trage Sorin Oane: „Patriotismul local nu ar trebui să excludă spiritul critic. Să fii patriot nu înseamnă să trăiești sub narcoză, legănat de clișee și refrene în care *ai noștri* sunt minunați doar pentru că sunt „ai noștri”. Sau că „ai noștri” sunt primii în orice.” (p. ...) „Sigur, istoricii noștri de astăzi vor ca episcopii râmniceni să apară ca exponenți ai spiritualității celei mai înalte. Dar să fim serioși, episcopi *cărturari* râmniceni au fost foarte puțini. În primul rând pentru că proveneau, în special, din rândul călugărilor asceți (cazurile cele mai cunoscute sunt *athoniții* Teodosie și Calinic), care nu aveau niciun fel de școală. Nu contest că puteau fi însă administratori foarte buni sau tipografi excelenți, traducători de cărți religioase, dar niciunul dintre ei nu a avut nicio realizare intelectuală de valoare. Și apoi, mai trebuie spus ceva. Nu poți să ai cultură fără un mediu cultural receptiv. Adică, episcopii noștri erau mari oameni de cultură, dar toți din jurul lor erau analfabeți? Cam despre asta ar fi vorba. Din acest motiv am scris și acest mic capitol al cărții mele” (pag. 71).

Într-o „Scurtă introducere despre versiunea Sorin Oane”, însuși autorul mărturisește: „Nu lipsa documentelor m-a oprit să scriu

o carte despre Râmnic, ci lipsa de idei critice. Când le-am avut, m-am apucat de treabă. Cert este că spiritul critic trebuie reînnoit mereu. El înseamnă ciurul, sita, cernerea. De acord cu Nicolae Manolescu care afirma: «Credința multora este că tot adunând documente vor izbuti să le facă să vorbească, vor găsi o semnificație, vor scoate din ele ideea. Când, în fond, un critic care nu pornește la drum având în cap ideea este condamnat să rămână în veci prizonierul materialului său! Nicolae Iorga, care știa atâtea, îi numea pe erudiții incapabili de sinteză, *adunătorii tuturor nisipurilor*. Expresia e oarecum crudă, dar meritată... N-am încredere în căutătorii de lucruri *noi*, prefer pe cei care interpretează în chip nou pe cele vechi»”.

Și adaugă autorul: „În plus, spiritul critic mai presupune ceva foarte important: existența unei autorități critice, una dovedită, omologată public pe baza unor realizări certe. După un doctorat pe tema comunismului vâlcean, după ce mi-am pus numele pe 10 manuale de istorie (tipărite la edituri ca „Teora”, „Humanitas”, „ArtKlett”), după alte 16 cărți de istorie și peste 120 de articole științifice (multe pe teme de istorie vâlceană), cred că pot să am și eu versiunea mea în privința istoriei Râmnicului. Asta de față”.

Sau: „Mă suspectez singur de prea multe lucruri noi spuse în această lucrare, dar Herman Melville avea dreptate: «Este mai

bine să eșuezi în originalitate, decât să reușești în imitație». Pentru mine, cartea asta a avut o valoare terapeutică. Adică, trebuia să spun lucrurile astea. Nu am vrut să lezez orgoliul nimănui, dorința mea a fost de *a participa* și de *a îmbunătăți*. Cred că și alți oameni au nevoie de varianta mea de istorie râmniceană pentru a înțelege corect lucrurile. Cel puțin, sper asta. Admit că mă pot înșela și îmi cer iertare cu anticipație pentru eventualele excese de spirit critic. Nu mă îndoiesc că omisiuni, erori de informație există și în versiunea mea. Nu dețin adevărul absolut. De fapt, nu îl deține nimeni. Pe scurt, această carte are două părți. Prima este despre cârcotelile mele pe marginea istoriei orașului, așa cum este ea prezentată acum, căci orice demers în istoriografie pleacă de la stadiul cunoștințelor despre subiectul în cauză, adică de la critica celor dinainte, pentru a face posibil încă un pas înainte, cu mai multă informație, poate și cu o nouă viziune. Ceea ce s-a mistificat anterior, cu sau fără voie, devine pentru mine obiect de analiză critică. A doua parte este viziunea mea despre aceeași istorie. Desigur, fiecare râmnicean vede orașul în funcție de propria lui cultură. Asta am făcut și eu, am rescris istoria Râmnicului în funcție de cultura mea. Versiuna «Oane» a istoriei Râmnicului propune doar ridicarea nivelului de reflecție istoriografică a evenimentelor analizate, eliminarea platitudinilor patrioți-

lor gongorici, o lectură modernă, incisivă, dar și plăcută, a poveștilor orașului”.

Cu siguranță, urmărindu-și ideea, autorul a obținut *o reușită în originalitate*. Remarcăm informații și interpretări inedite privind modul în care domnitorii și familiile boierești au influențat viața comunității, date referitoare la întemeierea Episcopiei Râmnicului, a bisericilor din oraș, la perioadele de evoluție sau decădere ale localității, la arhitectură, învățământ, economie, cultură, unde sunt amintiți și Constantin Mateescu, Felix Sima, Doru Moțoc, Iulian Margu, Gheorghe Smeoreanu, Gheorghe Dican, Tina Popa, Adrian Luță...

Chiar dacă aura eroică a faptelor (aura cu care eram obișnuiți) a pălit, capitolele seduc prin arhitectura echilibrată a argumentelor și luminează aspecte necunoscute înainte.

Apreciată de unii sau contestată de alții, o carte bună trebuie să incite curiozitatea, să invite la lectură și să te îngândureze... O astfel de carte este cea intitulată „Poveștile Râmnicului”... Prin studiul său, domnul profesor Sorin Oane reușește să ne impresioneze..., să ne ilumineze..., să ne aducă în dar o „dreaptă cumpănă-a gândirii”.

poezie

■ Irina NECHIT

Prutul

Mai întâi își agață hainele de crengi
cămașa decolorată se umflă ca o pânză
Prutul cotește pe după sălcii venind la picioarele lui,
tata nu se aruncă în râu
are tot timpul din lume
se mai coace un pic la soare
apoi se culcă pe apă ca în așternut
își întinde brațele plutind la vale
cu mult aer în coșul pieptului,
închide ochii,
dacă aș ști la ce se gândește,
poate la metrii de apă rece dedesubt
poate la țara de pe celălalt mal
poate la combina de cules struguri
pe care a inventat-o în serile lungi de iarnă
dar cei din capitală nu i-au brevetat-o,
la următorul cot
începe să dea din degete
luptă cu somnul
se teme să nu adoarmă ca un șofer obosit la volan
dar Prutul nu e autostradă
nu e nici măcar drum șerpuit
te duce lin dacă stai întins pe orizontală,
cu oxigen curat în plămâni,
tata inspiră din nou,
plutind așa cuminte seamănă cu o cruce
se gândește că are în pod niște scânduri,
dar nici prin cap nu-i trece că noi
îl vom duce departe și-i vom lua sicriu din magazin
și Prutul nu va trece pe lângă mormântul lui,
la următoarea cotitură îl văd pescarii

un mort! strigă sărind în apă,
dar el ridică un braț
e viu!

Grădina scufundată

Plecaseră cu toții să nu vadă
cum se umple valea,
grădini, garduri de piatră
se scufundau încet,
pluteau pe apă mere și prăsade,
cuiburi de păsări, paie, crengi, petale
de floarea-soarelui,
prin uși deschise apa a intrat în case,
au dispărut pereți, acoperișuri,
șuvoaie au pătruns și în biserică,
apa urcând spre sfinții desenați
spălându-le picioarele
spălând culorile veșmintelor și ochilor,
cupola nu se mai vedea din apă
când mama s-a uitat în urmă
și n-a văzut nimic,
tot satul ei a dispărut de parcă nici n-a fost vreodată,
garduri de piatră, ulițe, fântâni, livezi,
biserica și clopotele au rămas
pe fundul rezervorului de apă
și cimitirul a rămas sub apă,
îmi spune mama încordându-și gâtul
de parcă-i vin șuvoaie sub bărbie
ea străduindu-se din răputeri
să-și țină la suprafață capul,
de n-ar fi construit barajul de pe Nistru,
de nu făceau hidrocentrala,
ar fi rămas în satul ei,
n-ar fi plecat printre străini,
nu mă nașteam nici eu,
dar m-am născut
și stăm cu mama în grădină
uitându-ne la un prăsad ce înflorește prima dată,
îi spun că peste câțiva ani o să mâncăm prăsade,
capul îi tremură, cuvinte nu mai are
încetul cu încetul se scufundă,
c-un fir de glas mă cheamă de sub apă: e-e-e-e-e-i

D Gabriel DINU

Eli, Eli, Lama Sabachthani

De așteptat,
s-au anunțat
alte și alte reguli.
Lupta cu visul
se pare,
mai grea,
decât lupta pentru pace.
Orașul a rămas singur,
miroase a toamnă
și-a ploaie.
Ori poate a lacrimi.
Nu te întrista iar, Doamne!
Cândva ne-ai strigat,
dar degeaba:
- Eli, Eli, Lama Sabachthani!

Țara își machiază rănilile

E toamnă spre iarnă
iar, Doamne!
Și s-a scumpit carnea
pe slugă!
Cum se scumpește
carnea de miel,
înaintea Sfintelor Paști.
Și carnea de porc,
înainte de Ignat!
Țara?
Își machiază iar rănilile.
Și încă mai speră.

Ultimul poem

Din ultimul poem
nu și-au făcut mămligă,
nici n-au fumat
marfă bună.
Toată marfa
a ajuns la guvern.
E mereu unul acolo
care se crede Zorro.
Din ultimul poem
a rămas doar o umbră.
Cu care-și învelesc visele.
Pe o parte.

O să vină tristețea în haine de gală

Vor pleca politrucii,
vor veni politrucii,
apoi o să vină ea.
O să vină tristețea
îmbrăcată în haine de gală
și o să ne spună
că e bine,
mai bine de-atât
chiar nu se poate.
Dumnezeul lor vă râde.
Dumnezeul nostru vă plânge.

Colegul tău, Dumnezeu

Deseori lași urme adânci
chiar pe lacrimi.
De bucurie,
sau nu.
Atunci, nu aprinzi grătarul,
nu desfaci șampania,
nu-ți pui pistolul
la tâmplă.
Moartea nu-și zboară creierii!
Colegul tău, Dumnezeu?
Râde!

Simțim tot

Simțim tot.
Mai ales lucrurile,
obiectele.
Pe oameni mai puțin.
Doar atunci când nu mai sunt.
Ce vine după moarte,
numărăm.
În gând,
în tăcere,
în vis.
Mai ales după cuvântul acela.
Alelúia!

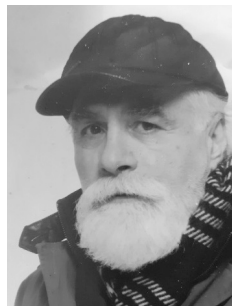
E timpul!

Moartea nu începe acum.
Îți zâmbea abia perceptibil
când te-ai născut.
Te vindeci repede de prietenie
îmbrățișat fiind de Iuda.
Și îmbrățișările
nu se mai termină.
Vin pe pilot automat,
până în clipa în care moartea
îți spune simplu:
-E timpul!

Mai multe morți

O moarte nu înseamnă nimic.
Îți suflă în față
și râzi.
De la o tăcere în sus,
ai nevoie
de mai multe.
Așa rămâi viu.
Tot mai viu.

■ Marian DRĂGHICI

nu credeam să-’nvăţ a învia vreodată

nu credeam să-’nvăţ a învia vreodată
aici în chilioara scufundată
s-a întâmplat scriind așa cum am scris
în viața mea toată
cu viața mea toată

scaieți pe un perete vărut
încet cu lumină,
dar ce lumină –
lumină-n piele de fată în mine neînserată.

în rest, totuna mi-e de merg pe pământ ca pe ape
sau pe ape, da
ca pe pământ.

focul ce în mine l-ai pus
nu pare a mă mai încape,
ci trage să calc pe aer, să merg în sus.

zilele dezolării nu mai dau decât slabe ecouri,
de mult au apus –
ia-mă cu Tine acum, trage-mă din vâlvătai
Doamne Dumnezeule
al meu Iisus,

ai milă și mă odihnește
unde tot ce-am iubit, deși doarme dus
surâde și ne privește.

scară

Doamne,
unde este bucuria mea de a scrie pur și simplu dintr-o suflare,
ca un copil odată într-un sat,
din șiruri unduind a fund de mare
chiar de nu văzuse marea nici visat,

și nu din șiruri unduind a fund de soare,
deși la soare se uita întregul sat ?

bine, 'n *mall* cărare nu e
de la măr pâ'n' la gutuie,
dar pentru ilustrul arpentor Mazilescu Virgil
de data asta nimic ?

ba da, o scară
pe care nimeni nu urcă
nimeni nu coboară.

eu dorm lângă ea și ea doarme în mine.

du-te mai încolo îi zic patul ăsta e mare
dincolo de ziduri are văi și coline
du-te la frunze la fragi
du-te pe urmele poetului Emil Botta unde s-au dus
ochii Ursulinei lui dragi.

dau să scap cu versuri de-astea dar nu aflu
nicio cale de fugă, nicio scăpare,
dimpotrivă ea mă strânge în brațe tot mai rece spre ziuă
și mai fără-ndurare.

luna pe cer nu strânge cerul atât de tare.

într-un final
nu mă lăsa zice să te las.

nu există om singur pe lume
să nu fi auzit o dată acest glas.

■ Teodor SANDU

spre trecut

pietre uitate
prin apele tulburi
câtă nemișcare
pescăruși rătăciți peste umbrele rămase
prin nisipul nostalgic
cu tălpile goale și amintirile ce vâslesc încăpățânate
spre trecut
cât zbor
și ce de ferestre goale
cu părul despletit și miros de mâini fluturând
câtă veșnicie
cu aceeași priveliște către mare
câtă mahnire
peste valurile negre și zbuciumate
c-au dispărut îndrăgostiții cu iubirea lor de-o vară
câtă mirare
peste dansul frunzelor galbene și frânte
câtă moarte
pe firele nemuritoare de nisip
peste care mai răsuflă doar vântul
împrăștiind toate culorile asfințitului
cât răsărit
o mai fi rămas
să strige după veșnica tinerețe
cu haine îmbătrânite și grele
câtă eternitate
ne mai așteaptă
și câtă răbdare
o mai avea viața cu noi.

regăsire

m-am rătăcit
printre lucrurile mărunte
adunate din visele neterminate
și amintirile ascunse
fiare hămesite ce încă mai adulmecă mirosul sângelui
stând parcă permanent pregătite
să atace furibund
prezentul
cu sentimentul de inocență al copilăriei
ascuns adânc în scorbura subconștientului
o ultimă pagină a unei cărți
necitită
singura legătură firavă
cu trecutul
acest pas pierdut
prin aplauzele asurzitoare
a unui sfârșit de spectacol incomplet
împrăștiat în ecoul continuu al dorințelor neîmplinite
prea mult timp între mine și ele
secunde rătăcite
pași în gol fără urme
ce nu-mi mai aparțin
poate doar apartenența umbrei mele la existență
familiaarele chipuri necunoscute
ce mă țin de mână
departe în timp
arătându-mi cărările
neștiute
nici măcar de cenușa speranțelor arse.

portrete

■ Cristina LOGOFĂTU

Florea Florescu**Învățător și personalitate de seamă din Vădastra
(22.10.1862-18.05.1946)**

Născut la Celaru, în 1862, Florea Florescu a studiat teologia în cadrul seminarului teologic de la Vâlcea, după care s-a stabilit la Vădastra. A profesat până la pensionare ca învățător, nu ca preot, dar nu a părăsit definitiv domeniul pentru care s-a pregătit, devenind din 1889 primul cântăreț al bisericii și unul dintre cei mai importanți ctitori ai acesteia.

Din *Anuarul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii publice* din 1893 aflăm că data numirii a fost 1 ianuarie 1882, că era seminarist și funcționa la Vădastra ca învățător provizoriu. *Anuarul oficial întocmit de Serviciul statelor personale și al statisticei* tipărit în 1908 confirmă nașterea la Celaru în 22 octombrie 1862 și absolvirea seminarului vâlcean. Aflăm și că după Jieni și Vișoara, unde a fost învățător provizoriu, a ajuns la Vădastra din 1 septembrie 1889, tot cu statut provizoriu, pentru ca din 13 aprilie 1893 să fie învățător definitiv și diriginte.

Florea Florescu a susținut liberalii. A fost chiar consilier județean, cu un mandat de 8 ani (începând din 1927), din partea acestui partid. Era o personalitate în zonă, iar pragul casei sale a fost trecut de șefi impor-

tanți ai liberalilor, precum Dumitru Brătianu și I. G. Duca. Aceștia i-ar fi propus chiar mandate de deputat, dar Florea Florescu nu a vrut să părăsească familia și satul.

Casa și-a durat-o și se află și acum pe locul din centrul satului spre Obârșia, pe partea stângă a șoselei, puțin înainte de terenul de fotbal, care este situat pe dreapta. Avea o curte foarte mare și o baltă cu pește în spatele curții. Pământ avea, de asemenea, în mai multe zone – diverse suprafețe ce însumau 400 de pogoane. Dintre acestea, 40 de pogoane le avea de o parte și de alta a pârâului, între Vădastra și Vișina

Nouă. Pe acest teren obișnuiau să vină bulgarii de la sud de Dunăre, care vorbeau românește și de primăvara până toamna cultivau legume. Tot din primăvară angajau oameni să care bălegar și apoi să muncească toată vara.

Avea și moară de tip vechi, cu pietre, în această zonă. Mai avea cazan de ținică, batoză pe motorină de treierat, crescătorie de porci, turme de oi din rasa Merinos, aduse din Balta Brăilei, numeroși duzi folosiți la creșterea viermilor de mătase.

A fost căsătorit de două ori. Prima soție a fost Ana, născută Dădulescu, fiica lui Marin Dădulescu, de mai multe ori primar, fruntaș al satului. În 1891 li s-a născut un fiu, Ioan, iar în 1893 o fiică, Zoia. Și soția și copiii rezultați din prima căsătorie au murit într-un interval scurt. În anul 1901 s-au eliberat certificate de deces pe numele a două dintre fiicele sale: Elisabeta, de 5 ani, și Ana, de 12 zile. Starea civilă consultată a dezvăluit cele două nașteri și cele două decese, dar evenimentele nu mai pot fi reconstituite foarte clar, este posibil să fi fost o boală incurabilă atunci.

Cert este că s-a recăsătorit la un moment dat cu Maria, fiica lui Radu Rădulescu, unul dintre cei mai respectați cetățeni ai Vădăstrei acelei vremi, care a deținut funcția de primar și a avut mai mulți copii, dintre care trei fiice ajunse adulte și căsătorite. Această a doua soție, Maria, era cu 18 ani mai tânără.

Florea Florescu a acumulat proprietăți pe mai multe căi. Primele, cele ușor de dovedit, constau în zestrea celor două soții și în achiziți-

ile făcute din salariul de învățător și de cântăreț la biserică. Am rezumat mai sus informații de istorie orală, în continuare prezint informațiile din arhive și presă.

Pe lângă activitatea de la școala din Vădastra l-am găsit pe Florea Florescu implicat la o școală mai specială din comuna vecină, Vișina. Din 1901 la Vișina a funcționat o școală profesională pentru adulți¹. Florea Florescu, învățătorul diriginte al școlii din Vădastra, a fost președintele consiliului de administrație al școlii. Procesele verbale păstrate indică prezența în consiliu a altor cadre didactice din zonă: M. Florescu din Obârșia, Toma Rușcă din Vădăstrița și alte persoane. Nu este de mirare implicarea tuturor, dat fiind că era o școală profesională pentru adulți și puteau beneficia de funcționarea ei și cei din satele din jur; a fost însă mutată la Balș,

¹ Cristina Logofătu, *File din istoria comunei Vișina*, pag. 95-96

după o perioadă scurtă de funcționare.

Numele lui Florea Florescu a apărut de câteva ori în presa timpului. În numărul din 22 aprilie 1901 al revistei *Albina* s-a scris despre o societate, *Steaua*, cu scopul răspândirii învățaturii în rândul poporului, ce avea un comitet condus de un membru al Academiei, Ioan Kalinderu, iar între cei ce s-au înscris și au plătit cotizația a fost și Florescu Fl., învățător la Vădastra.

Florea Florescu, alături de mulți alți învățători din județ ai momentului, a fost semnatarul unor mulțumiri publice adresate unor avocați, publicate în *Viitorul* din data de 6 martie 1911. Dascălii erau recunoscători pentru implicarea respectivilor avocați în procesul uciderei lui Toma Rușcă, învățătorul din Vădăstrița. Tot în *Viitorul*, dar în data de 11 noiembrie 1911 a apărut un mic anunț: *Ministerul instrucțiunii publice a suspendat din învățământ pe d. Florea Florescu, învățător la Vădastra (Romanați) pe ziua de 8 noiembrie.*

În *Adevărul* din 14 august 1916 s-a tipărit articolul: *Fraudele de la Banca Populară „Deșteptarea” din Vădastra Romanați*, cu subtitlul *Sătenii sunt frustrați la măsurătoarea bănicioarelor*, pe care-l redau în continuare:

Conducătorii băncei populare „Deșteptarea” din comuna Vădastra, anume R. Rădulescu, președintele băncei, Fl. Florescu, învățător, casierul girant care este și ginerele celui dintâi, I.D. Georgescu, primarul comunei și membru în consiliu, împreună și cu Marin G. Ducică, servitorul

d-lui Fl. Florescu, care este primitor la magazia băncei, frustează locuitorii comunei, întrucât grâul depus este măsurat de numiții cu bănicioare false, care sunt mult mai mari decât cele oficiale. (...) Locuitorii comunei au reclamat cazul d-lui controlor și, făcându-se ancheta, s-a constatat că într-adevăr plângerea lor a fost întemeiată. Bănicioarele false au fost confiscate.

Demersul meu se dorește o încercare de neuitare, un demers pentru ca un dascăl, un om al bisericii, un gospodar care se ocupa de diverse activități, un tată de familie să nu fie uitat, să fie apreciat, un model. În demersul meu nu am știut că voi găsi articole denigratoare, dar, odată găsite, nu le pot ignora, așa că am redat articolul de mai sus și evident că nu am vreo justificare. În continuare vor mai fi două astfel de articole, chiar mai denigratoare, explicația putând fi lupta politică înverșunată pentru putere dusă de liberali și averescani.

Cronologic, informații ne oferă *Monitorul oficial* din 10 iulie 1923, care a publicat decretul de numire de membri ai ordinului *Coroana României*, iar în lista ce cuprinde personal din învățământ apare și numele Grigorescu Florea, învățător în comuna Vădastra, județul Romanați. Pentru că Grigorescu Florea nu există, în schimb există Florescu Florea și Grigorescu Ion, ambii învățători, socru și ginere, textul din *Monitorul oficial* se referă la unul dintre cei doi.

Dacă *Viitorul*, gazeta liberală, nu ni l-a prezentat pe liberalul Florea Florescu, deși sigur ar fi fost o pre-

zentare favorabilă, punctându-i-se calitățile, în schimb rivalii politici, în *Îndreptarea*, gazeta Partidului Poporului, condus de Alexandru Averescu, din 2 ianuarie 1925 și în alte numere l-au prezentat cât se poate de ostil. Din articolul numărului amintit redau un fragment: *Preotul I. Vădăstreanu trecut de 70 de ani a avut o eșire greșită cu cei patru fii ai săi: donează întreaga avere unuia din ei pentru a pedepsi pe ceilalți trei. Florea Florescu, cunoscut cămătar din acea comună, cântăreț de biserici, dat judecății prin rechizitorul parchetului pentru profanarea de morminte și distrugerea de cruci din cimitirul satului (...) ia contact cu șeful său bisericesc, preotul în chestiune îl convinge să schimbe domiciliul lui la el și să dea o lovitură fiului cu donația, care ar fi dat din avut și celorlalți trei contra donației preotului.* Articolul continuă cu alte acuzații legate de cantități mari de porumb din magazinele preotului, o parte aparținând fratelui cerealistul Traian Vădăstreanu, porumb aflat, de asemenea, în dispută.

În *Îndreptarea*, din 16 iulie 1927 s-a publicat articolul *Ticăloșiile liberale la alegerile din Romanați* și subtitlurile *Valea plângerii, unde se făcea triajul alegătorilor și erau schingiuiți cei care votau cu opoziția. Un învățător agent liberal bate pe un director de școală neliberal. Nu au votat cetățenii, ci căpitanul de jandarmi și agenții electorali*, urmat de un alt subtitlu, *Sub pretext că fac percheziții domiciliare agenții liberali furau avutul oamenilor*. Redau în continuare o mare parte din articol:

Nicăieri nu a fost ca la secția Vădastra. Aci fiind o citadelă averescană, de teama nereușitei, liberalii au dat comanda prefectului Niță Voiculescu, ajutat de șeful sectorului Ghiță Nicolăescu, două capacități electoare cu apucături rele.

Ambii s-au instalat la cămătarul Florea Florescu din Vădastra, casă bine cunoscută și de d. Duca, fostul dumisale „quartier” din alegerile parțiale din 1922.

În curtea acestui cămătar, situată afară din comună pe o vale, se făcea triajul voturilor. Prin această curte în ziua de 7 iulie a.c. treceau la vot cetățeni din 5 comune. Tot pe aici treceau alegătorii pentru a fi controlați dacă sunt sau nu însemnați, adică votaseră cu guvernul sau nu. Florescu cu soția și fiica sa Elena, ce din nenorocire este și învățătoare, în prezența prefectului Niță, băteau până la sânge pe cei însemnați.

Mai dădeau ajutor și Oprea Tomescu zis Șoarcă, condamnat în nenumărate rânduri, Lache Tomescu zis Buzatu, condamnat pentru omor și de curând sosit din pușcărie, Gh. Tomescu, frate cu cei doi dintâi, Marin Niculcea zis Ciuncu cu fiul său minor Cartal, Ion Pena zis Țastă, Ion Crușoveanu condamnat pentru omor, acum venit de la ocne, Gheorghe Mitrică Băloi zis Cioacăre, Ion Golea, epileptic și alți 20 nenorociți armați cu revolvere, cuțite și bețe. Ei alungau pe alegătorii opoziției pe câmpul din spatele curții și unde îi ajungeau, acolo îi lăseau...

Era o adevărată vânătoare de oameni. Femei jelind, copii țipând din cele cinci comune ce cuprind secția Vădastra, veneau în căutarea alor

lor pe această câmpie, azi numită de toți Valea Plângerii, de unde îi ridicau cu carul și îi duceau acasă mai mult morți.

Peste 100 de femei au fost pe câmp la ridicarea fostului primar Simion Marinescu din comuna Vădăstrița. Soția primarului, femeie de 60 de ani, însoțită de 7 fete ale sale, căutau prin porumb și grâu pe bărbatul și părintele lor, primarul Simion Marinescu, care fu găsit scăldat în sânge în șanțul lui Florescu, departe pe câmp.

Barbarii cari îl schingiuiseră nu lăsa u familia să-l ridice. Cu greu i s-a îngăduit familiei a-l ridica și a-l duce la spital. De atunci nenorocitul om încă nu poate să vorbească și zace în pat.

Toate acestea se petreceau sub comanda lui Voiculescu în marginea comunei, căci legea e lege și d-sa nu trebuie să o calce intrând în zona de votare. Tot pe Valea plângerii, lângă curtea Florescu au fost torturați oribil Dumitru Popa, Nicolaină Obârșia, fiul d-lui Nițulache, Obârșia, Noica, Pascu Hristescu, comerciant, Marin P. Hristescu din Obârșia și mulți alții.

D. Ion Belu, om de câteva milioane, mare chiristigiu din Obârșia veche, cu peste 200 de cetățeni, văzând că alegerile sunt așa de libere și pentru a scăpa de Valea Plângerii s-au refugiat prin holde, înapoindu-se la căminurile lor fără a vota, tocmai seara târziu.

În zonă era Ghiță Nicolaescu cu altă ceată de bătăuși, iar pe treptele școalei din Vădastra, unde se vota, erau așezate două mitraliere cu bande complete. Comanda lor o avea un d. căpitan și învățătorul Ionel Grigorescu.

D. Grigorescu vorbea mulțimei și spunea singur că e nebun și se bles-

tema pe copiii lui că va omori fără milă pe cel care nu-i va arăta votul. Ca exemplu a luat chiar pe scările școalei, pe directorul școalei din comuna Urzica, d. Gâscan, căruia, în fața mulțimei i-a aplicat mai multe perechi de palme din cauză că l-a prins cu votul pe lista opoziției. D-l Gâscan a fost apoi călcat cu picioarele de către Grigorescu, chiar în fața soldaților, a d-lui căpitan, a d-lui judecător și în fața a peste 1000 de alegători.

Ce zice d. ministru Anghelescu și ce va zice învățătorul Ionel Grigorescu la cercurile culturale de la Urzica, atunci când masa colegială se va da în casele d-lui învățător-director Gâscan, unde de obicei se făceau și poate se vor mai face aceste reuniuni?

Numărul celor torturați pentru că au votat contra guvernului este de peste 300 la această secție. Să spue d. Duca cum explică d-sa că din 300 de capete înroșite, prinși că au votat contra guvernului, în urnă s-au găsit numai 53 voturi ale opoziției...! 247 alegători au fost martiri degeaba?

D. căpitan stătea în gheretă și arăta fiecărui votant unde să pună ștampila, și când cetățeanul nu se pricepea, vota chiar d. căpitan (cazul cu Marin Fl. Ghegu din Vădastra). În sala de vot de la această secție nu a fost lăsat să asiste niciun delegat al opoziției, iar în cele 5 gherete, era câte un tâlhar ce vota pentru alegători, iar prin sală alte 5 haimanale ce făceau controlul voturilor.

În cele 15 zile dinaintea alegerilor, casele locuitorilor din Vădastra: Gheorghe Ignătescu, Ion I. Rădulescu, Radu I. Penescu, Iancu C. Popa au fost veșnic percheziționate de 10-12 soldați și 2 șefi de

posturi, spre a-i aresta sub învinuirea că au insultat pe M.S. Regele. Din nenorocire Radu I. Penescu și Iancu C. Popa au fost vânați, legați și înaintați cu acte, pe jos până la Caracal. Restul se înțelege că bieții oameni nu pot merge pe picioare.

Alți cetățeni au stat ascunși prin holde, pe câmp, neputând fi prinși, aceștia erau delegații opoziției. La d. Marin Pr. Vădăstreanu din Vădastra, consilier județean, în lipsa sa de la domiciliu fiindcă fugise de urgia guvernului, șeful de jandarmi cu peste 20 de bătauși, au făcut o percheziție răvășindu-i casa și torturându-i soția și copiii, să spună unde e d. Vădăstreanu. În timp ce d. șef făcea cercetările sale, haimanalele ce-l însoțeau au jefuit casa de albituri, obiecte de valoare, veselă, linguri, cuțite și furculițe, lucruri în valoare de peste 50000 lei.

O nouă mențiune în presă a fost în 1929, în *Dimineața* din 26 noiembrie, când s-a relatat despre un ceai dansant la Corabia și Florea Florescu a fost amintit printre cei din asistență.

Altă mențiune a familiei, tot mondenă, a fost în 29 august 1930, în *Universul*, familia Florescu de la Vădastra fiind menționată în rubrica numită *Curierul băilor*.

Lui Florea Florescu, faptului că a fost învățător și consilier județean, că avea fiica și ginearele învățători la școală și după voturi aduse a și cerut ceva pentru satul lui, se datorează ridicarea localului de școală în perioada interbelică.

Dintre copiii lui Florea Florescu au trăit șase, toți fiind din a doua căsătorie. De băieți bătrânul s-a îngri-

jit să urmeze diverse școli. Trei din fete au făcut pension (când a fost rândul mezinei, Dorica, acest tip de școală s-a desființat), pentru a învăța bune maniere, comportamentul în societate și cum să țină casa și gospodăria. A intervenit și a aranjat căsătoria fiicelor, după cum a crezut el de cuviință, trecând peste sentimentele lor, iar în final a lăsat prin testament câte ceva la fiecare.

A avut doi fii – Gheorghe, medic, și Nicolae, avocat – și patru fiice: Elena, Constanța, Maria Margareta și Dorica. Prin căsătoriile a două dintre fiice s-a înrudit cu alte două mari familii de proprietari de la Vădastra: Protopopescu și Cristescu, fiecare cu o istorie deosebită.

Familia Protopopescu a dat un prefect, deputat și primar al Caracalului, în persoana lui Gheorghe Protopopescu, un ofițer și primar al Corabiei, Ion Protopopescu, primari ai Vădăstrei, și mulți urmași cu diverse profesii și funcții. Odată cu comunismul ginearele lui Florea Florescu, Constantin (Titi) Protopopescu a fost 2 ani la canal în comunism, iar soția lui, Constanța, fiica lui Florea Florescu, a fost și ea reținută 4 luni.

Familia Cristescu a avut, de asemenea, proprietăți la Vădastra, pământ, moară și a deținut la Caracal o casă de patrimoniu². Maria Margareta și Dumitru Cristescu au avut un fiu medic și o fiică farmacistă.

Elena Grigorescu (fiica lui Florea Florescu) și soțul, Ion Grigorescu, au ridicat în centrul satului cea mai

² Dumitru Botar, *Poveștile Caracalului*, 2012, pag. 64

frumoasă casă, înconjurată de un parc, local în care în prezent funcționează primăria, familia a fost nevoită să lucreze munci degradante și prost plătite. Unul din cei doi fii ai familiei, Tudor Grigorescu, student la medicină anticomunist, a fost nevoit să treacă Dunărea fiindcă era urmărit, el și-a pierdut viața într-un lagăr sârbesc pentru că a protestat pentru modul în care erau tratați românii în lagărul respectiv.

Fiul, Gheorghe Florescu, a fost medic cu funcții importante începând cu 1940, a ridicat o superbă vilă la București pe strada Popa Nan, din care a fost evacuat, a făcut pușcărie politică în 1951-1954, apoi a fost medic la Bumbești Livezeni pentru a fi reabilitat.

Alt fiu, Nicolae Florescu, avocat până-n comunizarea țării, a fost și el marginalizat și a avut de suferit din cauza originii sociale nesănătoase.

Așadar, copiii au avut destinele afectate de încadrarea tatălui în categoria de chiabur...

În anul 1944 Florea Florescu a fost îndurerat, ca întreaga sa familie, pentru că a murit nora lui, Cornelia Florescu, soția lui Nicolae (Clane), care a ocupat postul de medic de circumscripție la Vădastra, post vacant, ce nu prezenta interes pentru nimeni. Tânăra se hotărâse însă să-și practice meseria acasă și s-a ocupat de procurarea cărămizilor pentru dispensar, dar soarta a vrut altfel, decesul fiindu-i provocat de un accident cu șaretă dispensarului când se îndrepta spre o urgență.

Am redat foarte pe scurt câte ceva despre destinele urmașilor

pentru că acestea indică, dincolo de umbrele articolelor prezentate, incontestabilul loc ocupat de Florea Florescu în țesătura vieții. Cei șase copii, nepoții, strănepoții nu ar fi fost sau ar fi fost complet diferiți fără Florea Florescu, pentru că fiecare om e o piesă de puzzle unică și de neînlocuit în opera măreață a destinului.

Florea Florescu a trecut la cele veșnice în 18 mai 1946. Pe crucea sa din cimitirul Vădastra scrie -învățător al satului 44 de ani.

Un necrolog publicat în *Universul-Capitală* în data de 26 iunie 1946 exprimă durerea soției, Maria F. Florescu și a familiilor celor șase copii: doctor Gh. Florescu, avocat Nic. Florescu, I. Grigorescu, D. Cristescu, C. Protopopescu și prof. M. Marinescu. De asemenea, s-a anunțat parastasul de șase săptămâni pentru cel ce a fost Florea Florescu, învățător pensionar, soț, tată și bunic.

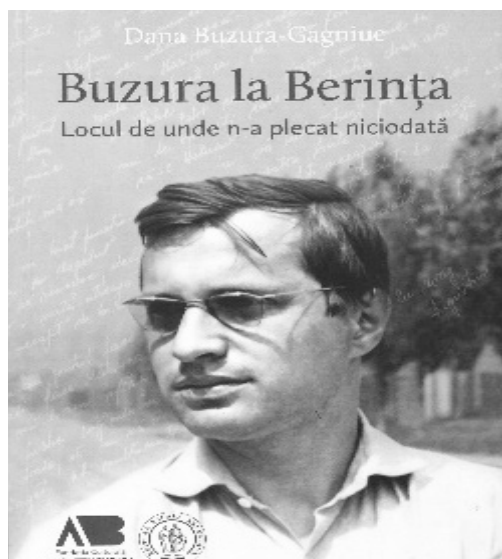
(Articolul conține două fotografii cu Florea Florescu și una din 1943, cu el și familia)

critice

▀ Florian COPCEA

Rigorile și voluptățile romanului (t)existențial

Cartea *Buzura la Berința. Locul de unde n-a plecat niciodată* (Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2024), concepută într-o manieră faulkeriană, anunță apariția, dincolo de seducția canoanelor literare tradiționale, a noilor paradigme estetice ale prozei contemporane. Autoarea ei, Dana Buzura-Gagniuc, este, nu încapă îndoială, la nivelul viziunii, o cunoscătoare versată a normelor și a rigorilor ce le impun procesul de resurrecție a romanului. La o primă vedere, volumul în discuție poate fi etichetat drept

o „scriitură intimă”, cum se exprima autorul *Genurilor biograficului* – Eugen Simion, mai ales că o parte dintre criticii literari care l-au lecturat s-au grăbit să-l includă în spațiul memorialisticii, derutați, bănuim, de efectul produs de ecuația celor trei instanțe narative: *autor-narator-personaj*. Fără a judeca în vreun fel interpretările deja formulate de care a beneficiat volumul în cauză, vom susține că în substraturile sale morfofuncționale se identifică iradiantele elemente textuale proprii stilului practicat și canonizat de modelul sugerat, William Faulkner (*story, personaje, dialoguri, descripție, rememorare* etc.). Nu rezultă de nicăieri că intenția Danei Buzura-Gagniuc este de a sparge tiparele, acest lucru neînsemnând faptul că asumarea actului scriiturii nu este un programatic proces cognitiv, de conștiință. Rămâne totuși de neînțeles prudența sa – modestie? – de a nu face nici măcar o aluzie la construcția epică în care a operat pe cord „amalgamul de documente și de sentimente” în scopul declarat de a crea „două universuri” paralele, „de fapt, unul singur” – denumit mitic: *Augustin Buzura*. Și totuși,

Dana Buzura-Gagniuc, urmând și adaptând tiparul naratorului fictivei/misterioasei regiuni americane, își ia în grijă, fără urmă de egolatrie, *pactul cu sine* („Pentru liniștea mea, am simțit că trebuie să spun, să scriu, cu gândul că, dacă nu le scriu acum, se vor pierde. Nu știu dacă am reușit să spun tot ce mi-aș fi dorit. Și, mai ales, nu știu dacă lucrurile s-au aliniat așa cum aș fi vrut. Și cum, poate, ar fi vrut... Dar știu că, pentru mine, e cea mai bună formă de despovărare”), dar și o meditație asupra a ceea ce, în sens hegelian, numim *Zeitgeist*: „...Recitind cărțile lui Augustin Buzura, am găsit din nou similitudinile pe care de fapt le știam, toponimiile, oamenii, mitologia locurilor acestora, dar pe care, poate, le rătăcisem printre gânduri. A fost delicată reconstruirea lor în povestea mea, de teama de a nu aluneca într-un subiectivism excesiv... Dar, după câțiva ani, mi-am dat seama că tocmai subiectivismul e șansa mea. Sigur, așezarea aici a unor citate din volumele sale, față-n față cu locuri, cu oameni ori momente care seamănă până la identificare, e un demers tulburător, dar asumat. Le-am bătut cu pasul, le-am respirat cu sufletul și cu privirea, le-am simțit, le-am înțeles cu inima. Și, pentru că multă vreme am ezitat, din teama de a nu deveni patetică și dintr-o frământare a negăsirii cheii potrivite, am lăsat timpul să le așeze el”.

Apartenență a *generației literare zeta*, Dana Buzura-Gagniuc

și-a luat libertatea de a se abate, în sens strict, de la regulile ficțiunii pentru a înrăma în „pivnițele” *Bildungsromanului* său, impulsiv-nată de avatarurile autenticității și ale obiectivității, imaginea istorică, verosimilă, a realității auctoriale trăite din perspectiva adevărului absolut, pe care îl amplifică inspirat, neficționalizându-l, în clipe rememorate și, nu întâmplător, sustrase din scrierile *personajului-sacru Augustin Buzura*. Iată cum își sublimează ea demersul și, deopotrivă, prezența în text: „Am scris cum am simțit și cum a venit din interior. Dar vine o vreme când lucrurile, oamenii, întrebările și răspunsurile te caută ele pe tine. Vin într-o devălmășie a cărei dezorganizare nu-ți aparține, care se așază într-o matcă pe care o simți dinainte construită. (...) Gândurile nespuse se cereau la lumină. Le simțeam ca pe-o durere, ca și cum mi-aș fi sclintit piciorul sau m-aș fi rănit la deget, fără să știu ce și de ce mă doare. Limpezirea lor vine când te aștepți mai puțin... Într-o zi, într-o dimineață, dintr-o imagine, dintr-un parfum. Buzura și Berința”.

Semnele vizibile ale epicului susțin, în chip realist, observația existenței impulsului de identificare a vieții cu textul în care se detectează multiplicări în exercițiul elocvenței, desigur, în diverse ipostaze ale egourilor naratorului (care și-a propus să *re-scrie* viața pe măsură ce o trăiește) și ale protagonistului, ale cărui timp și spațiu epice sunt deopotrivă temeinic

fixate în narațiunea memorialistică și transfigurate în *flash-uri* scripturale, capabile să înfăptuiască și să desăvârșească stilistic/ontologic *povestea*. Mai trebuie arătat că anatomia acesteia, dând expresie profunzimilor misterioase ale Ființei-martor substituite literaturii, redimensionează finalitatea revizionistă a discursului artistic de ilustrare/reproducere/receptare/valorificare fenomenologică a structurii stratiforme a genului romanesc în care am inclus (conștienți de lipsa oricărui risc) *obiectul estetic* pe care vom continua a-l defini (în consonanță cu termenul sugerat de N. Hartmann): *roman*. Ca atare, amestecul paradigmelor, efectul reacției lor, trebuie văzut și interpretat (în grila postmodernă ce o presupune literaritatea) ca un vortex veridic, împejurare în care am putea afirma că suntem privilegiați să avem în față o scriere compozită, de tip palimpsestic, în substanța căreia autoarea a infiltrat, cu dexteritate, ubicuitățile fragmentismului confesiunii, introspecția, intertextualitatea, dialogismul și biografismul manifest. Abordate prin prisma practică a sugeratelor elemente ale narativității, toate acestea se manifestă în limbajul scriiturii – *Buzura la Berința*. *Locul de unde n-a plecat niciodată*, prin extindere, *avant la lettre*, „ca o palmă cu degetele deschise”, încât nu eziți să-ți pui întrebarea, după Roland Barthes, al cui este *grăuntele vocii* care răzbate dincolo de emoții, dincolo de

mesaje, dincolo de imaginar, sub semnul cărora are loc reconcilierea dintre autor, narator și personaj. Corect a sesizat prefațatoarea cărții, Delia Muntean: „...Punând laolaltă piesele risipite de vremi și de oameni, aducând înaintea-ne detalii privind personalitatea scriitorului (a personajului Augustin Buzura – n.n., Fl. C.), autoarea își cercetează și evoluția proprie. Se radiografiază, se cântărește, se transformă. Povestind, se povestește și pe sine (aidoma celorlalte personaje). Crește/se autocreează din textul scris: **«Când sunt tristă, citesc Bukowski și Brumaru și-mi revin. Iar când** mi-e dor de mine, când sunt golită de gânduri, de idei, fug desculță la Buzura, ca și cum m-aș ascunde la pieptul mamei, ca și cum m-aș legăna în poala Mamii Bune, ca și cum aș sta zgribulită și fericită în ploaie sub nucul de-acasă, din Berința. E *doza de-acasă* pe care mi-o iau din textele lui, cu care simt o formă de complicitate, ca și cum am vorbi într-un cod al nostru despre oameni și despre locuri ale căror începuturi doar noi le știm. E egoist, poate caraghios, dar îmi face bine. Sunt aceeași și mereu alta cu fiecare pas pe care îl fac pe cărarea care, cândva, îmi era parte din fiecare zi, din fiecare oră»”.

Asistăm fascinați la felul cum romanciera transpune în act, prin activarea/îmbinarea într-un mod original a procedeelelor diaristice și narrative consacrate, virtualitățile memoriei, semn indubitabil al sincretizării existenței, a vieții

și a literaturii. Într-o astfel de circumstanță, avem toate motivele să nu considerăm volumul *Buzura la Berința. Locul de unde n-a plecat niciodată* în exclusivitate doar un hybris tentant, cum l-am putea eticheta la o primă lectură, oscilând între „romanul-jurnal” (E. Simion) și scriitura de factură biografică, chiar dacă literaturizarea de evenimente, amintiri, trăiri și ogindiri este asigurată de relevarea minimalistă, dincoace de evidențe, a unui realism nedisimulat, provenit dinspre jurnalistică: „...Când realitățile se prăbușesc și cerurile se sparg și te trezești singur, începi să le recompuți din frânturi. Reconstruiești din cioburi vasul pe care, fără să știi, l-ai lăsat să-ți alunece din mâini. Le cauți o vreme în tine, le adulmeci în decorul confuz la început, le lași să se coacă așteptând să irumpă singure. Iar când lecția nerăbdării timpului se va fi sfârșit, începi să îți cauți curajul. Unde? În aceleași locuri care-și spun singure povestea, în cei câțiva oameni rămași martori ai lumilor care se pierd în secolul trecut, în adâncurile cele mai adânci ale minții, care mai păstrează izolate și prăfuite imagini, parfumuri, chipuri și întâmplări. Și, ducând o datorie spre împlinire, încerci să îndepărtezi patina, să refaci decorul și atmosfera unei lumi care riscă să se estompeze cu fiecare an de ne-spunere și de ne-construire”.

La intersecția acestor impresii legitime, dominantă devine capacitatea autoarei de potențare

a imaginarului și de intercalare în jocul discursului, simultan, în plan real și în plan arhetipal, a elementelor reactive ale contrapunctului – *timpul trăirii și timpul mărturisirii* –, în contul cărora sunt ipostaziate, evident, în scriitură, cele două lumi sublimite, una aparținând naratoarei, adică „copiliței” Dana Buzura-Gagniuc, cealaltă personajului idealizat „unchiu’ Augustin” – recte Augustin Buzura, cel „bun, îngândurat, tăcut și luminos”. Așadar, în țesătura narativului sunt investite, alături de semnificațiile evocării *cronotopului* Berința („sat românesc, de pe teritoriul Cetății de Piatră, amintit în documente din 1405, când 97% dintre satele din acest domeniu districtual erau sate românești, conduse de voievozi”) și ale demiurgului care i-a fixat destinal așezarea simbolică în eternitate, amintiri „ținute sub tăcere dintr-o discreție excesivă”, „întâmplări și povești despre persoane pe care eu tot timpul le-am asociat cu personaje din cărțile sale”, și, mai ales, *biografeme* și *miteme*, ambele, cu precădere cele din urmă, rezultate din mixtura dintre autobiografie, livresc și imaginație: „Dacă nu pui ceva din tine, își justifică prozatoarea travaliul, nu cred că iese, nu are viață, nu are suficientă credibilitate. E, sau trebuie să fie, ca și cum i-ai da viață statuetei pe care ai modelat-o tu din lut, suflând apoi peste ea. E suflul tău, aerul care-a trecut prin sufletul tău mai întâi”.

Cum se observă, *Buzura la Berința*. Locul de unde n-a plecat niciodată este, vizibil, în spiritul post-modernismului care impune remodelarea/revitalizarea ireversibilă a artei prin care autorul își scrie textul (să admitem și teza inversă: textul îl re-scrie pe autor), romanul „cu cheie” (Sainte-Beuve) a două existențe, a două identități, una aparent captivă în interiorul realității, cealaltă transpusă/desecretizată, la fel de memorabil, din abisurile trecutului ascuns „într-un colț al memoriei” și, eventual, în fatalitatea ce cu dificultate diferențiază idealurile generaționiste. Faptul că istorisirea, împănată cu documente și citate din cărțile celebre ale lui Augustin Buzura, este „vorovită” la persoana întâi singular, scoate în evidență disponibilitățile șeherezadice ale scriitoarei în a se duce prin confesiune, de a aduce „la lumină”, din nisipul clepsidrei, indiscreții, sentimente, suferințe, toate aceste laitmotive justificându-i subtil, în virtutea eclectismului naratorial, inițiativa de resuscitare a actului de facere a scrierii: „Poveștile vin când le vine rândul, printre altele, printre șiruri de discuții, când praful alege să se ridice singur de pe amintiri, de pe chipuri și imagini”; „E un discurs întârziat, pe care-l spun privindu-mă în oglindă, cu gândul că nimic nu e contrafăcut, că totul e așa cum s-a întâmplat, cum s-a simțit și cum... încă se mai poate verifica”; sau: „Cred că încercarea de a da o notă academică unor trăiri atât de inti-

me, de profunde, ar fi stricat, ar fi deformat mult din realitatea și din farmecul lor, pe care mă străduiesc să le redau, recunosc. Ba chiar am lăsat, la unele cuvinte, formele vorbite în sat. N-aș fi putut să spun Mamei Bune, că n-ar fi sunat ca acasă, n-ar fi fost ca atunci. Aș fi îndepărtat-o de mine. Așa că am spus Mamii Bune, tot așa cum am spus nepoatei Livia, lelii Leontina, Ruzalia și Ștefan Costan, *cânepii, bdirău, lat de perete, hoare, laibăr, turnate, ratâtă, groștior, ujină* și toate cuvintele acelea așa cum le-am trăit și le-am vorbit. La fel cum am lăsat ortografia și punctuația scrișorilor lui Buzura, așa cum au fost ele scrise atunci. Mă simt ca un chirurg care operează pe cord. E un sentiment bizar, o teamă greu de definit...”.

Într-un asemenea sens am putea explica atât structura morfologică, destul de intrigantă, cât și „plăcerea textului” (R. Barthes), trăsături caracteristice textualismului pe care Dana Buzura-Gagniuc îl practică, fără echivoc, conferind măreție și salvare epicului dominat de prezentul trecutului. Consecvența pendulare a eroinei-radiograf între „prăfuite imagini” recuperate din memoria afectivă și din cea arhivistică (pe de o parte) și viziunile inspirat ambiguate ale fabulației și formele descriptive „împrumutate” din operele lui Augustin Buzura (pe de altă parte) relevă, cum se înțelege, interferența dintre temeiul conceptual/ ontologic/transcendental

și rescrierea/ ființarea/ artizana-rea/ fragmentarea, cea din urmă după tipicul cinematografic, a unei meditații originale asupra condiției de scriitor. Așadar, romanul *Buzura la Berința. Locul de unde n-a plecat niciodată* ilustrează certitudinea că personajul principal, adică autoarea lui, Dana Buzura-Gagniuc, se reflectă prin *celălalt*, a cărui amintire o reînvie cu emoție, cu nostalgie și romantism imploziv, dovadă că se recunoaște a fi, organic, una cu spiritul lui profund. Punerea în paralel a planului real cu cel ficțional demonstrează, *largo sensu*, nexul simbiotic al epicii cu limbajul care o înfăptuiește. Această repunere în drepturi a creației literare bazate *pro domo* pe trăire paroxistică, manifestată, constatăm, nonconjunctural, vine să accentueze gradul zero al biograficului, așa cum l-a explicat E. Simion când a recomandat, grație incontestabilelor funcții ale narațiunii, includerea jurnalului în sfera romanului, în scopul vădit de a da narațiunii „un spor de verosimilitate”. La toate acestea trebuie adăugat că hedonismul sesizat în scriere este prelungirea categorică a efectului provocat, *le dehors*, de ideea de producere a realității, dintr-o asemenea perspectivă apreciindu-se faptul că elocutiunii puse în mișcare scripturală de Dana Buzura-Gagniuc îi este proprie, forțând ușor *jocul secund* al diaristicii, intenția convingătoare, comprehensibilă, de a-și asuma diegetic triada *autor-narator-perso-*

naj, asupra căreia, în treacăt, ne-am mai pronunțat.

Coborârile autoarei în sinele propriu și al „unchiului Augustin”, reflecțiile stăruitoare ale personajelor (indiferent din ce/sau în ce ipostază sunt întrupate în text), propensiunea de întruchipare a firescului par trase la indigo din multiplele tehnici narative, alchimice, repetăm, ale lui Faulkner – *fragmentarismul, fantezismul, tendința de infiltrare a imaginarului în real, prezența subtextuală a perspectivelor*. Singularitatea Danei Buzura-Gagniuc, pentru care refugiul în lumea ficțională (și nu numai) a romancierului Augustin Buzura rămâne nu doar un pretext-ispită de întoarcere în timp, derivă din conștiința predestinării, din predispoziția de aneantizare irecuzabilă a posibilelor/ suspectelor utopia substituite în construcția epică. Conștientă de impactul acestor manifestări asupra unei tipologii romanești distincte de cele întâlnite în *literatura postmodernă*, Dana Buzura-Gagniuc izbuște, dintr-un puternic impuls de sfidare a intersubiectivizării depășite de mode și modele canonice, să conștientizeze scrisul ca fiind un fel de exorcizare, „o eliberare” din labirintul devenit, paradoxal, universul său existențial – *Coasta Popii*, „locul de unde rădăcinile nu ne lasă să ne rătăcim”: „Locul acela rămâne cel mai spectaculos mister, căruia nu i-am descoperit niciodată sursa și adâncurile, un spațiu pe care l-am parcurs în vis și-n realita-

te de mii de ori. Și când misterului nu-i mai ajungea spațiul, și când pașilor nu le erau suficiente cărările de pe pământ, ne ridicam cu imaginația deasupra, ca omul-pasăre al lui Alejandro Iñárritu, plutind într-un zbor jos, cu jumătate pașii pe pământ și jumătate în cer, ca să desăvârșim și noi legătura aceea eternă și nepământeană. Mă visam adesea pe Coasta Popii, care, în mod firesc, în vis e de o mie de ori mai mare, mai înaltă, mai adâncă, mai încâlcită și mai descâlcită". Amintirea Coastei Popii, imortalizată în cuvinte duioase, emoționante, este amprețată de un citat-insertie preluat din cartea *Capul Bunei Speranțe* a „unchiului Augustin”, a cărui umbră călătorește misterios, urmărind-o printre cuvintele care permanent o poartă „într-o altă lume, nesfârșită, accesibilă numai simțurilor”: „...Și fără să vreau, mi-a venit în minte copilăria, când ne jucam cu toții pe Coasta Popii...”.

În aceeași ordine de idei vom reconsidera observația că narațiunea Danei Buzura-Gagniuc se înscrie, în mod onest, prin formula epică aplicată, pe linia metamorfozei registrelor survenite în literatura universală contemporană, adevăr care îi conferă acesteia relevanță, concretețe și valoare intrinsecă. Spunând aceasta, avem în vedere, fără exagerare, descendența literară faulkneriană a volumului *Buzura la Berința. Locul de unde n-a plecat niciodată*, conceput sub influența codurilor jurnalistice adoptate

în plan literar, precum și necesara orientare a creațiilor narative contemporane românești spre subtilitățile și esența realismului magic pe care Matei Călinescu îl definea drept „componentă majoră, poate cea mai importantă, a ficțiunii postmoderne”. În context, de reținut: Dana Buzura-Gagniuc reconfigurează „mitul ficțiunii”, experimentează, eludând tradiția, o nouă formulă de abordare a imaginarii în care ficțiunea realist-magică triumfă asupra celei fantastice și antrenează în mișcare absolută sincretismul gândirii concrete și (în prelungire) al logicii expresive și estetice. Ca urmare a respective poziționări, romanciera declanșează, prin implicarea simpatetică vădit autobiografică, un adevărat ciclon, crucial, în peisajul prozei românești. Spectacolul intelectual ce ni-l oferă, *new-baroc*, este fascinant. Regăsim în construcția romanescă *Buzura la Berința. Locul de unde n-a plecat niciodată* indicii consistenți ai unor realități și ai unor fapte literare conotative care îmbie *cetatoriul* la întoarcerea în Ithaca prin „centrul universului meu” – Berința, alături de personajul principal ale cărui chip și trup se suprapun enigmatic și providențial peste al autoarei Dana Buzura-Gagniuc.

■ Maria IONICĂ

**Arta compromisului,
de Ileana Vulpescu
veritabil document despre societatea
românească ante și postdecembristă (II)**

Dacă în prima parte a recenziei despre această carte (v. „OltArt”, nr. 3/ 2025), forțând cumva meandrele firului narativ, vizam prioritar perioada antedecembristă, urmărim aici cum au fost surprinse de prozatoare uluitoarele schimbări care au bulversat societatea românească în și după 1989. Ca unii care am avut, de asemenea, șansa – sau, mai curând, neșansa – de a traversa ambele controversate și epuizante epoci, putem aprecia, dincolo de incontestabilul talent scriitoricesc al autoarei, onestitatea mărturisirilor, simțul civic, patriotismul și responsabilitatea prezentării faptelor, varietatea și veridicitatea tipologiei umane.

Romanul surprinde iureșul evenimentelor din acel sfârșit de an și cele ce-au urmat: „parc-a intrat dracu-n români”. Dacă înainte de ’89 speranța era „într-o prostată”, după moartea lui Ceaușescu „toată lumea se-așteptase că de-a doua zi avea să se instaureze capitalismul cu toate binefacerile sale, cu libertatea de gândire și cu belșugul”.

La Institutul unde lucra Sânziana Hangan, personaj central în ambele *arte* ale Ilenei Vulpescu (*Arta conversației* – 1980 și *Arta compromisului* – 2002), „pe 21 decembrie, când,

în timpul mitingului de la Palat, se-ntrerupseseră, brusc, la televizor, imaginea și sunetul, și cei din Institut care nu participau la miting se priviseră semnificativ unii pe alții, glasul Corei Tăune sunase calm și competent: *O cădere de tensiune* [...]. Toată lumea făcuse pe surda și pe muta, încredințat fiecare-n sinea lui că, totuși, ceva tulbure avea să izbucnească. [...] Titus Livius Calomfir tăcea ca scroafa-n păpușoi [...], știa că tăcerea e de aur, mai ales când apele nu sunt încă alese”. Sânziana însăși plecase acasă „albă și ea la față și cu inima-n gât [...], evitând să schimbe vreun cuvânt cu cineva”¹. Și pe la sate oamenii aflaseră de revoluție de la televizor și de la radio, dar „își văzuseră de treabă, își tăiaseră porcii, își făcuseră cârnați și caltaboși”, ca și cum „revoluția se petrecea undeva departe și pe ei nu-i atingea”.

Urmează o perioadă halucinantă, pentru care încă pot depune mărturie cei care-au trăit în acele zile, când s-a declanșat fenomenul

¹ Cei care-au trăit atunci își amintesc încă uriașele surprize provocate de unii colegi de muncă, deveniți peste noapte înfocați contestatari ai regimului comunist, pe care-l aclamaseră prin toate ședințele și plenaryle PCR.

refacerii/ *spălării* biografiilor. Cine voia să fie considerat *elită* se declara anti-FSN. „Un doctor amenință că-și dă foc dacă iese Iliescu președinte”. Din 21 până-n 24 decembrie 1989, Sabina și Vincențiu Velisar „voiau să fie prezenți, ca bunul Dumnezeu, peste tot [...]. Să nu vină mâine-poimâine unii să-i întrebe dacă participaseră la Revoluție doar în fața televizorului. Se-arătaseră unde era lume mai multă, unde se filma, se fotografia, se luau declarații”. La fel se comportă și parte din așa-zisa *elită* intelectuală/ intelectualitate elitistă, atrăgându-și antipatia maseilor. Valeria Stoianovici – Reli, pe care Sidi Pușcaș o considera – „campioană a chiulului și-a superficialității”, după 89 „se declarase disidentă de la bun-început, ocupându-se asiduu cu trasul de sfori pentru o deplasare mai lungă-n străinătate”.

Nu lipsesc episoade precum Timișoara (apoi Proclamația de la Timișoara,), mitingul de la București, zvonistica (cu „agenturili”, Europa Liberă, teroriștii, apa otrăvită etc.), împușcarea lui Ceaușescu, asaltul televiziunii/ „cacealmaua” de la televiziune ², diversiuni, întoarcerea celor plecați în cele patru zări, noua putere – *emanații* și încropirea pluralismului politic, Piața Universității, iunie 1990 – *mineriada*, securitate, miliție, armată, greve (de foame),

² „Televiziunea e-nconjurată de blindate, de auto-șenile, de trupe antiteroriste și ei cheamă populația cu tigăi, cu făcălețe și cu tingiri?!”, încerca Sânziana să tempereze avântul revoluționar al mătușii lui Mărinică, încântată că le-a găsit utilitate celor două tigăi vechi, pe care voia odată să le arunce. O victimă va fi chiar acel tânăr inocent, care „din 21 stătea numai pe străzi, la revoluție!”).

strigături improvizate ad-hoc, amin-tind celebra *zicere* despre românul care, zicea Alecsandri, „e născut poet” (*Azi la Timișoara/ Mâine-n toată țara, Monarhia salvează România* etc.), alegeri, disidenți, *scenariul* Târgu-Mureș, publicații militante, fonduri nerambursabile – aiurea direcționate, plecarea tinerilor³, azilul politic etc. Căci, așa cum afirma Andrei Pleșu, „Decembrie 1989 a fost hotarul între o lungă și cenușie perioadă de post și dezlănțuirea unui carnaval tulbure”⁴.

Cu toate că „secretomania puterii comuniste a dat frâu liber imaginației populare”, anumite întâmplări pun pe gânduri spiritele mai puțin credule: procesul și execuția dictatorilor, reportajele cu detalii vizibil exagerate și altele propagate prin televiziune (v. celebrele robinete și cremone aurite din vila Ceaușeștilor). „Și dacă tot ce spusese el în legătură cu *agenturili* străine nu era o invenție?”, se întreabă la un moment dat Sânziana care, deși-și dorise „să trăiască măcar o zi după dispariția lui Ceaușescu”, scrie cu pixul *ANULAT* pe toate buletinele de vot, observând că *emanații* „unii prea miroseau a PCR, alții prea erau palavragii și lipsiți de simțul realității”.

Celor care votaseră cu Iliescu și cu FSN-ul „li se spusese-n față că numai tâmpiții puteau face asemenea alegere, tâmpiții și trădătorii de

³ Maria, fiica Sânzianei, medic, găsește post de asistentă într-un spital, iar soțul ei Mircea, inginer automatician, ajungea muncitor calificat într-o întreprindere. Până la echivalarea studiilor, „strângeau ban pe ban”.

⁴ Andrei Pleșu, *Chipuri și măști ale tranziției*, Editura Humanitas, 1996, p. 5.

Țară". Toată lumea îi ocolea și li se răspundea „la bună-ziuă din vârful buzelor, cu o scârbă de parcă ar fi trecut pe lângă un rahat proaspăt”. Până și cumpărăturile se făceau pe noile criterii ideologice: „– Nu iau de la tine [dresuri, *n.n.*] că ești F.S.N.-istă”, spusese Ana-Rotaru-Melinte (care-și făcea bagajele pentru o plecare de trei luni la Londra), iar Valentina Presură îi spusese la fel de sec: „– Caută-n Opoziție”.

Dar „în 45 de ani se creaseră niște structuri temeinice, tari, ca recifulurile de corali”. Parcă anume pentru a reliefa cameleonismul ideologic al unor aprigi combatanți ai defunctului regim comunist, în prima parte a cărții sunt dezvăluite privilegiile de care se bucuraseră înainte tocmai aceștia (se pot identifica și cunoscuți oameni de cultură ai timpului⁵). Cum încă-și amintesc vârstnicii, cei care-*au știut* să se bucure de privilegii și-n dictatura ceaușistă au *înțeles* brusc avantajele democrației, și-au găsit rapid vreo rudă înregimentată odată într-un partid *istoric*.

„Cel mai mare maestru al burselor, al simpozioanelor, al schimburilor de experiență, cel despre care aflai că e plecat când în Spania, când în Anglia, când în Canada etc., fără ca plecarea să-i fie analizată în B.O.B., al cărui aviz trebuia să existe măcar de ochii lumii, acest campion era Titus-Livius-Calomfir. Plecările astea erau puse pe seama strânsei colaborări dintre Titus-Livius și

Biroul II”. După ‘89 Calomfir ajunge ministru! Dactilografa Institutului, amantă a directorului interimar (cu ani în urmă fusese a secretarului științific), le aducea în fiecare zi *Academia Cațavencu* și, după comentariile aferente, „ofta și spunea invariabil *Nu știu ce m-aș face fără Cațavencu*, la câtă minciună ne servesc *ăștia*”. Mult mai practică, Ana-Rotaru-Melinte, secretara de partid pe institut, „beneficiară a tot felul de burse prin străinătate”, a descoperit deodată că „neam de neamul ei au fost liberali” și participă cu elan la mitinguri „ca să se știe că e anti-FSN, că e-o intelectuală, că e-o disidentă post-decembristă. Și de ce? Fiindcă e vorba de-o bursă de trei luni la Londra și nu vrea s-o scape”. FSN-iștii se feresc de *disidenți* de parc-ar fi în ilegalitate. Până și-n spitale unii bolnavi citeau „pe sub pătură sau la closet” publicații „ce nu erau pe linie *-anti*” și „puțin lipsea să nu se facă și spitale pe criterii de partid”!

Dar România avea vreo patru milioane de membri comuniști și „fiecare mai avea o mamă, un tată, o nevastă, un copil, deci lume multă interesată să n-aibă de-a face cu nicio represiune”⁶, în pofida scumpirilor galopante, declarațiilor fulminante și a manifestațiilor virulente, pigmentate cu „reclame cretine și cretinizante”. O lume speriată, care nu pricepea ce se întâmplă. „Până și-n familii se instaurase atmosfera de vrajbă. Unii ziceau hăis, alții – cea”. Au fost și divorțuri celebre, se *făcea* politică în orice împrejurare și-n cele

⁵ *Sabinei Iosub* i-a apărut o carte chiar în anii cât a fost interzisă! Dar poeta se orientează repede: „nici nu i-a murit bine un protector, și ce protector, *conul Petruț*, și repede și-a făcut rost de altul”.

⁶ „Nu te-apuca tu să deschizi pe Dâmbovița un Nürnberg al comunismului pe care l-ai elogiât până-n ajun”.

mai neobișnuite situații. Convinsă că degeaba muriseră cei peste o mie de oameni și nemaisuportând cameleonismul colegilor, Sânziana izbucnise chiar la înmormântarea directorului institutului: „Dragii mei, sunt sigură că veți lupta cu-același sânrg *împotriva* comunismului, cum ați luptat până acum *pentru* comunism”. Atrăgându-și suspiciunea de neo-crypto-comunistă, „de la revoluție (sau ce fusese) încoace, Sânziana, înainte de-a porni spre Institut, înghițea câte un Rodotel, *calmant de zi*, iar când intra pe poarta Institutului își repeta întruna o maximă a lui La Rochefoucauld: *nimeni nu este nici atât de bun, nici atât de rău cât pare*”.

Sunt aduși în prim-plan politicieni cunoscuți și momente comico-dramatice, ca-n secvența cu Dumitru Mazilu și manifestanta care-i dezvăluie acestuia statutul de profesor la Școala Securității – Băneasa și, „dintr-o replică țipată” de femeie, simpatia maselor „busculase brusc spre Iliescu” – detestat cu o clipă înainte. Într-un astfel de context, acesta apare oamenilor „mai cu picioarele pe pământ”. Sunt dezvăluite excesele care au existat dinspre ambele tabere (v. staționarea fesenistilor în fața sediului țărănist cu sinistră butaforie – sicriu și cruce), nemaivorbind de ieșirea la suprafață a guoaielor, de oportuniști, simulanți comuniști, inși care se-n-torc după bătaia vântului și, pentru a atrage fonduri nerambursabile și a se *aranja* socio-profesional, trag sfori, apelează la „cunoștințe cu alte cunoștințe” ș.a.m.d.

Nu-i greu de ghicit nici identitatea alintatei Sabina Iosub, cu reminiscențele „ascendenței ei ardelenesti”, care „face pe copilița la cinzeci de ani”; frumoasă, talentată, elegantă cu taioarele ei *Chanel*, „vorbește în chip de puritate și de oprimare în-truchipate, din toate balcoanele, de la toate emisiunile de televiziune, în scurtele răspasuri când nu clipește gingaș și nu-și țuguiază copilărește buzele prin ăle străinătățuri”, încât „a ajuns mai ceva decât moaștele sfintei Paraschiva de sfântă, nemaivorbind de omniprezență”; „rea de muscă”, cu „miorlăieli și falseturi” deranja auzul audienței și stârnea antipatie, mai ales că „din balconul de la Geologie, Sabina Iosub comunicase auditoriului din Piață că muncitorimea trebuia iertată pentru ce alesese, datorită incapacității ei de-a deosebi răul de bine”.

De asemenea, contemporanii știau/ știu cine era *conu* Petruț Grigorescu, protectorul, „chezășia” întoarcerii în țară a ei și a soțului, des plecați în străinătate, *abonați* la asemenea sinecuri înainte de 1989, chiar dacă i se conferă un alt sfârșit marelui demnitar comunist: „Conul Petruț făcuse un stop cardiac și murise cum nu se putea mai oportun pentru propria familie și pentru foștii protejați. Scăpase și de anchete și de tribunale și de judecători democratizați peste noapte”⁷. Un personaj notabil și recognoscibil este

⁷ Cu o ascensiune sinuoasă, acesta a deținut importante demnități politice între anii 1965-1989, permițându-și astfel să asigure și un fel de mecenat printre oamenii de cultură care au intervenit, la rândul lor, pentru eliberarea lui după arestarea din 1990. Decesul din mai 1991 justifică observația că a murit *la timp*.

și Stela Dobrian, „marea pianistă, mai bătrână decât veacul”, la ale cărei sindrofii se aduna protipendada bucureșteană a vremii, inclusiv potentatul Petru Grigorescu („conu Petru”). Și onomastic Stela Dobrian poate fi apropiată de o celebră și longevivă scriitoare, ca și ilustrul ei discipol pianist.

Pe cât de luminoase sunt unele portrete, pe atât de respingătoare apar altele, de ambele genuri, sfredelitor caricaturate. Sidi Pușcaș „se număra printre cei care, atunci când vorbesc despre cineva dezagreabil strâmbă din gură, își încrețesc fruntea, în fine, nu știu cum să marcheze fiziologic ceea ce spun”. Cu un fizic șters și „nedebordând de masculinitate”, Grigore Nicolaescu („cap micșorat, cap de dușman tăiat și redus la dimensiunile unui pumn [...], cu buzele care-i ajunseseră o dungă pergamentoasă ca-ntregul obraz”), nu părea făcut „să rupă inima românului”. Probând străvechea zicală *cine s-aseamănă se-adună*, „o pictoriță talentată, [...] cu mutră și cu mers de precupeață, rea-de-muscă, ilustrarea perfectă a amestecului între calități și țățismul balcanic, se-nfipse-n staff-ul lui, atrăgându-i și un sponsor căptușit de parale, personaj de-un cinism, de-o mitocănie și de-un tupeu fără egal în tot ce scosese la iveală perioada de după 1989”. Credem că și acestuia din urmă i se poate recunoaște identitatea!

Privind cu neliniște în juru-i, Sânziana constată că „unii sunt sinceri, alții sunt simulanți, cum au mai fost, altora le-a plecat mintea”. La observația ei că, în pofida relelor constatate, românii și-au câști-

gat *dreptul de-a huidui*, profesorul Șerban răspunde sceptic: „ – De n-am rămâne doar cu dreptul ăsta. Dacă și iarna care vine o s-avem tot șapte grade-n casă, mersi de huiduială”.

Scrisă la vârstă venerabilă, *Arta compromisului* poate fi receptată ca o dovadă că scriitorii, aidoma cronicarilor de odinioară, se simt datori să *dea seamă de lumea prin care au trecut*. Romanul este totodată și prilej de valorificare a experienței de viață, condensată în numeroase pasaje aforistice, multe încredințate Sânzianei, personaj căruia i s-a conferit o gamă largă de trăiri și sentimente, de la tristețe, la furie și revoltă, până la a-i ferici pe morți: „Ferice de tine, Mărinică, ferice de tine. Nu mai poți fi dezamăgit”. Căci durerile sufletești sunt profund resimțite și pot avea consecințe fizice, ca în „crizele de tetanie, care-ți prefac mușchii într-un ghem încheștat de durere”, cum se lamentează și pictorița Adriana Andrei: „Dac-aș fi murit înainte de '89 mi-ar fi părut rău. Acuma-mi pare rău că n-am murit atunci”.

Pot fi extrase zeci de mostre ilustrând farmecul și profunzimea unor constatări general-valabile: „Peste tot în lume e loc de tăcere”; „Singurătatea este un *avant-goût* al morții”; „De frica ei – o altă față a friicii de moarte – omul își caută prietenii, face copii”; „Toți cei care-avem copii nu facem altceva decât să ne trimitem sângele mai departe, cu tot ce este bun și rău în el. [...] Părintele continuă să se simtă responsabil de toate faptele omului pe care l-a adus pe lume și, mai ales,

de eșecurile lui. [...] Viața ta, părinte, se confundă cu-a lor, viața lor nu se mai confundă cu-a ta. Astea-s legile firii"; „Ajunsul unui partid la putere [...] îi dă fiecăruia ocazia să se compromită. Când s-o lămuri lumea că-n politică ce mi-e Tanda mi-e și Manda, o să se mai potolească". Se pot desprinde și veritabile aforisme: „O prietenie pierdută e ca o moarte"; „Eroii cam au obiceiul să moară. În urma lor, se ridică o mulțime de viteji care-și fac scară din morminte"; „Mormintele lor sunt treptele care duc la beneficii, la posturi, la miliarde⁸. Cea mai bună scară a arivismului"; „ – Alexandre, bătrân ești nu doar fiindcă ai coxartroză, gonartroză și alte artroze, ori pusee reumatice. Ori cataractă, ori mai știu-eu-ce. Bătrân ești când nu te mai interesează nimic, când nu mai ești curios, când ți se pare c-ai văzut totul și că nimic nu te mai poate bucura", „La sfârșitul unei vieți vezi că, afară de câteva gânduri frumoase și de câteva închipuiri, cu nimic nu te-ai ales" iar oamenii, „așa cum nu veneau deodată în viață, nici nu plecau din ea deodată".

„Făcută Dunăre pe ea însăși", Sânziana, care „n-avea limba cusută", se ironiza pentru încercările ei de a înțelege vremurile complicate și lumea care-și ridică „zid de apărare din minciună și din interes?": „vo-orbesc ca o moară stricată". Până și-n rarele pasaje aparent lirice se întrevăd note pesimiste, ca-n acest peisaj autumnal: „Era o zi limpede și caldă de octombrie. Frunzele trosneau sub tălpi. Un covor de la galben ca paiul până la ruginiu, cu

pete ici-colo de verde puternic și de verde stins, a moarte și-a putreziciune". Finalul operei îi surprinde dezamăgirea de lumea în care era profanată până și memoria poetului național. Încredințând cățelușei sale Nera aspirațiile năruite, concluzionează amar: „De fapt, nu mai aștept nimic de la viață. Am impresia că, moral, mi-am încheiat socotelile. Rămâne să viețuiască trupul, cât a fost programat". / „Ce viață dezgustătoare...". De altfel, spectrul nefericirii adumbrește și destinele altor personaje feminine din operă. Înțeleapta Marina Șerban conchide: „La câtă suferință și la câtă nenorocire e pe lume, mi-e rușine să spun că suferința mea cea mai mare este imperfecțiunea lumii", adăugând „dacă s-ar muri de scârbă, ar trebui să mor măcar de trei ori pe zi".

La nivel lexical, pe lângă numeroasele trimiteri la expresia simplă și, totodată, plastică a limbii vorbite (*a nu da pe vreunul mintea afară din casă, a nu da pe cineva o ceapă degerată, a fugi mâncând pământul, a se vedea cu sacii în căruță, locul mortului în mașină, privire care te face felii* etc.), apar neologisme/ termeni tehnici (*frotiuri*, copiii reproduc „ca un xerox" defectele părinților).

Ileana Vulpescu stăpânește nu doar *arta conversației*/ dialogului, ci și tehnica descrierii, un aspect fiind uneori surprins din mai multe unghiuri. Dacă pentru românii plecați prea demult sau chiar născuți în străinătate (și obișnuiți cu metropole ca Parisul șcl.) schimbările din Bucureștiul postdecembrist trec neobservate, cei nevoiți să se înstrăineze la anii maturității regretă

⁸ „Niciun ștab nu mai are copiii-n România".

pierderea farmecului de odinioară. Profilul-i cultural permite autoarei trimiteri la titluri din marea literatură universală, precum și dezbateră unor probleme științifice, filozofice, religioase (v. ateism vs. Divinitate), fie la modul riguros, elevat, fie la nivel de amator (în funcție de nivelul de pregătire al personajelor).

Remarcabile sunt, cum semnalăm mai sus, portretele conturate cu precizie și rafinament, între care se distinge profilul Sânzianei Hangan, înzestrată cu spiritualitate, sensibilitate și feminitate discretă de o altă reprezentantă a urmașelor Evei. În mai multe proze semnate de Ileana Vulpescu (1932-1921) se regăsește acest personaj profund, care-și dezvăluie cu sinceritate trăirile, inclusiv eșecuri, dar scrutează obiectiv și *patul lui Procust* – societatea în care muncește, iubește de câteva ori și are multe dezamăgiri. La cei patruzeci și nouă de ani, „suplă, fără să fie uscată, cu pielea netedă și pe obraz și pe gât – unde se zbârcesc cel mai repede femeile”, cu ochii „castanii-verzui cu paiete aurii”/ „căprui cu pete aurii în care plutea o umbră de melancolie, Sânziana părea cu vreo zece ani mai tânără”⁹ și se autocaracterizează cu franchețe: „ – Nu sunt în stare să învăț indiferența. [...] Să nu mă mai doară durerea nimănui”.

În general, cartea surprinde aspecte din viața oamenilor obișnuți, dezvăluind mecanisme ale trăirilor interioare ale *candidaților la fericire*

într-o lume incertă, asaltată de contraste. Referindu-se la o altă carte a sa¹⁰, autoarea mărturisea: „La personajul principal, n-am muncit eu, au muncit în mod egal regimul comunist și cel postcomunist. Eroina se confruntă permanent cu o dilemă existențială: revoltă sau acceptare a destinului. Cu alte cuvinte, realitatea e cea care face concurența cea mai mare ficțiunii [...]. Un scriitor nu poate pretinde că ar deține adevărul absolut și că părerile lui ar fi infailibile. Scriitorul e doar un observator și un comentator al vieții, dar mai ales al contemporaneității sale”.

Știut fiind că forța primei emoții este irepetabilă, comparația cu cealaltă *artă* a scriitoarei Ileana Vulpescu ar fi, poate, unul dintre motivele insuficientei atenții acordate romanului nu doar în rândul exegeților, ci și printre cititorii copleșiți poate de avalanșa personajelor și de complexitatea țesăturii firelor narativ-temporale creând impresia de păienjeniș labirintic, cu multiple trimiteri la tipologia umană, la iubire, familie, maternitate, dezrădăcinare, istorie, regim politic (interbelic, comunist, postcomunist) și politicieni, revoluție, disidenți, eroi, martiri ș.a. Dar, în pofida celor menționate, credem că romanul *Arta compromisului* rămâne una dintre valoroasele cărți-document despre societatea românească de la interfața secolelor XX-XXI.

⁹ Amănuntul că *sindrofia* la care participă eroina de 49 de ani are loc în toamna lui 1989 permite apropierea acesteia de biografia autoarei, născută în 1932, la Bratovoiești – Dolj.

¹⁰ *Pe apa sâmbetei*, Editura Tempus, Ploiești, 2009.

etnografica

▀ Claudia BALAȘ

Ceramica pe Valea Oltețului Retrospectivă istorică

Până nu demult, cele mai numeroase centre creatoare de civilizație tradițională au ființat în zonele submontane și deluroase ale țării și apogeul în practicarea meseriei de olar a fost atins spre sfârșitul secolului trecut și la începutul secolului al XX-lea. De exemplu, în Româna erau amintiți 200 de olari în preajma Primului Război Mondial, iar în 1968 încă mai lucrau 68 de meseriași.

Dintre toate centrele de olari de pe Valea Oltețului – Corbeni, Româna, Oboga, Iancu Jianu, Chintești, Govora, Comănești și Bobicești, în prezent se mai lucrează ceramică doar la Oboga și la Româna. Date despre aceste localități, care, din punct de vedere etnografic, se găsesc înscrise în zona Romanați, ne sunt furnizate de documente încă din secolul al XVI-lea. Despre olărit însă, documentele vorbesc abia în secolul al XIX-lea.

Într-un document din 1838, Constantin Obogeanu se plângea cârmuirii județului Romanați că locuitorii clăcași din comuna Oboga au lăsat pământul nelucrat din cauza olăriei. „Între puținii clăcași ce-i avem pe partea noastră de moșie,

numită Oboga, cei mai mulți au meșteșugul olării și fiindcă aceia mai în toți anii și-au lăsat cuvenitele pogoane deslucrate, tot îndeletnicindu-să la lucrarea aceluia meșteșug mai cu totul au amorsat sporul agriculturii”.

Până la sfârșitul secolului al XIX-lea, aceste sate au fost centre de ceramică în plină dezvoltare. Aici s-a lucrat olărie pentru așezămintele Basarabilor și Brâncovenilor de la Brâncoveni și Călui și pentru boierii de la Craiova și Slatina. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea meșteșugul era așa de dezvoltat încât autoritățile județului Romanați făceau următoarea caracterizare: „...industria există în starea ei cea mai rudimentară, ea mărginindu-se la ...olăria ce se creează la Oboga”.

La începutul secolului al XX-lea, primele concursuri de olărie din România organizate la București dovedesc cât de apreciați erau meșterii olari de pe Valea Oltețului. În anul 1908 se înființa la București „Societatea Domnița Maria”, societate ce avea ca scop sprijinirea și răspândirea în România a artei naționale, scop ce este enunțat în

statutul în baza căruia funcționa sus-numita societate. Prima manifestare publică a societății este organizarea unor concursuri de olărie, mobilă și scoarțe românești, ce urmau să aibă loc în toamna anului 1908. La aceste concursuri participau creatori populari din Oltenia, Muntenia și Moldova. Ziarele contemporane publicau, în paginile lor, apelul lansat de societate către olarii români, apel în care aceștia sunt invitați să participe în număr cât mai mare la concurs. Li se atrăgea atenția în mod special să nu copieze: „ Felul mărfurilor aduse, de prin alte țări cum se găsesc astăzi la târguri, ci se cer vase care să fie după izvoadele românești cele mai vechi. Adică să aibă o înfățișare plăcută, iar smalțul așa cum îl puneau strămoșii noștri. Să fie lucrate frumos, arse bine, cu sunet curat, să aibă pe ele izvoadele alese cu vopseli de ale bătrânești nu cu culori de prin târguri. Fiecare olar să lucreze cum se obișnuiește prin acea parte a locului și să nu caute să se ia după vase străine lui sau prin vecini”. Concursul urma să se desfășoare în luna noiembrie 1908, dar în urma unei intervenții făcută de către primăria Bucureștiului, concursul are loc la 21 mai, în cadrul Bâlcii Moșilor din București. La concurs au participat 167 de olari din 51 de centre, cu 724 de piese. Au fost premiați 18 olari, premiul special în valoare de 100 de lei fiind obținut de Nicolae Florea Pielmuș din Oboga-Romanați. Tot din această localitate, un alt olar, Marin N. Diaconeasa

a obținut premiul I în valoare de 75 de lei. Satisfăcuți de rezultatele obținute, puternic elogiate în presă, inițiatorii concursului de olărie din 1908 vor organiza, în 1910, un al doilea concurs, pe criterii aproape similare. Și la acest concurs Nicolae Florea Pielmuș din Oboga a obținut premiul I în valoare de 75 de lei, iar Marin Florea Preda (zis Cogete) din Iancu Jianu a obținut premiul III, în valoare de 25 de lei .

Faptul că cele mai mari premii la aceste concursuri au fost obținute de olarii de pe Valea Oltețului demonstrează că aici se lucra o ceramică frumoasă, tradițională, care respecta tehnica de lucru, formele, motivele ornamentale și cromatica locului, așa cum prevedea apelul publicat în presa contemporană.

Localitatea Iancu Jianu este cunoscută în documentele medievale sub numele de Ciuturoaia sau Cepturoaia, proprietate a cunoscuților boieri Buzești. Din anul 1950, ea capătă denumirea de Iancu Jianu, în amintirea vestitului căpitan de haiduci. Deși aici nu se mai lucrează ceramică, tradiția locală mai păstrează nume de olari ca Florea și Constantin Bârsescu, Ilie Stan și Ilie Nicolae, Cârstea Roșoga, Ioniță Corbeanu, Constantin C. Crin, Marin Florea și alții. Numele multora s-a uitat. Pe la 1900 existau în comună 40 de olari. Urmele acestui meșteșug cu o dezvoltare atât de mare la un moment dat în localitatea Iancu Jianu au dispărut în prima jumătate a secolului nostru. El poate fi reconstituit astăzi numai datorită pieselor existente

în colecțiile muzeale și vaselor de mare capacitate găsite în localitate.

Meșteșugul olăritului a dispărut cu timpul și din alte localități de pe Valea Oltețului, un exemplu elocvent în acest sens fiind centrul de olărie de la Corbeni. În prezent, doar din documente mai putem să aflăm cantitățile și tipurile de vase pe care olarii le produceau, cum ar fi de exemplu documentul din 4 februarie 1863 în care 60 de familii din Corbeni se plâng egumenului mănăstirii Călui și spun ce vase erau obligați să dea mănăstirii Brâncoveni: „ Vasăle ce sunt datori să aducă olarii din Corbeni pentru praznicul ce se apropie:

- 40 de urcioare bune pentru apă, zmălțuite, de câte 3 oca de apă unul;
- 20 urcioruțe de câte o litră cinzeci dramuri, după forma coroașelor de sticlă, fără mânuși și zmălțuite curat;
- 20 oale de câte o oca una;
- 15 străchini;
- 5 ligheane bune cu ibricele lor zmălțuite frumos și groase;
- 20 de talere zmălțuite frumos și groase”.

Cu toate că olăritul nu se mai practică azi la Corbeni, putem configura o imagine de ansamblu a acestui centru de ceramică pe baza documentelor, a studiilor anterioare și a obiectelor existente în colecțiile Secției de Etnografie a Muzeului Judeean Olt.

În centrul de olari de la Corbeni se producea ceramică smălțuită și nesmălțuită care se aseamăna

cu cea de la Oboga și Româna. Obiceiul meșterilor de la Corbeni era acela de a însemna vasele de mare capacitate cu numele meșterului care le-a confecționat sau cu cele ale clientului. Formele obișnuite erau străchinile, talerele, cănille și oalele, ulcioarele, tămâiernițele, ibricele, solnițele etc., decorate cu motive simple, realizate cu pensula sau cu degetul .

Concomitent cu răspândirea produselor fabricate, ceramica tradițională și-a diminuat însemnătatea, olarii optând pentru îndeletniciri mai lucrative. Mai cu seamă după al Doilea Război Mondial meșteșugul modelării vaselor de lut la sate intră într-o firească și accentuată fază de disoluție, concretizată fie în dispariția completă, fie în estomparea sensibilă. Ca în toate localitățile în care se practica olăria de pe întreg cuprinsul țării, și în cele de pe Valea Oltețului meșteșugul a regresat sensibil sau s-a stins complet, îndeosebi după mutațiile economice, sociale și culturale cauzate de instaurarea comunismului. Cu toate acestea, pe Valea Oltețului meșteșugul a continuat. Astăzi, o ceramică frumoasă și de bună calitate se mai lucrează doar la Oboga și Româna.

Forme și decor

În olărie, elementul decorativ cel mai neschimbat este forma. Decorația care acoperă suprafața fiind supusă modei, suferă ușor diverse înrâuriri, care o fac să varieze mai mult sau mai puțin repede. Formele se moștenesc veacuri în-

tregi și sunt de obicei comune anumitor civilizații, epoci sau popoare, încât ele pot folosi drept criteriu în determinarea originii diverselor olării și în datarea lor.

Studiind formele și decorul ceramicii produse pe teritoriul județului Olt ne dăm seama că meșteșugul olăritului s-a practicat aici cu mult înainte de secolul al XIX-lea. Atât ornamentica cât și forma vaselor denotă origini foarte vechi și, mai ales, o continuitate de activitate. Astfel, menționăm străchinile ce amintesc formele cunoscute din așezările neolitice din zonă și mai apoi în ceramica geto-dacică, diferitele tipuri de căni și de oale cu una sau două torți, asemănătoare celor dacice și romane, ulcioarele cu o toartă de forma celor atât de răspândite în așezările și necropolele Olteniei Romane, oțetarele care doar la Oboga, prin înălțimea gâtului, continuă vechile forme ale amforelor antice, casele și figurinele antropomorfe și zoomorfe, care le amintesc pe cele neolitice.

Unele elemente geometrice folosite la ornamentarea vaselor ca triunghiul, spirala, valul, linia frântă, brâul alveolar, alcătuind o varietate nesfârșită de compoziții, ne sunt cunoscute din așezările neolitice aparținând culturilor Vădastra și Sălcuța, descoperite pe teritoriul județului Olt, precum și de pe ceramica geto-dacică din zonă.

În centrele de ceramică de pe Valea Oltețului s-a lucrat atât olărie casnică cât și ornamentală. În prezent, în cele două centre care mai sunt active, Oboga și Româna, se

lucrează cu precădere ceramică ornamentală. Din categoria ceramicii „de consum” se mai produc doar oale, străchini, ploști, ulcioare de apă, meșterii olari renunțând a mai produce vase de mare capacitate.

Ceramica utilitară

Formele olăriei utilitare (casnice) sunt variate, pentru a răspunde astfel diverselor nevoi gospodărești. În această categorie intră farfurii, străchini, oale mari de murături, oale de fiert, ulcioare de apă, de oțet, pahare, ulcele de apă, solnițe, site de diferite mărimi, ploști pentru băuturi, vase de cărat mâncarea. Acest tip de ceramică este mai mult nesmălțuită, ornamentația este simplă, compoziția pământului mai nisipoasă.

Vasele de murături și de untdelemn care se găsesc în colecțiile Muzeului Județean Olt demonstrează că olăria de pe Valea Oltețului a moștenit formele mediteraneene ce se întâlnesc începând de la civilizația egeeană până azi. În Evul Mediu, unele vase mari aveau aproape capacitatea unor butoaie și erau întrebuințate pentru păstrarea vinului sau a untdelemnului.

Vasele de murături erau mai mici și unele din ele aveau gâtul lung, având corespondent în vechile tradiții mesopotamiene. Împodobirea vaselor era făcută prin ornamente în relief, care șerpuiau pe pânțele lor și le încingeau ca niște cercuri reliefate suprapuse.

Ulcioarele folosite pentru păstrarea și transportul lichidelor aveau diferite mărimi, cele mai mari pen-

tru apă, iar cele mai mici pentru țuică dar și pentru apă. Forma lor imita pe cea a vechilor amfore, de la care s-a „scos” un mâner. Cele mai multe sunt nesmălțuite, sau smălțuite numai la partea de sus, mai mult în scop ornamental.

Ulcioarele de oțet sau de țuică erau oarecum de forma ulcioarelor obișnuite, dar cu mult mai mari și unele dintre ele aveau în gât de curgere pe partea opusă mânerului, ca un cioc; altele aveau două mânere mari. Ulcioarele de acest fel făcute la Oboga aveau o formă mai rară și oarecum curioasă. Aveau corpul cilindric, cu părțile de sus și de jos tronconice, puțin asemănătoare unui butoi, cu mânerul dispus ca la un coș, plasat la partea de sus.

Oalele de fiert, înalte, pântecoase la partea de jos pentru a primi căldura flăcării nu erau smălțuite, poate doar pe o porțiune mică la partea de sus, cu scop decorativ.

Ceramica ornamentală

Dincolo de pierderea treptată a funcției și a sensurilor cu care erau „încărcate”, ulcioarele de nuntă reprezintă astăzi vestigii ale artei, ale căror aură și fast dăinuie peste timp.

Ulcioarele și ploștile de nuntă sunt cele mai fastuoase obiecte lustrate din lut, cu ornamente specifice, întotdeauna smălțuite. Datorită funcției lor, care impune un aspect și o decorație pe măsură, se înscriu în categoria ceramicii ornamentale.

Ulciorul de nuntă era obiect de recuzită al ceremonialului nunții tradiționale. Noua entitate economică întemeiată prin căsătorie, noua familie, constituia centrul atenției întregii colectivități. Dar noua familie nu se creează și nu se consolidează, în concepția tradițională, numai prin acte economice și juridice. Ea trebuia consfințită și apărută printr-o serie de acte ceremoniale menite să o ferească de forțele malefice și să-i aducă fecunditate, prosperitate și o viață fericită, să o integreze în viața socială a comunității.

Ulcioarele de nuntă, împodobite cu protoame zoomorfe și avimorfe – cai, șerpi, berze, broaște, cloști cu pui, etc. – au o vechime considerabilă și au fost investite încă de la început cu sensuri propitiatoare. De exemplu șerpilor și broaștele sunt investite în credințele folclorice cu puteri ale fecundității telurice. Pe lângă aceasta, le vor întâri casa în fața vicisitudinilor de tot felul.

În ceea ce privește înscrierea ulcioarelor de nuntă în fenomenul cultural contemporan, subliniem că acestea au înregistrat mutații interesante de funcție, rămânând ca elemente de decor ale interiorului modern căruia i se integrează armonios. Adesea se constituie în piesa centrală a unor servicii de țuică sau vin.

Alături de ulcioarele de nuntă, în categoria ceramicii ornamentale se înscriu și farfuriile și taierele care se produc la Oboga și Româna. „Niciodată nu s-au făcut mai multe farfurii ornamentale ca în secolele

al XVIII-lea și al XIX-lea. Ele de fapt au înlocuit plăcile ornamentale care erau fixe, în timp ce farfuriile se agățau și puteau fi înlocuite sau schimbate de loc după voință”.

Plastica figurativă

Această categorie de ceramici este cunoscută în literatura de specialitate sub diverse denumiri: figurine de ceramică, jucării de lut, figurine rustice, plastică figurativă. Lucrate fie cu mâna fie cu tipare, aceste obiecte ceramice se caracterizează printr-o mare diversitate tipologică.

Plastica figurativă ne oferă posibilitatea să cuprindem în sensul său generic un întreg univers ce ține în special de „latura” ludică a ființei umane: jucării de lut, instrumente muzicale, obiecte de uz casnic în miniatură, elemente arhitectonice.

Legătura plasticii figurative cu o istorie veche de mii de ani este atestată de existența vestitelor figurine neolitice, antropomorfe sau zoomorfe, cu funcții legate de credințe religioase sau de cultul morților, miniaturi după obiecte de uz gospodăresc. Plastica figurativă de azi, deși a păstrat unele caracteristici care să argumenteze și să legitimeze elementele de continuitate, stă sub semnul ludicului și artizanalului.

Figurinele – jucării, urmașe nemijlocite ale figurinelor străvechi, și-au pierdut sensurile originale și rituale, rămânând doar cu atributul de obiecte care bucură și încântă prin aspectul lor deosebit.

Numeroase exemple pot argumenta trecutul îndepărtat cu care se legitimează plastica figurativă din lut, ca exponentă a vechilor credințe și simboluri legate de cultul morților: „... le găsim cu ocazia săpăturilor în morminte, în resturile surpate ale caselor și ale bordeielor, în temple”.

Figurinele de lut, denumire generică ce acoperă întreaga lume a formelor mici, alcătuind un capitol distinct la artei populare, par să nu țină seama de „replicile” istorice; mai curând ele își revendică în exclusivitate valențele ludice, specifice producției actuale: „La bâlciurile de azi, găsim o multitudine de animale făcute în ceramică smălțuită care sunt vândute ca pușculițe, jucării, fluieri sau chiar ornamente. Desigur că și în vechime se făceau astfel de animale pentru plăcerea copiilor de atunci (...). Spiritul formelor păstrate ne amintește prea mult formele preistorice pentru a nu admite continuitatea lor. Calul, călărețul, berbecul, câinele, cerbul, lupul și unele animale închipuite cu gâtul lung și cu capete omenesti sunt modelele mai des întâlnite. Formele omenesti care erau întrebuințate în vechime par să fie aproape cu totul părăsite”.

Ritmurile vieții - ritualitatea ceramicii

Întrupate din pământul din care, se spune, venim și în care ne ducem, vasele de ceramică au viața cea mai concretă dintre lucrurile zămislite de mâna omului. Ele se

nasc, trăiesc și mor, ducându-și viața alături și împreună cu omul.

Pământul scos din locuri binecuvântate își are destinul său. El poate deveni oală, strachină sau ulcior, după voința și harul olarului. Dint-un „boț” de lut, mâinile aspre ale olarului „construiesc” pe roată vasul de ceramică sortit a-l însoți pe om în drumurile sale prin această lume. De-acum și vasul își va avea propria viață, mai scurtă sau mai lungă, hărăzit a sta la vatra focului, împodobind pereții caselor sau însoțindu-l pe om la sărbători. În mitologia populară, olăritului i se conferă statutul ambiguu al unui gest de tip *imitatio dei*.

Plămădirea din lut a vaselor este, în același timp, o probă și o încălcare. Și, se spune, a fost făcut de Nefârtat, din dorința de a-l egala pe Creator. Dar el nu a reușit decât să „zidească”, nu să și însuflețească boțul de lut, apoi, crezând că focul îl va ajuta, l-a ars. Conform legendei, omul și vasul de lut sunt așadar înrudiți genetic. Multe prescripții și interdicții consolidează relația omului cu uneltele și obiectele casnice care alcătuiesc microuniversul său. În virtutea relației amintite, recipientelor de ceramică li se acordă o atenție specială. Contactul cu sacrul impur, ca și faptul că – totuși – este un obiect cultural, rezultat al luării în stăpânire și investiții cu forță magică a ceea ce este natural (pământul), fac din vasul de lut un obiect ce întrunește atât însușiri pozitive cât și negative.

El poate sluji actelor de divinație (blidul sau taierul pus la „cina

Ursitoarelor”, ori ulcelele cu farmece pentru dragoste), celor auspiciabile (străchinile și taierele sub care se ascund, de Sânvăsâi, obiecte ce semnifică însușirile ursitului, spre a fi descoperite și interpretate de fetele de măritat), celor augurale (vasele cu grâu ce se pun dinaintea logodnicilor și mirilor la întâmpinarea în prag) cât, mai ales, celor complexe, de tipul purificării și al ofrandei, ce însoțesc riturile funerare și postfunerare.

Un întreg mod de existență, un complex de credințe și mentalități pot fi surprinse prin simpla trecere în revistă a atelierului tradițional de olărie. În medicina empirică românească nu există fiertură care să nu trebuiască preparată într-o oală nouă, pentru ca leacul să-și mărească puterile.

Pentru sporirea eficacității unor rituri de secetă, se fura o oală de lut nouă și se arunca în cea mai adâncă fântână din sat. Dimpotrivă, pentru a potoli ploile abundente, se așezau sub streșini mai multe oale și ulcele pline cu ouă de găină.

Vasele de ceramică însoțesc cele mai importante momente ale existenței umane, de la primul scăldat al noului-născut, pentru care se încălzește apa într-o oală de lut nouă, ca pruncul să aibă glas frumos, și până la înmormântare, când sfârșitul unui destin este marcat de spargerea unei oale.

meridiane

D George Nina Elian

Traduceri**Mario MELÉNDEZ**

(n. 1971, Chile)

MESAGERA

Ea a scos cuvintele la plimbare
iar cuvintele i-au mușcat pe copii
iar copiii le-au povestit părinților
iar părinții și-au încărcat pistoalele
și-au deschis focul asupra cuvintelor
iar cuvintele-au gemut, au urlat
și-au lins încet rănilor oarbe
până ce în final au căzut cu fața la pământ
pe pământul golit de sânge
Și-atunci a venit moartea
îmbrăcată-n hainele cele mai bune
și s-a oprit la casa poetului
și l-a strigat cu țipete disperate
iar poetul a deschis ușa
fără a bănuși despre ce e vorba
și-a văzut-o pe moarte atârând de umbra lui
și suspinând
– Hai cu mine, i-a zis ea,
căci azi suntem în doliu
– Dar cine-a murit? – a-ntrebat poetul
– Tu – i-a răspuns moartea
și i-a întins brațele
în semn de condoleanțe

LEOPOLDO MARÍA PANERO

(1948-2014, Spania)

TÂNJESC SĂ FIU PIELE-ROȘIE

Câmpia nesfârșită și cerul, reflexia ei.
Tânjesc să fiu piele-roșie.
În orașele fără aer nechezatul unui onagru*
sau tropăitul unui bizon ajunge uneori fără zgomot.
Tânjesc să fiu piele-roșie.
Sitting Bull** a murit: nicio tobă nu mai
vestește sosirea-i pe Marile Câmpii.
Tânjesc să fiu piele-roșie.
Calul de fier străbate acum fără teamă
deșerturi pârjolite de tăcere. Tânjesc să fiu piele-roșie.
Sitting Bull e mort și nu mai sunt tobe
care să-l aducă-napoi din ținutul umbrelor.
Tânjesc să fiu piele-roșie.
Un ultim călăreț a străbătut nesfârșita
câmpie, lăsând în urma lui un nor
zadarnic de praf, care apoi s-a risipit în vânt.
Tânjesc să fiu piele-roșie.
În Rezervație nu-și mai fac cuiburi
șerpilor cu clopoței, ci doar părăsirea.
TÂNJESC SĂ FIU PIELE-ROȘIE.
(Sitting Bull e mort, tobele-l
strigă fără s-aștepte răspuns.)

* *onagru* – măgar sălbatic (n. tr.)

* * *Sitting Bull* (în traducere din engleză: Taur Șezând, în limba lakota: Thathánka Íyotake; născut Jumping Badger/ Bursuc Săltăreț și Hoká Psíče cca. 1831, Grand River, Dakota de Nord, S. U. A. – d. 15. 12. 1890, Dakota, S. U. A.) – căpetenie hunkpapa lakota sub conducerea căreia triburile sioux au luptat împotriva politicilor guvernului american. A fost ucis de polițiștii rezervației indiene Standing Rock în timp ce era arestat în baza unui ordin emis de autorități, care se temeau că liderul se va alătura mișcării de re-naștere spirituală Ghost Dance (n. tr.)

ALEJANDRA PIZARNIK

(1936 -1972, Argentina)

CUȘCA

Afară-i soare.

Nimic mai mult decât un soare

Dar oamenii se uită la el

și-apoi cântă.

Eu nu știu de soare.

Eu știu melodia îngerului

și predica fierbinte

a vântului de pe urmă.

Știu să țip până-n zori

când moartea stă goală

în umbra mea.

Eu plâng sub numele meu.

Eu flutur batiste în noapte,

iar ele, însetate de realitate,

dansează cu mine.

Eu ascund cuie

ca să-mi bat joc de visele-mi bolnave.

Afară-i soare.

Eu mă-nveșmânt în cenuși.

Traducere din limba italiană:

Ileana ZARA**(n. 1954, Italia)**

Spune-mi: cum de n-auzi

pașii grei ai cizmelor

ce-naintează grăbite

ascunse-n umbra

unui steag al mulțimilor?

Spune-mi: cum de nu vezi,

în tăcerea și nepăsarea din jur,

culoarea uniformelor ce mășcăluiesc

peste singurătățile suferințele și spaimile noastre?

Știu, nu-i ușor să distingi prin ceață

culoarea foamei.

E mai simplu să-l crezi pe cel ce mai întâi

ți-a dat un dușman să-l urăști iar apoi

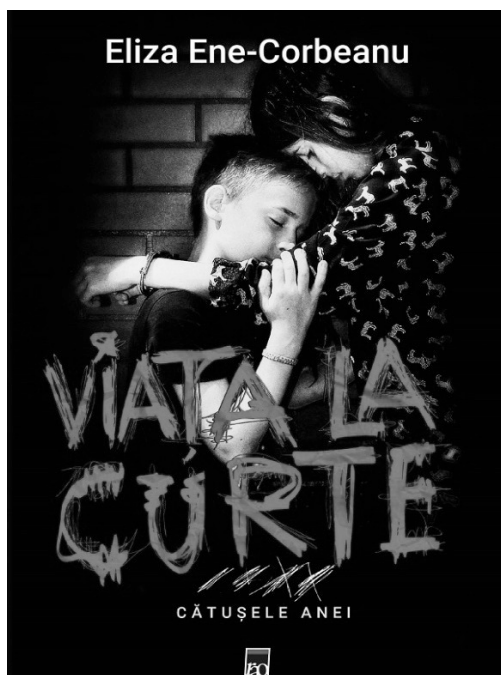
îți făgăduiește salvarea.

cartea zilelor noastre

▀ Adrian SIMEANU

Justițieri, justițiabili...

Dintr-un tată procuror și-o mamă judecător a ieșit... un avocat. Care se dovede totodată și un harnic literat. Având izvor nesecat pentru tabletele sale însuși tribunale. Cu spețele lui felurite. Mustind de istorii neobișnuite. Meritând a fi lumii povestite. Întru luare-aminte, cu alte cuvinte...

Eliza Ene-Corbeanu o face de vreo câțiva ani. Mai întâi, în ziar. Apoi, într-un op*. Venind în contact cu varii destine, le-arată în pagini. Cu rău și

cu bine. Scurt, pertinent, la obiect. Transformând eficient ce află pe la instanțe în atrăgător subiect. Uneori zguduitor, alteori plin de umor. Impresionant constant, că fiecare are-o soartă. Ce-l ține-n chingi neștiut. Și-l poartă ineluctabil spre neprevăzut...

Vădind curaj și, poate, bune intenții, Eliza s-a dat și la condei. Pledoarii (nu strict juridice) mutând în volum. Subtil, însă nu pretențios. Ci succint și savuros. Neîndoios fructuos. Limpede și sugestiv. În secvențe. Aluziv. Când și când, malițios. Câteodată, dureros. La fix parcimonios. Că un ziarist croiește obiectiv, meticulos. Și convingător, ca apărător profesionist. Premise vădite ca doamna Ene-Corbeanu s-ajungă scriitor de soi în țară la noi. Fincamestecă deja ingrediente potrivite epicului de succes: etică, drept, psihologie, politică, literatură. Realitate, imaginație. Portrete și dialoguri din zilele noastre. În mix nimerit, nu des întâlnit. O spune un jurist jurnalist, la slove neplictisit...

*Eliza Ene-Corbeanu, *Viața la Curte*, Ed. RAO, 2018

O dramă

Muzica ne-a făcut cunoștință, în postdecembrism. Epoca noastră "originală". A libertății nemăsurate în gânduri, vorbe și fapte. Când vieți poți lua îndată, fără de remușcări, fără de judecată. Ea fiindu-i ținută, legitim, colegului Serghie Bucur. Octogenar verde și publicist activ, de lângă Ploiești. Martor nefericit la o tragedie. De SIDA neiertătoare iscată. Nepotu-i, Costin Marius Filip, sfârșind, în grea suferință, din cauza ei. Pe pat de spital, adolescent încă. După ce, proaspăt născut, e contaminat cu virusul HIV. Printr-o injecție, tot în spital. Din neglijență clar criminală. Nepedepsită juridic până-n prezent. Învăluită, în continuare, de lașitate crasă la făptuitor. Ascuns în tăcere și anonimat. Chiar dac-a ucis, fie și numai din culpă, un nevinovat.

Lovindu-i familia crunt, neînchipuit, iremediabil...

Cartea* prahoveanului e un strigăt spre lume. Un document despre societatea în care trăim pe plai mioritic. Un roman despre neputință și nepăsare. Într-un sistem ticălos și-n instituții de multe ori asazine. Despre ce-a îndurat un copil român până-a răposat. Și ce-a însemnat boala lui rebelă pentru cei din jur. Așa că-n amintire merită și el, și ai săi din casă, s-apară, în pagini, cu nume reale. Ca cititoru' să fie convins pe deplin că adevărată-i povestea. Nu alcătuire din cea romanescă, pur imaginară. Serghie având aplecare și meșteșug îndestul ca să facă un bisturiu ascuțit din condei. Și din "Neantul" său, o viguroasă, clară, utilă acuză. Un apel întemeiat către conștiințe de pretutindeni. Scrierea sa chiar m-a-nfiorat și nu rareori, pe marginea ei, viu am discutat. I-am semnalat defecte (puține, de altfel) și-am recomandat să facă efortul unei noi ediții. Reconstruind, șlefuiind unde este cazul. Ca dreaptă, neabătută, vrednică să stea și după-ntâlnirea din cer cu cel multiubit, cumplit chinuit, azi, doar povestit. Ca o mărturie de nezdruccinat, în timp și spațiu pământean. Bătrâne romancier, ai datoria asta neapărat. Și du-te degrabă în București. Să vezi dacă-i trecut și Costin pe lespede de piatră de la "Matei Balș". De nu-l afli totuși, fă diligențe, cu sânge, să se repare omisiunea. Ca să ai ce-i spune când sufletele voastre vor sta față-n față. Firavă mângâiere, da' trebuitoare, ca omagiere veșnică sub soare...

*Serghie Bucur, *Neant. Colaj despre suferință*, Ed. EIKON, 2017

Evenimente culturale desfășurate la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” Slatina în perioada ianuarie – octombrie 2025

Ianuarie

15 ianuarie – Ziua culturii naționale/175 de ani de la nașterea poetului național Mihai EMINESCU, în cântec și poezie. Seria manifestărilor a cuprins un omagiu adus poetului nepereche al tuturor românilor, o expoziție de carte, în cadrul căreia au fost expuse și manuscrisele lui Eminescu, un moment artistic, din opera eminesciană și un recital din scrierile poetului nepereche al tuturor românilor, susținut de elevii Școlii Gimnaziale din comuna Mărunței.

15 ianuarie – Vernisaj de pictură organizat sub genericul „Atemporal” și semnat de artistul plastic craiovean, George Voica.

Februarie

Ziua Internațională a Cititului Împreună (ZICI) se transformă în Luna Cititului Împreună, Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” demarând seria activităților dedicate acestei nobile activități, cititul împreună, în unități de învățământ preșcolar și școlar.

4 februarie – Vernisaj de expoziție semnată de artistul plastic Marcel Duțu și intitulată sugestiv „Maestru și ucenici”.

6 februarie – Lansare de carte a tânărului scriitor Cosmin Maxim. Cartea „Rebeliunea 2722”.

Martie

4 martie – Lansare de carte „Ochii lui sunt albaștri”, semnată de autoarea slătineancă Lia Naneș.

6 martie – Lansarea numărului 50 al revistei de cultură „Oltart”, o ediție jubiliară dar și omagială, dedicată regretatului redactor-șef, om de cultură, profesor, poet, scriitor Constantin Voinescu.

11 martie – Vernisaj expoziție de pictură și grafică intitulată sugestiv „Câmpurile speranței” a artistului plastic Ioan-Nicolae Popescu.

20 martie – Ziua Internațională a Francofoniei.

21 martie – Ziua mondială a poeziei marcată de Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” printr-o activitate în mijlocul elevilor de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu”.

27 martie – Ziua Mondială a Teatrului – Magia scenei și puterea poveștilor!

Aprilie

4 aprilie – Cu și despre Romi – 8 aprilie Ziua Internațională a Romilor – Activitate desfășurată în avans împreună cu elevii Liceului Tehnologic Alexe Marin din Slatina.

11 aprilie – Expoziție de pictură a artistului plastic Felix Văduva, denumită generic „Introspecții plastice”.

24 aprilie – Lansare de carte. Cunoscutul, talentatul și valorosul dirijor și muzicolog, Alexandru-Chirilă Stanciu, împreună cu soția sa, Emilia Stanciu, au lansat cel de-al cincilea volum al cărții cu titlul „Prezențe muzicale în județul Olt și fostul județ Romanați”.

30 aprilie – Lansarea cărții cu titlul „Simbioze jurnalistice In-Ai” a autorului Ștefan Melinte.

Mai

8 mai – „Unitate în diversitate” - Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit Concursul Regional de Cultură și Civilizații „Unitate în Diversitate”.

8 mai – Vernisaj de expoziție de pictură, semnată de renumita artistă Delia Zorzolui, sub genericul „Măști și culoare”. Evenimentul s-a bucurat și de un invitat special în persoana artistului plastic Iulian Bănuț, care întregeste evenimentul cu lucrările sale. Expoziția este organizată sub genericul „Sinergie contemporană”.

15 mai – Lansarea volumului „Sociologul” sub semnătura autorului Ioan Paul Popescu.

16 mai – Ziua Internațională a Sportului, marcată la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”.

27 mai – Atelierul – Expoziție de Atestat, dedicată Zilei Internaționale a Copilului. Au fost expuse lucrări ale elevilor de la clasa de Arte Plastice de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” din Slatina.

30 mai – Lansarea cărții pentru copii, „Cuvinte buclucașe”, semnată de autoarea Adriana Neacșu.

Iunie

2 iunie – Festivalul „Pomul Vieții” organizat de Primăria orașului Balș, Biblioteca Orășenească „Petre Pandrea” Balș și Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”.

3 iunie – Ziua mondială a mediului, sărbătorită la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” împreună cu elevii de la Școala Gimnazială „George Poboran” din Slatina.

3 iunie – Vernisaj de expoziție de lucrări realizate de copii în cadrul Cercului de Desen „Culorile copilăriei” desfășurată sub genericul „Copii, flori și culori”.

13 iunie – Zâna Măseluță, La Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”!

16 iunie – „Frânturi din noi” – Spectacol teatral, sfârșit de curs 2024-2025.

20 iunie – Expoziție de pictură „Adagio de Vară” semnată de pictorii Tatiana Simionescu, Maria Bănuț, Iulian Bănuț și Marian Lăutărescu.

24 iunie – Ziua universală a iei marcată împreună cu elevii clasei a III-a de la Școala Gimnazială din Mărunței, structura Bălănești.

27 iunie – Lansarea cărții cu titlul – Jurnalismul „Freelance” Atitudini și Poziționări „IN-AI”, semnată de Ștefan Melinte.

30 iunie – 7 iulie – Școala de vară, Ediția 2025! Atelier în limbi străine „Micul Turist”, lectură interactivă-gestionarea emoțiilor, sesiune de educație juridică, dans popular, tehnici de desen, jocuri teatrale, quilling și zumba kids sunt atelierele pregătite.

Iulie

25 iulie – Proiect educațional de promovare a lecturii în comunitățile rurale „Copilul și cartea”.

August

12 august – Discurs în catedrala culorii! – expoziție ÎN MEMORIAM Nicolae Truță semnată de artiștii plastici Iulian Stancu, Ina Florica Popa și Luminița Popescu.

18 august – 21 august – Atelierul de Teatru ca dezvoltare personală desfășurat împreună cu elevii clasei a III-a de la Școala Gimnazială Mărunței, structura Bălănești.

29 august - Ziua Limbii Române, celebrată la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”.

Septembrie

Atelierul „Teatrul ca abilitate de dezvoltare personală” – atelier de teatru organizat săptămânal, în fiecare zi de joi.

Atelierul „Șah cu zâmbete și aventuri” – atelier de șah organizat săptămânal, în fiecare zi de marți.

17 septembrie – Expoziție de picturi „Începuturi în culori” semnate de Roberta Stănilă și Adelina Butucea.

26 septembrie – Ziua Limbilor EUROPENE, marcată la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” împreună cu elevii claselor a V-a și a VII-a de la Școala Gimnazială „George Poboran” din Slatina.

Octombrie

13 octombrie – Lecția de istorie, la bibliotecă! Elevii clasei a IX-a E de la Liceul Economic „P.S. Aurelian”, au luat parte la o dezbatere ocazională de apropierea zilei Reginei Maria, dar și de încoronarea sa.

16 octombrie – Lansarea volumului de proză cu titlul „Bejenii”, semnat de autoarea Natalia Onofrei și volumului de poezie intitulat „Manualul bunelor intenții”, semnat de Radu Enache.

Prezentare semnată de Andreea Stănilă – bibliotecar, șef Serviciu Relații cu Publicul și bibliotecar Corina Dobrițoiu.

Calendar DECEMBRIE

1 decembrie 1927 – s-a născut, la Caracal, compozitorul **RADU ȘERBAN** (m. 6. 02. 1984, București)

2 decembrie 1950 – a murit, la Geneva, pianistul, compozitorul și pedagogul **DINU LIPATTI** (n. 1. 04. 1917, București)

2 decembrie 1977 – s-a născut, la Slatina, poeta **ALINA NEAGOE**

3 decembrie 1904 – s-a născut, la Caracal, istoricul **VASILE MACIU** (m. 14. 02. 1981, București)

4 decembrie 1943 – s-a născut la Caracal, decoratorul, pictorul și graficianul **VINTILĂ MIHĂESCU**.

4 decembrie 1967 – s-a născut, la Corabia, poeta **CORINA DAȘOVEANU - MONEA**

4 decembrie 1976 – s-a născut, la București, prozatorul **NICUȘOR RUSU**

6 decembrie 1951 – s-a născut, la Cluj-Napoca, pictorița și graficiana **CRISTINA BOTEZ**

6 decembrie 1952 – a murit, la Cluj-Napoca, criticul și istoricul literar **DUMITRU POPOVICI** (n. 25. 10. 1902, Dăneasa)

7 decembrie 1987 – a murit, la București, poeta **IOANA BANTAȘ**, pe numele adevărat **ELENA BALTAG** (n. 10. 11. 1937, Slatina)

9 decembrie 1943 – s-a născut, la Slatina, criticul și teoreticianul literar **LUIZA PETRE PÂRVAN** (m. 15 decembrie 2017, Pitești)

10 decembrie 1997 – a murit, la Pitești, poetul **MIRON CORDUN**, pe numele adevărat **GHEORGHE CÂRSTEA** (n. 16. 11. 1935, Priseaca)

12 decembrie 1945 – s-a născut, la Amărăștii de Sus, istoricul și muzeograful **OTILIA GHERGHE**

15 decembrie 1936 – s-a născut, la Stoicănești, pictorul, restauratorul și arheologul **TRAIAN ZORZOLIU**

15 decembrie 2017 – a murit, la Pitești, criticul și teoreticianul literar **LUIZA PETRE PÂRVAN** (n. 9. 12. 1943, Slatina)

16 Decembrie 1951 – s-a născut, la Băbeni- Bistrița, Vâlcea, pictorul **VIRGILIU DAN DUMITRESCU**

20 decembrie 1869 – s-a născut, la Orlea, folcloristul și gazetarul **NICOLAE PĂSCULESCU** (m. 1942, București)

22 decembrie 1944 – s-a născut, la Slatina, poetul, prozatorul și dramaturgul **DAN MUTAȘCU**

23 decembrie 1911 – s-a născut, la Slatina, scriitorul și medicul **ȘERBAN MILCOVEANU** (m. 30. 08. 2009)

23 decembrie 1973 – s-a născut, la Medgidia, pictorul **CĂTĂLIN PODOLEANU**

25 decembrie 1937 – s-a născut, la Slatina, gazetarul și poetul **AUREL GAGIU** (m. 1. 05. 2006)

27 decembrie 1951 – s-a născut, la Vlaici (Colonești), pictorul **MIHAI-MARIN CÂRSTEA**

**NOTĂ: În cuprinsul calendarului figurează atât oamenii de cultură născuți în județul Olt, cât și cei născuți în alte locuri din țară, dar care și-au desfășurat sau își desfășoară activitatea în această zonă sau au legături, într-un fel sau altul, cu aceasta.*